

GABRIELIS PALAEOTI
BONON. IVRISCONS.

DE NOTHIS SPVRIISQVE FILIIS
LIBER
IN QVO OMNIA QVAE AD
HANC MATERIAM PERTINENT,
COPIOSISSIME TRACTANTVR.

BONONIAE.

Apud Anselmum Giaccarellum.

M. D. L.

A. BOCCHII.

IN MATERIAM SPVRIAM LEGITIMA TRACTATIONE GABRIELIS PALAEOTI IVR. CONSVLTI BONON. ILLVSTRATAM.

Si Notha materies studiis tractarier olim
Legitimis potis est: iam potis ecce tibi.
Hanc nouus ab summo Gabriel demissus olympo,
Naturæ cæcis protulit è tenebris.
Ergo tanta illi debetur gratia, quanta
Iis qui aliquid possunt de nihilo efficere.

ARGVMENTA CAPITVM
HVIVS LIBRI.

An

ALEXANDRO FARNESIO CARDINALI AMPLISS.

GABRIEL PALAEOTVS. S.

QVO studio, atque obseruantia Iulium iij. Pontificem Max. prosequaris, quã ille rursus te beneuolẽtia, & paterna planè charitate complectatur, facile inde omnes intelligunt, quòd prestãtissimo auo tuo Paulo iij. in cœlum reuocato, in huius nunc singulari erga te uoluntate, perinde ac ipsius in te aui amore conquiescas. Qua de re ego qui ueterem meam in te fidem, & studium aliqua grati animi significatione tibi declarandi semper fui cupidissimus, cum nunc quædam ex legum disciplina collecta emittere statuissem, uolui hæc in eiusdem Iulij iij. Pont. nomine apparere: speraui siquidem, meum hoc officium utrique uestrum hac ratione iucundius futurum: Tibi, quòd hæc tui amantissimo Principi à me, qui totus in ære tuo sum, dicata uideas; illi, quòd hos ueteris tui clientis labores, tuis auspiciis lucubratos, nunc tuo ueluti nomine sibi consecratos agnoscat. Sed utinam, sicuti meum hoc consilium tibi pro incredibili humanitate tua probatum iri confido, sic res ipsa tãti uiri Maiestatem, conspectumque adire non omnino esset indigna. Verum quemadmodum hi, qui aduersum solem cupiunt intueri, uerẽturque, ne eius splendor oculorum aciem præstringat, solent dioptra interiecta, tutius optati luminis contemplatione potiri, sic ego ad tuam Patrone benignissime amplitudinem, atque authoritatem confugio, quæ meis hisce uigilijs det spiritum, ac ad tam uenerandum numen faciliores aditus præbeat. Quid enim uerear, si diuinæ uirtutis tuæ his accedat præsidium, quin coràm eo & longe ornatiores prodire, & grauissimam etiam illius mentem, aliquando ad se possint allicere? Non dicam uero, id te etiam iure his debere, quandoquidem hæc in tui gratiam elaborata, tui quoque nominis æquissimum sit niti dignitate, sed id quidem fateor, nec his honorificentius, nec mihi optabilius quicquam illustri isto tuo patrocinio accidere posse, ut ita, & meæ erga te obseruantiæ testimonium, ueluti publicis perscriptum ta

bulis,relinquatur, & cæteri etiam intelligant,huiusmodi officij genus tibi optimo,& clarissimo Principi non esse iniucundum,ac postremo tuis ueluti manibus hoc quicquid est operis,Principum omnium supremo,qui præpotētis Dei uice in terris fungitur,oblatū,multo plus ponderis,& authoritatis consequatur. Vale. Bononiæ. iij. Non. Octob. M. D. L.

AD LECTOREM.

VM INTER OMNIA BONArum artium & literarum studia, cum semper iuris ciuilis scientia locum tenuerit, ut qui ad ueram solidamque gloriam peruenire contenderint, ad hunc maxime uitae cursum rationes suas instituerint: mirari mihi permulti frustra uidentur, cur hodie tam uaria, obscura, incertaque haec nostra iuris disciplina esse uideatur. Cum enim quo maiore in hominum existimatione posita quaeque est scientia, eo et acuta magis excitet ingenia, ad suique alliciat cognitionem, certe nulla fuit opinor aetas tam multis ab hinc seculis, quae non aliquos magno animo, summoque ingenio tulerit uiros, qui huic ipsi scientiae manum admouere conati fuerint, eamque commentariis suis ornare. Ita uero saepe contingit, ut quo maiorem rei alicui splendorem afferre tentas, eo plerunque illam obscuriorem reddas, ubi colores ipsi quibus res illuminanda erat, parum inter se conueniant. Sic factum est dissentientibus inter se nostris interpretibus, singulisque nouas quotidie opiniones ueteribus contrarias afferentibus, ut non modo iuris scientiam nulla ferè in parte illustrarint, sed ex summo illo candore, & quasi luce, in qua antea uersabatur, in densissimas tenebras reuocarint, iamque increbrescente indies magis librorum multitudine, Ius ciuile sua inceperit quasi magnitudine laborare. Vtinam uero hoc solo ii damnandi essent, quod immenso ut inquit Liuius, aliarum super alias aceruatarum legum cumulo ius totum inuoluissent, sed grauius id quoque multo esse sentio, quod dum certatim student, ut aliquid in hanc uastam legum syluam pro animi sui libidine importent, omnes ferè in eadem semita insistentes, iis tantum uerbosissime tractandis, totos se dedidere, quae aut satis per se clara, aut à ueteribus quantum res posceret, non incommode essent enucleata: Interim uero siquid erat obscurius, diligentiaque aliqua dignius animaduersione, ea ab his praetermissa, & neglecta fuerunt imperitorum more medicorum, qui integra & ualentia membra inutilibus debilitãt medicamentis, & quae infirma ac imbecilla fuerant, his nullã adhibent curationem. Haec autẽ nõ de uniuersis prorsus Iuris professoribus sanè loquor, sat. n. scio nõnullos etiã extitisse summo ingenii acumine, & nominis celebritate uiros, qui à uulgari aliorũ curriculo deflectẽtes, in hãc partẽ immortali sua cũ laude incubuere; sed ad alios, ut numero quidem longe plures, sic & iudicio inferiores

hic sermo pertinet, qui cum hanc legum scientiam industria sua augere cuperent & adiuuare, in quibusdā deinde superuacaneis, & sæpissime quoque ab alijs tractatis argumentis, omnem suam posuerunt, aut potius luserunt operam, nec animaduerterunt interim, quam multa in legibus iaceant ad hæc usque tēpora ignota, ab omnibus intacta, cognitu quam maxime necessaria, quæ siquis paulum excitare, & ad meliorem usum quærat redigere, is meritò & legum disciplinæ plurimum profuisse, & sempiterna in posterum fama dignissimus iudicetur. Hæc cum mecum ego animo repeterem, incredibilique arderem studio, huic parti in qua plurimi defecisse uiderentur, aliquando laboribus uigilusque meis succurrendi, multa me hactenus, quæ nunc commemorandi non est locus, ab hac cogitatione reuocarunt. Cum tamen proximis superioribus mensibus inter amicos ut sæpe soleo, de iuris quæstionibus disceptarem, mirificus quidam casus, ita me ad hoc scribendi genus impulit, ut saluo uix officii mei iure me facere posse existimarem, ut huic negocio deessem. Nam cum sermo fortuito nobis de filiis non legitime natis incidisset, summaque inter nos de eorum conditione exorta controuersia, uidelicet an ciues Romani, & æquo cum alijs iure olim censerentur, An magistratibus, & muneribus publicis fungi possent, An hæredes institui, An cum aliis Romanis ciuibus matrimonium contrahere, & in summa, an ulla in re à cæteris ciuibus distinguerentur: affirmarent autem nonnulli, nihil satis certum aut exploratum de iis posse responderi; statui ego mecum, quod & munus meum quasi postulare uidebatur, de toto hoc negocio accuratius aliquanto cogitare, & undecunque possem ea decerpere, quibus materia hæc quæ iis adeo obscura uideretur, quam maxime fieri posset, illustraretur. Impulit uero ad id me potissimum, quod dū opus hoc meditarer, animaduerti hæc à nemine perfecte literis tradita esse, quin potius ex uarijs authorum libris, cum alij hæc aut omnino prætermiserint, aut summis tantum digitis attigerint, maiorem ideo ambiguitatem posteris fuisse relictam. Nam cum & ego aliàs existimarem, ex Historicis, & humaniorum literarum professoribus, facile posse his quæstionibus aliquod lumen afferri, perspexi deinde nullos inueniri ex his authoribus, qui fœlici illo seculo bonarum literarum floruere, aut paucissimos admodum, qui ullam de Nothis mentionem facerēt. Quæ res merito magnam suspicandi causam aliquando præbuit, aut nullos tunc illegitimos agnitos fuisse, aut rem multo aliter iis temporibus se habuisse, ac uulgo existimetur. Et sanè quis non magna afficiatur admiratione, cum Ciceronem in tot libris, orationibus, cōmentariis, nusquā illegitime natum quempiā, aut nothū aut spuriū, nominantē legat? Plautum quoque, Terentium, Liuium, et earū ætatum uiros, nunquam aut perraro de his illegitimis loquentes uideat? Nāque cum apud Græcos quidem, & quosdam alios authores, non nulla sæpe de No

tbis scripta reperiātur, quæ aut ex propriis Græcorum legibus referuntur, aut ex aliarum quoq; gentium ac nationum institutis; quis non miretur, cum ad Romanorum mores, leges, ritusq; descendimus, hoc ipsum spurii nomen, aut quocunq; modo illegitime natos uocarint, in ueterum illorum authorum libris uix reperiri, omnemq; eorum memoriam aut neglectam, aut penè extinctam fuisse illis temporibus uideri? & quicquid de iis traditum sit, id totum ferè apud eos authores extare, qui longo post antiquos illos interuallo floruere? De nostris uero interpretibus quid loquar? qui pauca adeo de iis monumētis suis māda runt, ut certam ex eorum libris materiæ huius cognitionem assequi nequeas, cum & illa qualiacunq; sint, sparsim disiecta reperiantur, & obscure, uarie, & plerāq; etiam imperite nimis prolata. Extare quidem uulgo Commentarium quē dam scio hoc argumento conscriptum de naturalibus liberis, sed quam plene & perfecte hanc materiam complectatur, alii uiderint. Id quidem certum est, ea quæ maxime cognitu digna erant, ab illo prorsus silentio prætermitti, cæteraq; ieiune admodum, potius ex aliis sumpta ab eo referri, quam è proprio ipsius penore deprōpta, ita ut is author, quod ad hāc partē pertinet, nullo ferè in numero habēdus uideatur. Ipse planè id scio curasse me in primis, ut quicquid de Notbis quomodocūq; dubitari posset, hic disputatum enucleatumq; reperiretur. Reprehendere enim eos ego quandoq; soleo, qui cum ad opus aliquod tractandum aggrediuntur, prætermittunt aliquid quod illius argumenti proprium sit, mancamq; & quodammodo inchoatam propositam materiam relinquunt. Ego Igitur in omnibus quæstionibus, dubitationibus, & aliis quæ de illegitimis dici possunt colligendis sic sanè elaboraui, ut ni fallor, nihil cuiquam in mentem ueni re possit, quod ad hoc illegitimorum filiorum argumentum spectet, quod hic nō declaratum, definitumq; si quis hæc diligenter legerit, possit reperire, ut si non aliam ob causam, ob hanc certe meus hic labor nec inutilis, nec prorsus contemnē dus debeat uideri. Propterea nec mirum cuiquam esse debet, si nos parum in hoc opere uagatos, digressosq; esse uideat, nec de legitimatis filiis, quæ materia ualde huic nostræ finitima & cognata erat, quicquam ferè attigisse, id enim à me consulto factum est, ut ea hic tantum quæ de illegitimis habentur, complecterer, dum scilicet inustos adhuc natales retinent, in pristinaq; illa persistunt conditione, quam à parentum concubitu duxerunt. Cæterum quæ de iis dici poterant, qui uel natalibus restituti sunt, uel iis se restitui cupiunt, aut legibus contra eos latis solui, hæc & multi egerunt, & alius ille est campus, quem nos in præsenti optima de causa nolumus intrare. Secutus autem sum in his tractā dis, eruditissimorum uirorum iudicium, qui immensam illam legum, locorum, & authoritatum congeriem abhorrentes, quæ ad ostētationem potius, quam ad docendi institutum comparatur, insigniora tantum quædam adnotare solent, &

fontem ipsum præcipuum commonstrare, unde cætera hauriri possint. Ipse quidem, in rebus potius proprie & aperte explicandis, quàm aliis authoribus laudādis solicitus, sicuti illa sane quæ necessaria erant, indicare non prætermisi, sic nimium illud quorundam studium hæc omnia inepte & inutiliter cumulandi, prorsus neglexi: unde & hæc etiam quæcunque essent, marginibus adscribere malui, quam inter dicendum & disputandum inserendo, contextum ipsum orationis interrumpere, & legentis animum, nunc huc, nunc illuc, toties uariis nominandis authoribus distrahere. De stilo uero & dictione ipsa, non multum sane laboraui, non eò quidem, quod non eos summopere probandos censeam, qui iuris ciuilis studio, recte quoque dicendi facultatem adiunxere, sed quod is qui sibi certam legem uult imponere, ne aliis uerbis utatur quàm quæ à probatissimis latinæ linguæ authoribus usurpantur, is nescio quam fœliciter ullam in iure materiam unquam sit tractaturus, cum sæpius multa occurrant, quæ nisi iisdem loquendi formulis, quibus ab aliis tradita fuerunt, explices, adeo insulsa, obscuraque appareant, ut & legentium animos mire torqueant, & tu nunquam, polleas licet summa dicendi copia, ea sic apte queas exponere, ut natiuis suis illis, & peculiaribus uerbis potuisses. Ego plane ut nulla certa me lege adstringere in his disputādis uolui, atque omne omni tempore cū Ciceronianis uiris certamē fugiendum existimaui, sic non inficior, me quædam uerborum monstra, & barbaras nimium dictiones, ubi commode id fieri posset, euitasse, atque hac ratione non omnem quidem uerborum delectum omnino esse aspernatum, sed tamen nec in iis perquirendis adeo solicitum, atque in utendis pene religiosum, ut quidam solent, extitisse. Fateor itaque maiorem multo me curam, studiumque in rebus ipsis inueniendis, disponendis, et declarandis, quàm in uerbis deligendis posuisse. Propterea nec ullam mihi hoc nomine laudem acquiri cupio, si qui dictionem ipsam tā tum commendare, sed materiam, ordinem, nostram in quæstionibus dissoluendis sententiam minime probare uelint. Qua enim laude Architectus ille dignus sit, qui uariis picturæ generibus & Emblēmatis exteriorem ornet parietē, cū interim nec fundamēta bene iacta, nec ligna apte cōtignata, & totius ædificii structura uitium faciat? Quod si quis contextum nostrū prius, & materiam ipsam non damnandam putet, tunc non negligam sane, si eidem & hæc uerborum ornamenta qualiacunque sint, intelligam non displicuisse. Hæc uero ego omnia diuerso quidem consilio initio aggressus eram, quàm ut ea ullo unquam tempore foras darem, nempe ut hæc ad memoriam meam ita adnotata mecum haberem, quæ ueluti in penore custodita, ubi mihi amicisque meis usus uenisset, ad manum habere possem: Verum cum multa collegissem, maiusque mihi re uera opus surrexisset, quam antea existimaram, non defuerunt qui me assidue monerent, ut hæc omnino emitterem, quod materiam à nemine hactenus illustratam, ita iis uiderer

per

pertractasse, ut ex ea Iuris studiosi omnes non mediocrem quoq; utilitatē possent consequi. Ego uero quamuis hoc ipsum in multis semper reprehendissē, qui nimium sibi indulgentes, affectato quodam ambitionis studio, sua quamprimum scripta, nec limata adhuc, nec perpolita uulgari paterentur; cum tamen animaduerterem maximam harum mearum lucubrationum partem, aut rebus quibusdā constare, quas adhuc alii non attigissent, aut aliis opinionibus, quæ communes interpretum sententias oppugnarent, studiis meis etiam melius consultum iri putaui, ut hæc aliquando exirent, quàm ut diu intra priuatos parietes à me comprimentur. Cum enim hæc à me ingenii tantum exercendi & ueritatis assequēdæ causa essent elaborata; quid aptius facere poteram, quàm in his hominum iudiciū experiri? ut siquid horum publice probatum comperissem, tunc demum id non perperam dictum, mihi tuto possem persuadere, sin contra, tunc quoq; in his pedem referre, & aliquando ea corrigere liceret, quæ aliàs si continuissem, potuissent ingenium, quod φιλαυτίᾳ nimium plerunq; deprauatur, & his ipsis assuefacere, et assiduo illo ac clandestino usu, ad alia quoq; & deteriora procliue ducere. Fuit Igitur in hac editione id mihi præcipue propositum, ut aliorum hoc pacto sententiam tentarem, & saltem iis qui sublimiori præstant ingenio, ad hæc accuratius & accuratius persequenda, aditū aperirem. Propterea nec illud ego, quod cæteri in operibus suis tantopere uereri solent, ualde abominor, ne quis scilicet syntagma istud contrariis scriptis aliquando uelit redarguere, si qui enim id ambitiose, impudenterq; nimis facere, carpendi potius & obtrectandi studio uoluerint; quid ego istorum ut leuissime dicam putidorum hominum inanes uoces morer, quæ suis se ipsas latratibus conficiant, nec ab eleganti ullo uiro, ulla prorsus æstimatione dignentur? Quod si eruditi, literatiq; uiri certis hæc rationibus duxerint confutanda, tunc tantum aberit, ut id ego moleste feram, ut quo pluribus & solidioribus argumentis sua probarint, maiorem me quoq; ab his gratiā iniisse putem, qui non indigna hæc duxerint, in quibus improbandis operam ipsi suam collocarent. Porrò utcunq; res cedat, non multam me uituperationem subiturum confido, quamuis aliqua ex his non admodum sint placitura. Quæ enim ab eo expectanda sint, qui nuper ad Iuris publice profitendi munus accesserit? Me quidem scio, ob id minus à scribendo deterritum fuisse, cum quod ante me neminem in hoc opere uersatum uiderem, tum quod à recenti professore non eadem requirenda intelligerem, quæ alios maiora multo stipendia emeritos, iure optimo præstare decet. Cupio itaq; hæc omnia ab omnibus in bonam partem accipi, & siquis meliora his, aut ueriora nactus fuerit, ea in publicum proferri, ut ita collatis inter se omnium sententijs, tandem ueritas ipsa quod mihi maxime curæ est, facilius deprehendi posit.

IVLIO III. PONT. MAX.

Gabriel Palæotus. S.

VM, te nuper diuino numine nobis Principe dato, iam secunda omnia, & Christianæ Reip. salutaria ab incredibili sapientia, ac uitæ tuæ integritate iure cœpta sint sperari, haud mirum est certe, tã multos ad te ex longinquis etiam terris summo cum plausu, & gratulatione, ad tam faustum Dei munus agnoscendum, atq; uenerandum quotidie confluxisse. Ego quoq;, cum præclaro tuo familia nostra patrocinio iampridem niteretur, decreueram omnino, tum communi quodã, et præcipue ciuium nostrorum munere, tum priuato meo erga te obseruantiæ iure, isthuc ad sanctissimos tuos pedes deosculandos excurrere: sed cum uererer, ne in tam frequenti præsertim salutatorum conuentu huiusmodi officium uix appareret, curandum mihi putaui, ut alia ratione, meæ erga te fidei, atq; obseruãtiæ euidentius testimonium darem. Quapropter collegi nõnulla ex commentatiunculis, uigiliisq; meis, quæ nunc augustissimo nomini tuo consecrarem, nõ eò quidem, quòd non intelligam, Maiestati isti tuæ multo maiora, & ampliora deberi, sed quòd non patitur fortunæ meæ tenuitas, alio me aptiore officii genere ad uenerandos pedes tuos procumbere. Et sanè cui nam potius, hæc

ex iuris ciuilis disciplina a me deprompta debebantur, quàm Principi illi, qui per hos scientiarum gradus, diuina quadam adiutus animi præstantia, ad summũ rerum humanarum fastigium ascendisset? Spero equidẽ ex eo maxime aliquid ponderis lucubrationibus hisce meis accessurum, quòd primi penè illarum fructus ad te primũ, quo nihil excelsius inter homines reperitur, deinde abs te ad cæterorum manus debeant peruenire. Quod si eadem tibi non nihil probari intellexero, aut saltem meam hanc erga te studii, & pietatis testificationem non ingratam esse, tum uero cumulate me ex illis præmium retulisse prorsus existimabo. Vale. Bononia. Kal. Octobr. M. D. L.

Gabrielis Palæoti Bonon. Iuriſcons.

De Nothis Spuriiſq; filiis liber, in quo omnia quæ ad hanc materiam pertinent, copioſiſsime tractantur.

An initio omnes ex quocunq; concubitu ſuſcepti filij, legitimi haberentur.

1 Ante Leges ſcriptas, an aliquid illegitime factum dici poſſet, & num. 9.
2 Quid Cicero de primæua hominum cōditione ſenſerit.
3 Quis primus leges ſcriptas populis ediderit, & quo tempore.
4 In ſacris literis illegitime natos ſæpe nominari.
5 Duplex ius naturale præter vulgarem Doctorum differentiam.
6 Quomodo id quod de iure naturali eſt. cēſeatur prohibitum, aut permiſſum.
7 Ius naturale, in homine, quomodo accipiatur.
8 Cur promiſcuus concubitus fuerit prohibitus.
9 Iure naturali, delicta etiam damnari.
10 Lex, quid ſit, & quando inuenta.

CAP. I.

VM DE FILIIS illegitimis ſimus tractaturi, ut omnia recte, atque ordine tradantur, neceſſarium duxi de eorum origine nonnulla in primis recenſere. Cum.n.materia perquā obſcura ſit, uarijsq; ſparſim implicita quæſtionibus, nos quibus hæc omnia, quoad eius fieri poterit, dilucide explicare, atque in unum colligere, propoſitum eſt, nihil aptius facere poſſe arbitrati ſumus, quàm ab ipſius rei ueluti incunabulis exordiri, ut ita ad reliqua, quæ conſequentur, facilior hinc aditus pateſiat. Dicemus igitur primo, eſſent ne initio æquali omnes iure homines, & quonam primum tempore hoc illegitimorum nomē ceptum ſit uſurpari, Qua quidem de re, inter grauiſsimos iuris interpretes, magnam olim fuiſſe controuerſiam legimus, Ricardumq; Malumb. acris inge-
1 nij uirum, in quadam diſputatione, ut refert Bartolus,[a] reſpondiſſe, Iure naturali primæuo, quemcunq; concubitum paſsim licitum fuiſſe, omnesq; ex quouis coitu ſuſceptos liberos, legitimos extitiſſe, ſeruatumq; id eouſq; fuiſſe ſemper, quoad latæ ſunt ſcriptæ ab hominibus leges: illis.n.cum deinde certi hominum matrimoniis fines eſſent conſtituti, ita poſt factum, ut qui eos limites eſſent eggreſsi, primi illegitimos uiderint filios, cum antea hoc ipſum nomen eſſet ignotum, Quæ opinio placuit ſanè multis,[b] tum quod expreſſe Iuſtiniani uerbis

a Bart. lege. 3. de concub.

b Albe. l. i. §. ius naturale de iuſt. et iu. Bal. nou. trac. doc. 3. par. nu. 7.

uideretur approbata,[a] tum etiam, quod cum hæc maris & fœminæ
coniunctio,de Iure naturali fit,[b] non potuit tunc id illegitime factum
censeri, quod legis ipsius naturalis authoritate niteretur.[c] Etenim si
nondum scriptæ ullæ erant leges, quæ quid sequendum,fugiendúmue
esset,docerent,quo pacto iniustos posses tunc ullos filios dicere, quos
lex adhuc non improbabat, quin tuebatur potius, cum naturale ius,
quod inter homines tunc uigebat tantum, unumquenq; ad quemuis
ferè concubitum tacito quodam impelleret instinctu?[d] Sed tamen ali
ter sensit Io. Andreas,[e] aliter Bartolus,[f] & quidam alij,[g] quorum di-
uersæ quidem de spuriorum initijs sententiæ literis mandatæ extant,
nihil tamen eorum quisquam hactenus attulisse uisus est,quod has Ri
cardi rationes omnino confutaret, Egó igitur antequã de eorum pri
mordijs quid sentiendum sit, exponam,in præsenti docendum consti
tui,id quod à Bartolo & cæteris omissum est,nullo pacto quæ de pri-
sca hominum conditione Malumb.tradidit,defendi posse. Sic.n.di-
co,tantũ abesse,ut ante leges scriptas,legitimi omnes filij haberẽtur,
quod ipse putauit,ut dixerint alij,usq; ad id tempus,neminem uere le-
gitimũ extitisse. Inquit.n.Cicero,[h] Fuit quoddam tempus,quo magis 2
homines passim bestiarum modo uagabantur, & sibi uictu ferino ui-
tam prorogabant, nec ratione animi quicquam,sed uiribus corporis
administrabant,nondum diuinæ religionis,non humani officij ratio
colebatur,nemo nuptias uiderat legitimas,nõ certos quisquam inspe
xerat liberos. Quæ quidem Ciceronis uerba nunc ita referre placuit,
potius ut ostenderem, Malumbri sententiam authoris locupletissimi
testimonio conuinci,quàm ut ego his quoq; fidem omnino adhiben-
dam esse censeam, Nunc igitur euidentissima,ni fallor,ratione proba
bo,nullo pacto ante leges scriptas, iustos omnes filios,ac æquali iure
habitos fuisse. Si enim accurate primos legum scriptarum authores
perquiramus,omissis his quæ de Cerere, Cecrope, Amphione, uetu- 3
stas est fabulata,scimus id consensu eruditorum omnium receptum,
ut Euseb.Ioseph in lib.Antiquit.& multi testãtur,primũ Moysen, lon
go ante alios annorum interuallo,ex scripto leges populis promulgas-
se,sacrosanctas eas scilicet leges,quas ipse ex summi & præpotẽtis Dei
ore diuinitus fertur accepisse, idq; post annos à Mundi initio,bis mil-
le quadringentos,quinquaginta quattuor.[i] Quod si nos ea quæ in ue
teri sacra pagina,ante id Moysis tempus,tradita extant,legamus, ani-
maduertemus multis sanè in locis,& illegitimorum mẽtionem factã,[k] 4
& concubinatum,[l] fornicationem,[m] meretrices,[n] raptum,stuprumq;
unde tales prodeunt liberi, cognitum fuisse satis,quãuis leges adhuc
nullæ in scriptis extarent,grauiterq; eos correptos,qui alienæ uxoris
concubitum

a Auth.quib.mod. nat.sui §. natura.
b Inst. de iur. nat. in principio.
c Arg.l.Gracchus C.de adulter.
d Glo.l.i.§.ius nat. de inst. & iu.
e In Reg. sine culpa,in Mercurial.
f In.l.3. de cõcub.
g Rosel. tract. legit.cap.2. nu.11.
h In Prohe. Rhet.
i In Chro. Io. Cario.
k Genes,ca. 21.25.
l Genes.22.in fi.et 36.
m Gen.38.14.ĩ fi.
n Gen.34.39.

concubitum appetijssent,[a] adeo ut hæc differentia inter legitimos & a Gen.39.26.
illegitimos, multo ante ea tempora fuisse, manifeste contra Malum
bri sententiam appareat. Accedit quod & Homerus antiquissimus
Poeta, de filijs Nothis in carminibus suis quandoq; mentionem facit,
cuius tamen temporibus lex scripta nondum cognita fuisse fertur, cũ
Plutarchus testis sit,[b] hoc uerbũ, νόμος, quo lex scripta significatur, apud b in Prælud.Hom.
eum nusquam reperiri. At si dicas, cum Iure naturali omnia regeren-
tur, qui potuit tunc aliquid illicitum uideri, præsertim uero in filiorũ
procreatione, quæ cæteris animantibus communis erat? Respon-
5 deo duplicem esse animorum uim, & naturæ, alteram in appetitu po-
sitam, quæ nobis cum brutis fuit communis, alteram in ratione, sensi-
bus dominantem, cuius homo ipse particeps tantum fuit, quod pro- c Archid.c. ius natu
6 priè etiam naturale ius dicitur,[c] Quo fit, ut si procreandi uoluptatem tem.1.Dist.
& cupiditatem ipsam spectes, iam quæq; coniunctio uideatur permissa
quod eadem & cæteris insit animantibus, sin rationem, quæ appetitum
in officio debuit continere, & soli fuit homini tributa, tunc delectum
aliquem in hisce congressibus habendum omnino censeas, ut & Bal-
dus subtiliter scriptum reliquit,[d] Homo si quidem, non animal tãtum d Bal.l.i.§.ius na-
7 est, sed animal rationis compos, proptereaq; cum de Iure naturali lo- turale. Castr. l.
queris, prout in hominem cadit, id longe aliter ac in cæteris brutis ex hoc iure, nu.
est accipiendum, is enim si ratione non utatur, quãuis & ad id naturæ .7.in fin.de Iust.
instinctu impellatur, nimium utiq; à uera hominis natura eo ipso defle et iu.
ctit, seq; non uirum præbet,[e] Si igitur naturali iure eo tempore homi- e Ang.d.§. ius na-
mines utebantur, ut Iustin. & ipse quoq; Ricardus fatetur, quis dicat tura. et Zas.ibi.
deinde adeo laxos & uagos fuisse passim concubitus, cum id à natura-
8 li satis hominum abhorreat ratione? Natura.n. certos filiis parentes
adesse debere suadet, certumq; contrahi matrimonium, ut liberi à ge-
nitoribus suis ali, bonisq; moribus possint institui. Fac namq; incer-
ta esse connubia, partusq; uulgo conceptos, quemnam uitæ tuæ tunc
authorem agnosces, à quo educeris, cuius actiones, exẽplaq; imiteris?
Ius igitur naturale, ratioq; ipsa satis hoc dictat, certos unicuiq; debere
esse parentes, ut egregiè non solum interpretes nostri,[f] sed & Philoso. f Io. And. Reg.si
phi naturæ ipsius arcanorum consulti tradidere.[g] Rursus si id obiicias, ne culpa.
non potuisse illegitimum id dici, quod adhuc legibus non erat prohi- g Aristo. Polit. 2.
9 bitum, responderem eo pacto nec homicidium, nec furtum, nec quod cap. 2. & ethic.
uis delictum ante leges scriptas potuisse uetitum dici, quæ tamen cer- lib.8.
tum est, solo iure naturali turpia fuisse iudicata, quod idem & in adul
terio traditum est,[h] Vna enim naturalis ratio, satis est ad res proban
das, uel condemnandas, Ipsaq; lex, nihil aliud est, nisi recta & à nu- h l.probrũ de uer.
10 mine Deorũ tracta ratio, infinitis illa quidem ante seculis nata, quàm sign.

a Lib. 1. de Legib.
b Dec. Rub. de cō-stit.
c d. l. probrū. l. fin. de rit. nupt. l. fin. de cond. sine cā. c. etsi. §. quædam de Iureiu.

& scripta, & ciuitates sunt constitutæ, ut ait Cicero,[a] Vnde nec hodie ad legis substantiam scriptura necessaria existimatur,[b] Ex his statuo, sicuti ante leges scriptas, omnia ferè delicta, sic & adulteria, incestus, & consequenter illegitimos filios potuisse reperiri.[c] Hæc tamen res ut se habeat, nunc dilucidius exponemus.

De prima illegitimorum origine.

1 Matrimonium a Deo institutum, & qua lege.
2 An olim plures vxores eodem tempore liceret habere. num. 6.
3 Bartoli error, de primi parentis peccato
4 Leges nostræ, à sacra historia in multis dissentiunt.
5 De aureo illo seculo, & iure naturali primæuo Doctorum.
6 Quælibet coniunctio præter vnius vxoris & viri coniugium, semper fuit prohibita.
7 Opinio Iurisconsult. de Mundi origine.
8 Nunquam promiscuos concubitus fuisse permissos.
9 Differentia inter sacras leges & ciuiles, de Spuriorum origine.

CAP. ij.

d Io. And. reg. sine culpa. in Mercu.
e Genes. cap. 2.
f c. gaudemus, de diuort.
g d. §. natura. auth. quib. mo. nat. fui et §. liceat. auth. quib. mod. leg.
h c. 1. 32. q. 4. & Gen. c. 29. 30. 25.
i In. l. 3. de cōcub.

ALIA fuit Io. Andreæ sententia, qui nullum unquam tempus ex
titisse inquit, quo non dignoti iusti filii ab iniustis fuerint,[d] Cum
enim summus rerum opifex Deus, huic quicquid id est, quod Mun-
dum appellamus, cæterisque rebus summam imposuisset manum, dici-
tur postremo hominem ipsum finxisse, cuius causa cætera erant com-
parata, eique uix in lucem edito, in primis certas matrimonij leges præfi
niisse, ut scilicet hæreret uir uxori suæ, essentque duo in carne una,[e] Qui- 1
bus uerbis inde alios concubitus exclusos fuisse ait,[f] atque ita factum, ut
quocunque tempore multum inter legitimam adulterinamque sobolem
interfuerit. Sed neque hæc Io. Andreæ sententia uera prorsus uidetur,
cum ei repugnent Iustiniani uerba, affirmantis non uno in loco, natu-
rā initio omnes æque liberos, æque & legitimos produxisse, nullamque
inter eos olim cognitam differentiam,[g] Tum etiam, quia & in sacris li
teris, ueteres illos sanctissimos uiros pluribus iungi mulieribus consue 2
uisse ad sobolem suscipiendam legimus,[h] quos contra diuinam insti-
tutionem id fecisse, non est uerisimile. Tertia igitur Bartoli extat opi
nio,[i] qui inquit, initio quidem certos hominum cōiunctionibus fines
à Deo positos, eoque tempore uerum id fuisse, quod Io. And. ait, Sed post
primi parentis lapsum, humanamque naturam corruptam, omnia dein
immutata, nullamque amplius usque ad leges scriptas, inter filios diffe-
rentiam fuisse, Quam sententiam ego ualde absurdam puto, quasi ue-
ro post hominem creatum, usque dum peccarit, longa fuerit interca- 3
pedo, & non eodem ferè momento hæc omnia sint confecta, ut sacri
interpretes tradidere, Quasi etiam ante leges scriptas, post uetitum
pomum

pomum degustatum, non plurima adulterii & fornicationis exempla prodita reperiantur, ut alias supra ostendi.[a] Quærendum est igitur inter has tam uarias Doctorum opiniones aliquid, quod oẽm extricet nodum, remq; hactenus perquã obscuram ualeat illustrare, Cuius rei gratia, ut quæ in hac quæstione pugnantia apparent, quæ sanè infinita sunt, conciliemus, necessariũ existimo talẽ adhibere distinctionem, Nẽ pe ut aliter secundũ sacras literas, aliter secundum Iuriscon. & Imper. nostros hanc controuersiam decidendam dicamus, Mirum.n. uideri
4 nõ debet, pleraq; in legibus nostris contineri, præsertim de rerum origine, quæ à diuinis traditionibus nonnihil abhorreant,[b] Nã quæ omnia de iure naturali à Iuriscon. nostris traduntur, uix ulla in re cũ sacris literis possunt conuenire. Credimus nos olim incertis sedibus homines uagatos, nullis legibus usos, omniaq; omnibus fuisse communia,[c] Hæc res secundum sacrosancta dogmata, à ueritate longe aliena deprehenditur,[d] Dicimus nos iuregentium posteriore, seruos nullius actionis, iustæ'ue obligatiõis participes, sed ueluti pro mortuis habitos fuisse,[e] hoc apud sacræ legis historiam, longe aliter se habere certũ est, quãdoquidem & bona propria sibi ipsis acquisiuisse, sibi possedisse,[f] dominis suis quãdoq; ab intestato successisse,[g] & forte in iudicio cõtra eos experiri potuisse, comperimus,[h] Sic quoq; initio humani generis omnia omnibus ex uoto successisse, uer æternum inter mortales uiguisse, nullus armorum usus fuisse creditur, docet tamen sacrosancta Biblia, duras admodum leges homini ipsi, cum primum ferè in lucem editus est, à Deo constitutas,[i] ut scilicet suis sibi laboribus uictum quæreret, nũc æstu, nũc frigore laboraret, hæcq; perpetuo incõmoda uitã illius
5 comitarentur, Vnde in uniuersum, quod de prisca illa temporis fœlicitate, aureoq; seculo ab authoribus narratur, id si cum sacris litteris conferas, inane prorsus, ridiculumq; esse animaduertas, nec uspiam hæc iuris naturalis, aut gentium tempora, unà cum iuris ciuilis origine[k], in ijsdem sacris literis apte probari, Quocirca, & in præsenti quæstione cum quærimus an initio inter legitimos & illegitimos ulla esset differentia, crediderim ego ex sacris literis respondendũ, uerã esse Io. Andreæ sententiam, cum matrimoniũ à summo Deo principio fuerit cõ
6 stitutum[l], inde & illegitimos à iustis filijs fuisse semper seclusos. Manifestum enim est, prohibuisse illum, ne quisquam cum pluribus, quàm cum una haberet uxore cõmercium,[m] semperq; post illud tempus, in stuprum, & adulteriũ grauiter fuisse ab eo animaduersum,[n] quod quanã alia ratione potuit institui, nisi liberorũ causa? ut intelligeremus, non ex quouis congressu filios esse suscipiendos. Accedit etiam quod & eo tempore nonnullos quidem filios ad successionem uocatos, alios uero omnino exclusos legimus,[o] quod scilicet non omnes ex iustis nu-

a Gen. cap. 34. 38. 39. & c. quo. 32. q. 1.

b c. fin. §. bis ita. 6. Dist.

c Soz. rub. de uer. ob. Cast. l. ex hoc iure, de iust. et iu.

d Cardi. c. dilectissimi. 12. q. 1. Gem. c. ius nat. 1. Dist.

e Bart. l. si id quod de cond. ind. et l. ex hoc iure. de iust. & iu.

f Regum. 2. cap. 9. 16. Gen. 47.

g Gen. cap. 15.

h Iob. cap. 31. Alci. l. paterfam. de uerb. sign.

i Gen. cap. 2. in fi.

k Iuxta §. singulorũ. in fi. Inst. de rer. diuis.

l c. 1. de uoto. in. 6.

m c. gaudemus, de diuort. c. quomodo. 32. q. 1.

n Genes. c. 26. 39.

o Gene. cap. 21. 25.

ptijs eſſent procreati, Et ſi fortaſſe cõtra hæc,ſanctorũ uirorũ exempla
reperiantur,quib⁹ cum plurib⁹ mulieribus fuit negocium, id ex graui
aliqua & neceſſaria ſanè cauſa his permiſsum,diuino ita ſuadente affla
tu,credendum eſt[a],ex qua non ideo in cæteris idem ſeruatum,quis re-
ctè poſsit argumentari[b]. Iam uero ſi rem craſsiori Minerua uelimus
dijudicare,ſecundũ ſcilicet Iuriſcõſultorũ noſtrorum tẽpora, qui non
dum arcana ſacroſanctæ legis noſtræ hauſerant Myſteria,quos deinde
& recẽtiores Imper. in his ubi nullũ ueræ fidei noſtræ uerſaretur peri-
culũ,facile ſecuti ſunt,exiſtimo ſanè tunc ueriorem eſse cõtrariam opi
nionem,initio multis temporũ ſpatijs,illegitimos filios nec cognitos
fuiſſe,nec nominatos. Crediderunt ſiquidem priſci illi homines, cum 7
totum hoc quod hodie cernimus,à Deo fabricatũ eſt,ſimul & illi ſalu-
taria ferè omnia & fœlicia ab eo tributa, nec inter homines quicquã
niſi rectum,honeſtũ,& penè diuinum fuiſſe compertum, idq́ aliquot
annis ſe ita ſemper habuiſſe,paulatim uero cepiſſe hominũ naturã, ad
turpes cogitationes labi,& à natiua illa animi bonitate, ac ſimplicita-
te paulo declinare, Ita deinde leges fuiſſe repertas, quæ excreſcentem
hominum malitiam cohiberent,libidinẽ temperarent,ut Greg. Pont.
teſtatur[c]. Verum igitur eſt ſecundum hãc opinionẽ,quod Iuſtin.ait[d],
naturã initio omnes æque liberos,æque &legitimos produxiſſe,nec an
te leges ſcriptas ſpurium quempiam fuiſſe repertum, ſed nõ illa ratio- 8
ne,ut Accurſius,Bart. & Malum. putarunt, quod eo tempore promi-
ſcui eſſent concubitus, permiſſumq́ cum quauis muliere cõgredi, ſed
quod tunc homines rationem tantum ſequentes naturalẽ, ſinguli ſuis
contenti nuptijs uiuebãt. Vnde &Salluſt. Etiam tum uita hominũ
ſine cupiditate agitabatur,ſua cuiq́ ſatis placebãt. Et in Lycurgo de
Lacedæmonijs Plutarchus ait,hos olim tum natura,tum moribus tan
tum abfuiſſe ab ea quæ poſtea ſecuta eſt,mulierum facilitate,ut omni
no incredibile eſſet,aliquem adulterio fuiſſe obnoxium, celebraturq́
illud Geradæ uetuſtiſsimi dictum, qui rogatus ab hoſpite, quid apud
eos adulteri paterentur,reſpondit, nemo apud nos fuit adulter, Hinc
etiam carmen illud. Viderunt primos argentea ſecula mœchos.
Sed quid in re clara pluribus opus eſt rationibus, cum hoc exprimat
Iuſtin.? Donec(inquit)[e]ſola natura[f] hominibus ſanciebat, legitimos
omnes æque producebat, Cum primũ uero ad libidinẽ diuertere,aliũ
q́ curſum tenere cepit,tũc naturales & illegitimos immiſcuit,tunc &
leges ſcriptæ ſunt,quæ his rebus modum conſtituerent. Apparet er-
go initio legitimum quenq́ fuiſſe, quod nemo ratione tunc abuteba-
tur,fœlixq́ uere erat ætas illa, Vt primum dein labefactari cepit, deli-
cta uaria, luxus, & alia ſunt introducta,illegitimorumq́ & nomen ce-
pit emergere, Vnde conſtat ex Iuriſc.& Imper. opinione, principio 9
quidem

a c.gaudemus, de diuort. c. recurrat. c. obijciũtur 32.q.4.
b Arg.c.quæ propter.de reg.iur.
c In Probe.Greg. Rex pacificus.
d d.§.natura.
e d.§.natura.
f Quaſi,nullis adhuc uitiis inquinata.

quidem legitimos omnes extitisse, illegitimosq; primum cum legibus scriptis prodiisse, Ex sacris uero literis, semper ferè hanc cognitam differentiam, & nondum iure scripto, multis ante seculis, & re ipsa, & nomine, nonnullos iniustos liberos conspectos fuisse.

Illegitimi qui proprie olim dicerentur.

1 Varii diuersarum gẽtium mores in contrahendis nuptiis.
2 Matrim. aliquod verum, sed non ratum.
3 Legitimi filii secundum patriæ consuetudinem vocantur.
4 Iustum matrimonium apud Romanos quale esset.
5 Cum exteris non erat ius connubii.
6 Roma quomodo hodie communis patria dicatur.

CAP. III.

CVM primum igitur lex certa hominum coniunctionibus est constituta, siue ea à summo Deo, siue à mortalibus fuerit accepta, tunc statim illegitimi ij omnes appellari cepti sunt, qui contra tale legis præscriptum in lucem essent suscepti, ut nomen ipsum satis demonstrat, Cuiusmodi tamen esset hæc lex ipsa, non puto commode literis mandari posse, cum ex uarijs diuersarum gentium & nationum moribus, iidem non apud omnes æque legitimi aut illegitimi semper habiti fuerint. Legimus Scythas, Agathyrsos, Massa-
1 getas, & plurimos qui ad meridiem spectant, communes uxores habuisse, legitimumq; apud eos matrimonium illud existimatum, Alios ut Garamantas, eos tantum iustos filios censuisse, qui formæ similitudine parentem referrent, ut ait Mela, Quosdam, uti Arabes, unam omnibus consanguineis uxorem esse uoluisse, cæteros qui non eodem ex genere essent nati, adulterinos creditos fuisse, Persas uero, Medos, Parthos, id maxime solenne, & iustum connubium habuisse, quod cum sanguine coniunctis, sororibus, matribus, & alijs consanguineis esset contractum, Vnde illud,

Gentes tamen esse feruntur,
In quibus & nato genitrix, & nata parenti,
Iungitur ut pietas geminato crescat amore, Rursus alias mulieres apud Indos, eos rite sibi copulasse, quoscunq; prior iussisset maritus, cũ cæteris nefariũ extitisse cõcubitũ, Scribit quoq; Plutarchus in Solone, cauisse eũ ut uxor ex mariti necessarijs deligeret, cũ quo rẽ haberet, atq; id quod nasceretur, non alienũ esset, Aliter tamẽ Lacedæmones obseruasse, idẽ in Lycurgo author est, Vt ex his colligamus certã nõ posse tradi in hac re regulã, cũ eadẽ uiuẽdi ratio nõ ubiq; probetur, & quod sanctũ ac iustũ apud Italos censetur, id ut impiũ maxime uel Germani, uel Athyopes, uel Britanni detestentur. Nã nec Cimoni turpe fuit Atheniensiũ summo uiro, sororẽ germanã habere in matrimonio. Quippe
2 cũ ciues eius eodẽ uterẽtur instituto, ut Probus refert, a Potuitq; illud a In Probo. & in Cimo.

a c.quanto, de diuort.

uerum esse apud eos coniugium, licet ratum nō sit.[a] Nec enim eadem omnibus sunt honesta & turpia, sed id quisq; rectum putat tantum, quod patriæ moribus conuenit, Tales igitur & legitimi apud exteros 3
populos habiti fuere, qui scilicet secūdū mores, ritusq; ab iis approbatos geniti essent, illegitimi, quorum natales à patriæ institutis abhorrerent. Esset uero longū nimis, si singularum ciuitatum, ut modo dicebamus, in hac re mores essent recēsendi, quin superuacaneum pôtius, cum de filijs tātum Iure Romanorum illegitimis, nobis sit tractādum, Propterea Barbarorum nunc ritibus omissis, apud Romanos constat, 4
eos solum ueros filios appellatos, qui ex matrimonio concepti essent.[b]

b Inst.de patr. pot.
c Inst.de nupt.in princ.

Iustum autem matrimonium inter ciues tantum Romanos erat,[c] legitimæq; illæ demum nuptiæ habebantur, cum Romanus Romanam, utriusq; accedente consensu duxisset uxorem, ut Caius in Institutionibus scriptum reliquit,[d] Quod si imparem quis sibi adiunxisset, ueluti si 5
Romanus cū peregrina, aut Latini nominis, aut externa alia muliere coiisset, nullum ius nuptiarum inter eos erat, natiq; liberi, ut minus iusti,[e] sub patris iure & familia nō censebantur, sed matrē sequebantur.

d tit.de matrim.
e l.diuus. de capt. & postl.

Cic.in Topic. Si mulier, inquit, cū fuisset nupta cum eo, cum quo cōnubium non esset, uuncium remisit, quoniam qui nati sunt, patrē nō sequūtur, pro liberis manere nihil oportet. Tit.Liu.lib.43. Alia, inquit noui generis hominum ex Hispania legatio uenit ex militibus Romanis, & ex Hispanis mulieribus, cum quibus connubium non esset, natos se memorātes supra.iiij.millia hominū, orabāt, ut sibi oppidum, in quo habitarent, daretur, Senatus decreuit latinam eam coloniam esse, Libertinorūq; appellari, Quin capitale hoc olim apud eos fuisse Theodosii testatur constitutio.[f] Hinc legimus sæpe, ius ciuitatis Romanæ aliquibus populis fuisse concessum, ut cum illis rata essent & legitima connubij uincula, Campanis enim olim pro magno munere datum scimus, ut Romanas ducere liceret uxores, natiq; liberi iusti hæredes forent, ut apud Liuium extat, Idem & Nouocomensibus à Cæsare, Transpadanis à Pomp.Strabone, alijsq; paulatim populis procedente tempore à principibus permissum, Plutarchus, Tacitus, Suetonius referunt. Ast cum deinde cæteri populo Romano subiecti, idem ius ciuitatis quotidie summis studijs efflagitarent, ut omnium uotis gratificaretur Antoninus, constituit tandem, ut quicunq; in orbe Romano 6
esset, ciuis haberetur[g], quo factum est, ut connubij ius, quod angustissimis principio finibus concludebatur, ceperit omnibus ferè nationibus esse commune, cum eorum omnium qui Pop. Romano parerent, Roma communis patria sit effecta,[h] Dicti sunt igitur legitimi qui ex matrimonio inter ciues Romanos inito susciperentur;[i] Vnde, & quinam illegitimi dicerentur, facile unicuiq; constare potest.[k]

f l.i.de nup. gētil. in.C. Theod.
g l.in orbe. de sta. hom. Auth. ut liber. de cæt. §.fin. Alcia. lib. Disp.2.cap.11.
h l. Roma. ad Municip.
i Arg.l.ii. de his qui sui sunt.

Matrimonium

Matrimonium quomodo olim contraheretur, ut ex eo legitimi existerent filij.

CAP. IIII.

NON satis tamen olim erat, ad uerum matrimonii fœdus, Romanum ciuem, Romanam sibi fœminam adiunxisse, Sed adhibendi quidam erat ritus, solennesq; cerimoniæ, quibus omisis, ueluti neglecta religione, coniugium non censebatur, nec ex ciuium Rom. instituto celebratũ, [a] Varia autẽ hæc olim erant, tã quæ in sponsalibus, quàm quæ in nuptiis peragendis, iungendaq; uiro uxore solebant obseruari. *a Alex. Dies. Gen. lib. 2. cap. 5.*
1 Nam & tribus modis uxor olim habebatur, ut tradit Boetius, [b] farre, usu, coemptione, Confarreatio solis Pontificibus conueniebat, cũ in ea far adhiberetur, quod sacrificijs aptisimum esse existimabatur, unde & hæc matrimonia sacra nuncupabant, authore Alicarn.[c] Quæ autem farre uel usu mulier marito copulata esset, ea uxor tantum dicebatur, Ast quæ per coemptionem in manum uiri cõuenisset, hæc præter uxo- *b In Topic. Cicer.* *c lib. 2. Antiquit.*
2 ris nomen, mater quoq; familias uocabatur, Coẽptio uero certo more peragebatur, nam sese coemendo inuicem interrogabant, uir ita, an sibi mulier, materfamilias esse uellet, illa respondebat uelle, Mulier, an sibi paterfam. uir esse uellet, ille uelle respõdebat, Itaq; mulier in manũ uiri conueniebat, & uocabãtur hæ nuptiæ per coemptionem, ad quod allusit Virgilius eo carmine.

Teq; sibi generum Tethys emat omnibus undis.

Forteq; hæc olim iusta uxor dicta est, [d] Cuius ritus meminit & Cic.
3 pluribus in locis.[e] Multa autẽ præter hæc solẽnia in omnib[9] nuptijs seruari mos erat, quæ ego in præsẽti referẽda nõ duxi, tũ quodeadẽ deinde ãtiquata fuere, tũ quod ab historicis, & his qui uariarũ rerũ cõmẽtarios scripserũt, hæc copiosisime tradita extãt, [f] nimiũq; trita iã & uulgata esse ceperunt, Queadmodũ ut dũ spõsalia inirentur, propriũ spõsi aut spõsæ nomẽ ne exprimeretur, sed uir Caius, uirgo Caia diceretur, mulier dũ mariti domũ intraret, ne pauimentũ pedib[9] attingeret, colũ cũ fuso secũ ferret, Talasij nomẽ inuocaretur, nuces spargerẽtur, & similia, inter quæ præcipuũ id fuisse legimus, quod memorat Scæuo.[g] ut aqua & ignis in nuptiis sanciẽdis interesset, Adeoq; superstitiosa olim *d l. Si uxor, de adult. ubi Budæ.* *e Pro. l. Flacc. pro Muren. in Top.* *f Plutar. Rodigin. Bude. Tiraq. de legibus connub.* *g l. penul § fin. de donat. inter uir. & uxor.*

erant hæc omnia, ut male is audiret, qui talia matrimonij auſpicia nō ritè ſeruaſſet, Nam nec menſe Maio rectè nuptias confici potuiſſe, nec diebus feſtis id uirginibus licuiſſe, Plutarchus in Problem. author eſt, neſcioq́ an ſiquid horum omiſſum eſſet, filij tunc temporis iuſti haberentur, quaſi ex inauſpicato matrimonio editi, ſi quidem ſcimus tunc auſpices adſcitos, qui pro nuptijs auſpicium caperent, ijsq́ celebrandis præeſſent, ut Valla ſcribit,[a] Vnde Cicero,[b] Nihil ferè quondam maioris rei, niſi auſpicato, ne priuatim quidem gerebatur, quod etiā nunc nuptiarum auſpices declarant, & Valerius Maximus.[c] Apud antiquos non ſolum publice, ſed etiam priuatim nihil gerebatur, niſi auſpicio prius ſumpto, quo ex more nuptijs etiamnum Auſpices interponuntur, & Plautus. 4

a lib.6.
b lib.1. de Diuina.
c lib.2. cap.1.

Argentum ſiquis dederit, ut ego ſuſpicor,
Vltro ibit nuptum, non manebit auſpices. Hinc etiam nuptiales quinq́ Dij dicti, quos in connubijs ex ritu inuocabant, ut Plutarchus refert, & Gyraldus latius in diuinis ſuis, de Diis gentium commentariis,[d] Ex quibus quidem, in ſuſpitionem aliquam ducor, cum uideam ueteres illos adeo religionis, & cerimoniarum fuiſſe cultores, ut ſi hæc nuptiarum ſolennia ſeruata non eſſent, ea non uſquequaq́ iuſta connubia crederentur[e] Sic.n. & Catullus de his loquens & Hymæneo ait. ſ

d lib.3.cap. ulti.
e facit. d.l. pen.§. fin. de don. inter uir. & uxo.

Nulla quit ſine te domus
Liberos dare, nec parens
Stirpe dicier. Et Claudianus.
Hunc muſa genitum, legit Cytherea, ducemq́
Præfecit thalamis, nullum iunxiſſe cubile
Hoc ſine, nec primas fas eſt attollere tædas. & Ouidius.
Vota uiri captant, quæ iam captanda putabant,
Quos faciet iuſtos ignis & unda uiros. Videmus quoq́ Græcos, eos qui ex occulto congreſſu oriuntur, proprie illegitimos uocare, nempe σκότιους, qualis Theſeus fuiſſe perhibetur, Quid uero aliud eſt furtiua coniunctio, niſi ubi patrius ritus ſeruatus non eſt?[f] Id quoque non leui eſt argumento, quod hodie hæc omnis nuptiarum celebritas abrogata fuit, declaratumq́ legitimum id dici matrimonium, quāuis in eo aliquid ex iis deſit,[g] quaſi antea, ſiquid neglectum eſſet, nihil ualidum, aut rectè factum cenſeretur. Scio tamen hæc nimis ſcrupuloſa fortè uideri poſſe, præſertim Iuriſconſultis noſtris, qui nolunt actū ullum uitiari, ubi illi perficiendo, leuis tantum aliqua ſolennitas deſideretur,[h] quales hæ, quæ olim in nuptiis adhibebantur, facile uideri poſſunt, Propterea & ego ſubſiſto, extantq́ pro hac parte & ueterum authoritates, Nam Lucanus de Martia & Cæſare ita inquit.[i]

f Bar. l.2. C. de his qui ex pub. rat. lib.10. & l. fin. de rit. nupt.
g l. Si donat. C. de nupt.
h l.1.§. fin. de uent. inſp. Bar. l. fin. §. 1. C. de iur. delib. Iaſ. l.2.§. prius. de uulg. & pup.
i lib.2.

Fœdera

Fœdera sola tamen, uanaq; carentia pompa,
Iura placent, sacrisq; Deos admittere testes. Et paulo post,
Pignora nulla domus, nulli coire propinqui,
Iunguntur taciti, contentiq; auspice Bruto. Et Demea apud

Terentium [a] iubet Aeschyni filij nuptias absque Hymæneo, facibus, & ullo apparatu confici, quæ si necessaria fuissent, credendū non est, patrem omittere uoluisse, quāuisq; id Athenis actum fingatur, iidem tamen ritus uidentur, qui & apud Romanos seruabantur, cum & omne Ius tam scriptum, qnam non scriptum à Græcis principio sumptum fuerit. [b] Inquit uero Aeschinus. [c]

Occidunt me quidem dum nimis sanctas nuptias student facere, in apparando totum consumunt diem. DE. Quid igitur Aeschine? AESC. Hem pater mi tu hic eras? DE. tuus hercle uero & animo & natura pater, qui te amat plus, quàm hosce oculos, sed cur non domum uxorem accersis? AESC. cupio, uerum hoc mihi mora est, tibicina & Hymæneum qui cantent. DE. ehò uin' tu huic seni auscultare? AESC. quid? DE. missa hæc face, Hymæneum, turbam, lampadas, tibicinas, atque hanc in horto maceriē iube dirui quantum potest, huc transfer, unam fac domum, traduc & matrē, & familiam omnem ad nos. AESC. placet, &c.

a In Adelph.

b §. & non ineleganter. Inst. de iu. nat. gent.

c Actu. 5. Scena. 7 in Adelph.

Quæ nam hodie ad uerum Matrimonium, Iure ciuili, aut Pontif. requirantur.

1 An iure ciuili, in matrimonio consensus, verbis expressus requiratur, Aut tacitus sufficiat.
2 Iure Pontif. quæ solennia in nuptiis adhibeantur.
3 An omnia sint omnino necessaria.
4 Differentia in diiudicando matrimonio inter ius ciuile & Pontif.
5 Cur iure Canon. expressa magis verba in nuptiis, quàm iure ciuili requiranf.
6 Matrimonium clandestinum, vere quandoq; est matrimonium.
7 Nati ex clandestinis nuptiis, an sint legitimi.
8 Clandestinum matrimoniū hodie quod dicatur.

CAP. V.

ABOLITA deinde ea omnia uetusta solennia fuere, legibusq; nouis introductum, ut matrimonium solo coeuntium consensu perficeretur, idq; satis esset ad legitimam sobolem comparandam [d] paucis exceptis casibus ubi instrumenta dotalia sunt necessaria, [e] quē tamen consensum, ut manifestus esset, uerbis exprimi lex iussit, [f] Aliter. n. ad mulierem, ut uxorem, aliter ut ad concubinam accedendum est, Si quidem cum hac nobis, omnis uitæ consortium, omnia diuina, humanaq; iura communia sunt futura, [g] cum illà quicquid intercedit,

d l. si donationē C. de nup.

e §. quia uero legem. 1. Auth. ut lic. matr. & alij cum Glo.

f Glo. l. cum notissimi. & solā. C. de pr ær. 30. ann.

g l. i. de ritu nupt.

plerunq; uoluptatis gratia potius fieri intelligitur, Non nego tamen,
& abſque uerbis matrimonium iure ciu.iniri poſſe,dummodo exterio 1
re aliquo actu aut euidenti quopiam indicio,cæteris ſignificetur, cum
ea nos uxorio animo uerſari,[a] & ideo qui in rebus ueneris cum mulie
re deprehenſus eſt,ita ſatis crimen excuſare poterit, ſi eã ſe ueluti uxo-
rem,non ut amicam cognouiſſe aſſerat, idq; aliqua probabili nitatur
coniectura[b] quæ quidem cum ex perſonarum æqualitate,conditione,
tnm uero ex mutua illa conſuetudine quæ inter eos intercedit, facile
colligi põt,[c] quod & infra agemus,[d] Sed hæc Iure ciuili. Ius uero Pon-
tificium aliud circa hæc ſtatuit: exigit.n.ſolennia multa in contrahen 2
dis nuptijs præter eorum conſenſum,qui iungi uolunt, ueluti ut à pa-
rentibus puellæ petantur,honeſte dotentur, Paranymphi nuptijs ad-
ſint,in templo à ſacerdote luſtrentur, preces ſummo Deo nuncupen-
tur,& huiuſmodi quædam[e] quæ de ſacræ ueteris legis ritibus ſumpta
eſſe uidentur,[f] quarum tamen nonnulla facile quidem omitti poſſunt, 3
cum honeſtatis tantum cuiuſdam cauſa requirantur,quale illud eſt, ut
parentes filias ſuas uiro deſpondeant, iiſq; æquam dotem conſti-
tuant,[g] alia uero ſi adhibita non ſint,non quidem matrimoniũ ipſum
uitiant,ſed magni eos qui hæc ſolennia ſpreuerint, criminis reos red-
dunt.[h] Vnde & ius Pont.has deinde non nuptias,ſed clandeſtina uo-
cat matrimonia,mulieremq; ſic priuatim ductam,non uxorem,ſed con
cubinam.[i] Hincq; oritur quoq; ſumma inter ius ciuile & Pont. diffe- 4
rentia,Nam Iure ciu.qui cum ingenua & ſibi æquali muliere conſuetu-
dinem habuerit,is præſumetur matrimonii cauſa ita cum illa uerſatus
eſſe,ut modo diximus,[k] Aſt ius Pontif.niſi præſentibus teſtibus,alijſq;
ritibus ſeruatis,palam de utriuſq; conſenſu initio conſtiterit,eam con-
iunctionem ſecutam, adulterium potius ſeu ſtuprum, quam matrimo-
nium interpretatur,[l] Vult.n.utriuſq; coeuntis uoluntatẽ omnino ma
nifeſtam,uerbiſq; expreſſam eſſe,[m] Quod tamen non ideo factũ eſt,qua
ſi conſenſus tacitus,ad uerum matrimonium conficiendum, ſicuti &
expreſſus idoneus non ſit, nam & ſolo conſenſu hoc iure conſtat ma-
trimonium[n],Sed lex Pontif.quæ cuiuſq; ſalutem præ oculis ſemper ha 5
bet,[o] ut periculis omnibus occurrat, in quæ naturæ noſtræ imbecilli-
tas labi poſſet,illam partem quæ unicuiq; tutior eſſe poſſit,ſemper am
plectitur,[p] Proptereaq; ubi uerba non ſunt expreſſa, cum dubia ea ſit
coniunctio,alteriuſq; mutata uoluntate,fraus facile committi, & diri-
mi matrimonium poſſet,[q] lex ad turpem omnem ſuſpitionem exclu-
dendam,tum etiam nequis iudici queat imponere, uoluit conſenſum
hunc palam ſignificari,[r] Quæ res quoad matrimonii uim, Deiq; iudi-
ciũm minus erat neceſſaria,cum is ſatis intima cordis noſtri norit pe-
netralia

[a] l.in liberæ, cum glo.de ritu nup.

[b] Bal.c.1.§.iniuria de pace iur. nu. 39.et in.l.1.C.de confeſſ. nu. 35.

[c] l.donat.de donat.ubi Imo.

[d] Cap.19.

[e] c.i.30.q.5.

[f] Tob.cap.7.8.10.

[g] c.noſtrates in fi. cum glo. 30.q.5.

[h] Hoſtien. in ſum. de clãdeſt.§.quã pœnã,& Abb. c.i.eod.tit.

[i] c.omnibus.§.i.34 Diſt. & Card.in §. is qui ead. diſt.

[k] d.l.in liberæ, d. l.donationes.

[l] Glo.c.i.30.q.5. et in.c.illud uer. uxorẽ, de præſumpt.

[m] c.tuæ,de ſpõſal.

[n] c.ſufficiat. 27.q. 2.c. cũ locum.de ſponſal.

[o] c. ſignificaſti.2. de homicid.

[p] Glo.d.c. alter 30.q.5.

[q] c.ſi quis ead.q.

[r] Præpos.Rub. de cland. deſp.

netralia, intelligatque qua mente & consilio à nobis cuncta gerantur.[a]
6 Propterea si quærat aliquis, an matrimonium sic clam contractum, bona tamen coniugij fide matrimonium uere sit, Respondendum est, id procul dubio re ipsa matrimoniũ esse, ex quo matrimonii causa uterque consensit,[b] ecclesia tamen id ita interim non probat, quod illi iusta solennia defuere. Intelligimus ergo, hæc non perficere matrimonium, sed potius declarare, Quapropter si hi, qui sic clam initio ut coniuges simul coierunt, rem deinde aliis, ut sese habeat, detexerint, ii post non ut fornicatores, sed ueri coniuges etiam ante acto tempore fuisse in foro Pontif. iudicantur,[c] cum & antea uir ac mulier quoad affectum, recte uxor & maritus appellari possent,[d] quin & alijs quãdoque modis cõtingit, furtiuum initio concubitum, post iustum connubium censeri,[e]
7 quos suo loco commodius referemus.[f] Hinc ergo sequitur, ut nec filii nati ex hoc clãndestino coniugio illegitimi habeantur, præterquã si intra gradus prohibitos fuerint concepti,[g] legis enim illa præsumptio, ut ubi solennia omnia adhibita non sunt, fornicatio potius talis sit censenda, in ipsorum furtim coeuntium odium, tãtum recepta est, quæ non ideo legitimos filiorum natales ulla in parte lædit,[h] Sed tutius multo erit, morem ab ecclesia in nubendo constitutum obseruare, ut parentes quouis tempore, & suæ ipsorum famæ, & liberorum suorum consulant. Si tamen alia esset alicuius ciuitatis consuetudo, quæ aliquid ex his quæ ab ecclesia requiruntur, soleat omittere, non crederem eum nota dignum, qui patriæ institutum sequeretur,[i] cum traditum sit, ea tantum clandestina matrimonia dici, quæ præter mo
8 rem, ritumque patrium contracta sunt,[k] Idcircoque nec hodie amplius publica illa in ecclesiis denuntiatio propositis edictis uidetur necessaria,[l] cum satis sit conuocatis amicis hæc solennia peragere, qui mos ubique ferè, sed maxime in Italia adhuc uiget, ut Doctores multi attestantur,[m] Quoniam tamen in hac re, magni nominis Ruinum, in responsis suis uariasse legimus,[n] de ea latius infra agendum reseruabimus.[o]

a c. tuæ. cum Glo. de sponsal.
b d. c. si quis. Card. Cald. Præpos. Rubrica de cland. desp. Dec. cons. 231. num. 6.
c c. 2. de clan. desp.
d c. omnibus §. i. 34. Dist.
e c. illud, de præsump c. is qui fidem, de sponsal. Alex. conf. 151. in. 5.
f cap. x.
g c. fin. §. si quis uero. eod. tit.
h Abb. c. lator. qui fil. sint. leg. Dec. c. ecclesia. de cõsti. num. 44. Abcia. Reg. 2. præsump. 5.
i Sozin. iun. cons. 86. col. pen. & fin. in. 2.
k Bart. l. 2. C. de his qui ex publ. rat. lib. x. Abb. c. fin. de cland. desp. num. 9.
l de qua in c. fin. de cland. despon.
m Ioa. Lup. in Tracta. de matr. & le. in. 2. pan. princi Doct. & præp. c. fin. de cland. desp.
n Ruin. cons. 14. num. 10. in. 3. & idẽ cõtra, in cõs. 51. num. 15. uol. 5.
o cap. ix.

De uarijs causis matrimonium impedientibus.

1 Non licet eodem tempore plures vxores habere & quæ sit ratio.
2 Cur inter propinquos matrimoniũ prohibeatur.
3 Inter ascendentes & descendentes, non consistit matrimonium.
4 Inter transuersales quando permittatur.
5 Apud Hæbreos, cur fratris mortui vxorem ducere liceret.
6 Iure ciuili intra quem gradum nuptiæ probentur.
7 Quid ius Canonicum statuat, & cui magis standum sic.
8 De cognatione spirituali.
9 De cognatione legali, An ex his matrimonium impediatur.

CAP. VI.

QVOD modo diximus,ad legitimorum filiorum procreationẽ, satis esse uirum & uxorem inter se matrimonii causa consentire, hoc tamen nõ usquequaq;,sed moderate sane intelligendũ est,Sunt.n. certæ personæ exceptæ,cum quibus non recte nuptias cõtrahimus, & quasi limites quidam præfixi,quos in nubendo transilire omnino prohibemur, Nec.n.quod antea de pluribus gentibus & nationibus retulimus,apud quas sine delectu nunc filij matribus,nũc patres neptibus, ipsiq; inter se fratres & sorores,atq; uni plures quandoq; miscebantur, huiusmodi monstra & portenta potius,Romani in sanctissimas suas leges recepere:quin certis ordinibus distinctis,& gradibus quibusdã cõstitutis,hoc illis præ cæteris fuit antiquissimum,ne belluarũ more temere & fortuito ad tã uerenda matrimonii sacra irrueremus.[a] Prin- 1.
cipio igitur illud satis constat,eum qui rite uni mulieri iunctus est, nõ posse eodẽ tẽpore & iustã cum alia fœmina habere cõsuetudinem,[b]huiusmodi.n.hominem ut fœdissimum,etiã Prætores in edicto infamia notauerunt,[c] Siquidem barbarorũ potius mos ille est,ut inquit Cic.in Ver. Solere aiunt barbaros reges Persarum ac Syrorũ plures uxores habere.& Tacit.Soli inquit Germani ex barbaris omnibus,singuli singulis iunguntur uxoribus. Et licet apud Rom.olim Valẽtinianus Cæsar duarũ simul uxorum coniugiũ permisisset, Iulius etiã Cæsar liberorum quærendorũ causa,ut quot quisq; uellet uxores ducere,legẽ ferre cõstituisset,[d]quod & Socratẽ,& Demetriũ,& Euripidẽ,& alios factitasse aiunt,[e] fuerunt tamen hæc posterioribus legibus merito abrogata,[f] summaq; in eos qui secus facerẽt,pœna cõstituta.[g]Nã cũ & illi qui plu- 3
riũ fœminarũ cõmercia appetunt,nõ leue incontinentiæ & libidinis suæ præbeãt documentũ,cũ legamus antiquitus,quæ uno cõtẽtæ matrimonio fuerant,corona pudicitiæ ornatas,ob id scilicet quod existimabant,eã quæ plures uiros experiretur,ab intẽperantia & lasciuia nõ abesse,Tũ uero nõ dubiũ id est,eã ex nuptiis inter maritũ & coniugẽ necessitudinẽ cõciliari debere,qua nulla arctior possit existere,quippe quæ nõ corpora tãtũ,sed & animi affectus,gaudia,dolores,uoluptates, perturbationesq; cões reddat,mutuoq; in omnib⁹ officio, & uolũtate eos deuinciat,[h]Quod si aliquis hæc ipsa nõ uni tãtũ,sed plurib⁹ mulierib⁹ uoluerit impartire,is profecto ueræ & integræ amicitiæ ius uidetur peruertere,quæ cũ duorũ uinculo perfecte solidetur,nõ in pluresdistrahẽda,sed duorũ tãtũmodo animorũ iugo uinciẽda,perpetuoq; ita est retinenda,[i]quã rẽ & multis aliis rõnib⁹,multi maximi & clarissimi uiri cõprobauere.[k] Quib⁹ nõ obstãt cõtraria exẽpla sanctorũ uirorũ Iacobi,Abrahami,Lamec,qui plures uxores legũtur habuisse,nã ut Innocentius

a c.nuptiarum.27. q.5.
b l.2.C.d inc.nup. l.eum qui. C. de adulter.
c l.1.in fi.l. quid ergo,d his qui not. infam.
d Sueton. in Cæs. cap.52.
e Tiraq. de legib. Connub.pag. 55. 59.
f l.nemo.1.C. de iudæ.l.eum qui. C. de adult.
g Alex. cons. 165. in.7. Rom. cons. 31.
h l.1.de rit.nup. l. aduersus. C. de crim. exp.hær.
i Arist.ethic.8.c.5
k Lactan. lib. 5. c. 21.Laert. in Zeno.Arist.polit.2. cap.1. 2. Card. c. dilectissimis. 12. q.1.num.9.

centius Pont. ait,[a] cum illis ita diuino afflatu suadēte licuerit, nostrum
non est rem tam arcanam & sacram communibus regulis aut exem-
2 plis cōferre,[b] quod & supra attigimus. Fuerunt præterea & inter pro
pinquos, qui maxima essent inter se sanguinis coniunctione deuincti,
coniugia prohibita, An ob id fortasse, quod naturalis nescio quid ue-
recundiæ nobis innatum est, qua huiusmodi sanguinis cōmixtionē in
coniunctis abhorremus? An quod nuptijs necessitudines augeri de-
bent, & per eas plurimorū nobis societatē & coniunctionē adiūgere?[c]
An quod mulieres propter imbecillitatem, multorum ope & auxilio
egentes, propinquis idcirco nubere noluerunt, ut si qua à suis uiris in-
3 iuria afficerentur, cognati opem ferrent, quod Plutarch. tradit? Illud
quidem certum est, inter ascendentes & descendentes iustū matrimo-
nium tam ciuili quam Pontificio iure non posse consistere,[d] quod cum
& olim apud ueteres diu obseruatum fuisset, uir quidam deinde sanè
pauper, cæterum bonus & in primis popularibus acceptus, neptē cui
ampla dos fuerat relicta, primus in matrimonium duxit, qua de re à
multis accusatus, cum & idem multitudinis iudicio absolutus fuisset,
plebiscitum deinde factum est, ut in ducenda uxore, usq́ ad neptes de-
scendere liceret, superior necessitudo prohiberetur.[e] Hodie tamē usq́
in infinitum huiusmodi nuptiæ uetitæ sunt,[f] quod & in iis qui paren-
tum filiorum'ue loco habentur, qualis est nouerca & nurus, iure opti-
mo procedit,[g] tā etsi Antoninum Caracallam legamus, Iuliam nouer-
cam uxorem duxisse, causatus Principi quodcunq́ liberet, impune lice
re. Inter eos uero qui ex transuerso nobis iunguntur latere, licet non
4 in infinitum, sunt tamen & usq́ ad certum gradum uetita connubia,
quod quidem uarie apud ueteres obseruatum est, fratris enim filiam
ducere legibus antea prohibebatur, sed ubi Claudius Cæsar[h] rem de
suetam usurpans, Agrippinam quam maxime deperibat, sibi uxorem
desponsauit, idē passim cæteri deinde Principes licere uoluerunt, quod
tamen deinde à Nerua fuit seuera constitutione prohibitum,[i] hodieq́
seruatur.[k] Fratris etiam defuncti uxori, aut uxoris defunctæ sorori co-
pulari antea licebat,[l] Cæcilius enim Metellus uxore defuncta, illius so-
rori nupsit, & L. Crassus ex defuncti fratris uxore filios suscepit, quod
Hæbreis lege ueteri expresse erat præceptum, ut scilicet fratris, qui si-
ne prole decessisset, semen suscitaretur,[m] Hodie & hoc utroq́ iure est
abrogatum,[n] Illud enim quod iis prisca lege sub uerborum inuolucris
iussum fuerat, aperte deinde, quid id sibi uellet, declaratum est,[o] Præte-
5 rea Hæbrei ipsi, ut tradit August.[p] hoc maxime curabant, ne propin-
quitas nouis propaginū ordinibus se sensim dirimēs, quasi euanesceret,
ideoq́ cognationē antea ceptā, rursū matrimonii uinculo colligabāt,

a c. gaudemus, de diuort. uer. nec ulli.
b c. duæ sunt. 19. q. 2.
c c. 1. 35. q. 5.
d l. nuptiæ, cum Glo. de rit. nup.
e Plutar. in Proeblem.
f Host. in sum. de cons. & affin. §. item quæritur.
g §. affinitatis §. socrum. Inst. de nupt.
h Suetō. in Claud. cap. 26.
i Dion in uita Neruæ.
k §. fratris. Inst. de nupt.
l l. i. C. de inc. nup. in. C. Theod.
m Deutero. 25. Lucæ. 20.
n c. si quis desponsauerit. 27. q. 2. c. fin. de diuor. l. tā quam. C. de inc. nup. in. C. Theod.
o c. olim. 8. q. 1.
p lib. xi. de ciuit. Dei

& quodammodo fugientem reuocabant, ut in una familia, uel tribu
opes in perpetuum permanerent, Moyse ita dicente,[a] Omnes uiri, du
cant uxores de tribu & cognatione sua, & cunctæ fœminæ de eadē tri
bu maritos accipiant, ut hæreditas permaneat in familijs. Cū.n.in bo
nis, quæ in unamquanq; tribum fuerāt æqualiter distributa,[b] & fœmi
næ ab intestato succedere possent,[c] curabant idcirco ut in propria fa
milia nuberent, ne bona in diuersam tribum peruenirent, possessioq;
antea recte diuisa conturbaretur, alienæq; familiæ locupletiores redde
rentur.[d] Sed hæc iam desueta & obliterata sunt, Diuersæ.n. prorsus
tam ciuili quàm Pont. iure connubijs hodie leges sunt præfinitæ, siqui 6
dem ius ciuile quascunq; intra tertium cognationis gradū contractas
nuptias damnat, in quarto & reliquis (dum tamen de ijs personis non
agatur, quæ parentum loco habentur,[e]) approbat & admittit,[f] Sic.n.
Brutus Portiam Sobrinam, & Scipio Nasica Sobrini Aphricani maio
rem filiam sibi desponsasse fertur, quod & unicuiq; licebat. Iure uero
Canon. & olim uariatum fuit, Fabianus.n. quartum affinitatis gradū
interdixerat,[g] postmodum Iulius non quarto contentus, rem usq; ad
septimum perduxerat,[h] quod & ipsum Gregorius comprobarat,[i] Vi
sum tamen deinde nimis hoc seuerum est, cum nemo ferè connubium
in propria posset ciuitate reperire, & idcirco Innoc.iij. ut in secundo af
finitatis genere nuptias admisit, ita quartū consanguinitatis & cogna
tionis gradum exclusit, quod et hodie seruatur, estq; plurimū in usu.[k]
Illud quidem omnibus notissimum est, non eodem modo gradus Iure 7
ciuili & Cano. dinumerari, cum ius ciuile quoad tutelas, hæreditates,
successiones, eos recenseat, Ius uero Pont. ratione matrimonii & con
iunctionis de iis agat, unde & in propria quodlibet materia seruandū
erit.[l] Sanè & ad impediendas nuptias illa potissimū affinitas cōside 8
rari solet, quæ ex lustricis sacris (cognationē spirituale uocant) contra
cta est,[m] Etenim si arctior sanguinis coniunctio legitima impedire ma
trimonia apta est, quo magis hoc ex diuinis sacramentis profecta co
gnatio efficere debebit?[n] cum præsertim is, qui puero in his sacris au
spex fit, Deo fideiubere uideatur, se in illum quæ ab optimo parente
solent officia proficisci, egregie collaturum.[o] Prohibet igitur quāplu
res personas huiusmodi cognatio inter se nubere,[p] quod non tā Prin
cipum constitutionibus,[q] sed & Pont. Decretis sæpissime est traditū,[r]
etiamq; in illegitime natis locū habet.[s] Illa etiam cognatio nuptiis 9
impedimento esse solet, quæ solo iuris ciuilis uinculo iūgitur, adoptio
neq; contracta est, Cum enim ad ueri matrimonii similitudinem sit
instituta, non patitur parentes aut fratres ipsos inter se copulari,[t]
suosq; & ipsa ordines constitutos habet, quos egredi non licet.[u]
Quæ

a Num.36.
b Num.26.
c Nume.27.
d Ruth.4.Thob.7
e §.itē amitā. cum Glo.Inst.de nup.
f §.duorū. Inst. eod.l. nemini.C. eod.
g c.de propinquis 35.q.1.
h c.nullum.q.ead.
i c.de affinit,q.ea.
k c.non debet,de cons.& affin.
l c.ad sedē.35.q.5.
m c.i.decogn.spir. in.6.
n c.1.2.30.q.3.
o c.uos ante,de cō secr.Dist.4.
p Glo.c.i.§.fin. de cogn.spir. in.6. Abb.c. martinus eod.tit.
q l.siquis alumnā C.de nupt.
r tot. tit. de cogn. spir. & .30. q.2. 3.4.
s Abb.c. fin. de cogn.spir.
t c.i.e. per adopt. 30.q.3.
u gl.c.un.de cogn. leg.

Quæ tamen omnia tunc demum legitimam sobolem afficiunt, nisi iustus error, probabilisq; ignorantia, parentes ab omni crimine excusaret,[a] Ea autem cuiusmodi esse debeat, ut nihil filijs noceat, Doctores late declarare solent[b].

An ex illicito concubitu, affinitas ulla oriatur, quæ matrimonium impediat.

1 Affinitas quid sit.
2 Illegitimi non dicuntur coniuncti, nisi certis casibus. num. 6.
3 Ad impediendas nuptias, illegitimi nihil à legitimis differunt.
4 Affinitas cum illegitimis quomodo cõsideretur, tam iure ciuili quàm Pont.
5 Affinitas iusta quæ sit, & quæ naturalis tantum.
6 Quo casu, illegitimi, consanguinei appellentur.

CAP. VII.

INTER cætera, quæ matrimoniũ inter aliquos iungi prohibent, supra diximus affinitatem memorari, ubi ea intra quartum gradum nobis antea cum aliquo intercedebat, Verũ id nunc in quæstionẽ uenit, utrũ ex quacunq; uel illicita coniunctione, an uero ex legitimo tantum matrimonio hæc affinitas oriatur, puta, fuit mihi quandoq; cũ aliqua muliere consuetudo, poterit ne filius, aut frater meus, illã amplius uxorem ducere? aut ego illius matrẽ, sororẽ, nepotẽ? Res prima quidem facie, eã partem uidetur suadere, quæ fauet matrimonio, ut id li-
1 bere inter eos contrahi posse dicatur. Primo, quod scimus affinitatẽ dici, coniunctionẽ personarum, quæ antea diuersarum erãt cognationũ, per nuptias copulatã,[c] Vbi ergo nuptiæ non erunt, ibi nec affinitas, ulla coniungi poterit,[d] Deinde quod cũ affinitas, & ciuili, & Pont. iure, uti res honestissima sit recepta, nõ uidetur ea ex his complexibus, qui turpes & illiciti sunt, posse existere, cũ id, quod per se facinorosum, indi-
2 gnumq; est, nihil decẽs, honestumq; unquã parere ualeat,[e] Postremo quod illegitime nati, nullo prorsus iure nec ciuili, nec naturali, patri suo unde affinitas oritur; iũcti esse intelligũtur, quin ab eo, eiusq; agnatis penitus alieni,[f] Quid ergo eos prohibebit, nuptias inter se conficere, si nulla antea simul necessitudine sunt copulati? Vereor ego tamẽ ne contraria sententia uerior multo sit, quam aliis probare rationibus esset superuacaneum, cum expresse multis locis & ciuili & Pontif. iure
3 traditum sit, nihil interesse ad impediendum matrimonium, an ex iustis nuptiis cognatio descendat, aut iniustis,[g] cum ex quocunq; concubitu affinitas contrahi soleat.[h] Id uero ita receptum dicitur, ut quanuis cæteris in rebus, illegitime nati, nullum ius coniunctionis à patre ducant, in hac una tamen causa, ubi de matrimonio agitur, uoluerint leges eorum perinde, ac legitimorum rationem

[a] c. ex tenore. qui fil. leg. c. fin. de eland. desp.
[b] Dec. cõs. 155. 154 dicemus infra. cap. 9.
[c] l. non facile. §. affines, de gra. aff.
[d] d. l. non facile §. sciendum.
[e] c. legi. 16. q. 1. c. cũ Paulus. 1. q. 1.
[f] l. si spurius, unde cogn. Auth. licet in fin. C. de nat. lib. Bal. l. cũ legitime, de sta. hom.
[g] l. & nihil: de rit. nupt.
[h] c. discretionẽ. c. pe. de eo q cogn. cons. c. per tuas de probat. ubi Dec. 2. notab.

habendam, eo quod in matrimonijs, naturale ius, & pudor inprimis inspiciendus est, Contra pudorem autem est, eas personas, quæ à nobis sanguinis semina hauserunt, inter se ita copulari, [a] In eo quidem fateor adhuc esse controuersiam, quod uolunt Doct. [b] quāuis cum illegi- 4
timis æque ac cum legitimis eadem connubij iura seruentur, lege tamen ciuili, cum his affinitatem nullam unquam considerari, sed quiddā aliud potius esse, quod matrimonium impediat celebrari, eo quod affinitas hoc iure non nisi ex iustis nuptijs oriatur, [c] Iure uero Pont. secus esse, cum ex quocunque concubitū illa contrahatur, [d] Et propterea non eodem modo affinitatē Iure ciuili, ac Canonico aiunt diffiniri, [e] Ego uero aliter semper putaui, Videlicet Iure ciuili, quoad impediendas nuptias, nobis cum uulgo quæsitis filijs, ius necessitudinis intercedere, & idcirco fratrem legitime natum, prohiberi uulgo quæsitam sororem suam uxorem ducere, quod inter eos cognatio spectetur, [f] & eadem ratione patrem naturalem cum filia spuria non posse copulari, [g] sicuti nec filii cum patrum suorum concubinis. [h] Hanc autem siue cognationem, siue affinitatem, iustam quidem dici non contenderim, ita ut cæteris in rebus, ueluti hæreditatibus, tutelis, testimoniis dicendis, & hi affinium numero habeantur, [i] Sed quoad hanc tantum causam dico, ubi de nuptiis celebrandis agitur, eos ut affines, iure ciuili recte censeri posse, [k] sicuti & iure Canonum, ob idque nullam inter hæc duo iura, quoad hanc rem, differentiam superesse, cum in dubio Ius ciuile [l] contrarium Pontificio non præsumatur, nisi euidentissime expressum sit, [l] uideamusque Canones hanc affinitatem uocare, quæ etiam ex illicito complexu oritur, [m] id tamen ubi tantum de matrimonii agitur cōiunctione, quod etiam cum Iure ciuili consentit. [n] Erit igitur quæ ex 5
iustis nuptiis descendit, illa quidem affinitas late patens, ciuilis, naturalis & legitima, Ast hæc quæ ex fornicatione producitur, naturalis tātum & illegitima, ut Hostiensis ait, [o] propterea que in hac tantum causa obseruatur, ubi de matrimonio agitur copulando. Quod sanè præci- 6
puè notandum erit, ut sciamus hoc saltem casu illegitime natos, consanguineos & coniunctos recte dici posse, [p] tam etsi cæteris in rebus secus forte sit, ut infra latius disputandum erit. [q]

a l. adoptiuus §. seruiles, de ri. nupt. l. liberi, cū Glo. C. de nupt. Ang. cons. 401. nu. 9.
b Glo §. affinitatis Inst. de nupt.
c d §. sciendum.
d d. c. discretionem uer. affinitas, & c. pen. eod tit.
e Io. And. 35. q. 5. in Arb. affinit.
f l. et nihil. de ritu nupt.
g l. adoptiuus. §. seruiles. eod.
h l. Liberi. C. de nupt.
i iuxta. l. Iurifcon. in princ. de grad. affin.
k Glo. l. non facile. §. affines. eod. Azo in sum. C. de nupt §. est autē.
l c. i. de oper. nou. nunt. ubi not.
m d. c. discretionē.
n Prosdoc. in trac. de affin. nu. 3. 4.
o In sum. de affini. §. i.
p Felin. Dec. c. per tuas de prob. 2. Notab.
q Cap. 60.

An hodie in nuptiis filiorum, consensus patris sit necessarius.

1 Cur lex ciuilis, patris consensum in nuptiis necessario requirat.
2 In matrimoniis præualet lex Pontificia.
3 Iure Canonico consensus patris necessarius non creditur.
4 Contra late disputatur.
5 Post. xxv. annum, filia sine patris consensu, etiam Iure ciuili nubere potest.
6 In matrimoniis spectandum, non quod licet, sed quod honestum est.

Vbi

7 Vbi pater, filii nuptiis non vult consentire, quid agendum.
8 Quid in statuto, quod propinquorum consensum in contractibus requirit.
9 Patria potestas in spiritualibus quando negligatur..
10 Dictio, solus, non excludit casus similes.
11 Declaratio.c.sufficiat.27.q.2.
12 Declaratio.c.cum causam.de raptor.
13 Standum Iuriciuil. ubi aliquid dubium est Iure Canon.
14 Matrim. absq; consensu patris pfici nō debet, sed perfectum, permanet.

CAP. VIII.

SVNT & aliæ plures causæ quæ iustum impediunt matrimo-
nium contrahi,[a] ex quibus nos unam tantum, quæ præcipua est, in
præsenti persequemur. Iure enim ciuili filiusfam. absq; consensu pa-
tris, aut eius in cuius est potestate, nuptias conficere non potest[b].
1 An uero id ita lex statuit, quod uisum hoc admodum est iuri naturali
congruum, ut quibus in reliquis parere debemus[c], in nubendo etiam
eorum consensum adhibeamus[d]? An quod patres optimum pro fi-
lijs capiant consilium[e], ipsisq; cautius multo & rectius quam sibi met
consulere existimentur[f]? An quod res hæc maximi sit momenti,
ad quam omnes ferè uitæ nostræ actiones diriguntur, in eaq; delibe-
randa maturo opus sit consilio, non iuuenili & temerario forte animi
impetu? Planè sciendum est, in ijs tantum filijs hoc constitutum,
qui in sacris paternis essent[g], ad emancipatos hanc legem minime per-
tinuisse.[h] Contra ea tamen stant hodie Iuris Pont. sanctiones, quæ
generaliter quoscunq; filios seu in potestate, seu emancipatos, ab hoc
consensu impetrando liberant, præualentq; hæ procul dubio Iuri ciuili
2 cum in matrimonij causis Imperatoria lex Pontificiæ ubiq; concedat[i].
Omissus uero hoc iure est consensus patris ea de causa, quod cum ma-
3 trimonium res sacrosancta & spiritualis censeatur[k], in eo patria pote-
stas attendi non debuit[l], cum illa quæ instinctu Dei aguntur, sub lege
hominum non sint[m], Ideoq; solus hoc iure ipsorum nubentium con-
sensus requisitus est[n], permissumq; mulieri, ut inuito & reclamante pa-
tre sibi coniugem ualeat adsciscere, sintq; eæ legitimæ nuptiæ[o], nec à
patre idcirco exhæredari posit,[p] quod lege ciuili licuisset[q]. Quin coe-
git Canon patrem ad dotem & omnia necessaria illi subministranda,
tam & si eo inscio connubium sit celebratum[r], uoluit enim matrimo-
niũ omnimoda libertate gaudere[s], adeo ut nec lege Municipali con-
trarium caueri posit[t]. Cui rei et diuina illa sententia assentire uide-
tur, ita in his nuptijs instituendis à Deo prolata, nimirum ut relinque-
ret quis patrem & matrem suam, adhæreretq; uxori[u], quasi hæc solius
nubentis uoluntate non ab alieno pendere deberet arbitrio. Et hæc
opinio ita cõmuniter ab omnibus Doctoribus est recepta[x], ut hucusq;
neminem ego repererim, qui cõtrarium sentire ausus fuerit. Videa

a Glo §.illud. inst. de nupt. uer. enumerari.
b l.2.de rit. nup. l. si ut proponis. C. eod.
c l.ueluti. de iust. & iu.
d Inst. de nupt. in princ.
e l. nec in ea. de adult.
f l. isti quidẽ. quod met. cau.
g l. in cõiũct. C. de. nupt.
h l. si filius, de rit. nupt. l. 3. §. si filii. de contr. tab.
i c. fin. de sec. nupt. c. euphemium in fin. 2. q. 2.
k Glo. c. ueniens uer. necessaria, de transact.
l c. fi. de iud. in. 6.
m c. licet, de reg. c. due sũt. 19. q. 2
n c. sufficiat. 27. q. 2. c. cum apud. de sponsal.
o c. cũ cãm. de rap.
p Abb. c. i. de desp. impu. & cons. 12
q Auth. sed si post. ubi Castr. C. de inoff. test.
r Glo. c. fin. 32. q. 2 Bar. l. 2 §. quod si in patr. sol. matr.
s c. gẽma. c. requisiuit, de spõsal.
t Alex. cons. 97. in 1. Dec. c. ecclesia, de constit. num. 41.
u Genes. cap. 2.
x Glo. l. paulus. de stat. hom. & c. i. de desp. impub. Bal. l. 2. de nupt. Castr. Auth. sed si. C. de inof. test. Anch. cons. 21. Ang. 29. Alex. 97. in. 1. Dec. cons. 231.

mus nos an diuerſa opinio melioribus nitatur argumentis, ut cum ſin- 4
gularis recte dici poſsit, ſimul & illam honeſtiorem, longeq́ communi
ſententia æquiorem eſſe demonſtremus. Hoc autem facile & exẽplis
& rationibus, & legibus probare poſſumus. Scimus.n. peruetuſtam
hanc admodum conſuetudinem fuiſſe, ut in filiorum nuptiis conſen-
ſus patris intereſſet, [a] cum duxerit uſq; à Moyſe originem, quem nõ
ſine afflatu diuino cuncta geſsiſſe comperimus. Is autẽ ita ſtatuerat, [b]
Si ſeduxerit quis uirginem nondum deſpõſatam, dormieritq́ cum ea,
dotabit illam, & habebit uxorem, ſi pater uirginis dare noluerit, red-
det pecuniam iuxta modum dotis, quam uirgines accipere conſueue-
runt. Hoc modo filium Thobiæ Saran uxorem duxiſſe, illam ei tradẽ-
te Raguele patre legimus, [c] et Rebecca explorato prius Bathuelis pa-
tris conſenſu Iſaac deſpondetur, [d] & Hemor rogat Iacob patrem Di-
næ, & eius fratres, ut illãm filio ſuo Sichem iungant matrimonio, [e] &
Thamar non prius ſe ab Ammon iniri patitur, quã is cum Rege pa-
tre de ea re loquatur, [f] Sic in Decalogo Deus ipſe præceperat, ut pa-
rentibus honos haberetur, quod & ad hæc nuptiarum ſolennia referẽ-
dum, Theologi quidam tradidere. Idem quoq; Ethnicos obſeruaſ-
ſe Apuleius ſignificat, qui lib.6. Venerem inducit argumẽtantem, nõ
uideri legitimas inter Pſychen & Cupidinẽ nuptias, eo quòd res acta
eſſet furtim, patre non cognoſcente. Hoc autem totum num ma-
xima innititur ratione? cum parẽtes filiorum utilitati ita proſpiciãt,
ut propria quodammodo commoda negligant? [g] quæ cõiectura adeo
potens eſt, ut multa alioquin filijs ipſis damnoſa & inutilia, ex quo ta-
men à patre ſunt geſta, lex ſemper in meliorem partem interpretetur,
utq; illis ſalutaria approbet & admittat. [h] Quæ uero tandem ex hoc 5
patris conſenſu filiis, aut iniuria aut damnum poteſt emergere? num
ſi ultra.xxv. annum filiã deſponſare differat, tunc libere ea ſibi maritũ
poteſt eligere? [i] intra eam etiam ætatem ſi bonum uirũ fuerit nacta,
eiq; genere & opibus æqualem, iudicis officium implorare, qui uel pa-
trem ad id etiam nolentem adiget, uel illam congruo modo dotandã
curabit? [k] Abſurdum certe hoc nimis eſt, nobis ignorantibus uel in-
uitis bonorum noſtrorũ ſucceſſores nobis aliquos oriri. [l] Adde quòd
lex dixit, non ciuili tantum, ſed naturali iure hoc inſtitutum fuiſſe, ut
patris conſenſus in nuptiis præcederet, [m] quæ uerba arguũt omnino,
uix poſſe quicquam in contrarium rectè decerni. [n] Sed quis unquam
contrarium ſtatuit? non ne & Euariſthus Pont. aliter legitimum non
poſſe fieri coniugium dixit, niſi à parentibus puellæ peterentur? [o] Et
Leo Pont. abſq; paterno conſenſu non iuſtas haberi nuptias? [p] quod &
Toleta. concilio comprobatum eſt? [q] Diuus etiam Ambroſius uir-
ginalis

a c.tria.36.q.2.
b Exod.22.
c Tobia.7.
d Genes.24.c. bonorantur.32.q.2
e Genes.34.
f Regum.2.cap.13
g l.iſti quidem, q. met.cau.
h Bart.l.2.num. 22 de uulg.arg.l.cũ quidã.C.d legat.
i §. aliud quoq; in fi.Auth. ut cum d appel.cognos.
k l. qui liberos, de rit.nupt.
l arg.l. in bello §. medio, de capt. & poſtl. reu.
m Inſt. de nupt. in princ.
n §. ſed naturalia de iure nat. gẽt.
o c.aliter.30.q. 5.
p c.non omnis.32. q. 2.
q c. hoc ſanctum ead.q.

ginalis non esse pudoris maritum sibi sponte eligere ait,[a] in matrimo-
nijs autem contrahendis ius naturale & pudor inspiciendus est, [b] idq́
6 maxime non quod licet, sed quod & honestum est[c]. Quid autem
æquius est, quam parentum arbitratu filiam copulari[d]? Iam uero
quid huic sententiæ ualde repugnet, non inuenio, Nam & si libera iu
re Canon. debeant esse matrimonia, [e] eadem met tamen libertas &
iure ciuili requiri solet,[f] quo quidem patris consensum scimus esse ne-
7 cessarium, Nec enim contrahendi matrimonij facultas idcirco dici-
tur impediri, cum patre consensum adhibere negante, iudex ad id par
tes interponat suas.[g] Requisiuit enim eius consensum lex, quod existi-
mauit eum ut diximus bene filijs consulturum [h], quod si secus accide-
rit, iudex quod in patre desideratum fuit, reponet, filiorumq́ uotum
patris præponet obstinationi[i]. Cumq́ alias & iure ciuili omnia ad ma
trimonium impedimenta reijciantur[k], ualet tamen conditio legato
adiecta, si mulier secundum Sempronij consilium nupserit[l], Nec enim
his uerbis nubendi facultas ulla in parte imminuitur, cum mulier eius
8 quidem consilium exquirere, non tamen id necessario sequi, qualecun
que id fuerit, cogatur [m], Sic & statutum quod in fœminarum contra-
ctibus duorum propinquorum consensum exposcit, idcirco sustinetur,
quod si illi absq́ iusta causa consentire negent, tunc quod à mulierib[9]
9 gestum erit, irritum esse non intelligitur[n], Vnde quod dicitur patriam
potestatẽ in spiritualibus esse negligendam, id forte posset procedere,
si ea in his aliquo nobis esset impedimẽto, quod in quæstione nostra lo
cũ non habet. Nec me mouet, quod alibi solum eorũ qui matrimo
nio iungi uolunt consensum inquiri lex ait[o], Nam crederem ego non
10 ideo parentes his uerbis licet præfinitis excludi, [p] prout & statutum
quod soli episcopo rerum administrationem concedit, capituli tamen
consensum tacite requirit,[q] & edictum quod liberis qui ad bonorũ pos
sessionem contra tab. admissi sunt, legata solis parẽtibus & liberis præ
stare iubet,[r] plures etiam alias personas complectitur, quibus præstan-
da sunt.[s] Vnde generaliter proditum est, huiusmodi dictionibus, nun-
quam uel similes, uel connexos casus excludi.[t] Quin ut ingenue fatear,
contrarium potius hæc uerba significare dixerim, ut scilicet id ibi Ca
nõ uelit, & patrem in his nuptiis omnino adhibẽdum, Ait si quidem.[u]
11 Sufficiat solus secundũ leges consensus eorum, de quorum coniun-
ctione agitur. Non igitur simplicem illorum cõsensum tantũ ad hoc
idoneum ait, sed talem probat, qualẽ leges exposcunt, munitum nem-
pe patris consilio, quod & alia Decreta ostendunt,[x] quæ quãuis secun-
dum honestatem & æquitatem quandam loqui concedamus,[y] adigũt
nos illa tamen, perinde ac in ueri & legitimi præcepti uim prolata.[z]

a c. honorantur ead. q.
b l. adoptiuus, de rit. nupt.
c l. semp. eod. tit.
d c. fin. 36. q. 2.
e c. cũ locum, de sponsal.
f l. fin. in fin. C. de sponsal.
g l. qui liberos, de rit. nup. Bart. l. i. §. si plures, de exercit. num. 9.
h l. si pater. C. de sponsal.
i l. uiduę. C. de nup.
k l. cũ ita. l. hoc mõ de cond. et dem.
l l. Theopomp. de dot. prael.
m Cast. Alex. l. turpia §. i. de leg. i. Felin. c. ex parte de const. Bart. l. i. §. si pl'es, col. 4. de exercit.
n Bar. l. i. si cũ dotẽ §. eo tpe. sol. matr. Cast. l. i. C. und. uir & ux.
o c. cum apud. de spõsal. c. sufficiat 27. q. 2.
p Gl. d. c. sufficiat.
q Arch. c. 2. de accus. in 6.
r l. i. de bon. pos. cõt. tab.
s l. i. iij. de leg. praest.
t Bal. 145. num. 7. l. i. C. de bon. poss. cont. tab.
u d. c. sufficiat. 27. q. 2.
x c. pe. fin. 32. q. 2.
y Glo. fin. d. c. fin.
z Dec. c. i. de cõst. num. 15.

Aut dicamus, de ſolo ibi conſenſu mentionem fieri, ut demonſtretur, abſq; etiam concubitu perfici matrimonium poſſe, non quod paternã ideo uoluntatem uoluerit excludere, ut ex præcedenti Canone ſignificatur.[a] Illud magis urgere uidetur, quod dicitur[b] illum raptorem non eſſe, qui puellæ aſſenſum habuit, & prius eam deſpõſauit, quàm cognorit, licet parentes reclamarent, à quibus dicitur eam rapuiſſe, Sed ego uerba illa interpretor, ut in nuptijs conſenſus quidem patris affuerit, 12
à raptu uero diſſenſerit, colligiturq; omnino hoc ex tex. illo, ubi de nuptiis nihil agitur, ſed tantum de raptu, qui ratione puellæ commiſſus quidem non dicitur, cum ante deſponſata eſſet, & tunc aſſenſerit, ratione uero parentis dicitur rapuiſſe, cum illo reclamante eam abduxerit. Scimus. n. raptum tã parẽtum ratione, quàm & puellæ ipſius cõmitti.[c] Non obſtat quod de diuino præcepto dicebatur,[d] nam illud ad coniũctionem & ſocietatem eſt referendum, propter quam quis à parentibus merito ſecedere poteſt, debet. n. quis malle cum uxore ſua uitam degere, quàm à parentum latere non diſcedere. Quod ſi & authoritates has, uel ſi quas his ſimiles, communem opinionem adiuuare dicas, cum tamen ſupra nos quamplures alias his contrarias adduxerimus,[e] adeo ut hoc iure res ambigua dici poſsit, habeamus hoc deinde aper-
tiſsime Iure ciuili deciſum, exiſtimarem ego ſemper ex communi Do- 13
ctorum pronuntiato, ſiquid alterutro iure dubiũ eſt, altero deinde manifeſtum, illi ſemper ſtandum eſſe, quod quæſtionem minime indubitatam reddit, atq; ita ex ciuilibus legibus hanc rem totam terminandã.[f]

Id tamen poſtremo non reticebo, poſſe & mediã quandam in hac re 14
opinionem adſtrui, quæ cæteris æquior forte & probabilior uideatur, nempe ut dicamus, iure etiam Pont. conſenſum patris ex præcepto requiri, ſi tamen adhibitus non ſit, matrimonium nõ ideo dirimendum, tum quia & aliàs multa legibus prohibentur ne fiant, quæ tamẽ facta ſolẽt ſuſtineri,[g] tum quia publicæ honeſtatis ratio magis lædi uidetur, ſi ideo coniugium diſſoluatur, quàm ſi paternus conſenſus fuerit omiſſus, cum amiſſa ſemel pudicitia, amplius nequeat reuocari,[h] Sumpta uero eſt hæc opinio ex lib. ſentẽtiarum Iulii Pauli, qui ita ait.[i] Eorũ qui in poteſtate patris ſunt, ſine uoluntate eius matrimonia iure non contrahuntur, ſed contracta non ſoluuntur, Contemplatio enim publicæ utilitatis priuatorum commodis præfertur.

a c. matri. 27. q. 2. & facit. l. nupt. de reg. iur.
b d. c. cũ cãm, de raptor.
c c. i. c. cum de raptoribus. 30. q. 2
d Genes. c. 2. in fin.
e c. aliter. c. non omnis. c. hoc ſanctum. c. honoratur.
f Doct. c. i. de oper. nou. nunt.
g l. patre furioſo.
h c. ſi Paulus. 32. q. 5.
i Iul. Paul. lib. ſenten. 2. cap. de nuptijs.

An ex matrimonio, quod putatiuum dicitur, filij legitimi oriantur.

1 In matrimonio error iuris & facti, filios legitimos reddit.
2 Matrimoniũ quando dicatur palam cõtractum. & c. num. 4.

Ruinus

3 Ruinus sibi contrarius in consilijs suis, & num. 7. 12.
4 Patriæ institutum in matrimonijs seruandum.
5 Error quilibet in matrimonio clam contracto, nocet filijs.
6 Vbi error in facto affuit, filij iusti oriuntur. tam Iure Pont. quam ciuili.
7 Error parẽtum in iure, nocet filijs ut legitimi non dicantur.
8 Iuris ignorantia quando noceat.
9 Damnum quod proprie dicatur, quod lucrum,
10 Si alter parens in facto erret, alter in mala fide sit, filij oriuntur legitimi.
11 Quod si alter in iure erret, filij sunt illegitimi.
12 Quid dicendum, ubi dubitamus an parentes in iure uel facto errauerint.
13 Error facti an præsumi debeat.
14 Nati ex matrimonio putatiuo, alijs legitimis æquiparantur.

CAP. IX.

NVPTIAE sanè ut iustæ dici possint, secundum legum præcepta, iis modis sunt conficiendæ, quos aliàs tradidimus. Quia uero fit quandoq;, ut quis se iustum credat matrimonium contraxisse, quod tamen re uera iustum non est, cum subsit aliquod impedimentũ, quod interim alios latebat, agemus nunc, an hi qui ex hoc, quod falsò creditum est, matrimonio oriuntur, illegitimi dici mereãtur. Quæ quæstio cum multa habeat capita, proprerea & eã in partes aliquot distinguemus, ut omnia clarius & facilius percipi possint.

Primum caput erit, ubi nuptiæ inter aliquos palàm initæ essent, & uterq; coniugum, legitime confectum id matrimonium existimasset,
1 erraretq; uterq;, tam in iure, quàm in facto, Hic sanè si qui nati fuerint filii, legitimi dicendi erunt, ob parentum bonam fidem, & connubium publice celebratum,[a] ex eo. n. quod palam negotium hoc confecerunt, agnoscimus & eos errore lapsos esse, unde excusatione digni rectè ui-
2 dentur.[b] Sed hic declarandum est, quãdo nam matrimonium dicatur palam contractum, ita ut filiis ex eo susceptis prodesse debeat. Reperio. n. celeberrimum Iurisconsultum Carolum Ruinum, acutissimi ingenii uirum, multum in hac re defecisse, cum sibi ipsi cõtraria locutus,
3 modoq; hanc modo illam, consulendo sententiam secutus fuerit. Dixit is quodam in responso,[c] non aliter legitimos filios uocari posse natos ex matrimonio putatiuo, nisi in eo peragendo, omnia illa solennia ad unguem seruata essent, quæ Innoc. Pont. enarrat,[d] hocq; solum dici matrimonium in facie ecclesiæ contractum (quoad legitimos filios quærendos, non quoad alia) ubi nihil ex ijs solennibus secundum formam ibi à Pont. præscriptam fuerit prætermissum. Alibi uero contra respondit,[e] putauitq; satis dici matrimonium palam, & in faciem ecclesiæ celebratum, quod coram amicis, seu consanguineis, ex patriæ consuetudine esset contractum, quanuis cætera à Pontif. tradita,[f] essent omissa. Ego autem hanc ultimam eius sententiam magis probo, quã & receptiorem esse uideo,[g] & iure etiam ueriorem, siquidem uniuscu-
4 iusq; loci consuetudo, pro lege est,[h] nec errare ille sanè potest, qui pa-

a c. 2. ubi Abb. qui fil. leg. Glo. Bal. Salic. l. qui contra. C. de inc. nupt. Bart. l. cum qui. de sta. hom.
b l. fin. de rit. nupt.
c Ruin. cons. 14. num. 10. in. 3.
d c. cum inhibitio, de cland. despon.
e cons. 51. num. 15. uol. 5.
f d. c. cũ inhibitio.
g Dec. cõs. 151. abb. Præp. c. fi. de clã. desp. Oldr. cõs. 256. Soz. Iun. cons. 86. in. 2. col. pen. Paris. cõs. 13. in. 2. num. 13. 10. Lup. tract. de matri. cap. ult. num. 18. 20.
h l. de quibus, de legibus.

triæ institutum sequitur, cum ita & legem seruare dicatur, quæ tacito
consensu populi recepta est,[a] nisi fortasse aduersus bonos mores huiuſ-
modi consuetudo foret,[b] quod quidem in præsenti casu nostro non ad
mittimus, cum præsupponamus, conuocatis saltem aliquibus testibus
hæc omnia gesta fuisse[c].

a §. sine scripto. Inst. de iur. nat.
b c. quæ contra c. mala. 8. Dist.
c Bart. l. 2. C. de his qui ex pub. rat. lib. xi.

Secundum caput est, ubi matrimonium clam contractum esset, bo 5
na tamen utriusq; coniugis fide, & hoc casu sciendum est, bonam eam
fidem nihil sanè prodesse, cum maxima sit suspitio aduersus eos, qui le-
gum solennia contempsere, & quasi ignorantiæ affectatores extitere,[d]
sicuti nec contra, sufficeret publice & rite celebratum connubium, si
contrahentes, impedimentum subesse initio cognouissent,[e] Vnde con
cludendum est, hæc duo necessario requiri, ut filij legitimi dici queāt,
uidelicet solennem coniugii ritum, & parentum bonam fidem in fa-
cto affuisse.[f]

d c. cum inhibitio §. i. de clād. desp.
e Abb. c. pen. in fi. qui fil. leg. Dec. cons. 154.
f d. c. cum inhibitio. Soz. iun. cōs. 86. col. pen. in. 2. & cons. 31.

Tertium est caput, ubi parentes in iungendo matrimonio in facto 6
errassent, ueluti quod se antea coniunctos esse ignorarent, aut simili de
causa alter alterius conditionem minime notam haberet, cum tamen
in iure non laberentur, & matrimonium palam contraxissent, Et hoc
casu Iure quidem Pont. certissimum est, ex paterna hac facti ignoran-
tia filios excusari, eosq; legitimos haberi,[g] sed iure ciuili dubium uide-
tur, cum legamus mulierem quæ ignorans statum serui, eum ut liberū
sibi coniugio iunxit, re detecta, dotem quidem recipere, filios tamē in-
de natos, spurios appellari,[h] & rursus, acerrimum errorē probari opor
tere ab eo lex inquit, qui cōtra legum præcepta, nuptias contraxerit,[i]
quasi non simplex ignorantia, sed maxime probabilis & iustissimus er-
ror requiratur. Crederem ego tamen, utroq; iure liberos iustos habe
ri, nec esse in hac re contrarium ius ciuile Pontificio, quāuis aliter Do-
ctoribus uideatur. Quod enim primo loco exemplum relatum est,[k]
id de seruis loquiturqui cum nemine legitimum inire matrimonium
poterant,[l] Vnde nil mirum est, si eo errore nihil adiuuantur, cum ipsi
suapte natura ab omnibus iustis nuptiis arceantur, Alterum quoque
exemplum[m] de filiis nihil loquitur, debeant ne legitimi aut illegitimi
censeri, sed tantum pœnam parentibus imponit, qui cōtra Principum
mandata, nefarias nuptias celebrarunt, quod & Accursius ibi declara-
uit,[n] Aut si etiam fateamur olim ius ciuile cum Pont. non conuenisse,
hodie saltem minime dubitandum est, quin hoc in negocio, tū quoad
successiones, tum quoad cætera omnia, iure ciuili posthabito, unū ius
Canonicum sit attendendū, tā in nostro, quàm in Cæsaris quoq; foro.[o]

g c. 2. c. referente. c. pen. qui fil. legit.
h l. 3. C. sol. matri.
i l. qui contra. C. de inc. nupt.
d. l. 3. C. sol. matri.
l l. 3. C. de inc. nup.
m d. l. qui contra.
n Glo. d. l. qui contra.
o Bart. Auth. de inc. nupt, num. 16 Alber. d. l. qui cōtra.

Quartum est caput, ubi in iure tantum errassent, non in facto, Velu
ti cum se consanguineos quidem esse antea intellexissent, crederent ta 7
men

men in tertio gradu connubium perfici posse, aut quid huiusmodi,
Quod caput, cæteris magis dubium est, cum nec Panormitanus,[a] nec
Præpos.[b] id unquam aperte decidere ausi fuerint, & Ruinus sibi met
contrarius in hoc quoq; consulendo fuisse deprehendatur, cum aliquã
do dixerit, solam hanc iuris ignorantiam non prodesse, & ita commu-
niter Doctores sentire,[c] aliquando uero prodesse responderit, quod
quoq; communiter probatum esse, fuit attestatus,[d] & in hanc partem
Bartolus etiã magis inclinasse uisus est.[e] Ego uero cum dubia ualde
sit hæc quæstio, tutissimum censeo in ambiguis, nihil discedere à com-
munibus iuris regulis[f], Illæ autem sunt huiusmodi, Iuris ignoran-
tiam cuiq; nocere,[g] cum unusquisq; legum quibus uiuimus præcepta
nosse teneatur,[h] idcircoq; is qui aduersus ea quid agit, statim in mala fi
de esse præsumatur,[i] cum talis dissimulatio minime omnium sit admit
tenda,[k] ut multis exemplis iure notissimum est,[l] Cum igitur parentes
qui ita simul contraxerunt, iuris se solum ignorantia lapsos fateantur,
8 non uidetur hæc excusatio satis digna esse qua subleuentur. Et si quis
hic fortasse obijciat, prædictam regulam tunc non admitti, ubi de
damno agitur uitando, in quo iuris error, nihil nocere solet,[m] Respon
derem ego, in hac quæstione, quoad parentes & filios ipsos, agi potius
de lucro quærendo, quam damno declinando, Id enim proprie da-
9 mnum dici uidetur, ubi diminutio aliqua fit patrimonij,[n] aut ubi com
modi illius sequitur amissio, quod antea quis consequebatur,[o] Sed hic
quanuis filios illegitimos ex tali coniunctione nasci uelimus, non ta-
men proprie damnum contrahi dicas, cum ij, nulla re antea quæsita
priuentur, nec quicquam uere de suo amittant, Quin potius, lucrum
id quoad eos dicendum foret, si legitimi habendi essent, cum ea ex re
ad multa commoda essent peruenturi, quibus antea nunquam potiti
sunt. Et ex his rationibus, facile ea omnia tolli posse puto, quæ in con
trarium Ruinus adduxit,[p] si quis hæc nostra, & illius argumenta simul
conferat, consideretq; lucri quærendi, & damni aufugiendi diuersita-
tem, simulq; coniunctum totum hoc esse negocium, parentum, & filio-
rum, ita ut ex copulatione parentum, totum ius pendeat filiorum nec
ista aut diuersa, aut aliena esse. Fateor sanè, si talis error iuris, ualde
probabilis, & iustus fuisset, prout eum declarare Doct. solent,[q] tunc
quidem posse parentes excusari, & eo casu filios legitimos appellari,
ut & alij tradidere,[r] & secundum hæc, Bartolus locutus fuisse forte
intelligi posset,[s] Sed regulariter contrarium statuendum puto, nisi
& hic forte, æquitas quædam, & benignitas, nos moueat, ut patribus,
quos non malitia, sed simplicitate potius lapsos fuisse constat, & conse-
quenter eorum filijs non nihil indulgendum esse dicamus[t].

a Abb.c. referente. c. ex tenore. & c. perlatum, qui fil.leg.
b Præpos.d.c.referẽte.et alijs.s̃.d.
c Ruin.cõs.14.nu.4. in fi. in. 3.
d cõs.51.nu.17.in.5 & cons.100.col.2.in.3.
e in.l.fi.ff cõd.fin.cã.et in.l.si adulteriũ cũ incestu,ff adult.
f Glo. in. l. omnis diffin.de reg. iu. et in sim. Ab.c.i. in fi.ff clãd.desp.
g l.regula,ff iur. et fac.l.iuris.C. qui admi.
h l.leges.C.ff leg.
i l. quemadmodũ. C.de agr.& cẽs. lib.11.Bart.l.sed & §.scire,nu.4. ff pet.her.
k l.pen. C. de iur. & fac. igno.
l l.nũquã,ff usuca. l.4.& 9.§. si qs ius,de iur.& fac. ignor.
m l.error,cũ præc. de iur. & fac.
n l.3. de dam. inf.
o l.2 §.merito, Ne quid.in lo. publ.
p cons. 100. in. 3. col.2.& cons.51. in.5.nu.17.
q Felin.c. de quarta,de præscr.nu. 30.Dec. l. iuris. C.qui adm.
r Abb.c. per uenerab.num.36. qui fil.leg.& in.c.p latũ num.5.
s in d.l.fi. ff cond. fin.cã,ubi alleg. l. qui in prouincia.de rit. nupt. et ita Raph.ang. d.l.fi.
t arg.l.fi.ff rit.nu.

Quintum eſt caput, ubi alter ex contrahentibus matrimonium, rem omnem initio, ut ſe haberet, probè noſſet, tam in iure, quam in facto, alter uero in facto tantum erraret, & hoc caſu uolunt communiter omnes, huius ſolius ignorantiam, cum in facto ſit, omnibus natis filijs prodeſſe, ut legitimi habeantur, etiam quoad utrunq; parentem, & in hoc, ut dixi, communiter omnes conſentiunt[a]. 10

11 Sextum caput eſt, ubi alter tantum in iure erraret, alter uero omnis & iuris & facti conſcius eſſet, Et hic Bartolus, Accurſius, & quidã alij credidere,[b] filium natum, quoad ignorantem parentem, legitimũ haberi, quoad ſcientem, illegitimum, ſicuti alter in eo concipiendo, bona fide, alter doloſe uerſatus eſt, Sed Ruinus contra,[c] dixit enim ignorãtiã iuris, etiã unius tantũ, filios reddere undequaq; legitimos, non ſolũ quoad ignorãtẽ, ſed & quoad conſciũ illius rei, Ego uero ab omnib⁹ diſſentio, cum ſupra ſtatuerim,[d] errorem iuris, niſi iuſtiſsimus ſit, cuiq; nocere, non prodeſſe, Quod ſi in utroq; parente id affirmauimus ignorante, quo magis in altero tantum id ignorante fuerit aſſeuerandum?

12 Septimum eſt caput, ubi palàm contractum eſſet matrim. dubitetur autem an in iure, uel facto errauerint, quid nam in dubio ſit præſumendum, Et Ruinus in hac quoq; parte, uarius ſanè fuit, quandoq;.n. ſolam iuris ignorantiam præſumi tradidit,[e] quandoq; iuris & facti ſimul,[f] Ego uero de iuris quidẽ ignorãtia cũ eo ſentio, illã in dubio eſſe præſumendã, ex quo actus publice geſtus eſt, qui oẽm delet ſuſpitionẽ[g] ut & Bart. inquit,[h] Quoad factũ autẽ, quanuis Bal. eius quoq; errorem præſumi uelit,[i] Decius potius contra, qui ait eum probari debere,[k] ipſe tamen certam in hac re non auderem regulam conſtituere, cum facti interpretatio, plerunq; etiam prudentiſsimos fallat,[l] & quædam ſint, quorum ſcientia ſæpe quidem præſumi uarijs de cauſis ſolet, quorundam uero non ita,[m] Quæ enim ei eſſet excuſatio, qui mulierem ſibi ſororem, aut conſobrinam fuiſſe, diceret ſe ignoraſſe, cum qua perpetuo educatus eadem in domo, ab iiſdem parentibus fuiſſet? Fac uero illũ anniculũ è domo eiectũ, peregre diù profectum eſſe, & in patriam reuerſum, cum ea matrimoniũ publice celebraſſe, non ne æquior multo hic eſt excuſatio? cum hinc plerunq; ſua ſumere argumenta, ſolitos in Comædijs Poetas uideamus? Rurſus, nonne iuſtus ille error uideatur, cum tecum Bonon. puella matrimonium palàm inijt, neſciens te iampridem aut Vicentiæ, aut Genuæ, alias nuptias celebraſſe? 13

Poſſet fortaſſe tamen hic idem error, non æque probabilis haberi, ſi quædam alia concurrerent indicia, quæ ex negocii ipſius conditione ſponte ſe offerunt, nec facile, niſi pro re nata, prout de mora dicitur,[n] diffiniri poſſunt, Hæc Igitur omnia ſapienti iudicis arbitrio

decidenda

[a] c. ex tenore. c. 2. qui fil. leg. ubi Abb. But. prep. Caſſad. Decis. 1. d ſponſ. nu. 5. Iaſ. cõſ. 156. 168. in. 4 Roſcl. tract. d legit. Cap. uiſum eſt. Ruin. 5. 10. And. tract. de cõſang. n. 30.

[b] Glo. l. qui cõtra. C. d inc. nup. bar. Iaſ. l. fi. d cõd. ſin. cã. Iaſ. l. i. §. hoc autẽ. nu. 30. ad Trebell. Anchar. cõſ. 401.

[c] conſ. 100. in. 3. & conſ. 51. in. 5.

[d] In. 4. caſu.

[e] cõſ. 14. nu. 5. in. 3.

[f] cõſ. 103. nu. 4. in. 3. & cõſ. 51. in. 5. num. 17.

[g] l. fi. de rit. nupt. Alex. l. clam poſſidẽt, d acq. poſ.

[h] in. l. ſi adulteriũ cũ inceſ. nu. 11. de adult.

[i] Bal. l. qui contra. C. d inc. nupt. ꝟ. & ex hoc pono.

[k] cõſ. 154. num. 1.

[l] l. 2. de iur. & fac. ign.

[m] l. octaui. und. cogn. Dec. cõſ. 154. Paris. cõſ. 57. in. 4. col. 2. & nu. 36

[n] l. mora. d uſuris.

decidenda relinquerem, cum certa regula nequeant comprehendi[a].

Porrò an post parentum mortem, obijci contra filios possit, illicitũ fuisse patrum coniugium, anq; extantibus filijs iustis ex alio matrimonio, illi qui ex putatiuo nascuntur, legitimi censeri possint, satis hæc copiose ab aliis tradita reperiuntur[b], nos enim & quædam consulto quandoq; omittimus, ne nimia eiusdem rei satietate legentium ani-
14 mos afficiamus. Illud quidem non prætermittam, ubicunq; liberi ex his coniunctionibus legitimi habentur, eos nihil à cæteris iustis filiis, quoad successiones, fideicommissa, ordines, dignitates, feuda, aliasq; res prorsus differre[c].

a Glo. l. fiius quoq; §. puto. uer. ad generalem, de her. inst.

b Ruin. d. cons. 14. in. 3. num. 12. 8. & alij. ś. alleg.

c Dec. cons. 153. 154. bal. c. i. §. naturales. num. 15. si de feu. fuer. cõtr.

An unquam ex illegitimo matrimonio, legitimi oriantur filij, Aut ex iustis nuptijs, iniusti liberi.

1 Ex clãdestino matrim. filij legĩmi oriunt.
2 Et quandoq; ex putatiuo.
3 Natus in captiuitate est spurius.
4 Vxor quæ uouit castitatem, si deinde ex marito cõcipiat, an pariat legĩmam plẽ
5 Quando inter coniuges non sit licita copulatio.
6 Ex matrimonio contra ecclesię interdictum, an filij legitimi oriantur.
7 Clericus an possit legitimos filios habere.
8 Idem filius potest ut legitimus, & illegitimus quandoq; haberi.

CAP. X.

QVANVIS ad legitimorum filiorum procreationem, matrimonium, ut aliàs diximus sit necessarium, atq; ubi non adsunt iustæ nuptiæ, ibi nec liberi sperari possint, cum ratio ipsa hoc satis persuadeat, ut qualis præcessit concubitus, talis & inde soboles prodeat,[d] Contingunt tamen uarii quandoq; casus, in quibus licet animaduertere, dissimilem primæ parentum coniunctioni, sobolem in lucem edi.

1 Ecce inprimis, siqui matrimonium simul contraxerint, patriis institutis non seruatis, nec alijs solennibus publice adhibitis, quæ requiri solent, certum est, Iure Pontif. hoc non matrimonium, sed clandestinas nuptias uocari, talemq; concubitum turpem, illicitumq; censeri,[e] Et tamen siqui geniti inde fuerint filij, dum non intra gradum legib9 prohibitum sint concepti, ueri, legitimiq; haberi solent.[f] Vt hic manifeste uideas, paternum quidem thalamum, quoad iuris interpretationem, illegitimum dici, filios uero ex eodem natos congressu, iustos nihilominus censeri,[g] cuius rei ratio aliàs à nobis explicata fuit[h].

2 Est & huic simile, id de quo modo egimus,[i] cum ostendimus ex matrimonio, quod putatiuum uocant, legitimam sobolem quandoq; procreari,[k] ibi enim & coniunctio ipsa parentũ, planè iusta non est, cũ legis subsit impedimentum, proles tamen inde quæsita, legitima unde

d §. natura. uer. legitimi. Auth. qb. mod. nat. fui. bal. l. parentes, de in ius. uoc.

e c. aliter, cũ Glo. 30. q. 5. & Glo. l. in liberæ, de rit. nupt.

f c. fin. §. siquis uero, de clãd. desp.

g Abb. c. lator, q̃ fil. legit. Dec. cõs. 153. num. 2. Felin. c. illud. de præsump. in fi.

h cap. 19.

i cap. preced.

k c. ex tenore c. 2. qui fil. legit.

quaꝗ existimatur.[a] Rursus si proponas, uxorem cum marito ab ho 3
stibus captam fuisse,dumꝗ in captiuitate detineretur, filium ex mari-
to enixam esse, ac deinde in ciuitatem cum filio, absꝗ uiro reuersam
fuisse, satis constat hic filium spurium dici,[b] tam & si inter parentes
matrimonium initio legitime esset copulatum. Vbi etiam quis, 4
uxori suæ initio rite iunctus, castam dein Deo uitam uouisset, seꝗ sa-
cris initiari passus esset, ac post spreta uoti religione, eiusdem uxoris
torum repetijsset, ex eaꝗ liberos suscepisset, credidit Archidiaco-
nus,[c] tales filios illegitimos dici, quanuis inter eorum parentes, ue-
rum matrimonium quondam extitisset. Panormitanus tamen hoc
non probat,[d] tum fauore prolis, tum quia sicuti matrimonium con-
fectum contra Ecclesiæ interdictum, non impedit tamen quominus
legitimi suscipiantur filij,[e] sic & in uoto dicendum putat, ut satis sit
ex uiro & uxore quem natum esse,ad hoc ut filij ei nomen competat,[f]
non obstante quacunque uoti obligatione. Ego uero Archidiacono
magis assentior, Namꝗ ad quærendam legitimam prolem, non suffi-
cit initium bonum nuptijs adfuisse, nisi in eodem statu & perpetuo
conseruentur, ita ut nullum impedimentum nedum in matrimonij
copulatione, sed nec in exitu, aut illius executione unquam notetur,[g]
quod &modo attigimus.[h] Cum igitur hic,post celebratum initio con 5
iugium,uotum id continentiæ, ac simul sacrorum initiatio sit subsecu
ta, apparet iam matrimonium non amplius pristinam speciem retine
re, cum nunc maritus alere quidem, & alijs rebus necessarijs uxorem
hanc sustinere teneatur, uerum nulla inter eos carnis copulatio am-
plius permittatur,[i] Nam ut inquit Leo Pontifex,[k] cepit his illud non li 6
cere,quod iam licuit,cum connubium inter eos ita nunc sit,quasi non
esset, Vnde & qui post tale uotum, uxorem suam cognoscere uoluerit
dicitur is potius incestum cum ea committere,& illius inuadere cubi-
le,[l] ex quo uxor amplius nõ est,quoad ea obsequia,quæ maritis ab uxo-
ribus liberorum gignendorũ causa debentur,[m] Quomodo Igitur,hæc
cum ita sint, legitimus deinde ex ea quæri filius poterit? Nam quod
dicebat Panormitanus,[n] ex matrimonio contra interdictum ecclesiæ
inito,non tamen illegitimos proficisci filios, atꝗ ob id, nec eos etiam
Nothos censendos,ubi à nobis tantum castitatis uotum nuncupatum
esset, Ego tunc non ueram, priorem eius propositionem scio, ubi
impedimentum perpetuum est,[o] quod cum eiusmodi sit in casu no-
stro,[p] merito ex illius argumento opinionem nostram magis confir-
mari credo, Sed & aliud in uoto est,quam in ecclesiæ interdicto, cum
hoc mutuo coniugum consensu sit munitum, qui certam sibi legem
potuerunt imponere,à qua amplius discedere non liceret,cum ex quo
quis

a Dec.consi.153.154

b Glo. l. diuus, de capt. & postl. & in.l.ab hostibus §. non minus ex quib.caus.maio.& in.l.i.C.de captiu.& postl.

c in c.ij.de fil. presb.in.6.

d in c. litteras, de fil.præsb.num.4

e tot. tit. de matr. cõtr.con. interd.

f l. filium diffinimus, de his q sui

g Glo.l. diuus, de capt. & postl.

h supra eod.in. 3. casu.

i c.omnino.31.dist. c.seriatim, in fi. 32.Dist.

k c.lex. 31. Dist.

l c.minnistri, cum glo.81. dist.

m c.episcopus.77. dist.c. cum multæ.15.q.ult. Glo. d. c. ministri.

n Abb.d.c. literas

o Abb.c.fin.de matr.contr. con. interd. Soz. iun. cons.31.num. 58. in.2.

p quia uotum hoc castitatis perpetuum est.

quis se primum sacris ministeriis alligauit, perpetuo eundem uitæ cursum sequi teneatur,[a] quæ quidem omnia, de eo ecclesiæ interdicto, non ita dici possunt. Statuo igitur hoc casu, filios secundum propositam quæstionem illegitimos dici, quod & à Clemente.iij. significatum fuisse,[b] si quis eius uerba diligenter inspiciat, facile poterit animaduertere.
7 Sunt quidam tamen casus, in quibus is qui sacerdotiis fungitur, legitimos habere filios potest, sed id aliunde prouenit, aut Pontificis priuilegio, aut solenni adoptione, aut aliis modis, qui cum non ita præsenti capiti nostro conueniant, ab aliisq; etiam sint adnotati,[c] ego hic
8 propterea non inserendos duxi. Id quidem non omittam, fieri quandoq; posse, ut quis eodem tẽpore & iustus & iniustus filius habeatur, ueluti cum mulier per uim ab aliquo compressa est, quoad patrem.n. illegitimus est omnino partus, quoad matrẽ, uult lex eam iustam sobolẽ haberi.[d] Possemus quoq; & alia adhuc exempla adiungere, quibus filii iusti, ex minus legitimo proficiscuntur toro, ueluti cum quis ex cõcubina, aut soluta alia muliere prolem cõcepit, eamq; adhuc prægnantem sibi in matrimonium adsciuit, quod enim deinde nascitur, legitimum est, quanuis si initium eius coniunctionis spectetur, id longe aliter se habeat, & impudicum fuerit.[e] Sed hic, & similes multi casus, ad aliam potius speciem sunt referendi, ubi quis extrinsecus, extraneis ueluti opibus ad legitimorum iura peruenit, ueluti matrimonio subsequente, Principis priuilegio, oblatione Curiæ, quæ à proposita materia nostra longe differunt, nosq; hæc in alium tractatum, De Natalium restitutione, si Dis placuerit, aliàs fortasse commodius coniiciemus.

a c. semel deo, de reg. iur. in. 6. ubi Io. And. Dyn. Anchar.
b c. literas, de fil. præsbyt. uer. incontinentiæ, & quis in tit. de fil. præsb ut intelligatur secundum natura illius tit.
c Rip. a. c. inter cæteras. i. col. de rescript.
d Marsil. l. i. C. de sicar. num. 15.
e c. tanta. qui fil. sint leg.

De Concubinis, et naturalibus filiis.

1 Concubinatus lege ciuili nec probatur nec damnatur.
2 Naturales cur ita dicti.
3 Differentia inter concubinam & vxorem.
4 Concubinatum turpem non esse.
5 Quæ concubinæ cæteris honestiores.
6 Naturales, olim legitimi habebantur.
7 Triplex filiorum genus.
8 Concubinatus à lege nomen sumpsit & quomodo.

CAP. XI.

ANIMADVERTENDVM nunc est, non necessario sequi, Natus quis ex iusta uxore non est, qualem leges requirunt, er-
1 go illegitimus filius est, Etenim sunt quidam alii ex concubitu profecti, qui lege ciuili nec receptus nec damnatus est, qualis est concubinarius,[f] & ii ut legitimi appellari non possunt, ita nec illegitimorum nomen iure merentur,[g] Sunt uero potius inter utrosq; medii, eoq; nomine quod illis nudum à legibus relictum est, etiam nunc

f tot. tit. ff. C. de concub.

appellantur,dicunturq́ naturales,quaſi ſecundum ius naturale editi, 2
nullo Iuris adminiculo muniti.[a] Sed dicat fortaſſe quis,cur non ii legi
timi uocantur,ſi ſola natura dictāte iuxta primæuum ſtatū orti ſunt?[b]
Ego arbitror à legibus quid plus in matrimonio præter naturalē pro
creandi appetitum conſideratum fuiſſe,[c]nempe arctius quoddam uin-
culum,quo coniuges inter ſe animo & corpore perpetuo colligaren-
tur,rerumq́ omnium inter ſe ſocij redderentur,[d] ſiquidem concubinā 3
ob id præcipuum nobis adiungere ſolemus,ut cum ea prolis ſuſcipien
dæ cauſa,non libidinoſe quidem uitam tranſigamus,[e]nec.n.cōcubinæ
nomen inhoneſtum eſſe exiſtimatur,[f]nec turpe alicui cum ea morari.[g]
At uero nuptiæ,præclarius & excelſius quiddam cōtinent,cum ſint,ut
inquit Modeſtinus,[h]maris & fœminæ coniunctio , conſortium omnis
uitæ,diuini & humani iuris communicatio. Ex hac.n.ſocietate, tale
inter uirum & uxorem exiſtit uinculum,ut alter in alterius trāſeat po-
teſtatem,[i]uxor mariti rerum quodammodo domina efficiatur,[k]eius ra
diis fulgere dicatur,[l]domiciliumq́ & forum quod mariti eſt propriū
ſortiatur.[m]Quæ non ita in concubina ſeruantur,[n]quoniam cum ea nō
omnino iuſta,& uſquequaq́ integra,ſicuti leges poſtulant,nobis adeſt
coniunctio,[o] Hinc dixit Papinianus uxorem à concubina,perſonis cō-
paratis,uitæq́ coniunctione conſiderata diſcerni, Namq́ etſi concu- 4
binæ conſuetudo,non turpis quidem iudicetur,[q] non tamen cum ma-
triſfam.pudore & honeſtate unquam erit conferenda, [r]ſitq́ magna li-
cet inter eas ſimilitudo,cum de iis uiciſsim leges quandoq́ ſumant ar
gumentum,[s]& ob magnam inter eas conuenientiam lex quādoq́ pro-
teſtationem requirat,[t]non tamen quis unquam neget,quin uxori à lu-
re ciuili neceſsitudinis neſcio quid & exiſtimationis plus tribuatur, un
de & Vlpianus nihil niſi in dignitate intereſſe tradidit,[u] legimusq́
apud Spartianum,Aelium Verum uxori ſuæ conquerēti,quod cū aliis
fœminis cōſuetudinem haberet,dixiſſe,patere me & alias exercere cu-
piditates meas,uxor.n.dignitatis nomen eſt,non uoluptatis. Ex his 5
intelligimus,concubinæ nomen non quidem obſcænum , ſed uxorio
longe inferius eſſe,Inter has tamen concubinas illæ præſtare uidētur,
& matrum familias ſpeciem quandam retinere,quæ ſub patronorum
ſuorum uiuunt contubernio,[x] Hinc Veſpeſianus mortua uxore , Ceni-
dēn libertam in contubernium reuocaſſe dicitur,habuiſſeq́ eam Impe
rator penè iuſtæ uxoris loco.[y] Ex talibus igitur concubinis,natura- 6
les filii ſuſcipi ſolent,quos ego iure illo primæuo, ſecundum Imperato
rum noſtrorū placita,ueros forte & iuſtos filios habitos fuiſſe puto,[z]
Si enim tunc,ob id quod ſola natura ſanciret,omnes ueri filii naſceban
tur,[a]hos æque nunc etiam ſola natura genuiſſe fertur,[b] At uero legi-
timi

a l.3.ubi Bart.de concub.
b §.natura. Auth. quib.mod.nat.
c arg.c.fin.32.q.4.
d l.ſi aduerſus.C. de rem.expil. har.
e Auth. quib.mod. nat.leg.in princ.
f l.maſſurius , ubi Alcia.in fin.de uerb.ſign.
g l.ſi ea,ubi Bal. .C.de cōd. inſer.
h l.i. de ritu nupt.
i 1.Corint.7.
k l.i.rer.amotarū.
l Auth.de cōſul.§. hæc itaq;.
m l.exigere.de Iudic.
n l.de iure.§.fin.ad Manic.& Bar.l. fin.§.2.eod.Alex. l.cū quedā,de Iu riſd.omn.
o Glo.Inſt.de pat. pot. in princ.
p l.donationes , de donat.
q d.l.maſſurius.
r l.ſtuprū , de ritu nupt.
s l.liberta.ď oper. lib.l. qui concub. de leg.3.
t l.3. de concub.
u l.itē legat.§.par ui,de leg. 3.
x l.ſtuprū,de ritu nupt.
y Sueton.in Veſp. cap.iij.
z Auth.itē ſi quis, in fin.C. de nat. lib.et Auth.quib. mod. nat.ſui.§.ſi uero plurimis.
a d .§. natura. Auth.qb.mo.ſui.
b c.fin.32.q.4.

timi hodie dici non possunt, quoniam leges scriptæ, quæ primæ legiti-
mos & illegitimos agnouerunt, multa ad matrimonium, præter illam
simplicem procreandi cupiditatem, solam ante eas consideratam ad-
7 didere, legitimosq; illos tantum appellauere, qui ex arctiori quodam
multoq; ualidiori, ut modo diximus, nexu essent suscepti, Vnde & con-
iugium nuncupatum uolunt. Illegitimos uero, qui ex concubitu con-
tra iuris præcepta inito, orti essent. Tertium post genus, inter hos ue-
luti mediū, quod naturalium dixere, qui scilicet nec lege probati, nec
damnati essent, sed quasi per dissimulationem permissi, & in pristino
statu quemadmodum oriuntur, relicti,[a] Hocq; est, quod Marcellus di-
8 xit,[b] concubinatum per leges nomen sumpsisse, non quod legitimus is
uere habeatur, sed quia extra pœnam legis sit, & iuri non contrarius, ut
Baldus respondit,[c] Tradidit autem hanc opinionem peruetustus qui-
dam, isq; eruditissimus Doctor Ricardus Malumb. in suis disput. quem
refert Io. And.[d] & sequuntur pleri q; alii.[e]

Qui naturales dicantur, et concubinarum usus quando sit sublatus.

1 Concubina quæ dicatur apud latinos authores.
2 Quæ proprie apud Iurisconsultos.
3 Hodie paucissimi vere naturales reperiri.
4 Iure Canon. nulla coniunctio, excepta vxoria permittitur.
5 Naturales Iure Canon. qui uocentur.
6 Legitimati p subseq. matrim. an ēt in terris imp. quoad hęred. ueluti legitimi habeāt
7 In matrimonij causis pręfertur Ius Canonicum.
8 Naturales ex communi usu loquēdi qui dicantur.
9 Quadruplex significatio huius verbi, naturalis.
10 Concubinatus an lege ciuili vnquā fuerit interdictus.
11 An hodie eodem Iure damnatus intelligatur.
12 Quomodo iure Canon. permittantur concubinæ
13 Concubina quandoq; quæ dicatur.

CAP. XII.

SCIENDVM autem est, ut naturalis proprie quis dicatur, mul-
ta requiri,[f] oportet enim ex concubina natum esse, quam non adeo
1 facile est reperire[g], Concubinam etenim non hic eam accipimus, pro
ut apud latinos authores, amicam quamlibet priuatam, cum qua rem
habere soleamus, quanuis alteri nuptam, ut apud Sueton.[h] dum ait, Su
per ingenuorum proagogia, & nuptarum concubinatus, uestali uirgi
ni Rubriæ uim intulit, Et apud Cicer.[i] Quæ si iudicaretur certis qui
busdam uerbis, non nouis nuptijs fieri cum superiore diuortium, in cō
cubinæ locum duceretur, ubi & Cicero eam concubinam uocat, cum
qua solemus uersari, dum adhuc nobis cum alia est matrimoniū, quod
quidem iure nostro non admittitur.[k] Non hic etiam de pellice intelli
gimus, cuius significatio magnam doctis uiris præbuit controuersiā[l].

a Port. Inst. de ado. num. 5.
b l. 3. in fi. de concub.
c Bal. cons. 457. in. 5.
d Io. And. reg. sine culpa.
e Bart. l. etsi cōtra C. de nupt. & in l. 3. de concub. Bal. l. i. de ri. nup. Alber. l. cū quis C. de nat. lib. Por. inst. de ado. nu. 5.
f Ripa. §. si quis rogatus, ad Trebel. num. 4.
g Grammat. Voto 4. Alcia. Reg. 2. præsump. 5.
h in Nero. cap. 28.
i lib. i. de Orat.
k l. i. C. de concub.
l Valla, lib. 6. cap. 48. Alcia. lib. 4. de uerb. sig. et in l. massurius, eod. tit.

Sed de paulo honeſtiore fœmina loquimur,[a] quæ parū ab uxoria dif
ferat coniunctione,[b] forte quæ à Græcis παλλακὴ dicitur,[c] à noſtris recen
tioribus & alio nomine focaria uſurpatur.[d] Eſt ergo mulier quæ uxo 2
ris loco,ſine nuptiis domi retinetur,cum qua ſola quis eo affectu ſem-
per cohabitauerit,[e] quam ueluti uxorem apud ſe cuſtodierit, aluerit,[f]
cum qua nec ſtuprum nec inceſtus cadere potuerit,[g] cui & fuerit de-
nuntiatum(ſi ſit ingenuo loco nata,honeſtæq; uitæ) concubinam habi
tum iri,[h] cum qua & is qui uerſatur, cælebs omnino fuerit,[i] Quod ſi
horum uel unum tantum deſit,dubium non eſt,nec illam cōcubinam,
nec filios naturales appellari poſſe,[k] Vnde recte ab Oldrado & Bal. ani 3
maduerſum eſt,nullos ferè hodie uere naturales reperiri.[l] Sunt autē
hæc ita iure ciuili ſtatuta,quo talis coitus,ut modo dicebamus,damna
tus non fuit, At uero Pontificio Canone ſecus ſancitum eſt,eo.n.iure
concubinatus quibuſlibet omnino interdictus fuit,[m] ita ut quicquid
cum ea quæ legitima uxor non ſit,rei Venereæ cauſa actum fuerit, id
adulterii crimine damnetur,[n] & qui concubinatus olim uocari potuiſ-
ſet,hoc mœchiæ ſiue adulterii nomine nunc cōtineatur,[o] generaliter.n. 4
hodie quæcunq; fornicatio etiam cum meretricibus grauiſſimum cri
men habetur,[p] nec præter uxorem,ullam omnino attingere mulierem
ſine magno ſalutis noſtræ diſcrimine licet,quod & ſacræ literæ teſtan-
tur,[q] Quin & damnabilior nunc hæc concubinaria conſuetudo, quàm
ſimplex fornicatio eſſe cenſetur,quo diuturnius in ea peccatum adeſt,
ut Panorum.ait.[r] Non igitur hoc iure,naturales filii,illi tantum intel- 5
liguntur,qui ex cōcubina nati ſunt,[s] ſed generaliter omnes,qui ex duo
bus,qui nuptiarum adhuc expertes eſſent,inter quos tamen matrimo-
nium conſiſtere potuiſſet,fuere progeniti,[t] quos & per ſubſequens ma-
trimonium,legitimorum iura nunc adipiſci certum eſt,[u] prout olim ii
tantum ſolebant,qui ex uero profecti eſſent concubinatu.[x] Hincq; ſen- 6
ſere multi,[y] in terris quæ Pōtificiæ ditionis ſunt,omnes hos naturales,
qui deinde ſecutis parentum nuptiis legitimi effecti ſunt, etiam in hæ
reditatibus ſuccedere,[z] in foro uero Cæſaris,licet & legitimi habean-
tur,non tamen ad ſucceſsiones,& ea quæ proprie ſunt iuris ciuilis, ad-
mitti,eo quod æquum ſit,proprias in uniuſcuiuſq; iuriſdictione leges
obſeruari,[a] Quæ tamē diſtinctio mihi haud ſanè probatur,uideo.n.ma 7
trimonii materiam hoc inſigne habere, ut quicquid de ea dubitetur,
id ſemper iuxta Pont.Canones,quocūq; in loco ſit decidendū,[b] Quod
ſi hoc in matrimonio,quod principale eſt,ſeruatur,cur non & idem in
filiis,qui inde oriuntur,attendamus,cum hoc ab ipſo pendeat matri-
monio?[c] Nam ſi fatentur omnes,ſecutis nuptiis, quoſcunq; qui hodie
naturales uocātur,legitimos fieri,idq; ubiq; ita ſe habere, cur nō ergo
legitimi

a d.l. maſſurius.
b l.itē.§.parui. de leg.3.
c d.l.maſſurius, in fin. & Valla.5.
d l.ſi ca.ubi Bal. Alber.C.de cond. ins.& l.2.C.de donat.int.uir.
e §.conſid. Auth. de trien.et ſem.
f §. ſi quis Auth. quib. mod. ſui.
g l.i.§.i.de cōcub.
h l.3. de concub.
i l.i.C. eod.tit.
k Alber.l.i.C. de nat.lib. Grāma. Voto.4.
l Oldr.cons.196. Bal.456.in.5.et 206.in.3.Alex. 174.in.5.
m Glo.l.in libera, de rit.nupt.et Bar.l.3.de cōcu.
n c.nemo. 32. q.4.
o c.dixit.c. meretrices.ead.q.
p Glo.Clem.ad noſtrū,uer. nō eſt, de hæret. Abb. c. inter opera,in fi. de ſponſal.
q Thob.4.& Corin.i.cap.6.in fi.
r Abb.c.tanta, circa fi.qui.fil.legi.
s Mart. laud.in.q. Augerius.nu.46
t c.innotuit, ubi Abb.de de elect. Bal.cōs.129.in.2
u Abb.d.c.tanta. Dec.cōſ.155.
x §.fin.Inſt. de nupt.
y Ang.cons.29. Præpos. d.c. tanta.
z c.i.qui fil.legit.
a c.ſi duob. de ap.
b c.fi.de ſec. nupt. Franc.c.2.de arbitr.in.6.
c c.tuā,de ord.cog. Ang §. fin. Inſt. de nupt.

legitimi quoad omnes causas existimentur, si eorum origo, hoc est ma-
trimonium, undequaq; iustum & legitimum habetur?[a] ubi enim das
eos semel iustos filios dici, iam & cætera, quibus legitimi potiuntur,
ad hos quoq; pertinere necesse est,[b] quod præter has rationes, à Iusti-
niano quoq; apertissime declaratũ esse uidetur[c]. Hodie autem non
solum hi ex soluto, & soluta nati, ut dicebamus, naturales uocantur, sed
8 & omnes ferè spurij, quomodocunq; concepti, ex communi usu loquẽ-
di, filij naturales uocari solent,[d] quod scilicet & ij à natura procreati
sunt,[e] in quibus tamen ea quæ modo de legitimatione dicebamus, mi-
nime seruabuntur, cum ea in his tantum locum habeant, quorum pa-
rentes soluti antea omni matrim. erant, ita ut rectè tunc simul cõtrahe-
9 re nuptias potuissent.[f] Erit Itaq; quadruplex huius uerbi, naturalis, si-
gnificatio, uere & proprie naturales dicẽtur nati ex concubina, seu ex
seruili cõsortio,[g] late, oẽs nati ex soluto & soluta, inter quos iungi nu-
ptiæ potuissent,[h] latissime, quicũq; illegitime concepti ex quolibet cõ-
gressu,[i] non improprie etiam, ubi accipitur pro iusto filio, quod quan-
doq; contigit,[k] & maxime, quando de naturalibus, & adoptiuis simul li-
beris, leges mentionem faciunt,[l] quod & aliàs adnotauimus,[m] Cæterũ
quando hoc nomen aut proprie, aut late, aut in genere, aut in specie
sit capiendum, & alij docuerunt,[n] & ego ex subiecta materia dijudican-
10 dum puto. Sunt uero etiam qui dixerint,[o] concubinatum lege ciuili
multo ante Pontificios Canones fuisse improbatum, nempe nouissi-
mis Authent. constitutionibus, quibus Imperator quamcunq; forni-
cationem, & lenocinium prohibet,[p] sæpiusq; fatetur se castitatis ama-
torem esse,[q] cauetq; ut in materia peccati, qualis hæc est, leges ciuiles,
sacras regulas debeant imitari,[r] quæ sententia & alijs etiam argumen-
tis à magnis Iurisprudẽtibus confirmata extat.[s] Contra eam tamẽ
ego sentio, Nam cum Imperatorem legam in Nouellis suis, concubi-
narum usum sacratis tantum uiris interdixisse,[t] unde nec quicquam il-
lis donare possunt,[u] & geniti inde filij, non naturales, sed spurij nomi-
nantur,[x] & patribus succedere prohibentur,[y] facile conijcio cæteris id
cum minime uetuisse,[z] Quis enim dicat illarum congressum à Iustinia-
no damnatum, cum is in suis cõstitutionibus, earum tam sæpe probet
consuetudinem,[a] eas & aliquando ad successionem uocet,[b] nihilq; in ta-
li commercio libidinis esse significet[c]? præsertim uero, quod si hoc ipse
prohibuisset, speciali sanè nota & correctione res indigebat; quæ ta-
men nusquam apparet.[d] Vbi Igitur fornicationes, libidinesq; cum de-

a Dec. cons. 155.
b arg. l. i. §. lex Falcidia, ad l. Falcid.
c Auth. quibus mo. sui §. reliqui igitur, & §. si uero plurimis. in fi.
d Ang. cons. 401. Crau. cons. 166. nu. 8. Paris. cons. 15. in 2. num. 56.
e Dec. cons. 433. col. 3.
f d. c. tanta, ubi abba. in fi.
g c. fi. 32. q. 4. l. libertin. C. de int. matr. dec. d. cõs. 433. nu. 14.
h c. innotuit, de electi. ubi abb. nu. 18
i Abb. d. c. tãta nu. 12. & c. p uenerab. num. 31. & Præp. col. 6.
k Glo. l. quotiens. idẽ, de reg. iur.
l In tit. de adop. in ff. & Inst. sæpius
m cap. 37.
n Ruin. cons. 88. in 3. num. 11. 13.
o Host. c. lator, qui fil. leg. Io. And. Reg. sine culpa.
p Auth. de lenon. Auth. scæn. mul. & Auth. ut non luxur. cont. nat.
q Auth. quib. mod. leg. §. illud.
r Auth. ut cler. ap. prop. epis. & Auth. quo opor. epis.
s Fel. c. cum sit, de fo. comp. num. 36 ex c. i. de fil. nat. ex matr. in feud.
t Auth. de monac. §. si quis autem monas. & de sancti. epis. §. cleric.

u Dec. cons. 132. x Bal. l. parentes, de in Ius. uoc. y Bal. de suc. ab int. 1. par. nu. 37. z arg. à contrario. a Auth. de inc. nup. §. fin. & l. pen. in fi. C. ad orfit. b Auth. quib. mod. sui §. si quis autẽ. c Auth. quib. mod. leg. circa princ. & de trien. & sem. §. consideremus. in fi. d arg. l. præcipimus, in fi. C. de appellat.

testantem legimus,ut supra dicebatur,tunc ego de uero concubinatu
minime quidem unquam dixerim eum intellexisse, sed de alijs illicitis
uoluptatum generibus,ex quo cõcubinatus per leges nomen sumpsit[a]
ab omniq; crimine,aut turpitudine longe abesse existimatur,[b]secundũ
ea quæ in simili Bartolus adnotauit.[c] Hodie tamen siquis quærat, 11
an Iureciuili hæc concubinaria consuetudo sit permissa, crederem for
te quidem id iam negari posse, non eo quod lex ciuilis eam interdixe-
rit,ut cæteri putant, sed quod cum Iure Pont. aliter cautũ sit, ex taliq;
coniunctione grauissimum existat peccatum,[d]debet Iusciuile in hac re
cum Iure Canonum omnino consentire, cum ubi peccati suspitio ali-
qua subest,una omnibus prævaleat lex Pontificia.[e] Vnde fiet,ut Ireci
uili quoq; dicatur nunc concubinatus interdictus,quod & recentiores
tradidere,[f]non quia ea lege nominatim uetitus, sed quia legum noua-
rum interpretatione ita receptum est, perinde ac si uerbis iuris ciuilis
specialiter esset introductum.[g] Nunc nouissime,Canoni Pontif. il-
lud aduersari quis dicat quod Toletano concilio traditum est,[h] ut scili 12
cet,quibuscunq; liceat uel uxorem uel concubinam habere,& qui con-
cubinam retinet,à cæterorum consortio non sit repellendus,[i] Sed ad 13
hæc respondeo, concubinam eo in loco accipi pro uxore, quam non
adeo solennibus nuptijs, publicisq; instrumentis confectis duximus,
quæ quoad affectum, & re ipsa uxor est, ob omissa tamen ea solennia
lex concubinam uocat,[k]quæ tamen ab uxore nihil sanè differt, ut Ar-
chid.& Gemin.tradidere,[l] Dicunt etiam aliqui[m]concubinam eam Ca-
nones uocare, quæ sine spe prolis ducitur, quod connubium & ipsum
est,[n] Sed non magni res est momenti.

a l.1.de concub.& Bal.cõs.457.in.1
b §. siquis autem. Auth.qb.mod.sui
c Bart.l. mulier.§. cũ proponeretur Ad Trebell.
d c.nemo.32. q. 4.
e Abb.c. 1. de nou. op.nunt. num. 5.
f Cagnol.l.si qua. C.ad orfic. num. 10.13.
g arg.Inst.de leg. patr.tut.
h c.is qui.34.Dist.
i d.c. is qui. & c. christiano. ead. Dist.
k c.oĩbus.§. 1. ead. Dist.
l Glo. Arch.Gem. d.c.omnibus, & d.c.is qui.
m Fel.c. cũ sit, de for.cõp.num. 38
n c.solet.32.q. 2.

De filijs naturalibus ex seruorum consortijs.

1 Matrimonium inter seruos non dicitur.
2 Ex seruis oriuntur,& naturales, & spurij,
3 Decij ac recentiorum error.
4 In seruitute qui dicantur suscepti.
5 Concubinatus seruorum.
6 Quid sit nasci in figura matrimonij.
7 Consortium & concubinatus, an pro eodem.

CAP. XIII.

EST & aliud filiorum naturalium genus, præcedentibus quidem
perquam simile, nisi quod illi ex liberorum hominum, hi ex seruo-
rum coniunctione suscipiuntur[o]. Serui etenim cum pro mortuis ha- 1
beantur,[p] matrimonium iure ciuili contrahere non possunt,nec legiti-
mos filios procreare,[q]si tamen ij inter se certo ritu coierint, naturales
filios & ipsi parere apti sunt,[r] Nam cum lex eis iustum omnino matri
monium interdixerit, certam tamen coniunctionis speciem concessit
ad ueri matrimonii similitudinem,[s] quam contubernium seu confor-
tium

o l.libertinam. C. de int. matrim.
p l. quod attinet, de reg.iur.
q l.3.C.de inc.nupti.
r l.lucius.§.fin. de leg.2. l. ex facto §.siquis rogatus ad Trebell.
s Inst.de seru.cog. in princ.cũ Glo. uer.uenũt,in fi.

tium appellauit,[a] uoluitq; ex his ueluti imaginarijs nuptijs natos, na
2 turales dici,[b] Quod si hanc consortij rationem negligentes, alijs
temere mulieribus iungi uellent, tunc perinde ac liberi homines, qui
connubij iura non seruant, spuriam & ipsos progeniem parere de-
creuit,[c] quæ distinctio, à Bartolo tradita,[d] ab aliis quoq; crebrius re-
cepta est[e]. Primus tamen Panormitanus,[f] non credidit hanc dif-
ferentiam satis iure posse probari, ut intersit aliquid, ullum ne de
facto inter seruos matrimonium intercesserit, aut minus, quoad na-
turales scilicet filios suscipiendos. Et quanuis Alex.[g] eius opinio-
nem non nullis legibus conuellat,[h] acriter tamen contra eum pro Pa-
normitano instat Decius[i], contendens filios in seruitute susceptos,
absq; ulla etiam matrimonii specie, naturales dici posse, respondetq;
ad argumentum Alexandri,[k] nihil ibi de filiis in seruitute natis agi, eo
quòd mater libera esset, à cuius conditione filiorum status pendere
& dignosci solet[l], concluditq; tandem, idem in filiis in seruitute na-
tis ac cæteris in libertate respondendum, ut cum inter liberos homi-
nes concubinatus sit necessarius ad naturalem sobolem comparan-
dam, idem & concubinatus in seruis quoq; requiratur, posse enim eos
quanuis non matrimonio, concubinatu tamen aliorum exemplo uti[m],
Atq; ita non uult ad coniugii ullius speciem, sed ad concubinatum so
lum esse respiciendum, cum de filiis naturalibus aut spuriis dubitamus,
quod & post eum recentiores alii, deinde latius tradidere[n]. Ego
3 uero, non miror quidem Panormitanum à Bart. in hac re dissensisse,
sed Decium miror, contradicendi studio, res plerunq; ineptissimas ef-
fudisse, eiusq; errorem nedum ab aliis non agnitum, sed potius com-
mendatum inde fuisse[o], Age uero qua ratione hoc unquam Decius
& cæteri tueantur, eum qui ex libera matre & patre seruo natus sit,
quanuis liber ipse oriatur, non tamen ex seruili concubitu natum dici,
cũ hoc expresse Iustinianus ipse fateatur[p]? Non. n. ita licet argumẽta
ri,[q] eũ qui liberã matrẽ habuit, qui & liber nascitur,[r] ideo semper in li-
bertate susceptum dici, aliud est. n. liberum nasci, aliud ex ingenuo ma-
trimonio prodiisse, Nam qui alterutrũ parentẽ uel patrem, uel matrẽ
4 seruos habuit, semper is dicetur in seruitute susceptus, tam etsi fortas-
se is ex uentre liber in lucem editus fuisset,[s] Cum Igitur uideamus na
tos ex hac seruili coniunctione, quandoq; naturales,[t] quandoq; spurios
uocari,[u] cur non eam sequamur distinctionem quæ æquissima est, & in
liberis quoq; hominibus eodem ferè pacto seruatur, ut si se sub qua-
dam coniugii imagine cognouerint, naturales filios edidisse, sin mi-
nus, spurios & illegitimos dicantur suscepisse? Hoc nobis Iustinianus
sanè significauit, qui expresse ex seruili tãtũ cõsortio natos ad successio

[a] l. serui. C. de adul. l. fi. C. de ser. fug.
[b] Imo. d. l. lucius §. fi. Alex. §. si quis rogatus.
[c] l. ex libera. C. de suis & leg. l. un. C. de mul. que se p.
[d] Bart. §. si quis rogatus. sec. col.
[e] Imo. Alex. ibi. Imo. l. lucius §. fi.
[f] Abb. c. in præsentia, de prob. nu. 13
[g] Alex. d. §. si quis rog. in princ.
[h] l. ex libera. C. de suis & leg. Auth. ex complexu.
[i] Dec. d. c. in præsentia, nu. 30. & in l. generaliter. §. cũ autẽ. C. de Inst. & subst. nu. 20.
[k] ad d. l. ex libera.
[l] l. partũ. C. de rei uindic.
[m] l. fi. C. com. de manum.
[n] Parisius d. c. in præsentia. nu. 39 42. Ripa §. si qs rogatus. n. 6.
[o] Paris d. c. in præsentia. nu. 42.
[p] Inst. de seru. cog. in princ. uer. uel dum mulieres.
[q] responso ad d. l. partum.
[r] Inst. de ingen. §. i.
[s] d. tit. de seru. cog ubi casus.
[t] l. fi. de iur. delib. l. lucius §. fi. de leg. 2. l. oẽs §. lucius, quæ in fr. cred.
[u] l. un. C. de mul. quæ se pro. ser. ubi Bal. Ang. l. diuus, cũ Glo. de capt. & postl. d. l. ex libera,

nem uocans,atq; illos alijs iustis filiis æquiparans, à cæteris qui non ex
consortio prodierunt,separasse uidetur[a]. Quod autem dicebat De- 5
cius, & concubinatum inter seruos dari,[b] ex eoq; tantum naturales fi-
lios gigni, adiuuat id magis & nostram & Bartoli opinionem, In hoc
q; post Decium, omnes deceptos puto,[c] qui in hac materia, aliud esse 6
consortium,aliud concubinatum existimarunt, Cum enim dixit Bar-
tol. & Alex.[d] oportere filios seruorum in figura matrimonii nasci, ut
naturales dici queant, id utiq; uoluerunt,ut cum seruis uerum connu-
bii ius non concedatur,ipsi de facto saltem ita inter se coeant,sicuti cæ
teri quibus id lege licet,rite congredi solent, Hoc autem consortium
seu contubernium dictum est,[e] quod idem ferè & cum concubina- 7
tu est, nisi quod frequentius concubinatus de liberis hominibus,[f] cõ
sortium de seruis dicitur,[g] & in concubinatu,matrimonii contrahen
di uoluntas deest,in consortio sola facultas, Ast in cæteris, & consor
tium concubinatus dici potest,[h] alterumq; pro altero promiscue usur-
patur,[i] Hincq; tam consuetudo inter liberam & seruum, quam inter
liberum hominem & ancillam,modo contubernium, modo concubi-
natus à lege nuncupatur[k]. Quod ergo dixit Bart. de figura matrimo
nii, non est diuersum à concubinatu, ut Decius putauit, quin illud
idem duplici nomine significatum[l], quid est enim aliud concubinatus
nisi obumbrata quædã matrim.imago,quæ ab eo sola ordinis dignita
te differt[m]? quid aliud cõcubina, quã ficta quædã uxor?[n] Quod cũ su-
pra latius ostenderim,hic amplius repetere,operæ pretium non duxi.

a d.tit.d seru.cog. in princ.cũ Glo. uer.uenuãt.in fi. & Afflic.decis. 203.
b l.fi.C.com.d ma num.
c Paris.num.42.
d d.§.siqs rogatus.
e l.serui.C.d adul. l.fi.C.d ser.fug.
f tot.tit. d cõcub.
g Inst.d seru. cog.
h l.nup.C.d nat.li.
i l.diui,& Auth.q; ius,cũ seq. C. de nat.lib.
k l.libera, cũ Glo. l.3.C. d lib. cau. l.fi.C.com. d ma nũ.l.pen.cũGlo. de priu. cred.
l d.l.diui.C.d nat. lib.
m l.item legato §. parui.d leg. 3.
n l. masurius in fi. de uerb. sign.

Seruilia consortia quomodo ineantur, et filij ex his nati,à cæteris quid differant.

1 Inter seruos sunt iura cognationis.
2 De Senat.cons.Claudiano.
3 Maiorem pudicitiæ cultum in fœminis, quam masculis exigi.
4 Vxor maritum adulterij non accusat.
5 Vernæ qui sint.
6 Filij seruorum naturales,quomodo suc- cedant.
7 Cur lex his fauorabilior, quam cæteris naturalibus uideatur.
8 Ob contubernium uiolatum quæ de- tur actio.

CAP. XIIII.

SED licet ne seruis quodcunq; consortium inire, ut ex eo natu-
rales filii quærantur? Ego sanè non arbitror, Sicuti enim nec
ingenuis hominibus, cuiusq; mulieris permissum est concubinatum
appetere,[o] nec quocunq; tempore[p], Sic in his consortiis, quæ instar
matrimonii sunt, delectum aliquem haberi oportet, namq; & in ser-
uis, cognationis ac affinitatis iura spectari solent, seu dum in ser- 1
uili statu sunt, seu postquam libertate fuerint donati.[q] Id igitur inpri
mis necessarium duco, ut certo ritu inter se ad matrimonii speciem
coeant,

o l.3.d concub.
p l.1.C.eod.
q §.illud certũ,cũ Glo.Inst.d nupt. l. adoptiuus §. seruiles.d rit.nu.

2 coeant,[a] ut supra diximus, Inde uero ut non omnibus passim iungantur, sed ijs tantum, quos lex non interdicit, legimus. n. senatus consulto Claudiano, olim ingenuas mulieres propria libertate, et bonis omnibus mulctatas, quæ seruili amore bachatæ, nolente domino, cum seruis cōcubuissent.[b] Quod sen. cōs. et si hodie quoad libertatē sit antiquatum,[c] non crederem tamen illud rectum contubernium haberi posse, ubi mulier alienum seruum, non bona uenia domini ad se euocasset. Id quoq; certum est, nec patronam posse seruo proprio se licite immiscere,[d] quin grauissimas pœnas utrunq; sustinere, taleq; nec contubernium, nec filios naturales dici,[e] Quod mirum fortasse alicui uideri possit, cum patronum ipsum uideamus ancillæ suæ concubinatu saepe potiri,[f] cur ergo minus libere patrona seruo suo uti ualeat? Sed
3 hoc ego optima ratione institutum putō, nempe quod matronas præcipue deceat pudicitia,[g] quarum ideo cupiditati non æque remittendas habenas lex ciuilis putauit, ac masculorū, Hinc lex Iulia maritum quidem de matrimonio ab uxore uiolato agentem audit, non æque ob id crimen uirum à coniuge patitur accersiri,[h] Hinc scriptum iure
4 ueteri, ex M. Catonis oratione refert Gellius, In adulterio uxorē tuam si prehendisses, sine iudicio impune necares, Illa te, si adulterares, digito non auderet contingere, neq; ius est, Sic dominum, cum liberta sua iustum matrimonium contrahere lex permittit,[i] non idem tamen in patrona cum liberto suo uoluit,[k] quoniam honestatis, pudicitiæq; uel ratio, uel suspitio, non æqua lance maribus ac fœminis pensanda fuit.[k] Nunc sciendum est, his naturalibus filijs ex seruorum contuber-
5 nijs genitis (non de adscriptitijs loquor, in quibus ius proprium est,[l] sed de seruorum uere filijs, quos fortasse uernas uocatos fuisse dicas[m]) multo plus leges fauere, quam naturalibus reliquis, ex ingenuo concubinatu profectis, de quibus supra egimus, Hos. n. quanuis
6 in seruitute concepti sint, si deinde manumissi fuerint, ad successionem tam ex testamēto quàm ab intestato perinde ac iustos filios, noua constitutione Iustinianus uocauit,[n] illis sextam tantum partem non extantibus legitimis detulit,[o] Hi conditionem illam, Si sine liberis, extin-
7 guunt, illi, non aliter nisi de uoluntate appareat testantis.[p] Huiusq; rei illa uidetur esse ratio, quòd cum in utraq; specie, matrimonij imago quædam referatur, hos tamen lex iuuit magis, quod hi ueras nuptias celebrare non potuerunt, cum serui essent, ij noluerunt, eos. n. magis semper tueri solemus, qui à rectis rebus gerendis, imbecillitate potius, quàm certo proposito et uoluntate deducuntur,[q] Parentes eorum, iure quidem culpari possunt, qui id quod recte facere poterant, neglexerunt,[r] His nihil uitio adscribi debet, qui quantum in se fuit,

a d. tit. de ser. cogn. cū Glo. uer. ueniant. in fi.
b l. i. C. de sen. cōs. Claud.
c Insti. de succes. subl. §. fi.
d l. un. C. de mul. q̄ prop. ser.
e bal. Ang. d. l. un.
f l. pen. cū Glo. de priu. cre. l. fin. C. com. de manum.
g Glo. l. palā. §. q̄ in adulterio, de ritu nupt.
h l. i. C. de adult.
i l. uxorē. C. d nup.
k. l. 3. C. eod.
k Glo. §. si qua seruo. 12. q. 2.
l l. fin. C. de agric. et cens. l. ne diutius, cū glo. uer. intelligantur, eod. tit.
m Glo. § huic. Inst. de legat. et. l. titiæ textores, de leg. i.
n Insti. d seru. cog.
o Auth. licet. C. de nat. lib.
p Bart. Alex. §. si quis rogatus.
q l. i. § merito. ff. de positi.
r l. pen. C. de cond. inser.

implere non destiterunt.[a] Dantur autẽ et dominis eorũ ob contuber 8
niũ illud uiolatum, ad exemplum legis Iuliæ in matrimonijs, plures actiones,[b] possunt enim aut lege Aquilia, aut de iniurijs, nõnunquam et extraordinario crimine experiri, [c] Quæ omnia ideo concessa sunt, ut cum ueri connubij iura ij non possent obtinere,[d] cæteris saltem auxilijs non essent omnino destituti. Et hæc iure ciuili.

Nati ex seruis, an hodie legitimi dici possint.

1 Serui hodie contrahunt matrim. etiam inuito domino.
2 Legitime nati sequuntur patrẽ, ex seruis uero matrem.
3 De argumento à coniugatis.
4 Ex libera et seruo natus, sacris initiatur.
5 Esse qs seruus, et legitimus, hodie põt.

CAP. XV.

IVS uero Pontificium, cuius præcipuus is est finis, ut quæ animis salutaria sunt, monendo, à peccato nos maxime diuellat, [e] cum matrimoniũ rem sanctissimam et honestissimam miris ubiq; laudibus prosequatur, [f] cæteras omnes cõiunctiões, hac una excepta, grauissime detestando [g], concubinatum etiam eadem ratione non probauit, quod à coniugali uinculo talis consuetudo plurimum abesset.[h] Hoc ipsum igitur coniugium cum à Deo rerum omnium opifice, primum sit institutum,[i] ad cuius tribunal, nemo alio nobilior, nemo locupletior, insi
gnior ue existit, sed omnes æquali apud eum iure utũtur, [k] uoluit idem 1
sacramentum illud omnibus tam liberis quam seruis ita esse cõmune, ut nulla dominorũ potestate iam posset impediri, [l] Qua ex re duplex orta est differentia inter ciuiles Pontificiasq; leges, altera, quòd cõcubinatus, qui eo iure permissus erat,[m] hoc fuit penitus interdictus, altera quòd cum seruos olim à matrimoniis cõntrahendis repelleret, [n] nunc ad legitimum torum, iustaq; connubij iura æque cum cæteris uocati sunt.[o] Sed de illorum filijs nunc oritur controuersia, censeantur ne et ipsi iam legitimi esse, an uero, ut antea, naturales tantum, nunc quoq; iudicẽtur. Multi sunt enim, qui hoc sanè affirment,[p] relinqui eos in pristino statu, eo quod seruorum quidem matrimoniũ hoc iure fuerit receptum, ob summam, quæ illi sacramento, prærogatiua fuit attributa, sed quod ad filios attinet, nihil iure nouo fuisse immutatum, [q] possetq; hæc duo recte simul iungi, ut ex legitimo matrimonio, illegitima
plerunq; soboles propagetur, [r] Quod et clarius demonstrari eo argu 2
mẽto potest, quod scimus legitime natos filios, patris semper, non matris cõditionẽ sequi, [s] Sed cum Iure hoc Canonũ, ex seruis nati, matris statum, non patris assequantur, [t] quid manifestius est, quam hos legitimos non esse, qui aliàs paternum tantum ius, gradumq; in omnibus, non matris retinerent? [u] esset etenim nimis id certe durum, ut ex ancilla

a l. quæret aliquis in fi. de uerb. sig.
b l. si stuprum, de iniur. l. serui, cũ Glo. C. de adult.
c l. inter liberas, cũ Glo. ad. l. Iul. de adult.
d l. 3. C. de inc. nup.
e c. ut animarũ de const. in. 6. c. nouit, de iudic.
f c. tanta. qui fil. legit. cum sim.
g Glo. clem. ad nostrã. uer. nõ est, de hæret. c. dixit c. meretri. 32. q. 4.
h c. nemo. 32. q. 4.
i c. unico, de uoto in 6.
k Galat. 3.
l c. i. et p to. de coniu. ser.
m l. 3. de concubin.
n l. 3. C. de inc. nup.
o xxix. q. ij. c. i. ij. Glo. d. l. 3.
p Host. in sum. qui fil. sint leg. col. 3. Lud. Sard. de nat. lib. §. de appel. natur.
q ar. l. præcipimus in fi. C. de appel.
r Glo. l. diuus de capt. et postl. Abb. c. literas. de fil. presbyt.
s l. cũ legitimæ, l. lex naturæ, de statu hom.
t c. fin. de seru. non ordin.
u d. l. cũ legitimæ.

cilla natus, iustus filius censeri posset,[a] Mihi tamen contraria magis
3 sanè placet sententia, ut cum matrimonium ipsum probatum fuerit,
iam et filij ut legitimi recepti esse uideantur, Sumo etenim argumentum à causa efficienti, seu potius à cõiugatis,quod adeo necessarium
est secundum Quintilianum,[b] ut alia non indigeat probatione, Nam
si iustum est matrimonium, certe et iustos liberos oriri necesse est,[c] tales.n.filij quales nuptiæ,[d] Quod sanè intelligo rebus ita se habẽtibus,[e]
nam si post contractum legitimum connubium, quid extrinsecus
deinde acciderit, non nego plerunq; causam hanc peruerti,effectumq;
4 longe ab initijs nobis propositis diuersum gigni posse.[f] Accedit quod
si ex seruorum matrimonio nati, legitimi non essent, certe nec sacris
ordinibus possent initiari,qui in spurios nunquam conferri solent,[g] et
tamen ex seruo et libera genitus filius, quod secundum ius ciuile,con
sortium seruile erat,[h] ad eos recte potest promoueri,[i] Sicuti uero uidemus, ex quo tempore,iustæ illæ nuptiæ probatæ sunt, quæ etiam
infra annũ luctus à muliere essent celebratæ,[k] ex consequentia etiam
quadam, pœnas omnes olim tali matrimonio indictas,[l] confestim fuisse extinctas,[m] cur non et hodie recepto inter seruos matrimonio,
cætera quæ inde pendent,probata quoq; esse dicamus?[n] Cur enim hi
non iusti sint filij, si parentes eorum secundum legum præcepta coierunt?[o] Nec obstat quod et hoc iure, filiorum status à matris pendeat
conditione,id.n. quoad libertatem solum obtinet,[p] in qua seruantur
ad huc et ciuiles leges,[q] eo quod nihil hæc res, matrimonij sacramento potest officere, cum tam liberis quam seruis legitima liceat
inire coniugia, Quod ergo proprium est matrimonii,et eorum quæ à
matrimonio ipso proficiscũtur, scilicet de filijs inde editis, crederem
5 in omnibus à iure ciuili discessum,[r] ac secundum Canones, posse ali
quem seruum,et simul legitime natum eodem tempore appellari.

a arg.l. seruitutẽ, de reg. iur. et §. i. insti. de nupt.
b lib.v.cap.x.
c §.legitimi, Aut. quib. mod. nat. sui.
d §.quoniã.ψ.qui enim. Auth. qb. mod.nat.legit.
e arg.l.qđ seruius, de cond.ob cãm.
f Ita procedit.d.l. diuus cũ Glo. et c. literas, ubi. Abb.
g c.i.et p to.de fil. presbyt.
h Insti. de de seru. cogn.
i c.fin.de seru. nõ ordin.
k c.pen. et fin. de sec.nupt.
l L.i. ij. C. de sec. nupt.
m Dec. Rubr.C.đ sec.nup. et. cõs. 230. Abb.c.fin.de sec.nupt.
n facit et cõs. Dec. 158.num.2.
o arg.Inst.đ nup. in princ.
p c. un. de nat. ex lib.uentr.
q d.l.partũ. C. de rei uind.
r arg.c.lator, qui fil.sint leg.c.tuã đ ord.cogn.c. eu femiũ.ij.q.3.

De uario illegitimorum filiorum genere.

1 Illegitimi olim ex nõ Rom.ciuibus orti.
2 Illegitimi in genere,qui dicantur.
3 Varia nomina illegitimorum filiorum.
4 Spurii in genere,& in specie.
5 Spurij ex damnato coitu.
6 Cõgressus meretricius ĩpunitus,et q̃re.
7 Vulgo concepti qui sint.
8 Qui dicantur uaeij,Mãzeres.n.9.Incestuosi nu.10. Nefarij.nu. 11. Adulterini.nu.12.Sacrilegi.nu.13.
14 Nati ex sacratis patribus, quo nomine in iure uocentur.
15 Cleric. castitati qũo sit astric.qd de Mon:
16 Ex oĩbus Spurijs,qui turpiores alijs.

C A P. XVI.

DICAMVS nunc quod est nostri instituti proprium de filijs illegitimis,ut quam multiplices sint,et quid à naturalibus differãt,
rectius intelligamus, Ac de eorum quidem origine,et diuersis in hac

re gentiũ moribus,sufficiant ea quæ aliàs diximus.Nunc sciendum est, quod cum ex uarijs cõiunctionib⁹,quæ olim inter homines erant, quasdam lex Romanorum approbasset, unde legitimi filij orti et appellati sunt, quasdam nec recepisset nec damnasset, unde naturales prodiere, quasdam etiam eo est odio prosecuta,ut quod inde prouenisset nec filiorum nomine dignum censuerit, sed omnem eam prolem, illegitimam appellauit, ut ex nomine ipso quisq; intelligeret,contra legum præscripta, talem omnino coitum extitisse. Duo autem principaliter illegitimorum filiorum genera, iure nostro tradita leguntur, 1
Alterum eorum, qui patrem matrem ue alienigenas habuissent,idest non ciues Romanos, nam cum inter exteros, et ciues Romanos iustum connubij ius non esset, si qui inde nascebantur liberi, sub potestate patris non erant,sed illegitimi censebantur,ut supra latius ostendimus,[a] quo in numero et plerique nati ex seruis cõprehendi possunt. Alterum illorum genus est, qui de Romanis quidem ciuibus nati erant, parentes tamen eorum secundum legum præcepta non coierant, de quibus in præsenti agendum est. Id autem uarijs de causis poterat contingere,seu quia cum ea muliere iuncti essent, cum qua non licebat, seu quia citra matrimonij consensum, seu quia ijs non seruatis quæ necessaria erant, seu alijs atque alijs modis, qui infiniti sunt,[b] et partim etiam à nobis relati.[c] Generaliter ergo constituẽdum erit, ubicunq; patrum coniunctio, aut uxoria, aut concubinaria non fuit, 2
illegitimos semper filios oriri,quocunq; dein alio modo fuerint concepti, Et hæc ipsa copulatio, quæ tales illegitime natos edit, lato nomine fornicatio dici iure nostro uidetur,[d] sicuti et ipsi, late illegitimi appellãtur. Verũtamen quoniam hic cõcubitus,unde tales illegitimi procreantur, uarij esse possunt,propterea et uariæ illegitimorum species in iure traduntur,prout et multiplices illecebræ eæ esse solent, quæ parentes ad eam illicitam coniunctionem ineundam deducere potuerunt. Sunt enim, Spurij, Vulgo concepti, Varij,Manzeres, In- 3
cestuosi, Nefarij, Adulterini, Sacrilegi, Nothi, Hybridæ, et Bastardi, omnes inter illegitimos enumerati. Spurij nomen in genere, et specie accipi potest. In genere omnes in uniuersum comprehendit, qui- 4
cunq; non iuste nati sunt, nihilq; ab illegitimi significatione differt, cum ad eos omnes pertineat, qui ex illicito quocunq; congressu suscepti fuere, latissimeq; hoc modo sumitur,[e] Hinc dixit Decius, rescriptum id surreptitium non uideri,in quo narrasset quis tantum,se Spurium esse, cum ex incestu natus esset, eo quod nomen id generis haberetur, quo omnes illegitimorum species comprehenderentur,[f] Vbi ergo quis nec ex uxore, nec ex legitima concubina natus fuerit, sed

a cap.3.

b Glo.§.illud.in fi. Insti.de nupt.

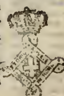
c cap.6.et seq.

d c.lex.36.q.1.

e Bar.l.fin.de his quib. ut ind. Caccial.l.si qua C. ad orfit. col. 1.2.

f Dec. Cons.358. nu.7.uer. ultimo responderi. Ias. cons.xi.in 3.n.2.

ex alia quacunq;, quanuis proxime ad concubinæ speciem accederet,
is spurius & illegitimus recte dicetur.[a] In specie uero Spurij illi uocan
tur, qui ex mulieribus, ad quas publice omnibus aditus pateat, fue-
rint procreati, illi enim ex diuerso semine orti, patrem non habent
certum unde prouenerint, sed quasi ex hominum colluuione geniti,
idcirco Spurij dicti sunt, παρὰ τὸ σποράδην, idest quod sparsim concepti
5 sint, ut Iustinianus ait.[b] Sciendum autem est, ex his Spurijs, alios
quidem dici ex damnato coitu, alios ex non damnatis nuptijs ortos,[c]
Damnatus concubitus ille est, cui certa pœna a' Iure constituta fuit,
ueluti adulterio, incesto, stupro,[d] aut etiam alia extraordinem, ob
6 quam tamen talis congressus iure possit accusari.[e] Spurij uero ex non
damnato coitu ij sunt, qui ex tali coniunctione prodierunt, quam
lex non quidem probauit, sed tamen nulla uoluit pœna uindicare,
sed quasi per dissimulationem neglexit, qualis est concubitus cum
meretrice,[f] ancilla, aut alia uili, humiliq; muliere,[g] quarum consuetu
do cum legitima non sit, non tamen alia pœna coercetur, quod nimi-
am earum mulierum obscuritatem, indignitatemq; lex ita contemp
sit, ut nec dignam putarit, in quam ullatenus animaduerteret,[h] For-
te etiam ut ita in his conniuendo, alijs longe grauioribus libidinum
periculis obuiam iret, quibus irretiri humanæ naturæ imbecillitas fa
cile potuisset,[i] hincq; fit, ut spuriorum nomine quandoq; etiam natura
les ueniant, quia & eorũ cõceptio lege nõ punitur, quãuis diuersa qui
dẽ de causa,[k] quam differentiã Spuriorũ ex dãnato, uel impunito con
gressu susceptorum, necessarium putauimus hic declarare, tum ob suc
cessiones, tum ob alia multa, quæ infra tractanda erunt,[l] in quibus
7 animaduertemus plurimum hos ab illis spurijs differre. Vulgo con
cepti qui sint, & ex nomine ipso patet, & à Modestino declaratum est,[m]
nempe qui patrem ostendere non possunt, quia certum nullum ha-
bent, uel qui possunt quidem, sed eum habent quem habere non li-
cet, qui & spurij appellantur, Ex quo cognoscimus, Vulgo quæsiti no-
men cum spurio conuenire, cum omnes ex quocunq; reprobato con-
gressu geniti, uulgo concepti possint appellari, tam etsi mater eorum
non palàm quæstum fecisset, lex enim æque uulgo quæsitos eos uocat,
qui re uera incertum patrem habuere, ac illos qui eum habent, quem
8 habere iure non licet. Varij nomen pro illegitimo, apud Iuris con-
sultos nostros, me quidem legisse non memini, alij tamen authores in
hoc sensu utuntur, eo quod ex uario semine in lucẽ emissi sunt, quem
admodum Heliogabalum ob id Varium dictũ fuisse accepimus, quod
9 ex meretrice conceptus esset, ut tradit Lampridius. Manzer etiam

a Oldr. conf. 196. Bald. 206. in 3. Alex. 174. in 5. 1. col. in fi. Abb. c. tanta. nu. 13.
b §. si aduersus, Insti. de nupt.
c Glo. Bar. Bal. Salic. et oẽs i. l. pẽ. C. ad orfic. Alex. 174. in. v. Dec. conf. 311.
d §. itẽ lex Iulia. Insti. de pub. iud. Dec. conf. 306. Soz. cõf. 148. co. pen. cum subscr. Bal. ibi.
e Aret §. nouiss. Insti. ad orfit. nu. 8. Cagnol. l. pen. C. eod. nu. 13.
f l. si ea. C. de adulter. Bart. l. fin. & bis qb. ut ind.
g l. quæ adulteriũ C. de adult.
h Soz. l. gallus. §. quid si is. col. fin. de lib. et pos. et conf. 148. et Bar. l. si uxor. in fin. princ. de adult. et est tex. d. l. quæ adulterium.
i Doct. c. inter opera. de sponsal.
k Crauet. cõs. 138. num. 5.
l cap. 40. 43.
m l. uulgo, de stat. hom.

Iurisconsultis nostris in usu non est, sed tantum à Pontificibus usurpa
tum,[a] hodieq; in rescriptis, priuilegijs, & Curia Romana satis quidem
celebre. Hæbreum ipsum uocabulum est, proprieq; eum significare,
qui de scorto natus est, sacra pagina interpretatur.[b] Incestuosi ab in 10
terpretibus nostris dicuntur, qui ex incestu nati sunt, Incestus autem
est consanguineorum uel affinium abusus,[c] hinc incestuosi qui ex con
iunctis transuersalibus, uel affinibus suscepti fuere.[d] Nefarij autem ij 11
sunt, qui ex linea ascendentium aut descendentium proficiscuntur,
ut Accursius uoluit.[e] Ego tamen uereor, ne subtilior hæc sit differen
tia, quàm ut semper subsistere posit, cum uideam hæc nomina sæpe
confundi, et nefarias ac incestas nuptias pro eadem re accipi,[f] Vnde
& nefarij ac incestuosi filij promiscue assumi poterunt, pro ijs qui in-
tra gradus quoscunq; prohibitos concepti fuere. Adulterini ij pro-
prie tantum dicendi essent, qui ex adulterio sunt profecti, quod adul 12
terium solum in nuptam committitur, ut nomen ipsum demonstrat,[g]
Quoniam tamen lex Iulia stuprum et adulterium συμμιγῶς & indifferen
ter appellat,[h] propterea et de filijs inde natis, idem quoq; forte dici-
poterit. Sacrilegi ij uocandi uiderentur, quorum uel pater, uel ma-
ter dum eos concepit, sacris erant initiati, nam cum sacrilegium late 13
dicatur, rei sacræ uiolatio,[i] notum est eos omnes, qui se diuino cultui
dediderunt, ita continentiæ castitatiq; seruandæ iam esse astrictos, ut
qui post id, libidinibus quandoq; obtẽperarit, is statim et ab officio re
cessisse, & susceptos sacros ordines inquinasse uideatur,[k] prout Abb.
etiã quãdoq; significauit,[l] Alij tamen incestum eum esse dicunt,[m] Alij
adulteriũ malunt,[n] Quidã spurios potius huiusmodi filios dici censue
runt,[o] ita ut ex Doctorũ sententijs hoc satis incertũ uideatur. Verius 14
tamẽ ego esse existimo, eos qui ex sacrato clerico, et soluta muliere na
scuntur, simpliciter spurios dici, quoniã et inter eos simplex fornicatio
dicitur intercessisse,[p] qui uero ex sacerdote et nupta muliere, illos adul
terinos esse,[q] At qui ex coniunctis, incestuosos appellari, ut ita exem-
plo laicorum, in his quoq; hæc crimina notentur,[r] paucis exceptis casi
bus, qui à Doctoribus relati sunt.[s] Vbi uero ex muliere religionẽ profi
tente, et Deo sacrata, aut ex Monacho iam Monasteriũ ingressus, quis
cõceptus esset, tunc nihil dubito, sacrilegũ hunc partum esse,[t] Ratioq;
differẽtiæ inter Clericum in sacris, et Monachũ ea est, quod Clericus
nunquã expresse perpetuã castitatem uouit, nec ad id uoto ullo solẽni 15
unquã se obligauit, quanuis cõtinentia uti ex præcepto ecclesiæ tenea
tur, ut Doct. tradunt,[u] Monachus uero non aliter religionem potuit
profiteri, nisi tribus rebus (quæ uulgo substãtialia religionis dicuntur)
proprio

[a] c. nisi cum §. per sonæ. d renũciat.
[b] Deuteronõ. capi. 23.
[c] c. lex. 36. q. 1.
[d] Glo Rubri. C. de inc. nup.
[e] Glo. in d. Rubri.
[f] §. ergo. Insti. de nupt. l. fin. de rit. nupt.
[g] l. inter §. 2. d adul ter.
[h] l. inter stuprum de uerb. sign. & d. l. inter §. 1.
[i] Bal. l. 3. C. de fur tis.
[k] c. nullũ. e. d bis. 28. Dist. c. maxi mian. 81. Dist.
[l] Abb. c. ut clerico rum, nu. 6. d uit. & bon. cler.
[m] Glo. Bart. Bal. l. ij. in fi. C. de epis. et cler.
[n] Glo. c. per uene rab. qui fil. legit. uer. adulterinis, et ibi Abb. nu. 32.
[o] Bal. l. si quis in cesti. C. de inc. nup.
[p] c. quia circa, de bigam. Fede. cõs. 267. Card. Clem. ad nostrum, circa fi. de hæret.
[q] c. præsbyter 28. Dist.
[r] Glo. 1. c. lator. ij. q. vij.
[s] Dec. c. at si cleri ci, d iudic. ĩ prin. nu. 48. 49. Fel. nu. 31.
[t] c. impudicas, c. uirginib, 27. q. 1.
[u] Paul. Card. Imo. in clemen. ad no strum. de hæret. Caccial. l. si qua C. ad Orsi. col. 16

proprio se uoto omnino addixerit, scilicet, rerum propriarum abdicationi, castitati, et obedientiæ,[a] Vnde si quid ab altero eorum aduersus
16 hæc cōmittatur, multo id grauius crimē in Monacho quā Clerico notatur,[b] hæcq; ipsa ex religiosis uiris concepta proles, cæteris omnibus odiosior multo et detestabilior iudicatur,[c] Quin illi qui tam atrox libidinis genus perpetrare ausi sunt, illo solo complexu, triplici se maximo scelere polluisse dicuntur, adulterio, incestu, sacrilegio,[d] Quo fiet, ut unūquodq; ex his nominibus, filijs inde natis recte cōueniat, Vnde et quandoq; sacrilegi, aliquando adulterini, aut nefarij, aut incestuosi à Canone appellantur.[e]

a c. cum ad monasteriū ubi Abb. de sta mon.
b Dec. d. c. atsi clerici, nu. 49. et paul. Gril. in tract. de pē. omnif. coi. cap. ulti. imo. d. Clem. ad nostrū.
c Dec. cons. 338. et 570. nu. 5.
d Glo. c. uirginib. 27. q. 2. Abb. c. monaster. de uit. & hon cler.
e Not. Felin. d. c. atsi clerici, col. pen. & fin.

Qui sint Nothi, Bastardi, et de aliis illegitime natis.

1 Nothus, uocabulo latino caret.
2 Nothi i iure nrō q, & Alcia. opin. reiecta.
3 De uerbis Græcis Nouell. Constit.
4 Haloandri error.
5 Nothi apud Græcos qui.
6 Hybridæ qui dicantur.
7 Qui bastardi.
8 Matrimoniū ad Thalac, & ad Morganicā.
9 De uarijs nominibus illegitimorū apud Græcos.
10 Pœnæ illicitarum nuptiarum.
11 Diuersæ illegitimorum conditiones.

CAP. XVII.

DE Nothis maius quoq; dubium est, qui nā hi proprie sint, uarieq; de his proditū reperimus. Io. Andreas eos esse dixit, qui ex adulterio nati sunt.[f] Isidorus,[g] illos qui ex matre ignobili, patre uero illustri. Hostiensis,[h] hos qui ex incestu, quasi ex nota idest affine et consanguinea. Alciatus,[i] eos qui ex ancillis aut meretricibus, quæ prope ad concubinarum similitudinem accedunt. Ripa,[k] illos qui sunt uulgo expositi, qui ut plurimum parentum notitiam non habent, ut sit κατὰ ἀντίφρασιν dictum. Nonnulli, omnes qui ex quolibet damnato coitu, quasi ex nota & infamia orti. Alij, alia et longe diuersa tradidere. Ego No-
1 thi uerbum (quod et omnes uel tātum literis tincti norunt, præter Isidorum, et eius farinæ cæteros) Græcam dictionem esse scio, quæ adhuc nec latinum nomen inuenit, ut Quintilianus ait,[l] illamq; in Pandectarum libris, nullo quod meminerim in loco usurpatam. Cum autem Iustinianus suas constitutiones, quæ νεαραὶ dicuntur, Græco sermone conscripsisset, primus in iure τῶν νόθων mentionem fecit,[m] qua uoce deinde nostri iuris interpretes sæpius uti ceperunt, Verum quo sensu hæc à Iustiniano fuerit accepta, ego in hoc ab Alciato et cæteris longe dissentio. Alciatus enim Nothos eos intelligendos
2 tradidit, qui ex scortis suscepti sunt, ubi mater non adeo custodita fuit, qui apud nos Spurij dici solent. Ego uero, quos Nothos Iustinianus uocat, eos procul dubio esse puto, qui uere et proprie apud nos sunt naturales, quod multis ex locis in illa constitu-

f Glo. c. nisi. §. pro personæ. de renunt.
g lib. etymol. xi.
h In sum. de cōsan.
i parerg. 4. cap. v.
k l. ex facto. §. si qs rogatus ad Trebell. num. 5.
l lib. 8. cap. 8.
m Auth. de Nothis als. Quib. mod. nat. sui.

tione apparet, ſed ex eo maxime, quod ſcimus id agere Iuſtinianum ibi, ut naturales tantum filios agnoſcat, eos inquam naturales, qui ex uero et iuſto prodierunt concubinatu,[a] cæteros enim qui non huiuſmodi fuerint, ita ut naturalium nomine digni non ſint, quoſcunque penitus excludit,[b] Quod ſi de his loquens, quibus tantum tale uult commodum impartiri, Nothos illos appellat,[c] cur dubitamus quin tali uocabulo de ueris naturalibus, non ſpurijs ſenſerit, cum inter eos differentiam maximam conſtituat?[d] Nec quicquam refert, quod de duplici filiorum genere mentionem facere uideatur, et utrunque agnoſcere, φυσικὸν ſcilicet et νόθον, quaſi φυσικοὶ naturales ſint, νόθοι, uero Spurij, ut Alciatus ait, Nam ſciendum eſt, uerbum φυσικὸς, pro eo quod nos naturalem filium dicimus, Græcum non eſſe, nec uſquam apud Græcum ullum authorem in hac ſignificatione reperiri, ſed ita à Iuſtiniano compoſitum, ut ex eo facilius Nothi ſignificatio percipi poſſet, qualia et multa tam ſæpe apud eum huiuſmodi legimus, quæ Græci idiomatis non ſunt, quamuis Græce conſcripta, ut φιλικομισσον, πραίτωρ, ὀρδινάριος, κοδικίλλος, & ſimilia uerba, quæ Græci homines nec ſomnia rūt unquā. Voluit is Igitur duplici uocabulo idē euidētius ſignificare, et utrunque eodē ſenſu accepit, forte ne qua dubitatio ſupereſſet, ut alibi dicitur,[e] quod et inde patet, quia in eadem periodo, ſermoniſque continuatione, quem modo νόθον appellauit, eundem et φυσικὸν, deinde uocat,[f] Quod ſi nemo dubitat, quin uerbo φυσικὸς naturales proprie ſignificauerit, quanto magis hoc et de Notho dicendum eſt, cum et conſtitutionem ipſam περὶ νόθων inſcripſerit, et eam ita exordiatur. τὸ τῶν νόθων ὀνόματι ἐ ῥωμαίων νομοθεσία et cæt. nec niſi poſt dimidium planè illius, τῶν φυσικῶν mentionem faciat,[g] intereaque ſemper Nothos appellauerit eos, quibus et uult ſubuenire, et quos per ſubſequens matrimonium, ſeu per oblationem principi, uel Curiæ, legitimorum iura adipiſci ſancit, et tamen quin eo in loco de naturalibus proprie intellexerit, ridiculum eſt dubitare. Haloander quidem in uerbis latine uertendis multo plus, quàm in Imperatoris mente percipienda ſolicitus, nihil inter naturalem et Spurium putauit intereſſe, ſed uerbo φυσικοῖς nunc ſpurios, nunc naturales reddidit, quod idem et in Notho fecit, qua re nihil poteſt dici à Iuſtiniani mente alienius, qui et in pluribus ſuis conſtitutionibus,[h] et in ea hoc maxime contendit, ut naturalibus tantum proſpiciat, ſpurijs uero nec alimenta quidem concedat.[i] Iam uero nec huic meæ ſententiæ, uerbi ipſius, Nothi, repugnat ſignificatio, cum eo nomine comprehendatur, ut tradidit Pollux,[k] quicunque ortus eſt, ἐκ ξένης ἢ παλλακίδος, hoc eſt ex peregrina ſiue concubina

a d. Auth. §. ſi quis autē defunctus.
b d. Auth. §. fin.
c §. οὐ διαφερόμεθα et §. τελευταῖον.
d §. ultima. d. Aut. et §. ταῦτα ἡμῖν.
e l. i. §. ſed ſciēdum de ædil. ed.
f §. de nepotibus. uer. in quibus. in Græ. exempl. §. ἐφ' ὧν δὲ θεμάτων.
g §. ſi uero is q ſolum modo. In Græ. ἐπειδὴ τοίγε ὁ μόνων φυσικῶν παίδων.
h Auth. de trien. et ſem. §. conſideremus. et qb. mod. nat. leg. §. fin.
i §. pē. et fi. d. Aut. qb. mod. nat. ſui.
k lib. 3.

3
4
5

concubina, Et Hesychius interpretatur, νοθογένητα, liberos, μὴ γνησίους, sed ex scorto, aut amica, aut serua, aut concubina susceptos, Satis autem est, uel aliquam ex his significationem, ad naturales proprie, hoc est ex concubina natos, referri posse, licet aliæ latius deinde pateant, facile enim hanc Iustiniani mentem fuisse, ex constitutionis contextu deprehendimus, fuitq; hoc omnino necessarium, ut cum ipse Græco sermone illud esset expressurus, ad quod ij præcipuũ et appositum uerbum non habent, eo uocabulo uteretur, quo idem significaret, quanuis et alijs modis apud eos id quandoq; usurparetur, nec.n. nego solere eos, Spurios nostros, Nothos nuncupare, cum eo nomine ipsi quicquid non uerum et legitimum est, appellent. Quæ quidem omnia et Innocentij Pont. authoritate adiuuantur,[a] qui cum Nothos et Manzeres nominasset, naturales deinde & Spurios subiecit, quasi Nothi uerbum ad naturales, & Manzeris ad Spurios esset referendum, quod et Præpos. alibi tradidit,[b] mihiq; huic sententiæ uidetur aptissimum.

6 Quidam etiam sunt, quos Hybridas antiqui uocauere, proprie quidem semifera animalia, ut sues, ex fero et domestico sue progenitos, aut canes natos ex uenatico et gregario, sed & ad homines transfertur, ut de. C. Antonio Ciceronis collega in consulatu dictum est,[c] Atq; ideo qui ex imparibus parentibus nascuntur, Hybridæ uocantur a nonnullis, quod nomen etiam illegitimis attribui solet.

7 Vltimum est Bastardi nomen, quo uulgo pro omnibus illegitime natis utimur, cuiuscunq; generis, tametsi Accursius et Decius de Naturalibus tantum id uideantur acccepisse,[d] Sed communis usus loquendi in contrarium est, uulgariq; sermone omnes non legitime ortos, solemus bastardos nuncupare,[e] ut omnibus patet. Sunt etiam præter hos, quidam alij filij, qui legitimi quidem proprie non uidentur, sed nec quoq; inter illegitimos referendi, quales sunt hi, qui ex matri-
8 monio quod ad Thalac dicitur, orti sunt, quod matrimonium quodam est arbitrarium, ut scilicet cum marito placuerit, dirimatur, qui mos coniugij in partibus orientalibus seruari dicitur,[f] Sicuti et illud aliud est, quod ad Morganicam contractum fertur,[g] ex quo nati filij legitimi quidem uocantur, sed tamen certum est, non omnia illos legitimorum filiorum iura obtinere,[h] Et quanuis de ijs qui ad Thalac nati sunt, referat post Angelum Seuerinas,[i] olim ex facto, eos Venetijs illegitimos fuisse iudicatos, ego tamen has quæstiones in præsenti omitto, cum de filijs iure tantũ Romanorum legitimis aut illegitimis disputare nobis sit propositum, aliàsq; dixerimus,[k] plurimũ in hac re gentiũ moribus esse deferendũ, cum uerũ id matrimonium apud oẽs habeatur, quod ex uniuscuiusq; populi ritu et legib⁹ celebratum est,

[a] c. nisi §. personæ de renunt.
[b] c. per uenerab. Qui fil. leg. col. ix.
[c] Plin. lib. 8. ca. 61.
[d] Glo. Rubr. de cõcub. et l. fin. C. de nat. lib. Dec. cons. 433. nu. 14.
[e] Præpos. d. c. per uenerab. col. 7.
[f] Caecial. l. si qua C. ad orfit. col. 3.
[g] De fil. nat. ex matr. ad Morg. In usib. Feud.
[h] c. i. in fi. eo. tit.
[i] Caecial. d. l. si qua.
[k] cap. 3.

a arg. c. quãto. de diuort.
b Iliad. Δ.

quãuis apud nos ſecus uideatur.[a] Habent et Græci uaria nomina illegitimorum filiorum, quale in primis eſt, Νόθος, de quo modo egimus, Σκότιος, ideſt, ὁ ἐκ λαθραίας μίξεως ſecundum Suidam, uel ὁ τὸν πατέρα ἀγνοῶν, ſecundũ Homeri interpretem,[b] μητρόξενος, ὁ ἐκ ξένης μητρός, παρθένιος, ὁ ἐκ τῆς παρθένου δοκούσης, Εἰσποίητος, qui plerunq; pro adoptiuo, ſed et quandoq; pro ſubditicio filio accipitur, quem aliquis ut ſuum ignarus, nutrit, cum tamen alienus ſit, Eſt & ὑποβολιμαῖος, qui eodem ſenſu capitur, pro ſuppoſititio, & quanuis hi duo, ſcilicet εἰσποίητοι, & ὑποβολιμαῖοι, poſſint quandoq; legitimis eſſe natalibus orti, quia tamen quoad eum, qui pater creditur, ueri non ſunt filij, propterea uidentur quodammodo illius eſſe Nothi, unde & generaliter pro Nothis quãdoq; hæc duo nomina 9

c §. ſl aduerſus. Inſti. de nup.
d lib. 3. cap. 2.

uſurpantur. Solent quoq; et ἀπάτορες omnes hi illegitimi dici, ideſt ſine patre, filij, [c] His autem omnibus contraria ſunt, γνήσιοι καὶ ἰθαγενεῖς, οἱ ἐκ νομίμων γάμων, ut Iulius Pollux tradidit. [d] Sed & præter hæc uaria nomina,
quæ illegitime natis a' Iure conſtituta ſunt, uariæ etiam pœnæ unicuiq; ex illis illicitis coniunctionibus unde tales procreantur liberi, decretæ fuere, et quædam capitali, aliæ leuiori ſupplicio mulctari ſolent, prout parentum quoq; libido in ijs concipiendis quandoq; turpior & effuſior, quandoq; uero remiſsior & paulo tolerabilior potuit uideri, 10

e Paul. Gril. Trac. de pœn. omnif. coitus.
f Doct. c. at ſi clerici. de iudic. & Inſti. de publ. iud.

Vnde & non defuerunt, qui iuſtum tractatum hoc argumento ediderint, qua ſcilicet pœna quilibet illicitus coitus ſit uindicandus, [e] quod & interpretes alij uarijs in locis diſputarunt,[f] et nos ideo in præſenti hoc labore leuarunt, quod hæc ab ijs latiſsime ſunt pertractata. Sanè
inter hos illegitimos, ut et antea dicebamus, quidam præ cæteris nequiores et odioſiores haberi ſolent, ſicuti et concubitus ille unde ipſi profecti ſunt, turpior et grauior iudicatus eſt. Adulterij enim crimen 11

g c. adulterij. 32. q. 7.
h c. cauſam de pro bat. num. 7.

uincit fornicationem, ſed uincitur ab inceſtu,[g] ſicuti et in inceſtu quidam gradus conſiderari poſſunt alijs deteſtabiliores, ut cum ſorore, matre, nouerca, quàm cum alijs conſanguineis, Hinc dicebat Baldus, de uarijs uitæ generibus loquens,[h] In uirginitate uiuere nos glorioſe, in uera uiduitate caſte, in matrimonio pudice, in concubinatu impudice licet tolerabiliter, in ſtupro damnabiliter, in adulterio damnabilius, in inceſto damnabiliſsime.

Vnde dicti Naturales, Spurii, Vulgo concepti, Nothi, Baſtardi.

1 Illegitimi non dicuntur naturales.
2 Naturales pro iuſtis filiis.
3 Spurij etymologia. et num. 5.
4 Spurius apud ueteres loco prænominis.
6 Nothus qui, et an idem cum Spurio.
7 Vnde dicti Nothi.
8 Baſtardi unde.

C A P. XVIII.

NATVRALIVM nomen inde dictum supra tradidimus, quod
filij hi a` sola natura geniti sint, a` iure nec recepti, nec reiecti,[a] a c.fin.32.q.4.l.3. de concubin.
1 Cæteri.n.qui ex alijs illegitimis congresſibus oriuntur, cum sola con
cupiſcentia, atque libidine authore in lucem prodeant, digni non fue-
runt, qui a` natura denominarentur, quam suæ procreationi cōmunem
non habuiſſent,[b] Verbum quidem ipſum uti Iuriscōſultis noſtris quam b §.fin. Auth.qb. mod.nat.eff.sui.
maxime in uſu, ita apud bonos et latinos authores alio potius ſenſu
2 uſurpatum, uidelicet pro naturali & legitimo ſimul. Cic. Philip.iij. Cu
ius naturalis pater ſi uita ſuppeditaſſet, conſul factus eſſet. Sueton. in
Tyberio. Filiorum neq; naturalem Druſum, neq; adoptiuum Germani
cum patria charitate dilexit, Sic & apud Quintil. & alios, quo modo et c l.i.in prin. d bō. poſ. cont.tab. et Inſtit. de nup.§. ſed hodie.
3 noſtri elegātisſime quādoq; uſi ſunt.[c] Spurios uero ſic dictos Modeſti
nus tradidit παρὰ τὴν σποράν hoc eſt a` ſatione,[d] quam notationem et Im d l.uulgo. d ſta.hō.
perator ipſe ſecutus eſt,[e] quæ tamen cum nimis fortaſſe generalis e §. ſi aduerſus in ſti.de nupt.
uideretur, quippe quæ & legitimis etiam recte poſſet conuenire, Idcir-
co multi exiſtimarunt σποράδην legendum eſſe, ideſt ſparſim concep-
tos, & ex collectitio ſemine editos, unde & Sporades inſulæ dictæ, quod
in Inſtitutionibus ſuis animaduertit Theophilus, et ſecuti ſunt recen-
tiores. Aliter tamen huius uerbi origo a` Plutarcho grauisſimo et lo-
cupletiſſ. authore relata eſt, tradidit.n.is in Problem. prænomina apud
Romanos primis tātum literis notari ſolita, una, duabus, aut tribus, ut
T. Titum. GN. Gneum, Ser. Seruium. C. Caium, eodemq; modo Sp.
Spurium quod prænomen erat deſignaſſe, uſos tunc etiam eos qui ſine
patre eſſent, qui Græce ἀπάτορες dicuntur, de quibus nos agimus,
quia patrem certum nō norunt, aut etiam orbatos parente, diſiunctis
literis. S.P. ſignificare, ideſt, ſine patre, Quæ nota cum parum ab illa
Spurij differret, hoc errore deinde factum eſſe, ut Spurij ſine patre dice
rentur. Et hæc Plutarchi ſententia, tam etſi noſtris Modeſtino et Iu-
ſtiniano ſit contraria, eo mihi probabilior uidetur, quod plures apud
ueteres eo Spurij nomine appellatos legimus, quos tamen cōſtat legi-
timis fuiſſe natalibus ortos. Liuius lib.ij. Duos tamen cum eo pudor
tenuit, Spurium Laertium, ac Titum Heminium, ambos claros gene-
re factisq;. Idem narrat a` Caſſio quodam Spurium Caſſium filium iure
patriæ poteſtatis necatum, eo quod dum Trib. Pleb. eſſet, legem Agra
riam tuliſſet, de quo et meminit Valer.[f] & tamē ſcimus patriam hanc f lib.v.cap.8.
poteſtatem ad ſolos iuſtos et legitimos parentes pertinuiſſe.[g] Poſſe- g Inſt.de pat. pot.
mus et ſexcentos alios eodem nomine recenſere, qui et honeſtisſimi
uiri fuere, & maximis dignitatib9 decorati, ut Spurium Papirium, Spu
rium Furium, Spuriū Caruilium, et alios plures qui ab hiſtoricis ſum

ma eorum cum laude memorantur. Quæ res nobis aperte declarat, 4
longe aliter id uerbum a` ueteribus fuisse usurpatum, quam Iurisconsulti nostri tradiderint, cum apud Ciceronem, Liuium, & alios eius ætatis uiros, ubi de Spurio fit mentio, id loco prænominis accipi soleat. Sumpserunt autem ij nostri fortasse hanc etymologiam a` Græcis et Oratoribus quibusdam recentioribus, quos irridet in prædicto loco Plutarchus, Addens illud quoq; absurdum esse, quod dicebant aliqui, Sabinos muliebria pudenda Sporion appellasse, unde eos qui legitime nati nō essent, Spurios ueluti cōtumeliæ causa uocatos. Ego 5
illud etiam non indecens huius nominis etymum esse existimarim, a` Græco σπείρειν, quod fœlici hi ad prolem suscipiendam editi sint auspicio, atq; ad liberos procreandos quàm maxime idonei habeantur. Hodie tamen inualuit hæc noua significatio, ut spurium dicamus quicquid non sincerum et legitimum est, sic spurij uersus apud Grammaticos, spuria cogitatio apud Philosophos, et sim. Sunt quoq; uulgo

a l. uulgo, de sta. hom.

concepti jjdem cum spurijs,[a] cuius nominis ratio sat patet, nempe

b Glo §. pen. Insti. de nupt.

quod ex colluuione quadam, et seminis communione sint progenerati; Nam ut ait Accursius.[b]

Cui pater est populus, pater est sibi nullus et omnis.
Cui pater est populus, non habet ille patrem.

De nothis multa supra tradidimus, eo nomine Græci quicquid non 6
uerum est uocant, ut νόθος ἀττικισμός, & quod nō proprium est, sed aliunde

c Catullus in epigram. 31.

sumptum, ut cum Catullus dixit,[c] Lunam notho lumine, uel quod ex diuersæ speciei animalibus editum, aut etiam quod externum, atq; cum patrio mixtum est, sicut Nothi pulli. Columel. lib. VIII. Omnium autem horum generum nothi sunt optimi pulli, quos conceptos ex peregrinis maribus nostrates ediderunt. Latino id caret uocabulo, ut in

d lib. 3. cap. 8.

quadam oratione testatur Cato, et refert Quintil.[d] idcircoq; peregrino frequenter utimur. Multi fuerunt qui Spurium idem cum Notho esse existimarent. Hincq; Sex. Pompeius ait, Nothum Græci natum ex uxore non legitima uocant, qui apud nos spurio patre natus dicitur, animaduertimusq; optimos quosq; interpretes, cū de Notho a` Græcis fit mentio, Spurium semper uertisse, Sed ego supra ex Pollucis authoritate docui, magis generale hoc nomen esse, cum et eum cōprehendat quem naturalē dicimus, idest ex concubina natum, inter quem & Spuriū multum lateq; interest. Dicendum est Igitur id uerbū com-
mune esse tam naturalibus quàm spuriis et quibuscunq; illegitime na 7
tis, Indeq; dictum uidetur, quod qui sit huiusmodi, eo careat quod diuinū putatur, legitimis scilicet natalib9 à νη. priuatiua particula, & θεῖον est. n. θεῖόν τι τὸ γνήσιον ἐν τοῖς κατ' ἀνθρώπων τόκοις, Nothusq; est ἐστερημένος τοῦ θείου, ut ait Suid.

Suid. cuius contrarium γνήσιος appellatur. Νόθεια χρήματα Græci dicunt eã
partem bonorum quæ ex hæreditate paterna Nothis lege Athenien-
ſium contribuebatur usq; ad drachmas mille, ut tradit Ariſtophan.
& meminit Demoſthenes contra Ariſtrocrat. Baſtardos populari
8 lingua hodie hos omnes uocamus, quod uerbum omnino barbarum
uidetur, niſi inde ſumptum exiſtimes, quod βακχὶς apud Græcos præ
ter Bacchæ ſignificationem, etiam pro meretrice & muliere proſtitu-
ta capitur, ut in Epigram. ſæpius legitur, quaſi illegitimi filij ut pluri-
mum ex meretricio complexu oriantur. De cæteris illegitime na-
tis, ſatis in præcedenti capite egimus, ex quo & unde ſinguli appellati
ſint, facile unicuiq; eſt colligere.

Ex cohabitatione uiri & mulieris an præſumatur matrimonium.

1. Ius ciuile quando matrimonium præſumat.
2. Deprehenſi duo rem ſimul habere, ſi dicant ſe coniuges, an eis credendum.
3. Concubitus cum meretrice aut uilibus fœminis non punitur.
4. In materia permiſſa, partium aſſertioni ſtatur.
5. Iure Canon. non præſumitur matrimonium, niſi omnia ſolennia præceſſerit.
6. Quibuſdam tamen caſibus ſecus eſt.
7. Poſt ſpõſalia ſi uxor apud maritũ morari incipiat, pſumit et copulatio ſecuta.
8. In dijudicando matrimonio quid differat. ius ciuile & Pontif.
9. Ex quibus coniecturis Iure Canon. matrimonium probetur.
10. Cur difficilius præſumatur matrim. Iure Canon. q̃ ciuili, & cui hodie ſtãdũ ſit.
11. Ex præſumpta fornicatione, naſcuntur filij legitimi.
12. Eadem coniunctio diuerſis reſpectibus, poteſt ut fornicatio, & ut matrim. iudicari.

CAP. XIX.

EST ERGO matrimonium rite contrahendum, ut ex eo legi-
tima ſoboles ſuſcipiatur, Quid uero ſiquis ex certis parentibus na
tus proponatur, an uero ex matrimonio aut fornicatione, ſicq; an le-
gitimus uel illegitimus ſit, non conſtet, quid in dubio iudicandũ erit?
Hæc quæſtio duplex caput continet, Alterum, ſi adhuc eius parentes
uiuant, ſimulq; uerſentur, an ex hac ſola cohabitatione, inter eos ma-
trimonium præſumatur, Alterum, an ijs defunctis, cum nihil de eo
rum matrimonio conſtet, filius ne legitimus, an illegitimus ſit cen-
1 ſendus. Quod ad primum attinet, diximus aliàs[a], diuerſas eſſe iuris — a cap. 4.
ciuilis ac Pontificij leges. Ius ciuile, ubi uirũ & mulierem ſimul coha-
bitantes intelligit, id in dubio matrimonij, non fornicationis cauſa
fieri conijcit[b], uſq; adeo, ut tam & ſi quis non eo animo cum muliere — b l. in libera, ff rit. nupt.
illa uerſaretur, ſed potius ut ea ueluti concubina interim potiretur,
lex tamen eas adhuc nuptias interpretetur, niſi is illam antea eius — c l. 1. de concub. cũ Glo. V. habere, & Glo. d. l. in libera.
rei fecerit certiorem[c], oportet tamen talem eorum eſſe uitæ coniun-
ctionem, quæ coniugio digna ſit, quæ turpitudine careat, quæ in-

ter æqualis conditionis personas intercedat, quoniam ex ijs facillime deinde uxorium uinculum præsumi solet,[a] Ast siquis ingenue natus, cum obscurissima fœmina familiarius uiueret, aut quæ corpore quæstum fecisset, tunc à matrimonii opinione plurimum & lex ciuilis discedit.[b] Quapropter cum quidam rem simul habere deprehensi 2
essent, de stuproq́ accersiti, ipsi se tanquam cōiuges id negotium simul habuisse affirmarent, dixerunt multi, crimen eis obiectum satis hac ratione purgari, eorumq́ attestationi esse omnino acquiescendum,[c] Baldus tamen quædam amplius spectari uoluit, quæ extrinsecus solent contingere, unde matrimonium à fornicatione discerni potest,[d] cum aliàs facilè esset adulteris, leges eludere, hocq́ prætextu crimen suum ab omni pœna uindicare,[e] Quod idem ferè & in concubinatu, ut non facilè præsumi debeat, atque ita delicta impune relinquantur, Doctores alij responderunt.[f] Quare nec defuerunt, qui dicerent,[g] parum admodum in hoc negocio, Cæsaris leges à Pontificiis differre, quod ubiq́ indicia quædam considerentur, an matrimonium fuerit, aut fornicatio, quanuis cæteri Doctores eas inter se penitus contrarias putent.[h] Ego autem, quod ad propositam quæstionem pertinet, de eo qui deprehensus fuerit cum muliere, contra Baldum omnino sentio, Nam cum dubitemus, accipienda ne sit eorum excusatio, qui se coniuges fatentur, ita ut ab omni culpa liberentur, Animaduerto inprimis, hanc quæstionem in iis intelligi nō posse, qui antea se aliis matrimonio iunxissent, Quo pacto enim possent se ii hac ratione excusare, si aliam uir habebat uxorem, aut illa maritum? Minime quoq́ ac 3
cipi potest quæstio de concubitu cum meretrice, scorto, & uulgaribus quibusdam mulieribus, nam cum in iis ob summam obscuritatem & ignobilitatem tale crimen non notetur, nec ulla his pœna sit constituta,[k] quæ esset dubitatio de eorum excusatione, si ea etiam remota, nihil in eos animaduerti posset? Præsupponendum ergo est, honestas esse has personas, quæ si citra matrimonii uinculum simul congrediantur, iure possent stupri crimine condemnari. Dico autem, si uterque afferat matrimonium iam inter eos contractum, non alias coniecturas esse perquirendas, cum utriusq́ confessio, cuicunq́ præualeat probationi,[l] Nam cum materia hæc sit permissa, 4
scilicet, ut matrimonium prout ipsi fatentur, subsistat, partium assertioni proculdubio hærendum semper erit,[m] præsertim ut delicti suspitio euitetur.[n] Videmus, si inter aliquos matrimonium non extiterit, filiosq́ interim ij susceperint, postea autem uerus coniugii ineundi consensus accedat, eū ipsum consensum statim ad initia illius consuetudinis retrotrahi, filiosq́ ipsos antea legitime natos censeri,[o]

quo

a l. donationes, cū Glo. de donat.
b Glo. Bal. d. l. in libere. & in d. l. 3. de concub.
c Glo. l. pen. C. de fideius. Cepo. caut. 42. Lanfr. c. quoniam cōtra §. confessiones num. 7.
d Bal. c. i. §. iniuria de pa. Iur. firm. num. 39. & in d. l. pen. C. de fideius. Card. c. is q. 34. Dist.
e Innoc. c. ex parte de rest. spol.
f Thom. Gram. uoto. 4.
g Imo. d. l. donationes. de donat.
h Glo. c. illud. de præsump. et in l. 3. de concub. Bal. d. l. in libere. & Alciat. Reg. 2. præsump. 5.
i facit cons. Dec. 233. num. 1.
k l. si ea. l. quæ adulterium. C. de adult.
l Dec. Rub. de probat. num. 6.
m Alex. Dec. l. si donatione. C. de collat. nu. 18. 19.
n Bart. l. nō solum §. sed ut, de op. nou. nunt.
o c. tanta qui fil. legit.

quo ergo maior hic fides adhibenda utriq; affirmanti connubium principio contractum esse, si postea quam simul diu fornicati fuerint, adhuc eis permittitur, nudo ferè consensu omnia resarcire? Etenim cum non omnino de rei ipsius ueritate liquere uideatur, cum potuerit re uera illud esse matrimonium, forte & non esse, ex quo res tota ab eorum nuda pendebat uoluntate, num satius est in dubio nocentem absoluere reum, quàm innocentem condemnare?[a] hic præsertim ubi tot concurrunt, fauor matrimonii,[b] præsumptio euitandi criminis,[c] & utriusq; confessio, quæ omnem exuperat probationem? & deniq; agatur tantum de eorum animo colligendo, qua in re semper asserentis confessioni saltem cum iuramento, etiam in maxime arduis negocijs stari solet.[d] Et hæc ita generaliter ius ciuile statuit, certis tamen personis exceptis, qui maximis præditi sunt dignitatibus, & paucis quibusdam alijs, quos sine dotalibus instrumentis matrimonium recte contrahere posse uetuit,[e] quanuis & hæc hodie sint immu-
5 tata.[f] Ius uero Pontificium in nuptijs probandis multo est difficilius, multo durius, uult enim ante concubitum quamplura solennia præcessisse,[g] alioquin id non connubium, sed fornicationem uocat,[h] hincq; tam sæpe clandestina damnat coniugia, atq; furtim coeuntes, cæterosq; eius rei conscios grauiter insectatur,[i] Quoniam tamen matrimonium ita clam contractum, matrimonium uerè est, ubi utriusq; coniugis bona fides, quanuis tacitè concurrit, ut aliàs diximus,[k] noluit Canon prohibere quominus quibusdam casibus, & illud legitimũ connubium publice haberi posset, ubi scilicet quædam subsecuta essent, quæ omnem ueluti nubem disiicerent, remq; ipsam, ut sese ha-
6 beret, iam in apertum proferrent. Exempli causa, si qui antea clam coierint, bona tamen coniugii fide, iidemq; post, de more patrio, publice se ut coniuges alijs exhibuerint, ecclesia tũc eos tanquam iustos coniuges etiam anteacto tempore recte probat,[l] Idemq; fit, ubi sponsalia tantum, publice antea cõtracta essent, mulierq; deinde à patris ædibus apud maritum se recepisset, & uterq; iam simul cohabitaret, Nam si liquido constat, copulationem inter eos post sponsalia secutam, solet illud statim uerum matrimonium sanè censeri,[m] Sin uero
7 de copulatione nihil pateat, sed id tantum, post sponsalia rite celebrata, mulierem se in mariti domicilium contulisse, cumq; eo dein moratam esse, dubitauit hoc casu Panormitanus,[n] ne id matrimonium nõ esset censendũ, cũ de illorũ coniunctione adhuc incertum esse possit, Ego autem non uideo si matrimonium id dici asseueramus, ubi post spõsalia, coitus deinde quãuis furtiuus accesit,[o] cur nõ æque matrimoniũ perfectũ dicamus, ex quo post spõsalia mulier apud uirũ habitare

a l. absentem. ff de pœnis.
b d. c. tanta.
c l. merito, pro socio.
d l. as. §. sed istæ. de action. num. 90. & l. admonendi num. 320.
e §. quia uero legẽ cum Glo. Auth. ut lic. matr. & au.
f Ang. §. fin. Inst. de nupt. num. 8.
g 3. cap. 5.
h c. aliter. 30. q. 5.
i tot. tit. de cland. desp.
k c. si quis. 30. q. 5.
l c. 2. de cland. desp.
m c. is qui fidem. de sponsal.
n Abb. c. fin. in fin. de sponsal.
o d. c. is qui fidem.

incepit, cumq; eo assiduo morari. Quid enim hic aliud coniici potest //
quàm eos si ad rem uxoriam idonei erant, simul & iunctos esse? [a] maxi-
me uero præcedentibus sponsalibus, quæ certam dant significatio-
nem, talem eorum ab initio animum extitisse? [b] Quod si nihil publice
actum est, nec quoad sponsalia, nec quoad ipsum matrimonium, uir ta-
men cum fœmina consuetudinem habere intelligitur, tũc perraro ad-
modum Canon nuptias inter eos contractas iudicat, nisi fortasse tot
uariæ & maxime probabiles accedãt coniecturæ, ut secus à nemine fe-
rè, qui communi sensu prædicus sit, posit existimari. Credoq; ego 8
summam Iuris ciuilis, & Pontif. differentiam in hoc negocio, eam esse,
quod lex Cæsarea quibuslibet uel leuibus multum tribuit coniectu-
ris, in gratiam matrimonij, [c] Ast Canon, ubi publice omnia solennia
non sunt peracta, cætera deinde in deteriorem partem semper inter-
pretatur aduersus matrimonium, [d] nec unquam ferè ab hac præsum-
ptione recedit, nisi maximis & ualidissimis rationibus conuincatur. [e]
Illæ autem tales esse solent, scilicet, si duo simul habitare cœperint, 9
& dotalia instrumenta confecerint, inuicem se coniuges appellarint,
simul uixerint, simul concubuerint, in uicinia ut coniuges habiti fue-
rint, perpetuumq; secundum hæc decennium effluxerit: [f] Tunc enim
quanuis initio non rite simul copulati sint, forte quia præcedentia il-
la concubitum solennia sint omissa, non potest tamen non tot mani-
festissimis rationibus cedere, ut id matrimonium, non amplius for-
nicationem iudicet, cum hæc tam longo temporis spatio satis proba-
ta, omniaq; purgata uideantur. [g] Mirum autem nemini uideri debet,
adeò difficilem esse Pontificiam legem in matrimonio approbando, 10
aliàs enim diximus, [h] peccati euitandi ratione, quæ Canoni semper om-
nibus in rebus proposita est, hoc ita fuisse institutum, cumq; ibi mul-
ta huc pertinentia, retulerimus, propterea non amplius hic repeten-
da duximus. Sed nunc oritur dubitatio, Cum uiri & mulieris con-
iunctionem, lex Canon. in dubio fornicationem esse præsumat, cui
etiam de Iure ciuili hodie standum est, [i] dicemus ne filios quoq; ex hu-
iusmodi cohabitatione ortos, illegitimos censeri? Sanè cum filiorum
status à parentum pendeat coniunctione, [k] si ea non legitima fuit, libe-
ros quoq; iniustos habendos, dicendum uideretur. A qua tamen re di-
screpant cõmuniter omnes, qui aliter de filijs, aliter de nuptiis statuẽ-
dum putant. [l] Lex Canon. quæ nos per tutiorem semitã semper quæ- 11
rit perducere, [m] patrum coniunctionẽ ubi non rite inita est, potius for-
nicationem, quàm coniugium uocat, quo facilius ab omni nedum cri-
mine, sed & suspitione debeamus abesse. [n] Hæc ratio nihil ad filios per-
tinet, [o] propterea satis illis erit, si ex duobus simul habitantibus
nati

Gutierrez de matrim. c. 121. n. 2.

a Glo. l. si uero §. si adolescens. mãdati.
b Alcia. Reg. 3. præsump. 38.
c d. l. in liberæ. d. l. donationes.
d d. c. aliter.
e Soz. cõs. 39. in. 2. col. 2.
f c. illud. ubi Abb. de præsũp. Soz. d. cons. 39.
g Alex. cons. 151. in. 5.
h cap. 5.
i Dec. cons. 471. Abb. c. illud. in. fi. de. præsump.
k Auth. qb. mod. sui §. legitimi.
l Bal. c. ex transmissa, de rest. sp. Dec. c. ecclesia. d cõst. nu. 44. Ab. c. lator. q̃ fil. leg.
m c. iuuenis. de spõsal.
n Glo. c. aliter. 30. q. 5.
o Alcia reg. 2. præsump. 5. Felin. c. illud. de præsumpt. col. fin.

nati dicantur, qui se coniuges mutuo uocarent,[a] aut quælibet uel leuis de eorum coniugio extet coniectura, ea enim tametsi matrimonium quoad parentes probare haud apta sit, filijs tamen ita proderit, ut legitimi dicendi sint,[b] nec id absurdum erit, cũ eadem res, prout ad diuersa relata, uario etiam modo recte censeri posit,[c] sicuti uidemus, eum qui Curiæ offertur, legitimum tantum ratione parentum, non agnatorum effici,[d] & rescripto Principis posse quem quoad aliquas personas emancipari, quoad alias in pristino statu relinqui,[e] & patrem ex matrimonio ad Morganicam contracto, filios quoad res quasdam sibi legitimos suscipere, quoad alias ueluti in feudi successione, tanquam No-
12 thos & alienos,[f] Vt plane constet, & in præsenti quæstione nostra, cohabitationem illam, quoad coniuges fornicationem recte censeri posse, quoad filios autem, reuoluto, ut ait Accursius, mantello,[g] uerum & iustum matrimonium existimandũ, ipsosq; legitimos habendos, quod & à Decio, diuersa tamen ratione, responsum est.[h]

a Dec. cõs. 153. nu. 3. & Paris. cons. 13. num. 23. in. 2.
b Abb. d. c. lator num. 6.
c Ias. l. i §. hoc autẽ ad Trebell. nu. 16 & seq.
d l. communiũ. C. de nat. lib.
e l. si ab eo. C. de legit. hær.
f c. i. de fil. nat. ex matr. ad morg. In feud.
g Glo. l. papinianus §. sed neq;. de inoff. test.
h Dec. cons. 153.

Quis ne in dubio legitimus, an illegitimus sit censendus.

1. Quatuor opiniones, quid de cuiusq; naturalibus sit coniiciendum.
2. Affirmans aliquam qualitatem, eam necesse habet probare.
3. Maior aut minor quis non præsumitur.
4. In dubio id credendum quod honestius, & delictum excludit.
5. Filii adulterini uidentur imperfecti.
6. Infamia non præsumitur, aduersusq; naturam uidetur.
7. Facta quando præsumãtur.
8. Naturalis in dubio quis nunquam censetur.
9. Filius fam. recte quis credi potest.

CAP. XX.

ALTERVM caput dubium magis uidetur, quando nihil de parentũ cohabitatione constat, nec ulla omnino extant indicia, quibus filios potius ex matrimonio natos, aut non natos, credere debeamus. In qua quæstione uariæ pugnant inter se Doctores; Aliqui. n. legitimum quemlibet præsumi existimauerunt, ea ratione, quod Spurij nomen, delictum potius sonet, quod nunquã in dubio est coniiciendum.[i] Contra Bartolus,[k] cum enim legitimi ex matrimonio oriatur, id autem quid facti sit, nunquam in dubio id præsumi dixit,[l] quod sane optimum argumentum uisum est multis, qui deinde cũ Bartolo intrepide sensere.[m] Sed Baldus aliter quandoq; respondit,[n] nempe unumquenq; naturalem coniici debere, quod & recentiores quidam secuti sunt.[o] Pleriq; tamen, nulli ex his sententijs facile hærendum existimarunt, sed aliam uiam quasi inter has mediam eligentes, neminem nec sui iuris, nec in potestate præsumi tradiderunt,[p] sed ex communi iuris regula, ad eum huius rei probationem spectare, qui eorum alterum

i Cepol. caut. 118.
k cons. 42.
l arg. l. in bello §. factæ. de capt. & postl.
m Corn. cons. 68. in. 1. Ias. l. post dotẽ. sol. matr. nu. 4. Alcia. Reg. 2. præsump. 2.
n cons. 448. in. 1.
o Crauet. cons. 138. num. 1.
p Cuma. l. sed si, de acq. hær. Corn. cons. 208. in. 3. Dec. l. si emãcipati. C. de collat.

affirmaret,[a] Quæ quidem diſtinctio multis legibus conuenire uidetur, 2
in quibus animaduertas,quandoq; cogi patrem probare, filium in ſua
poteſtate eſſe,[b] quandoq; filio hoc incumbere,ut ſe à patris manu libe-
ratum doceat,[c] prout ſcilicet nunc hic,nunc ille actor eſt,ſicuti & in eo
ſeruatur,cum de alicuius ætate eſt quæſtio,is enim qui agit, ſemper ſe 3
aut maiorem,aut minorem probare debet;cum lex nihil in dubio præ
ſumat,ſed totum hoc,ei qui alteram partem aſſerit,probandum relin-
quat,[d] Quotieſcunq; igitur non fuerit quis in eius rei de qua quæritur
poſſeſsione,ex qua ſcimus probandi onus in aduerſarium transferri,[e]
tunc uolunt eum qui ſe uel filiumfam.uel patremfam.contendet, hoc
ipſum docere debere,atq; ita hāc quæſtionem terminari. Mihi inter
tot Doctorum ambages,plus certe ſemper illa placuit opinio, ut unū-
quenq; in dubio legitimis ortum natalibus iudicemus. Cū enim quę-
libet ex coitu naſci ſit neceſſe,oportet etiam concubitum illum uel lici
tum aut prohibitū fuiſſe,Sed cur non permiſſum potius exiſtimemus,
cum illud magis ſemper ſit coniiciendum,quod honeſtum eſſe poteſt,
quàm quod inhoneſtum,ut Baldus dicebat.[f] Namq; ubi ex aliquo actu 4
duæ poſſunt capi coniecturæ,quarū altera delictū ſignificet, altera ex-
cludat,eligenda ſanè ea eſt potius,quæ uitio careat & crimine, [g] Quo
circa uidemus in hac ipſa materia,cum uxor alicuius, ſui copiam alijs
etiam fecit,filium tamen ex ea natum,mariti potius quàm adulteri di-
iudicari,quoniam id honeſtatis ratio ſola ſuadeat.[h] Accedit quod ut ſu
pra docuimus,quoties duo ſimul cohabitarint,quanuis lex quoad pa-
rentes eam non omnino iuſtam conſuetudinem fuiſſe interpretetur,
quoad tamen filios, in eorum fauorem,præſumit legitimam illam cō
iunctionem extitiſſe,legitimumq; matrimonium,[i] Cur non igitur hoc
argumento quemlibet in dubio legitime natum exiſtimemus ? Senſit
hoc planè Innoc.iij.qui in eo qui ſe ſacris initiari cupiat, tunc tantum
neceſſariam iuſtorum natalium ſuorum probationem dixit, quotiens
publice contrarius de eo rumor circunferretur,[k] quaſi præter eum ca-
ſum,alijs nihil huiuſmodi probare ſit neceſſe,cum in dubio legitimus
quis præſumatur.Etenim cum ex adulterio geniti filij,manci quodam 5
modo & imperfecti cenſeantur, iuxta illud Sapientiæ libro traditum [l]
τέκνα μοιχῶν ἀτέλεστα,Quid eſſet abſurdius,quàm illam in dubio coniecturā
facere,per quam natura non omnino munus ſuum impleſſe uideatur?
Vel etiam cum illegitimum eſſe,quædam ſit nota, & infamia facti, ut
uulgo omnes aiunt,[m] nonne indecens ſatis eſſet, in dubio exiſtimare
aliquem infamem eſſe ? cum hoc & iuris communibus regulis repu-
gnet,[n] & illiberale ſit,male de homine,prima facie ita iudicare, ut eum
turpitudine notatum credas,[o] Nā cū infamia ſit contraria bonitati,& 6
conſequenter

a l.ab ea.l.ei qui,d probat.
b l.titia.ſol. matr. l.ſi uxorē. C. de cond.inſ.
c l.ſi filius.de probat.l.ſi emancipati.C. d collat.
d l.cū te.C. d probat.l.ſi minorem C.de int.reſtit.
e l.circa.d,pbat.
f in.l.filium,de his qui ſui.
g Bart.l. non ſolū.§ ſed ut.d op.nc.nunt. Alex.conſ. 15.in.3.
h l.miles.§. defuncto. de adulter. Dec.cōſ. 657.
i Abb.c.lator.qfil. leg.nu.6. Alcia. Reg.2.præſum.5.
k c. accedens, de purg.can.
l Sapien.3.
m Azo in ſum.C.d infam.Curt.cōſ. 136.
n c.dudū, de præſum. l. merito, pro ſocio.
o Glo. l. fin. quod met. ca. Ang. l. ſciendum,in fi. de uerb.ob.

consequenter naturæ nostræ,[a] tantum abest ut ea in dubio præsumi debeat, ut mihi quiduis potius quàm hoc coniiciendum proculdubio uideatur. Nec his quicquam Bartoli & aliorum aduersatur ratio, Cũ enim necesse sit, ut diximus, filium ex aliquo cõcubitu susceptum esse, existimamus nos potius ex matrimonio, quàm fornicatione, quoniam id honestius est, quanuis enim matrimoniũ ipsum quid facti sit, quod præsumi non solet, sic tamen & adulterium, fornicatio, ac similia facti esse censentur, necesseq; est, ut quocunq; te uertas, semper factum aliquod præsumas, Aequius igitur est factum illud coniici, quod longius
7 à delicto abest, quinimmo & facta ea solẽt sanè præsumi, quibus cõsentanea, & probabilis causa accedit, [b] Sed quid hic magis uerisimile, quàm parentes legitimam sobolis suæ propagationem, non iniustam & adulterinã expetiisse? Quod si adhuc obiicias, in matrimonio præter factum ipsum, idest concubitum, alia requiri, ut legitimum dici possit, quæ aliis coniunctionibus non sunt necessaria: & propterea matrimonium non ita facilè, ut cætera, esse præsumendum: Respondeo immo solo consensu iustum constare matrimonium,[c] eumq; quanuis clandestinus fuerit, filios tamen legitimos reddere, cum is solus omnino sufficiat,[d] Vnde cum in quolibet cõcubitu, aliquam coeuntium uoluntatem affuisse necesse sit, siue honestam, siue inhonestam, cur non credamus in dubio eam potius uxoriam fuisse quàm fornicariam, moderatam quàm libidinosam? Sic enim sola uoluntas honesta cum concubitu matrimonium conficit, sicuti inhonesta fornicationem parit, nec inter hæc coniunctionum genera, quicquam præter in honestate & dignitate refert.[e] Hæcq; me ratio maxime mouet, ut eos damnẽ, qui nouam adstruentes sentẽtiam, quemlibet naturalem præsumi censuerũt,[f]
8 Namq; ad naturales filios suscipiendos, nec solus consensus nec concubitus idoneus est, sed multa alia requiruntur, quæ propè infinita sunt, & supra à nobis relata,[g] quæ omnia, tantum abest, ut præsumi debeant simul affuisse, ut immo hac de causa hodie perraro admodum, & ferè nunquam contingat, aliquem propriè naturalem filium dici.[h] Iam uero nec media ea Doctorum opinio, qui assensum sustinent, nec in dubio quicquam affirmandum censent, hanc sententiam infirmat, cum illud in proposita eorum facti specie fortasse uerum esse possit, cum scilicet quærunt an quis sui iuris, uel sub potestate sit existimandus, Ast inter illam & præsentem quæstionem nostram multum interest, cum non sequatur, eum qui legitimus sit, ergo filiumfamilias esse, cum multa possint accidere, ex quib9, ex iustis nuptijs natus, sui iuris efficiatur, ut morte patris, emancipatione, deportatione, solenni adoptione, noua patritij gradus dignitate, & similibus,[i] Quocirca cum in his maior

a Fel. d. c. dudum num. 14.
b Abb. c. in præsentia, de probat. in 7. Notab.
c c. sufficiat. 27. q. 2
d s. cap. 5.
e arg. l. item. §. parui, de leg. 3.
f Bal. d. cõs. 448. Crauet. d. cõs. 138
g cap. 12.
h Bal. cõs. 206. in 3. Alcia. Reg. 2. præsum. 5.
i Inst. qb. mod. ius patr. pot.

cadere posſit dubitatio, nil mirum eſt ſi nihil temere affirmandum putant in tali ſpecie, Verum quæſtio hæc noſtra ab ea longe diuerſa eſt, ut ex ſupradictis ſatis liquere arbitror. Sed adhuc & illud adiuxerim, etiam hoc ipſo caſu, de quo Doctores diſputant, recte reſpōderi poſſe,
unumquenq; filiumfamilias in dubio debere iudicari, Si enim uera eſt 9
illa qua omnes utuntur regula, quod ſcilicet unuſquiſq; centum annis uiuere præſumatur,[a] certè cum ex matrimonio natus quilibet exiſtimetur, pater autem tandiu uiuere credatur, ſequetur etiam, eum qui alium filiumfamilias eſſe contendet, non alio probandi onere grauandum eſſe, cum iuris præſumptionibus propoſitū ſuum ſatis defendat, quæ eū ab omni probationis munere liberāt., & in aduerſariū potius transferunt,[b] Nec leges contra adductæ quicquam obſtant,[c] nam ibi is qui ſe filiumfamilias eſſe negabat, erat in ſui iuris quaſi poſſeſsione,[d] unde ad id probandum compelli non debuit,[e] nos autem quando neuter poſsidebat, diſputamus (ſi tamen is caſus contingere poteſt, ut neuter ſit in quaſi poſſeſsione alicuius iuris) & tunc ſententiam hāc ſatis probabilem eſſe exiſtimamus.

a l.fi.C. de ſacroſ. l.ſi uſufructus, ſ. uſufr.leg.
b Bart.l.in illa. 1. de uerb.ob. in fi.
c l.titia.ſol. matr. l.ſi te uxorem.C. de cond.inſ.
d Glo. d. l. titia. Bar.l.is poteſt.ſ. acq.her.num.15.
e ſ.commodum.In ſti. de interd.

An quis ſe filium certi patris uere poſsit probare.

1 Pater cur nemo certus videatur.
2 Præſumptiones legum, an ueræ probationes.num.6.
3 Quando aliquid probatum dicatur.
4 Veri filij.
5 Facta quomodo probentur.
6 Cur filius non vera probatione, ſed coniecturis potius demonſtretur.
7 An quis ſit caſus, vbi quis, ſe filium vere & certo probet.
8 Probatio per indirectum.
9 Triplex filiorum probatio.
10 Exemplum argutum, quo vxor filium mariti eſſe oſtendit.

CAP. XXI.

CONCLVSIMVS quemlibet in dubio legitime natum exiſtimari, ſed id nunc quæri poteſt, an quis ſe ex certo patre genitū uere queat probare, Quanuis enim communis ea ſit omnium opinio, ut ueræ probationi hoc caſu locus non ſit,[f] non negarim tamen & cōtrarias partes nonnullis ſat probabilibus defendi argumentis poſſe.

Ac quidem qui aiunt, in his certam non dari probationem, ea potiſ- 1
ſimum mouentur ratione, quod nemo de his rebus oculata, ut aiunt, fide unquam poteſt atteſtari, cum nec is qui ſe patrem dicit, uere eum à ſe filium genitum poſsit affirmare, Quis enim de uxore ſua tantum ſibi audeat polliceri, ut eam nullos alios interim expertam uiros re ipſa ualeat aſſeuerare? Poſſumus quidem multa conijcere, & ſat uериſimiliter nobis perſuadere, eā cōiugii fidē nunquā uiolaſſe, ſed hæc præſumptio eſt magis, quàm certa ulla & liquida probatio, Sic Ouid.

Sed tamen aut ex me conceperat, aut ego credo,
Eſt mihi pro facto ſæpe quod eſſe poteſt. Et Telema. apud Hom.

f l.lucius. de cond. & dem. Glo. c. michael. de fil. præſb. Mars. rubr. ſ. probat. num. 9.

μήτηρ

Μήτηρ μὲν τ' ἐμὲ φησι τοῦ ἔμμεναι, αὐτὰρ ἐγωγε
Οὐκ οἶδα, οὐ γάρ πω τὶς ἑὸν γόνον αὐτὸς ἀνέγνω.

Ex illo natum mater me dicit, at ipſe
Neſcio, nam certum quis poſsit ſcire parentem?

Hinc uidemus in iure quoties de huiuſmodi negotiis oritur contro
uerſia, ad præſumptiones quaſdam tãtum recurri, & ex quibuſdam in-
dicijs ac cõiecturis omnem ſemper cauſam diffiniri,[a] nec uſpiam repe
ries filiorum natales ratione patris adeò liquido & apertè probari, ut
cæteræ res ſolent: Dixit quidem Decius,[b] coniecturas has, ſi legitimæ
2 ſint, ueræ probationis inſtar eſſe, nec minus quicquam ac iuſtas proba
tiones in his negocijs prodeſſe, cum ius eas, ut liquidiſsima admittat
documenta,[c] ſed tamen fatetur & ipſe, non eſſe has ueras probationes,
cum illarum uice fungi dicat. Cõtra autem multa mihi occurrunt,
quæ cæteri non attingũt: Primo quod lib. iiij. ad edictum Paulus re-
tulit,[d] matrem ſemper licet uulgo cõceperit, certam eſſe, patrem uero,
tunc tantum, cum nuptiæ interceſſerint, Sed ſi certus eſt hoc caſu pa
ter, cur nos eum probari poſſe negamus, cũ immo ea quæ certa ſunt,
nulla ferè indigeãt probatione? Deinde, ubi contracto matrimonio
filius uicinis ſcientibus domi natus eſt, nequit is amplius à parentibus
ut alienus recuſari,[e] num igitur ſat neceſſaria hæc eſt quoad patrẽ pro-
3 batio, cum eum ut filium agnoſcere cogatur?[f] Namq; ſi tunc res ple-
ne probata dicitur, ubi eam iudici fidem facimus, qua is in ſententiam
noſtrã adducatur, remq; ita ſe habere diffiniat,[g] quid hic dicemus, ubi
& pater ipſe, nedum iudex, eum ex ſe filium non poteſt non fateri?
Accedit & ipſa probationis diffinitio, quæ dicitur rei dubiæ per legi-
timos modos facta declaratio,[h] Iam ergo cum quis iis uſus erit argu-
mentis, quæ à legibus paſsim, in hac materia recipiuntur,[i] uerẽdum ni
hil erit, quin is re ipſa ſe filium probauerit, ex quo receptos à Iure adhi
4 buit modos. Quid plura? An non leges ſæpe uerum filiũ appellant?[k]
& de ueritate quærendum ſit ne filius?[l] & in ea re ueritati locũ fore?[m]
quæ planè eo uocabulo tam frequenter non uterentur, niſi propriè &
uerè hoc ipſum doceri poſſet, ut etiam Decius adnotaſſe uiſus eſt[n].

Ecce ex his quàm dubia quæſtio, quot hinc inde rationes. Ego tamẽ
ueritatem ipſam reiectis ſubtilitatibus amplector, in eamq; trãſeo ſen-
tentiam, quæ & receptior eſt, & proculdubio uerior, ut coniecturis tan
5 tum filiorum natales quoad patrem dignoſcãtur. Mouet me id unũ,
quod factã ita demum uere probari dicuntur, eaq; illorũ certa dicitur
ſcientia, ubi quis de iis certo aliquo & proprio ſenſu atteſtetur, illi rei
apto de qua dubitetur,[o] Sed filiorũ procreatio in certum hominis ſen-
ſum cadere nõ poteſt, cum nemo teſtificari queat, talem ab eo genitũ

a c. literis. c. illud. de præſump. c. per tuas, de probat. l. filiũ. de his qui ſui.
b in rub. de proba. num. 24.
c l. indicia. C. de rei uind. l. licet Imp. de leg. 1.
d l. quia ſemper. de in ius uoc.
e l. filium. ubi Bar. de his qui ſui.
f l. i. §. ſi quis, de carb. ed.
g Bar. l. admonẽdi. de Iureiur. nu. 15.
h Abb. Rub. de probat.
i d. l. filiũ. l. ſi uicinis. c. per tuas. c. illud. ſ. alleg.
k l. i. §. pœna. ꝙ lib. agnos.
l l. pen. de his qui ſui ſunt.
m l. fin. de probat.
n in Rub. de probat. num. 28.
o l. teſtiũ. cũ Glo. C. de teſtib. & Bart. l. admonendi. num. 18.

aut conceptum fuisse, ut uulgo patet, ergo nec propriè hæc unquã dicetur probatio. Fateor[a] quidem multa esse legum argumenta in demonstrãdo aliquo filio, quibus necessario stare cogimur,[b] Sed hæc mul- 6
tum distant à iusta probatione, lex etenim animaduertens secretissimum esse hoc mulieris cum uiro negocium, quod à nemine certo sensu percipi posset, nonnullos constituit modos, quibus hærendum esset, ubi de alicuius natalibus esset disceptatio, alioquin incertus semper fuisset filiorum status, ambiguaq́ quoad patrẽ quouis tẽpore soboles. Hæc igitur sunt quædã legum adminicula, ad quæ necessario cõfugimus, eo quod res aliter à nobis uerè deprehẽdi nequit, Quin ex hoc cõstat, propriè hoc ipsum haud probari posse, si quidẽ probatio à nobis, idest sensu nostro, sumi solet, hic uero utimur nos tantũ præsidiis legũ, quæ ita in hac re ueluti in subsidiũ decreta fuerunt. Propterea nec mirum est, si quandoq́ legimus, certum patrem, & uerũ filium in iure appellari,[c] quoniam lex uoluit, ut iis præcedentibus indicijs ac coniecturis, ille pater, hic certus filius haberetur, sicuti & multis alijs casib[us] cõtingit, ubi rem ita se habere, cogimur confiteri, non quod id uerè probatũ sit, sed quia ita lex coniicit, superq́ ea cõiectura quid statuit, quæ præsumptio iuris & de iure dicitur,[d] Forte & id dici posset, filios quidem ipsos ueros propriè appellari, quanuis eorũ probatio ficta, aut cõiecturalis tantum extiterit, quẽadmodum constitutum, fictã traditionem dicimus, ex qua tamen uere transfertur possessio.[e] Sed utcunq́ id sit, satis credo demonstratum, in filijs hanc uerã probationẽ non dari, quod id negocium, ab omniũ testiũ sensu longe remotũ sit, ex præsumptionibus tamen & indicijs quibusdã diffiniri, quæ lex summa ratione introduxit, ne filiorum status semper in incerto esset, proptereaq́ his plurimum tribuit, non secus ac ueræ & iustæ probationi. Occurrit 7
nunc tamen casus, in quo certa probatio uidetur posse afferri, cuius & meminit Bart. quodam in loco,[f] Si. n. intacta puella aliqua, in carcerẽ, arcẽ, aut similẽ quẽpiam munitum locum cũ uiro cõiecta fuerit, circũq́ positæ custodiæ & uigiliæ, ne cui ad eã aditus pateret, ipsaq́ dein post anni spatiũ dum antro illo inclusa est, partũ ediderit, Quid hoc loco dubiũ faciet, quin filius ab eo genitus sit, quẽ unicũ illa uirũ nouit, cũ quo solo rẽ habuit? Sed & hic fortasse aerij quidã Dæmones suspecti esse possent, prout de Danae, & imbre aureo ueteres Poetæ fabulati sunt, forte & magica quædam præstigia, quorũ ui, clausas etiam obseratasq́ ualuas nõnulli furtim ingressi, cum à nemine conspici possent, nuncq́ pueros fascinasse, nunc cum alienis uxoribus cõgressi esse traduntur, si tamen his fides adhibenda est. Planè & hoc casu nõ uideo, quomodo hæc adeò certa sumatur probatio, si quidem testes de eo tã- 8
tum

a Responsio ad cõtraria.
b d. l. filium, cũ simil.
c d. l. quia semper. & d. l. i. §. pœna de lib. agn.
d Glo. fi. l. siue possid. C. de probat. Alcia. 2. par. præsump. num. 4.
e l. certe. §. i. d pre car. Alex. l. quod meo. d acq. poss.
f Bart. l. i. C. quorum bon.

tum fidem faciet, neminem intra id tempus eò ingressum esse, ex qua re sequetur id quidem necessario eum esse filij parentem, qui cum puella moratus est, Sed tamē hæc ipsa probatio non principaliter nataliū causam respicit, nihil.n.illi de coitu, nihil de conceptione attestantur, sed potius quibusdam reb⁹ extrinsecus, & per obliquū id docet, Ita ut & hinc animaduertas, rē ipsam, & quod principaliter agitur nūquā ue-
9 re probari posse. Traditū Igitur est[a], filiorū probationē triplicē esse, aliā necessariā, ut quoad matrē, aliā probabilē, ut quoad patrē, cum quis domi uicinis scientib⁹ natus est, aliā coniecturalē, quæ ex alijs atq;
10 alijs elicitur præsumptionib⁹, quas modo persequemur. Sed ante libet referre exēplū quoddā non illepidū, callidæ mulieris, quæ cum ex adultero filium concepisset, sic tamen maritum uerbis elusit, ut ipse met confessus fuerit, filiū suum esse. Huic cum uxoris pudicitia ualde esset suspecta, natusq́ ex ea domi esset infans, elegāti satis facie, anxius ob hanc rem, multumq́ animo quotidie solicitus, libenter inquit uxori, dimidia omnium bonorum meorum parte cederem, si mihi ita certo constare posset, filium hunc meum esse, ut tibi constat esse tuum, Ad hæc nihil perterrita mulier, facile, ait, ego te huius uoti tui cōpotē reddam, si mihi uel munusculum aliquod offeras, nedum rerum tuarū partē dimidiā, Cumq́ maritus, quomodo hoc unquam efficies? respōdisset, Tū uxor, cōuocatis amicis, & certa spōsione interposita, natum ulnis extulit, & est ne inquit, hic uere meus? Cūq́ uir annuisset, Illa brachijs portentis ei puerum porrexit, & accipe, ait, dono eum tibi, Iā absque dubio, tuus est, non alienus, Risu astātium oborto, uxoris astu, uir omnium sententijs condemnatus est.

[a] Bal.l.i. qui.C. accus. non poss. num.52.

Quibus ex coniecturis quis filius alicuius præsumatur.

1 Quatuor coniecturæ principales ad probandum aliquem esse filium.
2 Practica in probanda filiatione.
3 Natus domi ex viro & vxore, filius præsumitur.
4 Educatus tractatusq́ ut filius, est in possessione filiationis.
5 Petens hæreditatem ut filius, quid probare debeat.
6 Quando in petitorijs sola possessio non sufficiat.
7 Ex tractatione paterna, acquiritur filio ius proprietatis & possessionis.
8 An sufficiat unicus actus.
9 Quasi possessio filiorum, tam mortuo, q̃ viuente patre acquiritur.

CAP. XXII.

CVM ERGO filij non certis attestationibus, sed præsumptionibus tantū probari soleant, tractandū nobis nunc est, quæ nā illæ sint, unde hoc possimus colligere, & filiorū causam adiuuare. Quæ res late sanè patet, [b]Sed sciēdū est quatuor præcipue in iure tradi cōiectu-
1 ras, quarū aliis utimur ad ius ipsum proprietatis filiorū demonstrādū,

[b] Gull.ben.c. raynutius.3.par. uer. que filium. Paris.cons.10. 13.in.2.Ruin. cons.52. 53. in.5. Gozad. cons.12. 13. & alij infra.

alijs ad id tantum, ut eos in quasi possessione filiorum esse probemus.[a] Prima est, ut quis ex uiro & uxore simul habitantibus domi natus dicatur, quæ quidem directo proprietatem respicit,[b] Aliæ tres magis ad quasi possessionem uidentur pertinere, quãuis & cum ijs quandoq; ius proprietatis sit coniunctum, ut infra declarabimus, Suntq; hæ, Videlicet, ut filium ab ijs quos parentes asserimus, filiorum more educatum tractatumq; ostendamus,[c] Inde ita etiam ab ijs sæpius filium nominatum,[d] Vltimo ut talem in uicinia ab alijs quoq; habitum fuisse probemus,[e] Quæ omnia si simul concurrerint, dubiũ non est, satis quẽ filium declaratum esse,[f] Vnde & caute periti aduocati solẽt duobus hæc om 2
nia formulis cõplecti, ut eodem tempore nedũ proprietatis, sed et quasi possessionis ius filio acquirant, ut egregie Bartolus tradidit.[g] Ast quotiẽs nõ hæc simul cõiuncta sunt, tũc quæri potest, an ulla ex his indicia, saltem coniecturam aliquam præbeant, unde quis filius præsumi possit.

Dicemus Igitur primo, an unaquæq; ex his præsumptionibus apta sit alicui ius filiorũ tribuere, Dein differemus, quotiẽs plures inter se huiusmodi aduersantur coniecturæ, quæ nã potiores sint, & alijs praeferẽdæ.
Principio constat, si nullum aliud omnino de alicuius cõditione existat 3
indicium, ex eo tãtum, quod quis ex uiro & uxore domi natus sit[h], recte etiam filium illum probari, eoq; tantum argumento illum tutum esse[i], Est enim hæc coniectura adeo potens, ut licet interim mulier cum alijs consuetudinem habuerit, præsumatur tamen potius mariti filius quã adulteri,[k] quod nedum in iustis filijs, sed & in naturalibus tantum liberis, quos quis ex concubina suscepit, traditum est,[l] atq; ob hanc rationem, siquis cum alia quoq; muliere uersaretur, quanuis non in schemate concubinæ, eã tamẽ domi proprijs sumptibus aleret & custodiret, is qui ab ea genitus esset, huius potius uiri quàm alterius filiũ censẽdũ 4
Doctores uoluerunt.[n] Quod si nihil de natalibus constet, id uero tantummodo pateat, quem ut filiũ ab aliquo educatum tractatumq; esse, sufficit & hoc ipsum ad filium in quasi possessione constituendum,[m] ex qua probandi onus in aduersarium trãsferetur, siquis eum filium neget, ut communi omnium opinione receptum est[n]. Existimauit tamen Baldus hoc eo tantum casu admittendum esse, quotiens de hac re obiter quodãmodo, non principaliter ageretur,[o] Siquis enim alicuius hæreditatem ea tantum ratione sibi decerni postularet, quod ab eo ut filius esset tractatus, nihil ageret, cũ ex tractatione quidem in quasi possessione cõstituatur, at uero in petitorijs non possessionem tantũ probare sufficiat, sed etiam titulum & dominium[p], quã quidem Baldi opinionẽ, Salicetus, Alber. Ias. & pleriq; alij secuti sunt.[q] Sed cõtra plures maximæ authoritatis uiri, & rectissime ut arbitror, sẽsere, qui generali

ter

a Doct. c. pertuas de prob. Abba. Butr. c. michael. d fil. pres. Alex cons. 52. in. 1.
b l. filium de his q sui. Bart. l. nõ epistolis. C. d prob.
c l. 1. §. ad quæstionẽ. de quæst.
d Glo. d. c. michael.
e l. si uicinis. C. de nupt. c. illud. de præsump.
f Bart. Bal. d. l. filium. Dec. cons. 54. Soz. Iun. cõs. 86. col. pen. in. 2.
g Bart. l. nõ nudis. C. d prob. et. l. 1. C. quor. bon.
h. d. l. filium
i l. miles §. de functo, de adult. Dec. cons. 657.
k Glo. c. michael, d fil. presb.
l Anch. cons. 225. dicemus infra cap. 28.
m l. 1. §. ad quæstionẽ. de quæst.
n Abb. Fel. Dec. c. p tuas. de prob. Bart. l. 1. C. quor. bon. Alex. cons. 88. in. 7. nu. 7. Dec. 54.
o Bal. cons. 380. in 1.
p l. Sicuti. §. sed si, si serui. uind. Doct. l. cũ res. C. de prob. Bart. l. quidã in suo. de cõd. inst.
q Sal. Alb. l. non ignorat. C. qui acc. nõ pos. Ias. l. neq;. C. de testamẽ. Alciat. Reg. 3. præs. 38.

5 ter id prodidere, si quis se ut filium tractatum doceat, sat illum, nisi contrarium probetur, se filium & docuisse et ut filium admittendum, licet hereditatem petat.[a] Ad ratione͂ uero Baldi respondebāt aliqui,[b] quod ubi possessionis quæstio & proprietatis simul est, iudex ex officio potest cui sibi uidetur, onus probandi iniungere.[c] Cum uero hoc casu cognouerit, me quasi posses sionem iam probasse ex educatione parentum, tunc eius partes futuras, ut in aduersarium contrariam probationem reiiciat proprietatis, quam si aduersarius non docuerit, tunc me possessorem ex ea sola quasi possessione iudicio superiorem futurum,[d] & ita hoc solum mihi remedium profuturum, ad obtinendam & possessionis & proprietatis etiam causam. Quam quidem senten-
6 tiam ego & duplici ratione confirmo. Primo quia regula est, ubi quis est in possessione iuris, quod circa personas uersatur, ex eo & omni probandi onere leuatum esse,[e] licet secus sit in Iuribus realibus in quibus sola possessio non sufficit.[f] Sed cum nos hic agamus de quasi possessione iuris personalis, merito dicendum erit, hac sola quasi possessione probata, cætera non amplius esse necessaria. Secundo animaduerto, tunc hanc solam possessionem in petitorijs non prodesse, prout dicebat Baldus,[g] ubicunque scilicet, rei ipsius de qua quæritur origo & primæuus status possessioni nostræ prorsus est cōtrarius, potiusq́ cum aduersarij iure consentit, tunc enim cum rei illius naturalis qualitas possessioni directo repugnet nostræ, si uolumus ex tali possessione causam nostrā subleuare, afferēda inprimis nobis est ratio illius possessionis, ut ostendamus quare res illa, sua pristina conditione relicta, ita a nobis cepta sit possideri, ad aliūq́ se cursum deflexerit, ut recte Bartolus et ceteri declarāt.[h] Sed cū hæc nostra quasi possessio iuris filiorum, eiusmodi nō sit, nec necessario contrariam partem aduersus nos tueatur, præsertim cum in dubio quilibet de legitimo natus matrimonio existimetur,[i] propterea et ex sola hac quasi possessione, unumquenq́ filium probari dico, quod & Accursius censuit, & Albericus optima ra-
7 tione confirmauit.[k] Accedit his, quod cum primū obsequia hæc parentum erga filios probata sunt, nedum de quasi possessione, sed & de proprietate cōstare dicitur, ex quo nō nisi cōiecturis res doceri potest, ut Corneus ait,[l] qui idem refert contrarias partes a Fulgosio fuisse tractatas, quas is quandoq́ imprudenter secutus erat, in hancq́ & ipsum sententia demum constitisse, Ideoq́ eam contra Baldum, et uc riorem et receptiorem esse præter Corneum et Alexan. qui in eodem facto interrogati, ita responderunt,[m] et Decius etiam alijs rationibus
8 attestatus est,[n] qui & illud adiunxit,[o] sat esse tractatum hunc ex uni-

a Bart. l. i. §. i. de quæst. et. l. nonnudis. C. de prob. Alex. cons. 51. in 1. Ang. 87. in fi. Dec. 54. num. 3. ubi bāccōem att. Paris. cōs. 10. num. 117. in 2.

b Alex. d. cons. 51. num. 7.

c l. cū de ætate. de probat.

d l. si filius, de probat.

e l. circa, ubi Bar. Bald. de probat.

f l. sicuti, §. sed si. si seruit. uind. et ita pcedit arg. Bald. s.

g s. in arg. contr.

h Bart. l. si prius. de op. no. nunt. nu. 18. Ias. nu. 44

i diximus. s. cap. 20.

k Glo, Alb. l. non ignorat. C. qui accus. nō pos.

l cons. 1. in. 3. col. 12. 13.

m Corn. d. cons. Alex. 88. in 7. num. 7.

n Dec. cons. 54.

o c. per tuas. de prob. nu. 9. in fi. arg. c. consult. de iur. patron.

co tantum actu deprehendisse, ubi et nominatio concurrat, licet alij
ad hoc continuum decennij spatium, ut in mariti cohabitatione
aliàs diximus, soleant exposcere, [a] Crederemq; ego hanc quasi pos-
sessionem, non solum uiuente sed & mortuo patre acquiri posse, 9
ubi quis ab alijs, ut defuncti filius tractatus esset, aduersus enim eos
uidetur se filius recte tueri posse, cum in quasi possessione ex illorum
erga se gestis fuerit constitutus, quod etsi Alexander negasse prima
facie uidetur, [b] si quis tamen subtilius eam facti speciem intueatur, ani
maduertet nō contrarium, sed diuersum potius illius responsum esse. [c]
Et hæc quoad natales et paterna in filios officia.

a Abb. c. illud. de præsump.
b conf. 25. col. fin. in 4.
c sic et Ang. in. l. liberorū. ī prin. de infam. allegatus ab Alex. ī. d. conf. 25.

An ex sola Parentum nominatione, aut uiciniæ fama quis filius censeatur.

1 Simplex nominatio filij, nō probat quem esse filium, & quare.
2 Quibus tamen casibus sufficiat.
3 Fama est loco semiplenæ probationis.
4 Fama trāsfert onus pbādi in aduersariū.
5 Quando fama plene probet.
6 Quis modus seruandus in probando ali quem esse filium.

CAP. XXIII.

SEQVITVR tertia coniectura, quæ ex parentum oritur nomi-
natione, quando ij aliquem ut filium appellassent, Quæ tamen so-
la per se satis sanè debilis est, nec ideo aliquem ut filium uere probat, [d]
cum similia uerba blandiendi potius animo etiam erga alienos sæpe 1
proferri soleant, [e] ex quibus nòn ideo necessarium sumi debet argu-
mentum. [f] Immo si sola nominatio adest, iam necesse est cætera repu
gnare, Nam qui filium non alit, nec patrocinio suo tuetur, satis ex eo
contrarium paternæ pietati actum uidetur facere, ex quo filium non
educat, nec ea in illum cōfert, quæ pater debet: Certum uero est, cum
nominationi repugnant facta, paternique affectus, nudam illam filij ap-
pellationem sat debilem infirmamque esse. [g] Quod si hæc nominatio nō
ociosa concepta esset tempore, sed in ea negotij specie, quæ uerisimili- 2
ter non ad alium, quam ad filium pertinere debuit, rectè sanè tunc
filius quis probari posset, [h] Vt si in iudicio id parens fuerit con-
fessus, [i] aut etiam extra iudicium coram eo dedita opera, non per-
functorie id enunciauerit, [k] Sicut in illo traditum est, qui natalem
filij sui diem in Calendario descripserat, [l] Cuius rei ea est ratio, quod
semper cum huiusmodi nominatione adest et aliud quiddam ex quo
paternam in filios elicimus charitatem, siquidem is illum ita in
eo negocio appellando, simul etiam uere et re ipsa se patrem osten-
dit, ideoque dicimus tunc ex sola nominatione quem filium proba-
tum. [m] Quod si fortuito filium quis uel præsentem uocauerit, tunc

d l. neq;. C. de testam. l. non epistolis. l. nō nudis C. de probat.
e l. nemo §. i. de her. inst. l. Caius de iur. patr.
f d. l. neq;. et. l. epistola, de pact.
g l. si instituta §. i. de inoff. test.
h Bart. l. i. §. idem de lib. agn. Gozad. conf. 12. col. 2.
i Abb. c. per tuas, de prob. num. 8. Bald. conf. 182. in 2. aliàs conf. 16.
k Bar. d. §. idem Abb. Dec. d. c. p tuas.
l Glo. §. fin. Insti. d ingē. Bal. l. neq; C. de probat.
m Dec. d. c. p tuas num. 9.

ex eo nihil uere probatum cum communi sententia existimo, cum
uerba enunciatiua propter præsentiam partis id tantum roboris assu-
mant, ut negocium illud adiuuent, in quo solum prolata fuerunt,[a] in
cæteris nullius sunt momenti, atq; ita contra Aretinum cum Decio,
& alijs sentio.[b] Adderem ego tamen, si hæc nominatio, quanuis ocio
sa à patre sæpius repetita fuisse probaretur, atq; is ita solitus esse fi-
lium suum nuncupare, tunc multum sane huic appellationi deferen-
dum, hocq; casu communem opinionem forte limitandam.[c] Vlti-
ma superest uiciniæ fama, qua plurimum etiam in his negocijs uti
solemus,[d] unde et inter Docto. dubitatum est, an sola per se, ad fi-
lium aliquem probandum absq; alijs sufficeret coniecturis. Salicetus
quidem primus, in ea uidetur fuisse sententia, ut ipsa per se nullis
alijs suffulta adminiculis parum prodesset, quod et Alex. quandoq;
opinatus est.[e] Panormitanus etiam hanc ideo contra Butrium opi-
3 nionem defendit,[f] quod nimis ei durum uidebatur, ut ex sola fama
secundum aliquem iudicaretur, quæ aliàs uix semiplenæ probationis
instar esse solet,[g] cum hæc quæ publice per hominum ora circunfe-
runtur, ut certo plerunq; carent authore et fundamento, ita quàm sæ-
pissime uana et inania sint,[h] secumq; in eam sententiam quam plures
alios perduxit.[i] Contra quos tamen crebrior et uerior stat opinio,
nam et Butrigarius solam famam ex eo sufficere existimauit, quod
plurimum communi hominum opinioni soleat lex tribuere,[k] quod
idem et Butrius putauit.[l] Quin et sibi contrarius Alexander, ter se-
cundum hanc sententiam respondere non dubitauit,[m] quam &
duobus consilijs Decius etiam tutatus est,[n] quos quidem ea adductos
opinor ratione, quod cum fama circa res uel ueras, aut ueritati
proximas uersetur,[o] consentaneum maxime uisum est, eam in his
rebus plurimum ualere debere, in quibus cum ueritatis diffici-
lis sit probatio, quid uerisimile sit, lex ut plurimum inspiciat, in
dubijsq; uiciniæ famam, cæteris præponat coniecturis.[p] Recte enim
4 illud se habet, Vox populi, uox Dei. Hinc scripsit Bartolus,[q] si
quis in alicuius conditionis quasi possessione per famam esset consti-
tutus, ab onere probandi eum iam liberatum esse,[r] Ex quo colligitur
famam nedum ad possessionem sed & ad proprietatem probandam
posse conferre. Quod si nos in dubijs sententijs, à communi opinio-
ne non recedimus,[s] cur non & hic publica fama filium adiuuet, quam
unam leges semper intuentur, & à qua in hac materia omnia fe-
re solent pendere[t]? Vbi enim aliunde sumi non potest probatio,
5 et plenam fidem fama facit,[u] nec uana uox dicitur, cum tota res con

a l. optimam, C. de cōtr. et cō. stip. Alex. cons. 156. nu. 12. in 1.
b Dec. d. c. per tuas. num. 12.
c Cast. l. nō epistolis. C. de prob. Bar. l. cū scimus C. de agr. et cen. lib. xi.
d l. si uicinis. C. de nup. c. illud. de præsump.
e Alex. cons. 25. in 4.
f Abb. c. transmisse, qui fil. leg.
g Abb. c. ueniens 1. de test.
h l. decurionū. C. de pœnis.
i Aret. Fel. Dec. d. c. per tuas. Ias. l. neq;. C. de testam.
k l. cum de lanionis §. asinam, de fun. instr.
l Butr. c. transmisse. qui fil. leg.
m Alex. cons. 51. in 1. & 90. in 6. & 88. in 7.
n Dec. cons. 54. et 272.
o Bal. l. filium, de his qui sui. col. 2.
p c. illud. de præsump.
q in. l. de minore §. si plurimum. de quest.
r l. si mater. C. ne de sta. defunc.
s Felin. c. 1. de cōst. num. 101.
t d. l. si uicinis, & d. l. filium.
u Dec. c. 1. de appel. nu. 11. Ias. l. cum ea. C. de trāsac.

iecturis & indicijs nitatur,[a] Quin communi opinione probata quoad alicuius statum et conditionē,eo ipso dicitur ueritas patefacta,[b] quod proprie in hac quæstione et Felinus docuit.[c] Ex quibus omnibus ut 6
aliquid ad forensia negotia accommodatum possimus elicere, sciendum est docuisse Bartolum[d] aduocatos, ut cum de huiusmodi rebus oritur quæstio, illa duo inprimis proponant, proprietatem uidelicet,inde eius rei quasi possessionem. Sed quidam in hac re commodiorem regulam sunt secuti,[e] Primo ut dicamus eum de quo agitur, natum fuisse ex uiro et uxore domi uicinis scientibus, Secundo, eum a' parentibus ut filium dilectum, nominatum, Tertio,ut illius filium publice ab omnibus fuisse habitum. Hæc tamen omnia ita coniunctim probare necesse quis non habebit,[f] sed satis fuerit, eorum aliquod iudici constare secundum supradicta. Quæ intelligenda sunt, cum his se coniecturis quis filium uoluerit probare, nullis aliis contra aduersantibus.

a arg.l. nō oēs.§. à barbaris.ð re mi. Alex.s.d.conf.
b Bal.l.1.C. de testam.in prin.
c Fel.c. ueniens. 1. de testib. num.1.
d in.l.1.C. quorum bon.
e Alex.conf..51. in 1. Abb. c. transmissæ, in fi. qui fil.leg.
f Alex. d. conf. 51. nu.7.Dec.cōf.54 in fi. Paris. conf. 10.nu.72.in.2.

Quæ potiores sint coniecturæ, ubi quæstio est an quis sit filius.

1 Ex uxoee natus,cum qua et alij rem habeent,mariti filius præsumitur.
2 Natus domi ex uxoee nō potest ut filius abnegari.
3 Nisi certis casibus.
4 An testimonium matris,& fama uiciniæ, noceant filio si domi natus sit.
5 Præsumptio pro matrimonio, cum filius ex uxoee natus est, alijs præualet coniecturis.
6 Fœminarum uaria conditio in concipiendis filiis.
7 In dubio peo matrimonio iudicandum.

CAP. XXIIII.

PVGNANTIBVS uero inter se pluribus coniecturis, maior tunc dubitationi locus esse potest, Finge etenim quem ex uxore domi natum esse, hunc negant agnati filium ea ratione, quo'd uxor quandoq; et cum alijs rem habere consueuerit, nos ne idcirco contra filium iudicabimus? Diximus supra, mariti filium potius existiman- 1
dum,[g] seu fauore matrimonij, seu quod in dubio, quod honestius est,coniici debet,[h] & ut dicebat Baldus, semper præsumendum potius possibile honestum, quam possibile inhonestum,[i] Quod adeo uerum est,ut et licet mulier,non in mariti ædibus, sed apud aliū, cum quo immisceri solebat,puerū peperisset,si tamē eo in loco, non inuito uiro habitasset, maritoq; ad eā liber quocunq; tēpore aditus pateret, tunc etiam iustus ille filius intelligatur,[k] Affirmandumq; idē fuerit, quanuis mater eū ex se deinde genitū negaret,[l] cuius rei celebre illud est exēplum,quod olim maximo regi cōtigit, qui cū ut patris filius in paternum

g l.miles.§. defuncto,de adult.
h Abb.c.intelleximus,de adult.
i Bal.l.filiū, de his qui sui.
k Barba.conf.58.in 2.Dec.conf. 657.
l l.pen. de probat.

paternum regnum successisset, cum deinde mater propè moriēs, non
Regis, sed militis cuiusdam, filium professa fuit, huiusmodi.n. matris
testimonium nihil ei nocere, responsum est, nec illum ideo regno eo
2 fuisse eijciendū.[a] Quin et si parentes ambo, cum ut alienum repelle-
rent, adhuc non debebit filius, qui domi natus est, ob contrariam
eorum assertionem, ullam status sui controuersiam pati.[b] Cum enim
tradita nobis sit regula, quomodo filius quis dijudicetur, quæ quidem
eo solo nititur, quod ex uxore quis natus sit,[c] merito à regula hac nun
quam erit recedēdum, nisi exceptio uere, & necessario probetur,[d] cum
satis non sit, eam aliquibus coniecturis elidi tantum, aut obumbrari,[e]
Ideoq; cum ex marito filius suscipi recte potuerit, tam etsi alijs quoq;
uxor se uiris iunxerit, et omnia etiam concurrant ea, quæ in contra-
rium supra adducta sunt, iam constat nec uere, nec necessario exceptio
nem probatam esse, idcircoq; regulæ prædictæ stādum, quæ cum cla
ram rem reddat,[f] in apertis non erit cōiecturis locus,[g] præsertim cum
hæc filiorum probatio, quæ ex natalibus elicitur, legis sit testimoniū,[h]
à quo Iudex recedere non debet.[i] Hinc sequitur, quod siquid contra
natalium causam afferatur, quod necessario aliter rem se habere de-
3 monstret, tunc cum legis præsumptio ad impossibilia nō deducatur,[k]
et exceptio à regula supra dicta uere probetur, iam relicta priori con
iectura, ad hanc contrariam erit diuertendum. Quid.n. si maritus per
biennium absens, domum reuersus, anniculum repererit? Quid si sep-
tuagenarius exciterit, aut aliàs coeundi uires defecerint?[l] Quid si in-
firmitate impeditus uxorem cognoscere non potuerit? num merito
filium interea domi natum ex uxore, uti alienum et traslatitium, de-
bebit expellere?[m] Indubitatum hoc quidem est, cum huiusmodi ra-
tionibus urgentibus facile adulterinus partus deprehendatur.[n] Illud
ambiguum magis uidetur, cum filius domi quidem natus est, ex
4 adulterio tamen eum genitum mater affirmat, cumq; eius asser-
tione, et uicinia et hominum fama consentit, censent enim Do-
ctores, contra filium præsumptiones has recipiendas,[o] cum lex, matris
testimonio plurimum tribuat,[p] nec probabile sit, illam, tam infamem
adulterij notam, contra ueritatem ipsam, sponte fuisse subituram, pu-
blica præsertim fama accedēte.[q] Idem et eo casu tradiderunt, cum mu
lier diu sterilis tandem à marito diuertisset, aliquotq; post diebus re-
uersa, filium domi peperisset, nec.n. hunc, nisi à patre ut filius agnosca
tur, necessario uiri filium habendū aiunt,[r] & generaliter, quotiens con
tra filium, matris assertio, cum contrarijs obsequijs, aut appellatione,
uel communi opinione coniuncta est, tunc solam matrimonij præsum
ptionem in fauorem filiorum infirmari contendunt.[s] Sed ego cum su

a Bart. d. l. filium, de his qui.
b Abb. c. per tuas. de prob. nu. 4. & c. transmis. q fil. leg. num. 4.
c d. l. filiū. in prin.
d Bart. l. quotiēs. si quis caut. Dec. l. i. de reg. iur.
e Dec. c. in præsentia, de probat. nu. 15. 16.
f Dec. cons. 8. in princ.
g l. continuus §. cū. ita, de uerb. obl.
h Bal. d. l. filium, num. 11.
i Bal. l. i. C. qui accus. num. 52.
k c. quia uerisimile de præsump.
l Soz. iun. cons. 86. num. 45. in 2.
m d. l. filium.
n c. causā. i. qui fil. legit. ubi Abb. 1. Not.
o Alex. cons. 88. in 7. Cast. cons. 175. col. fin. Bal. d. l. filium.
p Host. c. officij, & pen. et rem.
q Anchar. cōs. 225.
r Abb. Felin. d. c. per tuas.
s Corn. cons. 1. in 3. līa z. Alex. d. cons. 88. Alcia. reg. 3. præsump. 57. nu. 9. 10. Gozad. cons. 12. nu. 22. 25.

pra docuerim,esse nobis in his quæstionibus,ab Vlpiano regulam con
stitutam,[a] ab ea temere non puto discedendum , Ideo nec his casibus,
contra filij natales, et matrimonium quicquam ausim iudicare,[b] cum
ea quæ contra objiciuntur,rem ita esse necessario non probent, paren
tumq; testimonium,prodesse tãtum, non filijs obesse posse,[c] atq; hæc
matrimonij præsumptio et natalium,nedum famam,sed & omnes fe- 5
re alias superet coniecturas.[d] Quo fit, ut si uxor sterilis, quæ diuerte-
rat, nunc reuersa filium ediderit, hic non ideo adulterinus sit suspican
dus,cum scribat Plinius,[e] mulieres aliquas semel tantum parere, alias
post certum tantum tempus,ut post iuuentam, alias secundum uarios 6
cœli & Syderum motus,nunc fœcundas, nunc prorsus steriles reddi,
ita ut nec coniectura hæc necessaria sit, ob quam, regulam eam mis-
sam faciamus, Mouetq; me maxime, exemplum id super quo cla-
rissimi duo Iurisconsf.responderunt,[f] ubi cum filius in domo adulteri
natus esset, educatus, nominatus, legitimatus, institutus, atq; ita
et matris maritus, mater, filius, adulter, & uulgo omnes, eum ut
adulterinum prædicarent ,adhuc tamẽ ob solam matrimonij præsum
ptionem, ualde in ea re extricanda laborant, et tandem, quoniam
maritus eo tempore aberat,quo filius conceptus est, contra matrimo
nium responderunt,[g] tanquam cætera omnia contra hoc unum satis
essent infirma. Atq; hoc argumento, infinitæ prope quæstiones de
cidi possunt, uti, cum uxor per duos menses, procul à marito, cum
adultero morata est, inde post septimum mensem, domum reuersa,
parit, licet enim frequentius id fit, ut fœminæ nouem mensibus ute-
rum ferant, iustus tamen et ille partus est, qui septimo mense editur,[h]
Vnde quam diu ex marito concipi potuit, nunquam ex adultero pro
creatum dicemus,[i] Nisi forte malit quis peritorum consilium adhi-
bere, eorumq; iudicio acquiescere,[k] Sed ego, ut dixi, in dubio sem- 7
per secundum regulam, idest prò matrimonio pronuntiarem.[l]

a d.l.filium.
b Paris.consf.11. 12. nu.234.in 2.
c l.i.§.si quis,cum Glo. ad Carbon.
d Abb. c. transmissæ.qui fil.leg.
e lib.7.cap.13.
f Alex.consf.88. in 7. & corn.consf. 1.in 3.
g Corn.d.consf.litera.a.2.
h l.septimo,de sta.hom.
i Abb.c.officij, de pœn.et rem d. l. miles.§. defuncto.
k Doct. l. Gallus.
i princ.Guiel.Bened. c. rainuttus in 3.par.v° quæ filiũ.nu.16. et seq.
l c.fin.de re Iudic.

Quid,si quis nunc filius, nunc alienus habitus fuerit,Et quando plura inuicem repugnãt.

1 Natus ex matrim.adeptus ẽ ius proprietatis,et possesionis filiorum.
2 Fama an tollat alias præsumptiones in fauorem filiorum.
3 Quando ultima derogent prioribus.
4 Ius alicui mea causa quæsitum , eo inuito non possum reuocare.
5 Posterior tractatio,potest filijs prodesse, non nocere ijs inuitis. nu.6.
7 Testimoniũ patris uincit famam uiciniæ.
8 Tractatio paterna præualet soli nominationi.
9 In probanda filiatione, duo testes sufficiunt.

C A P. XXV.

QVID uero si domi natus quis sit, & à parentibus etiam filij loco
habitus,postmodum ab ijsdem uti alienus reijciatur, famaq; illũ

omnino

omnino illegitimum atteſtetur, anne contra filium poſteriores has
præſumptiones recipiemus? Affirmant hoc aliqui, cum ultima dero-
gent præcedentibus,[a] & quem aliquando parentes filium negarunt,
ſi deinde ut ex ſe natum agnoſcant, hoc quod nouiſsimo loco actum
eſt, attendi ſoleat,[b] quemadmodum & cum uarius rumor de alicuius
ingenuitate uagatus eſt, ſemper enim poſteriorem famam ſequimur,[c]
quod præter Corneum,[d] doctiſsimus etiam Gozadinus opinatus eſt.[e]
1 Ego tamen contra ſentio, nãq; is qui ex matrimonio natus præſumi
tur, ſi etiam filij loco quandoq; habitus fuit, dicitur nedum proprieta-
tis ius, quod ex natalibus oritur, ſed & quaſi poſſesſionem ex ea re ade-
ptus,[f] merito cum utrunq; penès ipſum ſit, inuitus inde eiici non po-
2 terit,[g] Cedit enim ſemper fama natalibus,[h] & prior parentum obſer-
uatio, quæ ſtat à matrimonio, & delictum excludit, alijs contrarijs ge-
ſtis præferenda eſt, negligimus etenim hic famam contrariam natali-
bus, non quia plerunq; & poſſesſionem perturbare, atq; etiam proprie
tatẽ probare, apta non ſit,[i] ſed quoniam, cum ea in dubio rebus ueris
conuenire cenſeatur, hic cum de proprietate conſtet,[k] iam illi locus
amplius eſſe non poteſt, contra ueritatem iuris teſtimonio probatã.[l]
Cum igitur ius proprietatis quæſitum filijs ex matrimonio non poſ-
ſit inuertere, minus certe & poſſesſionem ualebit adimere, cum nec cõ
traria parentum aſſertio, filios inde ualeat deijcere,[m] nuncq; cum &
proprietati coniuncta ſit, facile ſe ipſam ab aliena iniuria & apprehen
3 ſione posſit tueri. Nam quod dicitur, ultima prioribus derogare, uerũ
id eſt, cum ea omnia nouiſsime concurrunt, quæ initio rei gerendæ af
fuerunt,[n] tunc enim ſecundum naturam eſt, quo quid uinculo inductũ
eodem etiam diſſolui,[o] Verum cum non ita omnia conueniunt, tunc
præualet proculdubio, quod priore loco factum eſt, idq; quod ſubſecu
tum fuit, quanuis aduerſus præcedentia uideatur, quia tamen non ijſ-
dem adminiculis munitum apparet, reijci ſolet, Veluti ſi tibi aliquod
4 ius, mei unius opera eſſet acquiſitũ, uellemq; id deinde contrario actu
reuocare, non enim id mihi amplius te inuito licebit,[p] eo quod opor
tuit tuum quoq; nunc, ſicuti initio conſenſum interfuiſſe,[q] alioquin
quod contra ego, te nolente egerim, irritum totum eſt, quanuis nouiſ
ſimo loco factum. In propoſita igitur quæſtione, licebit quidem parẽ-
5 tibus, eum quem ut alienum ſemper reſpuerunt, ut uerum deinde fi-
lium agnoſcere, eo uolente, non tamen è contrario qui filius aliquan
do habitus fuit, poteſt inuitus ex illa poſſesſione detrudi,[r] atq; ita uere
Felinus loquitur,[s] quod nec Corneus etiam negaſſe uidetur, qui in
exẽplo à ſe tradito, nunquam illum, ut iuſtum filium obſeruatum fuiſ
ſe præſupponit. Quin etiam & Gozadinus ea poteſt ratione defendi,

a l.pacta nouiſsima.C.de pact.
b Felin.c.per tuas de prob.nu.14.& amplius ſeq.
c l.ſi mater.C.de ſta.defunct.
d.cõs.1.uol.3.
e cons.13.nu.40.
f Dec.d.c.p tuas.nu.4.
g Bart.l.filium, de his qui ſui ſunt.
h Abb.c.transmiſſe,in fi. Qui fil.legit.
i Corn.d.cons.1.litera.b.2.
k d.l.filium.
l Bal.d.l.nu.11.
m l.1.§.1.cũ Glo.ad Carbon.
n d.l.pacta nouiſsima.
o d.l.nihil tam naturale.de reg.iur.
p l.fin.de pact.l.cũ à ſocero.C.de iur.dot.
q l.ab emptione,de pact.
r Guil.bened.cap.Raynutius.uer.que filiũ nu.15.in 1.par.
s in d.c.per tuas nu.17.

quod de commodo filij agebatur, ut posterior tractatus præualeret,
qui casus longe à nostro diuersus est, cum nos quæramus, an in eius
odium, id inspiciendum sit, quod ultimo loco actum est, tũc enim om-
nino affirmamus, si domi ex uxore sit natus, atq; illi se ut filio, parentes
aliquo tempore præbuerint, non posse amplius illum inuitum, uel
mille deinde coniecturis aduersantibus, ex illo statu deturbari, quam
& Alexandri fuisse sententiam proculdubio contenderem.[a] Planè
si filius ipse postquam primo sub alicuius, ut parentis uixit patroci- 6
nio, inde ab eo eiectus, in alterius se domum & curam contulerit,
aliumq; loco patris habere ceperit, cum ipse met sibi ius suum im-
minui patiatur, incipiatq; nouam sibi in alio solo possessionis cau-
sam quærere, non amplius audiendus uidetur, si iniquum ergase
prioris parentis iudicium uelit accusare, cum ipse ultimis his obse
quiis sponte consentiendo, anteriora omnia gesta prorsus uideatur
improbasse.[b] Fingamus nunc parentum testimonium cum uiciniæ
opinione pugnare, quid erit respondendum? Solet potior multo sem
per esse parẽtum assertio, quàm quæcunq; uel publica fama, hæc enim 7
naturalem illam erga filios dilectionem, nobis semper ob oculos pro-
ponit, illa quãdoq; unius uel improbioris hominis uoce excitata, inde
per multorũ ora latius fusa, adhuc sæpe errore & mẽdacio nõ caret[c].
Vnde dicitur, Tam ficti prauiq; tenax, quàm nuntia ueri.
Quod si aliquem ut filium quis enutriat, atq; in eum paterni omne ge
nus officij conferat, alius illum filium appellet tantum, atq; ex se ge-
nitum prædicet, dubitandum planè non puto, quin educatio isthæc 8
uti ueræ erga liberos pietati magis consentanea, nudæ filij appellatio
ni non sit præponenda,[d] quemadmodum de eo dicitur, qui se uti pa-
rentem omnibus in rebus gerebat, filium tamen illum à se susceptum
negabat, res enim & facta, uerbis ac cuicunq; nominationi sunt præfe-
renda.[e] Eliditur tamen & hæc ipsa præsumptio, quoties cum ualidiori
concurrit, ueluti quod quis domi natus sit, idem tamen ab alio educa
tus, cũ enim naturaliũ causa proprietatem respiciat, educatio uero aut
nominatio possessionem,[f] nemo ignorat proprietatem pluris quàm
possessionem esse æstimandam.[g] Quæ omnia, uti cæteris in rebus duo
testes sufficiunt,[h] sic & ipsa duorum testimonio recte probabuntur,
traditũ.n. est, filiorũ causã hac sola authoritate optime posse defẽdi.[i] 9

a in d.cõs.88. uol. 7.

b Fel.d. c.per tuas nu.14.uer.sed istud, et Ruin.cõs. 52.in.5.nu.9.

c c. ostus cũ Glo. de elect.

d Bal.l.nõ ignorat C.qui accus.non pos.nu.14.

e l.si instituta §. 1. de inoff. test.l.si posthumus.§.fin. de lib. & posth.

f Dec.d.c.per tuas nu.4.

g c. cũ dilectus, de causa pos.et pro prie.

h l.ubi numerus, de testib.

i Castr.l.errorem. C.de testa. Dec. cons.272.

An illegitimi se ex certo patre natos probare possint.

1 Illegitimi sparsim geniti putantur iure ciuili.

2 Hodie Iure can.aluntur, & patrem ostendunt.

3 Quibus coniecturis eum agnoscant.
4 Natus ex muliere, quã quis sũptibus suis sustinet, an p̃sumatur eius filius.
5 Quid si ex ea, quam quis sæpe cognouit.
6 Quid de eo qui natus est domi ex ancilla.

CAP. XXVI.

EXISTIMANT multi quæcunq; de filijs probandis, legibus tradita sunt, ea ad iustos tãtum & legitimos pertinere, aut ad eos quoq;, quos leges non improbarunt, naturalesq; appellati sunt.[a] Reli-
1 quos enim aduersus legum præcepta procreatos, illo idcirco auxilio destitutos aiunt, quod ij nullo certo parente, sed uulgo concepti existimantur,[b] unde & Spurij & ἀπάτορες proprie nominari solent.[c] Quis autem eum ut filium uelit asserere, quem lex non ex se, sed sparsim ex collectitio ueluti semine genitum putet? Etenim si ut diximus hæc ipsa filiorum probatio, iuris ut plurimum coniecturis nititur, quid ineptius esset, quam eo illum tueri præsidio, quod totum in eius odium & iniuriam natum, paratumq; uideatur? Ius enim contra hos omnia in deteriorem ferè partem interpretatur, quomodo hi ergo ex regulis aut præsumptionibus iuris in hac re unquam poterunt adiuuari? Quæ Igitur supra de filijs probandis disseruimus, ea legitimorum tantum propria, nec cum his quicquam commune habere uolunt. Sed hæc ego summo quidem Iure ciuili recepta crediderim, quo isti omni
2 humanitate indigni habentur, nec filij etiam nominantur,[d] Absunt hæc tamen longe ab æquitate Pontificia, quæ quanuis omnem complexum, uxorio uno excepto, damnet, non tamen inde natos, omnis prorsus cõmodi expertes esse patitur, quin cũ alimenta saltẽ, eis hoc iure debeantur,[e] negare haud possumus, et in his illã filiorũ quasi possessionem esse spectandam, alioquin superuacanea hæc Iuris Pontif. sanctio redderetur,[f] colligimusq; hoc aperte multis ex locis, ubi & Spurij in quasi possessione constituuntur, & patrem certum uidentur demõstrare.[g] Nos quoq; ex uarijs Doct. responsis superiori capite multa attulimus exempla, quæ ad illegitimum quem alicuius filium probandum, idoneo possint esse argumento,[h] Adeo ut ea ferè omnia, quæ de legitimis filijs supra sunt disputata, & ad hos pertinere posse uerius ui-
3 deatur. Si quis enim ab aliquo uti Spurius filius nominatus, enutritus, tractatusq; proponatur, atq; ita de eo publice homines sentiant, quin hic ab illo deinde paterni officij iure alendus sit, minime dubitãdum est, cum ex ijs ius quodammodo filij adeptus uideatur, quo amplius priuari illum non decet. In eo tantum hos fateor quoad hanc rem à legitimis differre, quod habent illi potissimam semper præsumptionem, quæ oritur ex contracto parentum matrimonio, ex qua necessario ferè se filios semper probare solent, quanuis alia repugnarẽt

a Ang. cons. 191. las. 102. in. 4.
b l. uulgo. de sta. hom.
c §. si aduersus. Inst. de nupt.
d Auth. ex complexu.
e c. cũ haberet. in fi. de eo qui dux. in matrim.
f Dec. c. per tuas. de proba. 1. col. Gozad. cons. 13. nu. 47. 55. Paris. cons. 10. nu. 35. in 2.
g c. transmiss. qui fil. sunt leg. c. michael, et to. tit. d fil. presb. Bal. d. l. uulgo.
h Anchar. cõs. 225. Alex. 88. in. 7. Corn. 1. in. 3.

indicia[a], Hi cum ex matrimonio non sint profecti, tali non potuerunt auxilio uti contra parentes. Sed tamen & alia pro his coniectura recepta est, quæ uice illius sit, quæ pro matrimonio facit in legitimorum fauorem, traditum enim est[b], si quis mulierem quamcunque apud se consuetudinis gratia domi propriæ alat & retineat, partum inde editum illius ferè semper Iudicandum, quanuis & ab aliorum concubitu illa interim non abstinuisset, quod ad uxoris & concubinæ exemplum inductum est[b]. Hincque si quærat aliquis, an mulier quæ non eadem in domo cum aliquo degebat, sed eius tamen sumptibus alio in loco sustinebatur, filium susceperit, cum ad eam illi uni tantum uiro non cæteris liber aditus pateret, ipsa tamen furtim et alijs iungi consueuisset, sitne pater ille potius censendus, cuius stipendio mulier alebatur, an communis uero omnium partus, qui cum ea uersati essent, quasi uulgo & is conceptus, Responderem ego, illum filij parentem declarandum, in cuius manu mulier erat, cuiusque dominatu regebatur, quãuis & alijs sui copiam quandoque fecerit[c], Introducta est enim hæc præsumptio ad matrimonij similitudinem, in qua satis habet quis docere se domi ex uiro & uxore simul habitantibus natum, licet aliæ aduersentur coniecturæ[d], Vnde & cum hic arbitratu suo mulierem retineret, filios susceptos ei adiudicabimus, quod & is cum illa habitare diceretur, licet non omni temporis momento cum ea uersaretur[e], & negotiũ hoc satis domi factum uideatur, ex quo domicilij appellatio & ad domum siue conductam, siue gratis aut hospitio receptam, recte refertur[f]. Quod si nihil de hac istius in mulierem potestate appareat, seque non ei uni tantum fœmina addictam esse uoluerit, tunc ex eo quis aliquem ut filium agnoscere cogendus non erit, quod cum ea quandoque rem habere consueuerit[g], Nec enim uerisimile est, quæ alicuius libidini patere cepit, eandem etiam non plurium uirorum periculum facere uoluisse, licet ipsa ex certo tantum parẽte genitum assereret[h], Sicuti nec is uti pater eo solo iudicatur, quod eius ancilla domi apud se filium pepererit[i]. Si tamen probare ea posset, cum illo uno tantum sibi commercium intercessisse, tunc filius omnino recipiendus uideretur[k]. Sed hoc sanè manifestissimis esset rationibus demonstrandum, cum in dubio Doct. affirment, maximam esse pro mulierum libidine & incontinentia suspitionem[l], uideaturque hæc rara auis, quæ unius tantum uiri consuetudine contenta sit, Quod & ego in his quidem, quæ pudorem suum iam ceperint abijcere, maxime probo.

(Right margin numbers: 4 beside "domo cum aliquo degebat"; 5 beside "seque non ei uni"; 6 beside "la domi apud se filium".)

a diximus. s. cap. 24.
b Abb. c. per tuas. 2. col.
c Dec. d. c. p tuas. in. 1.
d l. miles §. defuncto, de adult.
e l. si quis ita. de cõdi. et dem.
f l. lex Cornel. §. domũ, de iniurijs.
g Alber. in l. filium
h Alex. cõs. 157. in 5.
i Bal. d. l. filium. 2. col.
k Alci. Reg. 3. præsum. 37.
l Alber. d. l. filium. Dec. d. c. p tuas. Alex. s. d. cons.

In testamentis, an filii appellatione, naturalis contineatur.

1 In cõditionibus uerba aliter quã in dispositionibus accipi.
2 Naturales nati in figura matrim. cur olim substit. nõ excluderẽt, hodie secus. nu. 5.
3 In substitutionibus liberorũ ij cẽsẽtur uocati, qui possunt succedere ab intestato.
4 Intell. l. filius familias §. cũ quis, de leg. 1.
5 Naturales in figura matrim. cur magis nomine filiorũ ueniãt, q̃ cæteri naturales.
6 Verba testatorum, secundum legis dispositionem accipiuntur.
7 Ex testatoris uoluntãte, naturales substitutum excludunt, & quõ ea agnoscatur.
8 Mulier grauata, si sine liberis, an naturalibus susceptis extinguat conditionem.
9 Quãdo nomine filiorum, ueniant Spurij.

CAP. XXVII.

CVM filius proprie is dicatur, qui ex uiro & uxore nascitur[a], dubitari solet, an eo nomine naturales quandoq; comprehendãtur. Quæ quæstio quoniam late patet, ut quæ & hominum actionibus, & legũ cõstitutionibus, & alijs plurimis negotijs possit applicari. Ideo cõmodũ esse duximus, eam in capita aliquot partiri, ac primo ab hominũ actionibus exordiri, quæ in hac re possunt dupliciter considerari, Quod enim à nobis profertur, aut ad ultimam pertinet uoluntatẽ aut ad aliũ inter uiuos actum. Primo Igitur quomodo in testamentis, inde quemadmodum in contractibus hoc nomen accipiendũ sit, differemus, quibus postremo & quam in legibus uel statutis interpretationem admittat, adiungemus. Solent Igitur testatores duobus ferè modis hoc filiorũ nomine uti in testamentis, aut in conditionis uim, aut simplicis enuntiationis, quæ quoniam inter se differunt[b], & ipsa separatim quoq; tractanda. Finge ergo testatorem ita dixisse, Titium instituo,
1 & si sine filijs decesserit, Caiũ substituo, Quid si Titius naturales tantũ filios reliquerit, hos ne Caium excludere dicemus? Ego omissis lõgissimis Doctorum in hac re controuersijs[c], quæ solæ per se iustum uolumen possent occupare, tam multa ab his in hac materia fuerunt cumulata, aut uerius implicata[d], distinguendum censeo uetus Digestorũ ius à nouissimis Imper. constitutionibus. Si enim secundum prisca tem-
2 pora loquamur, credo sub ea conditione, olim nunquã naturales filios siue ex seruili contubernio, siue ex concubinatu fuisse comprehensos, Cujus rei argumento sunt leges quamplures, in quibus cum de filijs fit mentio, naturales tamen sub matrimonij specie natos, qui cæteris fauorabiliores esse solent[e], non aliter contineri uolunt, nisi ea fuerit & manifesta testantis uoluntas[f], Vt cum hinc uideamus ab his tunc tantum excludi substitutos, cum ita testator declarauit, iam inde apertũ sit, in reliquis quibuscunq; casibus secus dicendum, regulamq; in contrariũ potius statuendam. Hoc autem ego tunc ita factum existimarem, propterea quod ab intestato ij nihil eo tempore consequebantur[g], at ue-

a l. filiũ. de his qui sui sunt.

b Bart. §. et quid si tãtũ. col. 2. Imo. l. ex facto §. si qs rogatus. ad Trebell. col. 3.

c in d. l. ex facto §. si quis rogatus. in c. in præsentis, d probat. in l. generaliter §. cũ autẽ. C. de inst. & sub. ubi Ang. ait nõ posse dari certã doctrinam.

d Paris. d. c. in præsentia, p. 20. col. Alex. Rip. latissime. d. §. si quis rogatus.

e diximus. 3. cap. 14.

f l. fin. de lib. de lib. l. cum pater §. uolo, de leg. 2. d. l. ex facto §. si quis rogatus.

g Auth. quib. mod. nat. sui. in princ.

ro in ſubſtitutionibus cum liberorũ fit mentio, hi regulariter tantum 3
uocati cenſentur,qui ſubſtitutos ob legitimam ſucceſsionem ualeant
excludere,[a] Receptum etenim communiter illud eſt, conditionem il-
lam,ſi ſine liberis,filiorũ ipſorum fauore appoſitã ſemper eſſe,[b] ut tam
etſi ex teſtamento ijs quidem uerbis non uocentur,eis tamen ius ab in
teſtato ſuccedendi, unde ſubſtitutos excludant,ſit reſeruatum,[c] quo
fit ut in his conditionibus,neceſſario de ijs tantum filijs ſit intelligen
dum,qui ab inteſtato ualeant hæredes eſſe,[d] niſi forte aut teſtato-
ris, aut facto ipſorum proprio excludantur,[e] alioquin ſi lege pro-
hibente non poſſent ſuccedere,tunc nec fauorabilis talis conditio illis
unquam haberetur,nec hi recte filij dicerentur, cum legitimi ab inte-
ſtato non eſſent ſucceſſores,quod proprium filiorũ eſt,[f] Credoq́ abſq; 4
ullo ſcrupulo hanc Martiani ſententiam in quodam reſpõſo extitiſſe,[g]
dum de tali conditione loquitur,quãuis ibi Accurſius, filios eos quoq;
in hac conditione contineri dixerit, qui ex teſtamento tantum capa-
ces ſint,licet ab inteſtato non admittãtur, quod ſane aduerſus reſpon
ſi illius mentem arbitror,tum rationibus ſupradictis,[h] tum quia uer-
bum,hæres,[i] in dubio de eo accipitur,qui ab inteſtato uocatur.[k] Con
cludo itaq; filios in conditionibus eos comprehendi tantum,qui ab in
teſtato ſuccedere apti ſint (exceptis adoptiuis liberis, quorum gratia
fideicommiſſo facile fraus fieri poſſet,[l] et paucis alijs caſibus,quos in-
fra attingemus) hacq; ratione, olim ad naturales filios talem condi-
tionem non pertinuiſſe, quod hi ab inteſtato legibus non agnoſceren
tur.[m] Hodie uero cum nati in ſeruili conſortio,cum primum ad liberta
tẽ peruenerint,a Iuſtiniano æque ac legitimi fuerint approbati,[n] cre 5
diderim in his iure optimo omnia ac in iuſtis filijs eſſe obſeruanda, ab
hisq; et fideicõmiſſum extingui:[o] Naturales autem cæteros ex concu-
binis natos,qui ab inteſtato in duabus uncijs ſuccedunt,[p] pro eadem
etiam portione et ſubſtitutum ſemper excludere, quoniã quoad hanc
tantum partem,ubi quis de his aliter expreſſe non ſtatuit, eos libero-
rum loco lex habet,[q] iusq; nouum ita ad illos extẽdi debet.[r] Cũ enim
in ſubſtitutionibus,de his ſemper actum cẽleatur, qui grauato poſſint
hæredes eſſe,[s] iam ſequitur ut pro qua portione,eos ut filios lex agno-
uit,ad eãdem et teſtator illos uocare uoluiſſe exiſtimetur.[t] Atq; ideo
quod obijciebat Decius,[u] in conditionibus uerba uere et proprie acci
pienda,[x] nec naturales uere filios eſſe,[y] ſatis ex hoc tollitur, quod hu-
iuſce portionis ratione,et hi filij habeantur ex legis conſtitutione, ad
cuius normã cũ et teſtator omnia ſua negocia dirigere præſumatur,[z] 6

a Soz.l. cum auus de cond. et dem. nu.65. uer. mihi uidetur. Tiraq. l.ſi unquã. C. de reuoc.don.uer.ſuſceperit liberos. num.86.
b Alex.conſ. 109. et 185.in 2.Curt. conſ.46.
c l.lucius. ij. cum Glo.in fi. cõtter prob.ꝺ hær.inſt. Dec. l. i. C. de pac. num.15.
d arg.d.Glo.in. l. lucius. Zuchar. l.i.C.de pac.nu. 70.
e Bart.l.filius fã. §.cũ qs.in fi. de leg.1.
f l.ſi matre.C. de ſuis et legit. et §.1.Inſti.de hær. quæ ab inteſt.
g l. filius fam. §. cũ qs.ꝺ leg.1. et ibi diſti.Bar.circa fi. conuenit opiniõi noſtræ.
h Glo.d.l. lucius. Soz.d.l.cũ auus. nu.65.
i ꝺ quo in dicto §. cum quis.
k Bart.l.3.§.de illo,pro ſocio.
l l. fideicõmiſſum, de cond. et dem. Dec.conſ.199.
m Autb.qb. mod. nat.ſui,in princ.
n Inſti.de ſeru.cogn.in princ.
o arg.l.1.§.lex falcidia. ad.l. falc.
p Autb.licet.C.de nat.lib.
q ſacit.l.fin.C. de confir.tut.
r d.§.lex falcidia.
s d. l. filiusfam §. cum quis.
t d.l.hæredes mei.§.cũ ita,et ſoz.d.l.cũ auus.nu.65.
u in c.in præſentia.nu.31.
x l.q hæredi.de cond.et dem.
y d.l.filium,ꝺ bis qui ſui.
z Bart.l.ut iuſiurandi.§. i.de ope.liber.

propterea

propterea illius mentem, et in his conditionibus uerborum anteponi
mus proprietati.[a] Hanc quidem distinctionem si sequamur, quam ego
doctissimo Præceptori meo Augustino Beroo placuisse scio[b], ita &
Bartolum Panormitano, quos inter se acriter dissidere ferunt, licebit
cōciliare, ut alterum ex priscis legibus, quæ naturales ab intestato nō
admittebant, alterum secūdum ius nouissimum loquutum dicamus[c].

Sunt tamen hæc in testatorum cōditionibus, de quibus agimus, nō
legum accipienda, quæ iustam sobolem semper exquirunt, atq; à testā
7 tium uerbis longe diuersæ sunt[d]. Et testatorum etiam quotiens eorū
mens non aliter expressa fuit, alioquin dubium non est, & uulgares
hosce naturales, & olim, & hodie substitutis potiores haberi potuisse, si
ita defunctus uoluisset, Cuius mens ex eo deprehendi solet, si illū gra-
uauit, qui non nisi naturales filios poterat suscipere[e]: Cum enim de fa-
cto tantum impleri posit hæc conditio, æque iam uidetur, ac si uere
& proprie fuisset obseruata[f], cum uerba secundum eius conditionem
sint intelligenda, in quem conferuntur[g]: Idem & si de iis in alia parte
testamenti mētionem fecisset, cum aliquo eorum commodo & hono-
re[h], aut eo in loco Municipalis lex, naturales æque ac legitimos ad suc
cessionem uocaret[i], aut testator ipse naturalis esset, qui probabiliter
eiusmodi sobolem non debuit contemnere[k], aut si genere & dignitate
insignis quispiam, infimum aliquem, & obscurum hominem per fidei-
commissum substituisset, Sat enim ex eo constat, nō esse sibi humiles,
abiectasq; personas idcirco odiosas, quod longe à sua ipsius sanguinis
8 claritate absint[l]. Atq; hæc ita in filiis masculis grauatis communiter
sunt recepta, secus in fœminis traditum est[m], quorum naturales filios,
uerisimile uix unquam est à testatore uocatos, cum absq; turpi pudici-
tiæ nota suscipi nequeāt, in mulieribusq; maior quàm in uiris, uitæ ho
nestas ac castitas requiratur[n]. Sed ego cum supra docuerim ex Scæuo-
læ regula, quoscunq; aptos ab intestato succedere, eosdem & conditio-
nem illam extinguere[o], adduci non possum ut credam, naturales filios
matri nihil prodesse, cum ei legitimi semper hæredes existant[p]: Etenim
si lex concubinatum permittit, & naturales filios sic matris iustos suc-
cessores probat, ut & si illustris fuerit, adhuc tamen illi dedecus non
putet, quos simul cum legitimis filiis hæredes habeat[q], Quid probabi-
lius est, quàm testatorem, ad hāc legis constitutionē se tacite confor-
masse[r]? Quæ enim ex hoc matri ignominia oritur, si lex eos quàm ma-
xime fouet? Immo cum filij spurii eius qui fideicommisso grauatus
est, nunquam substitutum excludant, eo quod filii non possunt appel
lari[s], crederem ego si fœminæ hoc fideicommissum sit iniunctum, quæ
spurios non tamen ex damnato coitu genuerit, ab ijs etiam secundum

a l. in cōditiōibus, de cond. & dem.
b in. c. in præsētia.
c Bar. d. §. siquis rogatus. nu. 2. Abb. c. in præsē. nu. 19
d l. generaliter. §. cū aūt. C. de inst. & sub. ubi Ias. nu. 6. ait hanc cōem sol. et Alex. d. §. siquis rog. nu. 11. 12. Soz. d. l. cum auus. nu. 61. 65.
e l. hæred. §. fin. ad Trebell.
f arg. l. pen. C. de cond. ins.
g l. plenū. §. equitij de usu & hab.
h l. qui filiabus. l. si seruus plu. §. fi. de leg. 1. Bar. d. §. siquis rogat.
i Bart. l. hæred. §. 1. ad Treb. Ale. d. §. siqs ro. nu. 10.
k Dec. d. c. in præsentia. nu. 36.
l Ripa. d. §. siquis rog. num. 16.
m Bar. d. l. hæred. §. fin. Abb. c. in præsētia. nu. 21.
n Glo. l. palam. §. quæ in adult. de rit. nupt.
o d. l. filiusfam. §. cum quis. secūdū uerū intell.
p §. uulgo. Inst. de succ. cogn.
q l. pe. C. de Orfit.
r l. hæredes mei. §. cū ita. ad Treb. ubi Bart. Alex.
s Bart. §. siquis rogatus. num 4.

Iustiniani distinctionem[a] substitutum posse excludi,& hoc casu tātum, 9
ratione scilicet matris,filii nomen etiam in spurijs admittetur. Sed
æquius in hac re fortasse fuerit,ad Imolæ & Alex.distinctionem recur
rere[b],ut fœminæ conditionem consideremus,quæ fideicommisso gra-
uata est,esset ne testatoris filia aut extranea, ut si filia,sanè ex præsum
pta patris mente, naturales minime uocati censeantur, sin extranea,
tunc supradictæ nostræ sentētiæ sit locus, Quod & aliis rationibus nō
inepte à recentioribus confirmatum est[c].

a d.l.pen.C.ad Orfit.
b Imo. Alex.d.§.si quis rogatus. num.7.
c Paris.d.c.in præsentia. de proba. num.53.54.

Quomodo accipiatur conditio,Si sine liberis,ei iniuncta qui religionem profitetur.

1 Grauatus, si sine lib. intelligitur de iis quos habere potest.
2 Natus ex religioso, seruus efficitur paternæ ecclesiæ.
3 An vllo casu, possint religiosi filios iustos quærere.
4 Quando dicatur impossib. quod pēdet à voluntate Principis.
5 An ecclesia sit loco filii.
6 Clericus potest filios adoptare,& num. seq.
7 Filii adopt.nō excludunt.substitutum.
8 Conditio,Si decesserit sine lib. an sit duplex,uel simplex.
9 Conditio necessaria quæ dicatur,et quomodo impleatur.

CAP. XXVIII.

MAIOR in ea specie cadit dubitatio, cum quis sacris initiatus,
hæres institutus est,grauatusq; idem si sine liberis decesserit, hæ
reditatem alii restituere:Cum.n.supra statuerimus, conditionem hāc
plerunq; naturales filios complecti ex testatoris uoluntate, propterea
quæstio nunc est,an de spuriis uerisimile sit eum sensisse his uerbis, eo
quod is qui religioni nomen dedit,illegitimos tantū,non amplius iu-
stos filios possit procreare, conditio autē à testatore de his filijs utiq; 1
accipi soleat,quos grauatus gignere aptus erat[d], Quā sententiā Ang.
fuisse,literis proditū est[e]. Mihi tamē ea nunquā placuit,cū filiorū no
mē spurijs nequaquā cōueniat[f],nec in illis,cōditio ea,si sine lib.unquā
impleatur[g],nec credendū sit, de tā nefaria prole à defuncto cogitatū,
quā suscepisse,summū esset illi clerico dedecus, summaq; ignominia[h],
cum & filij huiusmodi, serui eiusdem ecclesiæ, cui pater ministrabat, 2
perpetuo esse teneantur[i],quanuis consuetudo hodie aliter obseruet[k];
præsertimq; cum alias admittant hæc uerba interpretationes[l], & lon-
ge honestiores, quibus in dubio hærendum est[m]. Dixerunt alii[n], de
ueris & propriis filiis hanc conditionem intelligendam, nec à uer-
borum proprietate recedendum, posse enim & eum qui religionem 3
profiteatur,legitimos acquirere filios,siue ex probabili quodā matri-
monio,quod putatiuum dicitur[o],siue ex summi Pont.indulgentia, qui
eum legibus soluat,ac ius illi connubij permittat[p]. Et si fortasse dicat
quis,id impossibile in iure haberi,propterea q; nō considerandum,cum
Pontificis

d l.hæred.§.fin. ad Trebell.
e Ang.l.si quis posthumos de lib. & post.
f Auth. ex cōplexu.
g Bar.d.§.si quis rogatus.Dec.c.in præsent.nu.33.
h tot.tit.de cohab. cler.et tit.de fil. præsbyt.
i c.cū multæ.15. q.ult.
k Glo.d.c.cū multæ. Abb.c.i.in fi. de treg. & pa. Fab.§.seruitus. Inst.de iur.pers.
l respōso ad.l.hæredibus.§. fin.
m arg.l.si cui, de seruit.
n Rip.d.§.si quis, no.19.
o c.2.c. ex tenore, qui fil. sint leg.
p Glo.c.de illo.32. Dist. & .c. cum olim,ubi Abb.de cler.coning.

Pontificis consensus sit expectandus[a], Respondent illi, quod sicuti Spu
rij institutio collata in id tẽpus, quo is natalibus restitutus fuerit, uali
da esse censetur,[b] quanuis hæc restitutio solius Principis authoritate
fiat[c], sic & uolunt eam conditionem hunc sensum recte posse admitte-
re, & si ad eam implendã supremi Principis uenia sit necessaria. Sed mi
hi nec ista probãtur, cũ ei qui diuino cultui se iã dedit, nunquã aut per
raro, idq; ex grauissima aliqua causa, ius matrimonij Põtifex soleat per
mittere[d], Quæ uero adeo difficilia sũt ut à Principe impetrẽtur, ea & im
possibilia utiq; solent in iure existimari[e], At quod impossibile est, id
4 & nullum est[f], Non ita quidem[g], & cætera omnia sunt, quæcũq; a prin
cipe peti necesse est, multa sunt enim in quibus permittendis, sa-
tis eum benignum regulariter solemus experiri, ueluti in natalium re-
stitutione plurimis in casibus, ut uulgo constat[h], & ideo quãuis spe-
cialem eius iussum exigant, non tamẽ impossibilia censentur, cum hæc
sæpe concedi consueuerint[i]. Cum Igitur quãtum uel ad matrimonij
leges uiolandas, uel personis minime idoneis concedendas attinet,
hoc totum difficillimum negocium, idest impossibile dicatur[k], non
crederem conditionem illam si sine lib. ad hunc casum trahendam, in
ter quẽ & nataliũ restitutionem multum interest, ut modo dixi, & qui-
dam quoq; simili ferè exemplo adnotarunt[l]. Quod autem de putati-
uo matrimonio dictum est, non potest id huic facto ulla ratione cõ
uenire, cum iustus nullus error patrem clericum queat excusare, qui
conditionis suæ satis erat gnarus & prudens[m], in huiusmodi uero ma-
5 trimonio error & maxime probabilis necessarius esse soleat[n]. Bar-
tolus uero credidit[o] hanc conditionem in ijs filijs intelligendam,
quos loco iustorum liberorum lex habet, scilicet in ecclesia, quæ instar
filij est, cum quis ei se dicauit[p], quam opinionem plurimi deinde se-
cuti sunt[q]. Sed et de hac Decius dubitauit[r], ego quoq; subsisto. In
primis, quia uerum id non est ecclesiam esse loco filij, nam & si ita uul
go prædicetur, apud eruditos tamẽ hoc nunquam receptum est[s], De
inde quia cum testatoris uerba sub conditione sint prolata, uidentur
ea secundũ conditionis naturam interpretanda, quæ rem incertã signi
ficat, à futuroq; euẽtu pendentem[t], Ast qui religioni se deuouit certus
est omnino de status sui fine, cũ ille institutũ uitæ cursum nequeat de-
6 serere[u], ecclesiaq; ipsa nunquã moriatur[x]. Quarta fuit in hac. q. opi
nio[y], ut filij legitimi tantum hoc est adoptiui excludant substitu-
tum, nec enim clericis uidetur interdictum tales sibi liberos assumere,[z]

a l. apud iulianũ. §. fin. de leg. i.
b Ang. Imo. l. illa institutio, d hær. instit.
c l. i. de nat. rest. Bart. l. non ambigitur. in fi. de legibus.
d c. cum ad monasterium. in fi. de sta. mon. c. semel deo, de reg. iur. in vi. ubi Io. And. et alij.
e d. l. apud iulianũ. §. fin. Bart. l. fin. C. de sct. pas. col. 2.
f l. impossibilium. de reg. iur.
g Responsio ad d. l. in tempus, de hær. inst.
h Auth. quib. mod. nat. eff. leg. Doct. c. per uenerabilẽ & in §. & quid si tantum.
i Castr. Aret. l. continuus. §. cũ quis. de uerb. obl. arg. l. 1. §. permittitur, de aq. quot. est.
k Abb. c. super eo de cond. app. & c. cũ ad monasterium, de sta. mon.
l Ias. l. apud Iulianum. §. fin. nu. 16. de leg. 1.
m arg. l. fi. pro suo l. quãquã ad uelleian.
n c. fin. §. 1. de clãd. desp. Abb. c. 2. qui fil. legit.
o Bart. l. hæredibus. §. final. ad Trebel.

p §. sed & hæc præsenti Auth. de sãct. ep. c. in præsentia, de probat. q Alex. l. si quis posthumos. nu. 8. Paris. cũ multis. c. in præsentia nu. 47. r d. c. in præsentia. nu. 32. s Bart. Auth. nisi. C. ad Trebel. Bal. l. filiũ, de his qui sui sunt, Fel. c. in præsẽtia. nu. 74. t Bart. l. 1. in princ. de cond. & dem. u c. semel do. de reg. iur. 6. x c. liberti. ij. xij. q. ij y Bal. Imo. Alex. l. si quis postb. de lib. & post. arg. illius. l. z l. si pater. §. fi. de adopt. Abb. c. 1. de cogn. leg.

Immo cum non alios nisi hos honeste filios habere possint, uolunt hãc proculdubio uoluntatem testantis extitisse[a], ut ob hos legitimos filios deficiat fideicommissum. Sed ego nec hoc sequor: uideo enim generaliter id constitutum, ne hi adoptiui contra substitutum admittantur,[b] puto, quia fideicommisso facilè fraus fieri posset[c], quæ quidem suspitionis ratio, eo rectius hic quoq; cadit, quo facilius huic multo erat quàm cæteris filios adoptare, cum sciret is se non alios iustos liberos habere posse[d], Responsumq; id quod ab eis in hanc rem adducitur[e], alium & longe à præsenti diuersum casum respicit[f], dubitoq; id etiam, an qui ad sacros ordines adsciti sunt, possint amplius liberis uel legitimis tantum operam dare[g]. Vltimam quinto loco sententiam proditam reperio, quæ Augustini Beroi Præceptoris clarissimi fuit[h], Vt cum hæc conditio duas habeat partes, Si decesserit, & sine liberis, 8
ualeat eatenus quatenus impleri potest[i], Et ita quoad illa uerba, si decesserit, extet utiq; conditio, tunc cum morietur: Quoad illa uero, si sine liberis, quia hoc impossibile est, non adiecta potius habeatur, ne quod utile, per inutile uitietur[k], Qua ex re concludit, intelligi hunc Clericum grauatum post mortem statim hæreditatem restituere, nec quicquam illa uerba, Si sine liberis, aut obesse, aut prodesse. Ego uero nec Præceptori in hac re omnino subscribo: est enim unica tota illa conditio, cum ea qualitate[l], si sine liberis, propterea nec scindi potest, quia detracta qualitate, conditioni satisfactum non intelligitur[m], Quin cum hanc conditionem simplicem esse fateatur, fieri non potest, ut eam in illis tantum uerbis accipiamus, Si decesserit, certum est enim eum omnino moriturum[n], at conditiones incertæ esse debent, in futurumq; tempus collatæ[o]. Iam nos quid dicemus? Ipse hanc quæstionem ex Bartoli uerbis decidi posse arbitror, qui huius- 9
modi conditiones necessarias uocat, & pro puris haberi inquit[p], Videtur enim in hoc facto quid simile fuisse expressum à testatore, ut clericus ille, si liberam uult hæreditatem, cogatur filios quoq; suscipere, & si non susceperit, ueluti pœnæ nomine eam alii restituere teneatur, Sed prior conditio, iure utiq; impossibilis est, aduersus clericorũ honestatem, uotũ, & bonos mores[q], ergo alia quæ priori est cõtraria, scilicet si non susceperit liberos, necessaria dicetur, cum necessarium id sit, cuius contrarium est impossibile[r], Cum uero quælibet necessaria conditio, pro pura habeatur[s], sic sequetur etiam ut clericus hic pure post mortem restituere hæreditatem grauatus sit, ut Bartolus met declarauit[t], nec multum à præcedenti Præceptoris distat opinione. Quæ tamen intelligenda sunt, ubi non ante alios legitimos aut legitimatos filios clericus habuisset, ii enim semper substitutum excluderent[u].

Filij

a arg. l. 2. de lib. et post. et l. si quãdo, de leg. 1.
b l. si ita quis §. fi. de leg. 2.
c l. fideicõmissum, de cond. & dem. Dec. cõs. 399.
d arg. d. l. si pater §. fi. de adopt.
e d. l. si quis posthumos.
f Rip. 2. d §. si quis. num. 35.
g arg. c. 1. ne cler. uel mon. Port. In sti. de adop. nu. 5.
h in c. in presẽtis. pag. 101.
i l. qui dotẽ, d dot. preleg. l. serui electiõe. l. stichũ qui. de leg. 1.
k c. utile, d reg. iur in. 6.
l Bart. l. aurelius §. idẽ quæsit. d liber. leg. in fi.
m l. titius, de mil. test. l. 2. d sur. et arg. leg. Bart. l. ex facto, d uulg. & pup. col. 2.
n l. i. d cõd. et dem.
o l. itaq;, si cert. pet. Bart. d. l. i. in princ.
p Bart. l. i. in prin. de cond. instit.
q arg. l. filius, de cond inst.
r Bal. l. non qcqd, de iudic.
s l. si pupillus §. sub conditione, d nouat.
t Bart. d. l. i. d cõd. inst.
u Doct. d. l. si quis posthumos.

Filij in testamento pure nominati, an de naturalibus intelligantur.

1 Vbi adsunt legitimi, naturales filiorum nomine non veniunt.
2 Quid si deinde legitimi decedant.
3 Probabilior est erga legitimos, quàm naturales filios affectio.
4 Media tempora hæredi recte instituto non nocent.
5 Sermo in futurũ prolatus, ad tẽpus euenictis cõdõnis, nõ dispõnis refertur.
6 Substitutio cõpend. q̃nq; vulgaris, aut pupill. aut fideic. fingitur.
7 Filij vocati qui nondũ nati sunt, vidẽtur sub conditione, si nascentur.
8 Intell. l. placet. de lib. & posth.
9 An sit differentia inter verbum, liberos, & filios.

CAP. XXIX.

SEQVITVR quotiens de filijs testator mentionem facit, de ijs
quid simpliciter statuendo, ut si bona aliquot, se filijs suis relinque
re dixerit, aut simili modo filios pure in testamento nominauerit, tũc
enim si quærimus, an eo nomine & de naturalibus senserit, lõge aliter
quidem, quàm in præcedenti capite existimo statuendum, cum mul-
tum intersit, quoad uim uerborum, sit ne oratio pure, an sub conditio-
ne prolata[a]. Nunc igitur ego multipliciter distinguendum, uariosq;
casus considerandos putarem. PRImus sit, cum testator filijs suis ali
quid se pure relinquere dicit, adsuntq; illi nedum naturales, sed & iusti
1 filij: Et credo ego naturales tunc eo nomine non contineri, quin à le-
gitimis excludi, tum quia uerborum proprietati hærendũ est, quæ na-
tos tantum ex matrimonio filios uocat[b], tum quia naturales extanti-
bus legitimis, ueluti extranei ab intestato habentur[c], ideo nec eos cum
2 alijs simul admitti æquum est[d]. SECundus sit, ubi tempore testamẽ
ti extarent liberi, alij iusti, alij naturales, post uero ante aditam hæredi
tatẽ legitimi decessissent, naturalesq; dein solum superessent: Puto &
hoc casu naturales non successuros, eo quòd cum semel testator de ue
ris filijs senserit, amplius ab hac eius concepta significatione disceden-
dum non uidetur, cum præsertim sermo illius pure prolatus, ad tẽpus
testamenti non mortis referri soleat[e], & quia cum naturales initio ex
mente testatoris non comprehenderentur, quãuis post legitimi subla-
ti sint, nunquã tamen naturales uocati intelligi possunt[f], cum & uolun
tas mutata nõ præsumatur, nisi quis hãc de naturalibus interpretatio-
nẽ admittat, ut ita actus potius sustineatur[g], quod tamen durum est.

TERtius sit, quando dũ testamẽtũ fieret, nulli legitimi aderant, sed
naturales tantum, post uero antequã fato fungeretur, & legitimos pro
creauit: Adhuc existimo naturales nõ admitti, etsi initio de iis forte te
stator potuerit cogitare, coniectura enim paternæ uolũtatis hoc sua-
det, ut si dum testabatur, filios se ueros habiturum existimasset, iis
3 planè bona sua fuisset relicturus[h], uerisimileq; est satis, si de hac re

a Bart. §. & quid si tantum. Alex. d. §. si quis. nu. 15. 16.

b l. filium, de his q sui sunt. l. 2. §. legitimos. de exc. tut.

c Auth. licet. C. de nat. lib.

d Arg. not. p Bart. l. ut iusiurandi. §. si liberi, nu. 5. in fi. de op. libert.

e l. si ita, de aur. et arg. l. fin. §. i. de leg. 2. Dec. in sim. cons. 95. col. 4.

f arg. l. quod initio de reg. iur. l. q res §. areã, de solut.

g l. quotiens, de rebus dub.

h l. titius. §. lucius, de lib. & posth.

interrogatus fuiſſet,eum ita utiq; reſponſurũ[a],cum deſideria morien-
tium,ex arbitrio uiuentium colligamus[b], Videmusq; in multis ſimili-
bus exemplis, adgnaſcentibus nouis liberis,uoluntatem teſtatoris mu
tatam,ſemper à lege præſumi[c]. QVArtus ſit,cum teſtamenti tempo
re,naturales tãtũ extabant,poſt uero & legitimi procreati ab eo ſunt,
qui tamen & ante aditam hæreditatem periere,ita ut naturales adhuc 4
ſoli ſuperſint : Sentio omnino naturales hoc caſu ſucceſſuros[d], nihil
enim iis impedimento legitimorũ natales eſſe debuerunt, ex quo mo-
riente patre,ipſi antea è uita ceſſerant,nec media tẽpora hæredi recte
inſtituto quicquam nocere ſolent[e],adeſt præterea mens teſtatoris,qui
de his initio ſenſit,ut mox dicam. QVIntus ſit, cum nulli legitimi
unquam nati ſunt,teſtatorq; filios pure nominauit,cum naturales tan
tum haberet,qui iam in lucem prodierant : Credo proculdubio tunc
naturales ab eo uocatos intelligi,[f] cũ uerıſimile ſit de his eum ſenſiſſe,
quos præ oculis habebat,[g]& ubi ſermo diſpoſitiue ut dicunt Doctores
prolatus eſt,in eo latior multo & benignior, quàm ubi ſub conditio-
ne,fiat interpretatio[h]. SEXtus ſit,cum teſtamenti tempore natura-
les tãtum aderant,ſermo tamen teſtatoris,de filijs diſpoſitiue loquẽs,
refert ſe non ad præſens ſed futurum tẽpus, Exempli cauſa, ſi uelit fi- 5
lios ſuos in certis bonis ſuccedere poſt mortem alicuius,aut euenien-
te aliqua conditione : Puto hic,quando caſus ille extiterit, ſi & alii iu-
ſti liberi nati erunt,tunc naturales ab iis ſanè excludi,eo quod quotiẽs
in futurum euentum confertur oratio,tempus euenientis cõditionis,
non diſpoſitionis attendatur[i], Et quia probabilis hæc eſt mens teſtato-
ris, ut & modo attigimus[k], Quod ſi eueniente conditione, ſoli adhuc
naturales exiſtant, qui & tempore teſtamenti nati erant,non dubi-
to tunc ad eos bona pertinere[l], atq; ita teſtatoris uoluntas de quibus
nam filijs ſenſerit,à futuro euentu declarationem ſumet[m], prout de cõ 6
pendioſa dicitur ſubſtitutione,quæ ſecundum uarios caſus nunc fidei-
commiſſaria,nunc uulgaris,nunc pupillaris,uſq; initio fuiſſe fingitur[n],
quod & in pupillari tacita,quæ ſub expreſſa continetur,cum mater po
ſtea de medio ſublata eſt,dici ſolet[o]. VLTımus ſit,cum teſtator filios
pure nominauit, tunc tamen filii adhuc nulli nati erant, Vt quia
Titium inſtituit,grauauitq; eundem,poſt mortem filiis ſuis hæredita-
tem reſtituere,qui Titius,liberos tunc nullos habebat,ſed deinde natu
rales tantum,non legitimos ſuſcepit : Mihi uidentur hoc caſu natura-
les minime uocati[p], quoniam hæc uerba ad cõditionem magis quàm 7
ſimplicem diſpoſitionem referuntur,ſi quidem tacite ſubintelligitur,
ut filiis reſtituatur,ſi quos habuerit[q], quocirca cum de cõditione aga-
mus,ſuccedit regula,ut naturales filiorum nomine non contineantur,
niſi

a Glo.l. tale.§.fin. de pact.
b l.quoniam.C. de nat.lib.
c l.ſi unquã.C.de reuoc.don.Bart. l.Titia.§.imp. de leg.2.
d arg.l. poſthumus in princ. de iniuſ. rup.teſt.
e l.ſi alienũ.in fin. de hær.inſt.& l. ſed etſi §. ſolemus.ff.eod.
f l.lucius.§. fin. de leg.2.& arg.l. hæred §.fin. ad Treb.& l.quib. dieb §. dominus, de cond.& dem.
g Glo.l.plenũ §. equitij.uer. ſenſiße.de uſu & hab.Ripa.§.ſi qs rogatus.num.12.
h Bart.Alex §. & quid ſi tantum.
i Alex.cons.26.in fi.uol.3.&.12.in 4. Dec.cõs.253. col. fin. &.299. num.8.
k in.3.caſu.
l ut in præc.caſu.
m arg.l.ſed & ſi quis §.interdum, de uſufr.
n Bart.l.centurio. col.3.
o Bal.l.fin.C. de inſt.& ſubſt.
p arg.l. generaliter §.cum autem C.de inſt.et ſubſ.
q l.interdum,de uerb.obl.

8 nisi secus de uoluntate testantis appareat[a]: Atqꝫ ita Vlpiani legem interpretor, qui in posthumi institutione, posthumum tantum ex uxore, uocatum dixit[b], quoniam & hæc institutio sub conditione est, scilicet, si posthumus nascetur[c], ast in conditionibus, uerborum proprietas maxime solet attendi[d]. Ex quibus patet, quantum Imolēsis uterqꝫ & reliqui sint decepti[e], qui in soluenda hac Antinomia tantopere insudarunt, unde materiam hanc in innumeras, & illas obscuras sectio-
9 nes distinxere. Non omitto, quod Panormitanus & cæteri tradidere[f], si testator liberorum uerbo usus fuerit, nunquam naturales uenire, eo quòd liberorum uerbum iuris sit, nō naturæ,[g] at uero filius, ad naturales aptius referatur[h]. Ipse tamen id uix ausim approbare, cum hæc tam subtilis differentia legibus recepta non uideatur, animaduertamusqꝫ utrunqꝫ uerbum etiam in hac materia promiscue plerunqꝫ capi, & qui modo liberi dicti sunt, eosdem statim filios uocari[i]: Deinde si liberorum nomen, sub se filios, nepotes, pronepotes, ueluti genus cōplectitur,[k] Sanè sicuti filios, naturales dici certum est, ut & ipsi fatētur, sic igitur & liberos eodem sensu accipi posse necesse erit, nam cui speciei nomen conuenit, eidem & proprie generis uocabulum aptum esse debet, cum genus de eo omni prædicetur, ad quod & species pertinet.[l] Vtuntur tamen hoc liberorum uocabulo authores sæpe pro iustis tantum filiis. Quintil.[m] Nisi forte & hic finitionē mouet, an liberi sint etiam non legitimi: Et Catullus loquens ad Hymæneum.

Nulla quit sine te domus,
Liberos dare, nec parens,
Stirpe dicier.

Emphyteosis Titio & filiis concessa, an ad naturales pertineat.

1 An filiorum appellatione contineantur fœminæ ex proprietate verborum.
2 In contractibus nomine filiorum ueniūt naturales iam nati, nisi ut nu. 6. & seq.
3 Naturales quandoqꝫ succedūt in feudo.
4 Alteri quando liceat stipulari.
5 Stipulatio pro se & filiis, intelligitur ordine successiuo.
6 Naturales nondum nati, nō ueniunt nomine filiorum.
7 Fœmina naturalibus, & quandoqꝫ spuriis acquirit emphyteosim.
8 Extantibus legitimis, naturales excluduntur.
9 Naturales ad feuda non admittuntur, & quare.

CAP. XXX.

QVID uero in contractibus, an filiorum uerbum etiam ad naturales extendemus? Finge stipulatus quis est emphyteosim sibi & filijs: utrum ne naturales his uerbis comprehendentur? Negant Angelus, Decius, & quidam alij,[n] tum quia in cōtractibus uerba stricte & proprie accipi debent[o], naturalis autem proprie non est filius[p], tū

a l.cū pater.§. uolo, de leg. 2. l. fin. de iur. delib.
b l. placet, de lib. et posth.
c l. 1. in fin. de cōd. & dem.
d l. qui heredi. §. mœuius, de cond. & dem.
e Imo. Alex. d. §. si quis rog. nu. 16. Ias. d. l. placet num. 17.
f Abb. c. in præsentia. nu. 22. Doct. d. §. si qs rogatus
g l. liberorum, de uerb. sign.
h l. tutelas, de cap. dimin.
i l. lucius. in fi. de leg. 2. & d. §. si a quis rogatus.
k d. l. liberorum.
l l. semper in generalibus ubi Deci. de reg. iur. Bart. Rub. sol. matr.
m lib. 3. cap. 8.
n Ang. l. generaliter. §. cū aūt. Bal. l. filiū, de his qui sui, Dec. c. in præsentia. nu. 40.
o l. qcquid astringende, de uerb. obl.
p l. filium, de his qui sui sunt.

quia in dubio uerba ſemper cõtra ſtipulãtẽ interpretamur, qui legẽ po-
tuit apertius cõſcribere[a]. Exẽplo illud eſt, & maxime ſimili, quod cũ ap- 1
pellatione filij, & fœminæ quoq; cõprehẽdi regulariter ſoleãt[b], emphy-
teoſis tamẽ alicui & filijs cõceſſa, ad fœminas nõ dicitur pertinere[c], eo
quòd uocabulũ id filii, illas nõ adeo proprio ſenſu, ſed ui magis exten-
ſionis cõplectatur[d], quanto ergo magis & naturales his uerbis excludi
debebunt? Quam ſententiam quandoq; & Bartolus ea ratione com-
probauit[e], quod ſcilicet pater ijs cum extranei ſint, non potuit ſtipula-
ri[f], quemadmodum nec mater filio.[g] Contrarium tamen à pleriſq; eſt
approbatum, uideturq; hæc crebrior ſententia[h]. Ego quoniã nec hos,
nec illos omnino ſequor, ut clarius tota hæc res conſtare poſsit, ſic cen-
ſeo pronuntiandum. Si quis ſibi & filijs fuerit ſtipulatus, ſiquidẽ tũc 2
naturales habebat, & de ijs omnino actum cenſeo, Primum, quia uer-
ba hæc ſimpliciter ſunt enuntiata, quæ ex proprietate & naturales cõ-
plecti apta ſunt[i], Deinde, quia etſi ea non eſſet uerborum proprietas,
in conuentionibus tamen contrahentium uoluntatem potius quàm
uerba ſpectaremus[k], ex eo autẽ hunc naturalibus ſtipulari uoluiſſe hoc
caſu colligimus, atq; in ijs utrunq; ex contrahentibus cõſenſiſſe, quod
ſcilicet ſoli tunc hi filii ipſi ſtipulanti aderant[l], quod optimum eſt uolũ-
tatis argumentum, ut Caſtrenſis tradidit:[m] Nam & cum aliàs natura- 3
les in feudo non ſuccedant[n], ſi tamen quis naturalem filium habens, ſi-
bi & filiis præſentibus & futuris ſtipuletur, naturalis etiam admitte-
tur[o], quoniam contrahentium mentem ex præſenti eorum ſtatu, & cõ-
ditione colligimus[p], Quo circa uerba hic contra ſtipulantem non de-
bemus interpretari, cum de mente conſtet[q], & nõ impropio ſenſu, ſub
iis naturalis etiam contineatur[r], cum filius, naturæ ſit nomen[s], natu-
raq; omnibus æque communis ſit[t], & ij tantum filij appellari non poſ-
ſint, qui ſpurij ſunt, non naturales[u]. Minus repugnat Bartoli argumẽ- 4
tum, nam ut & ipſe alio in loco docuit[x], licet cuilibet ſuper re ſua, uel
quæ futura ſit ſua, alteri ſtipulari[y]. Hinc crederem tũc & in his id ob- 5
ſeruandũ, quod & in iuſtis filiis ſolet, ut ſcilicet ordine ſucceſsiuo poſt
mortem tantum patris admittãtur[z], quo tempore res uere illius iam
effecta fuerit[a], Quanuis.n. hi non omnino iuſti ſint filii, in quibus tan-
tum ſucceſsiuus ille ordo ſpectari ſolet[b], non tamen prorſus & extra-
nei cenſentur, retinentq; filiorum quandam imaginem[c], Veriſimileq;
eſt multum, patrem illis gradatim, ideſt poſt mortem ſuam, non prius
fuiſſe ſtipulatum[d], ad exemplum legitimorum filiorum, ne aliàs plus
hac ſtipulatione hi naturales, quàm cæteri ueri filij conſecuti dici poſ-

a l. ueteribus, de pact.
b l. ſi quis ita, de teſt. tut. l. ſi ita ſcriptũ, de leg. 2.
c Archid. c. ſi quis ſuadẽte. 17. q. 4. Rom. cons. 35. Alex. 61. in . 2.
d l. pronũtiatio, in princ. de uerb. ſi gn. l. quisquis. §. 1. & §. filius. C. ad. l. Iul. ma.
e Bart. d. §. ſi quis rogatus.
f §. alteri. Inſt. de inut. ſtip.
g l. debitor, in fin. ad Trebell.
h Alex. d. §. ſi quis. num. 22.
i l. lucius. §. fin. de leg. 2.
k l. in conuentioni bus, de uerb. ſig.
l Marſil. l. 1. §. ſi ſeruus, de quæſt. num. 9.
m Caſt. d. §. ſi quis. nu. 5. facit. l. he-redibus. § fin. ad Trebel.
n c. 1. §. naturales, ſi de feu. fuer. contr. int. dom.
o Aluar. d. §. naturales, col. 5.
p l. plenũ. §. equij, cũ Glo. de uſu & hab. Ripa. d. §. ſi qs. num. 12.
q l. fin. C. quæ res pign. obl.
r l. lucius in fin. de leg. 2.
s l. tutelæ, de cap. dimin.
t l. hos accuſare. §. fin. de accuſat.
u Auth. ex complexu.
x Bar. l. qđ dicitur in fi. de uerb.
y l. publia, depos. l. pe. C. ad exhib. Bal. Alex. §. ſi ſtipuler in. 9. Fallẽ.
z Doct. l. gallus §. quidã recte.
a Alex. §. ſi quis. nu. 22.
b c. Rayn. ubi Abb. nu. 5. Iaſ. §. quidã recte. nu. 24.
c c. fin. 32. q. 4. Auth. licet. C. de nat. lib.
d Afflic. Decis. 99.

ſint[a]. Declaro tamen ſupradictam regulam[b],ut ita demum naturales
contineantur,ſi tunc extabant,cum ſtipulatio inita eſt,alioquin ſi poſt
id tempus in lucem fuerint ſuſcepti, ſecus arbitrarer : ceſſat.n. tunc
mentis coniectura,de qua ſupra,ſtipulatioq; ipſa ſub conditione cōce
pta cenſetur, ſcilicet ſi filii naſcentur[c],ut ſuperiori capite diſſeruimus,
in conditionibus autem uix unquam à uera & propria uerborum ſi-
gnificatione ſolemus recedere[d], Accedit quod in conditionibus ii uo
cati cenſentur,qui ab inteſtato hæredes eſſe poſſunt[e], filiis enim ut hæ-
redibus ſtipulamur[f], Sed cum hi legitimi nō ſint hæredes[g],merito nec
ad emphyteoſim uocati intelligentur,niſi forte ſecundum eam diſtin
ctionem,quæ ſupra à nobis latius relata eſt[h], quæ ratio ceſſat, quoties
tempore ſtipulationis iam nati ſunt:tunc enim conſtat iis omnino pa
7 trem acquiri uoluiſſe. Atq; ideo affirmo, quod ſi fœmina, ſibi & filiis
hanc emphyt.fuerit ſtipulata,ſemper naturales,quandoq; & ſpurios
contineri,quoniam quoad matrem,nihil ii à legitimis differunt,atque
8 ei ab inteſtato ſuccedunt[i]. Tunc etiam ex pronuntiato noſtro na-
turales admitti negamus, quoties uel tempore ſtipulationis,uel poſt,
legitimi filii ſupereſſent, cum enim hoc filiorum nomen diuerſas per
ſonas complectatur, ordine ſucceſſorio ii prius ſemper uocati intel-
liguntur,quorum ab inteſtato potior eſt cauſa[k], ideo æquum eſt, ut &
hoc caſu,naturales à legitimis excludantur,qui & in adeunda hæredi-
9 tate,iis quocunq; caſu longe ſunt inferiores[l]. Rurſus & ad natura-
les hæc tunc non pertinere dicuntur,ubi de feudi agitur ſucceſsione[m],
ad id enim naturalibus non licet aſpirare,ſeu ob rei ipſius, ſeu domini
fortaſſe concedentis dignitatem[n].

a Paris.c. in præſentia.nu.91.
b Vide quæ diximus cap.præced.
c l.interdū,de uerb.ob.l.1.in fin.ubi Bar.num.25.de cōd.& dem.
d l.mœuius,de cōd.& dem.
e l.lucius.2. cū gl. de hæred. inſt.l. filiusfam.§.cum quis.ſecundū uerū intel.de leg.2.
f Glo.l.ſi tibi §. pactus, de pact. Alex.d.§.quidā recte.num.8.
g §.fi. Auth.quib. mod nat.ſui.
h 5.cap.27.
i §.noiſsime, Inſti.ad Orfit.l.pe. C.eod. Abb.c. in præſentia.nu.24.
k Bart.l.iuſiurādi §.liberi. de ope. libert.Soz.§.quidā recte.num.4.
l Auth.licet.C.de nat.lib.
m c.1.§.naturales.ſi de feu.fuer.
n Doct.d.§. naturales.

Emphyt.eccleſiaſtica, an ad naturales tranſeat, an etiam ad legitimatos.

1 Naturales abſq; peccato ſuſcipi non poſſunt.
2 Eccleſia naturalibus eſt fauorabilior quā ius ciuile.
3 An legitimati adhuc cenſeantur infames.
4 Emphyt.eccleſiaſtica illegitimo conceſſa, etiam ad eius naturales deſcendit.
5 Emphyt. acquiri poteſt ſpuriis loco alimentorum.

CAP. XXXI.

POSTREMO limitant ſupra traditam regulam omnes[o]in em-
1 phyteoſi eccleſiaſtica,quam ad naturales idcirco nolunt pertinere,
quod huiuſmodi filii abſq; peccato concipi nequeant[p],quod cum ma-
xime eccleſia abhorreat[q], ueriſimile non eſt,de tali ſobole eam unquā
cogitaſſe. Ego tamen in hoc ſubſiſto,aut enim de naturalibus non
dum natis loquimur,aut de natis iam, cum emphyteoſis concedeba-
tur : Priore caſu,communem quidem limitationem ſequor, nō tamen

o Doct.§.ſi quis rogatus, et Canon. c.in præſentia.
p c.meretrices.32.q.4.
q c.fin.de præſcri.

communi ratione,sed ea de qua modo egimus , quod in talibus filijs
conditio subintelligitur,si nascentur[a], quæ res facit,ut de iustis tātum
filijs uerba hæc accipiantur. Aut uero de iam natis quærimus, & ip-
se quidem contra sentio: Primo,quia peccati in his committendi nul
la uertitur amplius suspitio,ex quo iam erant procreati: Deinde quia
etsi qua peccati adesset dubitatio,nescio cur eam magis in his , quàm
in cæteris priuatorum bonis uelimus uindicare , cum omnibus gene-
raliter concubinatus hodie sit interdictus[b], Quod siquid in alterutro 2
discriminis esset constituendum,facilius forte hi , quoad ecclesiastica,
quàm profana bona possent obtinere[c],siquidem uidemus ecclesiā mul
to quàm alias leges his benigniorem & propensiorem[d]: nec.n. quoad
eam quid interest,quomodocunq; quis natus conceptúsue sit[e], cum ea
cuiusq; uirtutes,uitiáue tantum respiciat,quæ nō ex semine, sed ex pro
pria uoluntate contrahuntur[f]. Cum igitur in priuatis certum sit,eam
peccati suspitionē nihil officere,quominus naturales quandoq; ad em
phyteosim admittantur,cum ex illa conditione,nulla delinquendi pa-
tribus præbeatur occasio,ut aduersus Ruinum[g],recentiores late & sub
tiliter ostenderunt[h], cur in ecclesiasticis bonis diuersum ius constitue
mus ? cum præsertim hodie quoad successionem,ius ciuile tātum ob-
seruetur[i]? Contrariam tamen opinionem,ut modo dicebam,eatenus
Doctores affirmant , ut licet quis natalibus restitutus esset,adhuc ta-
men ab ecclesiasticæ emphyteosis successione excludendum censeāt[k], 3
quoniàm adhuc & legitimatis infamiæ quædam nota inhæreat[l],quam
maxime ecclesia detestatur[m], Sed hoc intelligendum est,nisi per subse-
quens matrimonium legitimatus fuisset,cum tunc nihil prorsus à ue-
ris,& iustis filijs differat[n], Aut nisi expresse ad bona ecclesiastica esset le
gitimatus[o], ab eo uidelicet qui super rebus ecclesiæ posset statuere ,
qualis est solus Pontifex,[p]atq; ille cui ab eo specialiter hæc facultas cō
cessa fuit[q] : Cum enim Pontifex & de ipsis matrimonii initiis & origi-
ne posit decernere[r],cur non & infamiam quamlibet , ac turpitudinis
maculam delere[s] ? Hoc tamen,ut dixi,esset ab ipso Pontifice expri-
mendum,nec sufficeret generaliter legitimorū iura dedisse,sed de bo-
nis ecclesiasticis mentio inprimis esset facienda[t]. Addidit etiam Bal- 4
dus[u], quod si initio hæc emphyteosis ab ecclesia illegitimo alicui pro
se & filiis fuerit concessa,eius deinde & naturales filios in ea posse suc-
cedere,quoniam ex hoc constat,huiusmodi hominum genus ab ea nō
omnino despici:Sed hoc pleriq; reprobant ea ratione,quia si naturalis
quispiam grauatus fuerit,si sine liberis decesserit, hæreditatē restitue-
re,non tamen deficiet hæc conditio ob naturales tantum[x], uerum ob

a l.interdum,de uerb.obl.
b c.nemo. 32. q.4.
c de bonis tantum loquor , non sacris ordinib. aut sacerdotiis , quæ illegitimis nunq̄ dantur.c.i. ij. de fil.præsb.6.
d arg.c.cū habebret.in fi. de eo q̄ dux. in matr.
e c.dominus.56. Dist.
f c.nasci.ead.Dist.
g Ruinus §.et quid st tantum.
h Rip §.siquis.nu. 50.& l.si unq̄. nu.78.Paris.c.in presē.nu.47.49
i Abb.c.tanta.qui fil.leg.col.2.
k Bal.l. general §. cū āt.Imo l.quod dicitur, de uerb. ob.Alex cōs.94. in.1. Dec. 171. in princ.
l de hoc an uerum sit dicam infra cap.55.
m Alex.l.3.de lib. & po.num. 7.
n §. dubitatū Authē. de inc.nupt. Ancb.229.Alex. §.siquis.nu.18.
o Glo.c.1 §.naturales ubi Doct. si d feud.fuer. Alex. 87.in.2.
p c.per uenerab.q fil.leg.c.bene q. dē.96.Dist.
q c. q̄d trāslonem cū Glo.d of.leg.
r c.tāta,q fil. leg. c.nō d bet,d consang.& aff.
s Soz.l.gallus §. si eius.nu.5.c.in nотuit,cū Gl.d elc.
t Glo.d.§.nāles.c. cū Vinton.cū Glo.de elect.
u Bal.c.quæ in ecclesiarū,d cōst.nu.51.
x l.generaliter.§.cū autē,ubi Ias.in fi.C.d inst.& subst.

iustos & legitimos liberos[a]. Ego tamen cum Baldo sentio, & ad argumentum respondeo, procedere id in conditione tacita, quæ à lege fuit inducta, ut successio ad filios transmitteretur[b], Quocirca naturales non comprehendit, quoniam frustra in iis subintelligeretur, cũ ab intestato hæredes esse non possint, ut acutissime & latissime à Sozino traditum est[c], Hic longe diuersum est, ex quo illegitimus est is qui stipulatur, unde elicitur concedentis animus, qui talẽ sobolem nõ aspernatur[d].
5 Hæc autem omnia in proposita tantum quæst. affirmamus, ubi de filiis solum mentio facta fuit, Quod si expresse pater emphyteosim sibi, & filijs suis naturalibus, aut etiam spuriis stipulatus esset, tunc sunt qui dicant, emphyteosim illis recte acquiri, quod alimentorum loco censeatur, & pro ea tantum parte iis sit decernenda[e].

a l. generaliter §. cũ autẽ, ubi Ias. in fi. C. de inst. et subst.
b l. cũ acutissimi. C. de fideic.
c Soz. l. cũ auus. num. 65.
d Ripa §. si qs. nu. 66. Bal. d. c. quæ in ecclesiarum.
e Afflic. Decis. 99.

Utrum in lege communi uel municip. filiorum appellatione, illegitimi comprehendantur.

CAP. XXXII.

ARDUA inprimis, & difficilior cæteris[f] illa est disputatio, an in legis dispositione, filiorum uocabulo naturales contineantur: Qui
1 dam[g]. n. ociose nimis distinxisse uidentur, ut in legis dispositione contineantur, in hominis secus: Alii[h] considerandum esse duxerunt an negãdo, an uero enuntiando lex disponeret: Alii[i] latius differentes, actũ naturalem à ciuili, delictum patris à filii, incommodũ eius ab alio secreuere: Plumbinus[k] quoq; naturalẽ materiam à ciuili, fauorem ab odio, rursus quod odium ratione niteretur, ab alio seiungendũ arbitratus est: Ioan.[l] Imol. adeo uerbose locutus est, ut non sit expeditum ex regula aliqua loqui ex eius distinctionib⁹, & subdistinctionibus, sed quod de norma lesbia aiunt, regulam ad factorum euentus inflectere doceat: Alex. uarios quandoq; casus cõsiderauit, multipliciterq; distinxit[m], alibi pro regula constituẽdum censuit[n], filiorum appellatione naturales non uenire, subinde tamen de ea limitandum, cum lex pœnam filijs imponeret[o], uel cum ratione naturali niteretur[p], Sed cum legamus filiam cuius pater artem ludicram exercuerit, senatorio uiro nubere nõ posse,
2 nec id in naturali locum habere[q], uelintq; pleriq; testamentũ duorum testimonio munitum inter naturales filios, irritum haberi[r], & tamen

f Alex. l. ex facto §. si qs rogatus, ad Treb. nu. 25.
g Cy. l. cum pater §. uolo, de leg. 2.
h Bal. l. libertinũ. C. de int. matr.
i Castr. d. §. si quis rogatus.
k In disput. Statuto pis. ult. pag.
l d. §. si quis.
m cons. 60. in. 2. num. 18.
n d. §. si quis nu. 31.
o Glo. c. statutum 2. de heret. in. 6.
p l. parentes, de in ius uoc.
q l. lege §. i. de rit. nupt.
r l. Ale. d. §. si quis. nu. 45. & in §. ex imperfecto. C. de testam. Dec. cõs. 610.

naturali ratione inter iustos filios admissum sit[a],quo iure in ore duorũ
stat omne uerbum[b],uixq; sit legem inuenire,quæ naturali aliqua ratio
ne non fulciatur[c], nõ sat firma uidetur Alexãdri doctrina,ut alia omit
tam quæ in contrarium adduci possent. Alia etiam Cyni Iacobiq; di-
stinctio quæ communiter recepta asseritur[d],non satis præsentem expli
cat difficultatem.Panormitanus paucis rem absolui posse existimauit[e],
nempe ut attendamus uerbis ne legis aut ratione naturales compre-
hendantur.Et Bartolus[f] nil temere diiudicandum,sed materiam subie-
ctam,& mentem disponentium attendendam credidit,quod & doctis
simus Alciatus cõprobauit in familiæ uocabulo[g].Alii alia etiã tradide
runt[h]. In tanta igitur difficultate,Felinus cum immẽsum uideret pe-
lagus,pedem retulit, seq; ei committere ausus non est[i], unde & nos
subsistimus. Quod si nostram sententiã proferre cogamur,à Bartolo
& Panormitano,in idem propè conuenientibus,doctissimis & fidissi-
mis iuris nostri interpretibus recedere non auderemus, ut ex subiecta
materia diiudicemus,spectemusq; & uerba[k],& rationem legis[l],ut si ex- 3
pressa sit ratio,uel una & certa adduci posit,ubi de filio lex loquitur,
eaq; uigeat in naturali,sine dubio naturalem contineri dicamus, quia
hic nulla est extensio de persona ad personã,sed legis dispositio, & cõ-
prehensio[m], ut communiter approbant iuris interpretes[n]: lege.n. cau-
tum dicitur,non solum quod uerbis,sed & quod mente,& sentẽtia cõ-
prehẽditur[o],Quod si nec uerba,nec ratio expressa,uel unica inclusa, na
turales complectatur,à uerbi propria significatione, quæ filium ex iu-
stis tantum nuptiis procreatum appellat[p], recedendum non arbitra-
rer[q]:Et breui hac Bartoli & Panorm.distinctione,omnia quæ per Do-
ctores congeruntur & inuoluuntur,digeri & componi posse arbitror.

Sit igitur pro regula,In legum dispositione,filios eos accipi,qui iusti
sunt[r],non naturales[s], Vnde statutum quod extãtibus filiis masculis fœ
minas à successione repellit,de naturalibus non intelligitur, sed de le-
gitimis[t],& dicimus immunitatem patri ob numerum filiorũ conces- 4
sam,tunc demum locum habere,si iusti sint[u],Et cum filiam cuius pater
ludicram artem exercuit,Senatorio nubere lex prohibet,de ea intelli-
gendum quæ iusta sit filia,non etiã cuius pater naturalis tantum artẽ
illam secutus sit[x]: Ex quibus cernere est,iustis filiis, patris uel honorẽ,
uel turpitudinem, & prodesse & nocere, illegitimis non æque. Vnde 5
& dictum illud, à Doctoribus sæpe iactatum[y], nũquam illegitimis ma
gis quàm legitimis subueniendum, ne castitati luxum, libidinemq;
anteponamus,non semper utiq; firmum erit. In uniuersum quidem
fateor,dictum id, locum obtinere posse[z], Verum cum ad particularia
quædam inde deriuantia respicimus, nonnunquam secus est: Ecce
enim

a d.§.ex imperfecto,ubi Doct.
b c.cũ esses.c.relatum,de test.m.
c c.erit ãt.4.dist.
d Alex.d.§.siquis.nu.28.30.
e in.c.in presẽtia,in.1.Glo.uersic.nunc attende.
f Bart.l.tutelas,de cap.dim.l.pronunt §.familiæ, de uerb.sign.
g d.§.famil.ad fin.
h Corn.cons.9.in 4.litera.c.Ruin.cons.9.in:4.
i Fel.d.c.in præsentia.nu.33.
k l.nõ al'r.de le.3.l.labeo,d sup.le.
l l.nominis.§.i.de uerb.sign.
m l.his solis.uer.satis tacite.C.de reuoc.don.
n Cast.las.l.q̃uis.nu.6.C.d fideic.
o d.l.nominis.
p l.filiũ,de his qui sui sunt.
q d.l.non aliter.d.l.labeo.
r d.l.filium.
s l.senator.cũ gl.l.liberos,cũ Glo.de senator.
t Tiraq.l.si unq̃.nu.48.uer.susce.liber.C.de reuo.don.
u l.2.§.i.de excus.tut.
x l.lege.§.i.de rit.nupt.
y Alex.in d.§.siqs.Doct.in.c.in præsentia.Auth.de rest.& ea quæ par.
z d.Auth.de rest.

enim cum quid alicui beneficii, & muneris loco conceditur, quis eum non dicat, cæteris qui eius participes non sunt, longe esse fauorabiliorem? plerunq; tamen lucrum id, incommodum aliquod subsequitur[a], quod à præcedenti beneficio seiungi nequit[b], facitq; ut cæteri, ad quos
6 id commodum non pertinuit, gratiosiores ideo esse uideantur, quod eo onere sint liberati, cũ tamen res lõge aliter se habeat, siquidẽ maior pœna, à maiori etiã plerunq; bono descendit, ut ait Bartolus[c]. Sic & iustus filius, non ideo quod patri acquirat[d], illegitimus sibi[e], ille sub alieno iugo, hic sui iuris sit, ideo absolute fœlicior erit illegitimus, cum in uniuersum longe sit melior iusti conditio, qui omnia patris bona capere poterit, honores, dignitates, quæ illegitimo interdicũtur: Atq; hæc ego ita declaranda censeo, licet aliqui aliter senserint,[f] Sic interdictio
7 facta patri, ne seruos alienet in adulterio filiæ, de iusta filia intelligitur[g], Sic lex permittens patri inter liberos duobus testibus testari, solũ in iustis filijs locum habet[h], Et lex Muncipalis cogens quoscũq; de omnibus sibi relictis, aliquid soluere fisco, exceptis filijs, naturales non excipiet, cũ enim ea sit ratio excipiẽdi filios, quia magis quod suũ iã erat[i] consequi, quã lucrum quærere uideantur, nec naturalibus parerna hæreditas, præter alimenta debeatur[k], merito aliud ius in eis statuendum fuit, nec à uerborum proprietate recedendũ. Nã si aliàs uidemus, ubi eodem uerbo plura significãtur, quæ sine ulla suspitione, & delicto, à iure sunt approbata, uerbum tamen ipsum absolute prolatum in nobiliori tantum sensu capi[l], quo magis id in casu nostro dicendum fuerit, ubi alterum delictum sapit, nec nisi certis casibus tali nomine dignum existimatur[m]? Ex his infertur, si lege Municipali pater filij cõdemnationem redimere teneatur, de iusto intelligendum[n], ea enim uidetur fuisse statuendi ratio, quia iure patriæ potestatis à filio emolumentum capit[o], & iure patriæ potestatis potuit eum compescere[p], ideo & incommodum, & mollioris suæ educationis pœnas, non iniquum est eum sustinere[q], qui enim potuit rebus prospicere, & euentus quosdam impedire, si hæc omisit, culpæ reus est[r], Sic quoq; si lege uel rescripto, Regi cõcedatur, ut ipse cum filijs intra domesticos parietes facere rem diuinã possit, hic illegitimi filij non comprehendentur, cum generaliter hoc cæteris sit interdictum[s], nec enim est uerisimile, quos ecclesiastica constitutio detestatur, & à sacris repellit[t], eos generali lege uel rescripto in
8 rebus diuinis adiuuari[u]. Et generaliter ubicunq; non erit expressa ratio, uel certa assignari possit, qua naturalis comprehendatur, siue communi, siue Municipali lege, de filijs fiat mentio, de iustis intelligemus, ne à uerbi proprietate, aut à regula facile recedamus[x].

a Bal. l. qđ fauore, in. 7. limit. C. de legibus.
b l. 1 § pro secũdo C. de cad. tollen.
c l. i. C. de dignit. lib. xij. nu. 88. & Felin. c. cũ qdam de iureiuran.
d l. placet. de acq. her.
e l. fin. ubi Doct. C. đ natur. lib.
f Parisius. c. in prẽsẽtia. nu. 81. in fi. & seq.
g l. 3. C. đ adulter.
h Dec. cons. 610. Alex. & Natta in. § ex imperfecto. q. 14.
i l. in suis, delib. & posth. Dec. l. fin. nu. 11. 12. C. de edic. diu. adr.
k Auth. qb. mod. nat. sui. §. ãtepẽ.
l l. 1 §. 1. si ag. uect. uel emphyt.
m facit. c. fin de rest. spol. in. 6. arg. l. hoc leg. de leg. 3. et. l. fin. C. de his q uẽ. æta.
n l. Alex. d. §. si qs. nu. 30.
o d. l. placet. l. 2. 3. C. de patr. potes.
p d. l. 3. C. de patr. pot.
q l. secundũ naturam, de reg. iur.
r l. quod quis ex, et. l. qui non facit, de reg. iur.
s Glo. Clem. 1. de baptis. Alex. d. §. si quis. num. 25.
t c. p uenerab. infi. q fil. leg. c. 1. & toto tit. đ fil. presb.
u c. fin. đ rest. spol. in. 6. arg.
x Glo. l. omnis diffinitio. Bart. l. quotiens. si quis. caution.

Quando in legib. nomine filiorum, ueniant illegitimi.

1 Illegitimi patrem in ius sine uenia non uocant.
2 Filij patrum exempla solent imitari.
3 Pater iniuriam illatam naturali filio potest prosequi,& contra.
4 Statutum de causis compromitten. inter patrem et filium, pertinet etiam ad naturales.
5 Intell.l.3.C.d.adult.
6 Cur mater inter naturales filios cũ duobus testibus testetur, non pater.
7 Appellatione filiorum,in dubio non ueniunt illegitimi.
8 Ex communi usu loquendi,secus.
9 Aliud est dici,filium,simpliciter, aliud dici,filium spurium.

CAP. XXXIII.

VBI uero expressa erit in lege ratio, uel certa deprehendi poterit, quæ ad illegitimos pertineat,tunc & de ijs actum in lege dicemus, quanuis illi expresse non sint nominati [a], Vnde & multo magis hoc affirmabimus, quando uerbis etiam legis absq; alia interpretatione contineantur, Ecce ait lex: parentes in ius sine uenia uocari
non licere, [b] hic sanè, cum nulla alia sit ratio, nisi quod honorem ijs 1
haberi æquum est, qui nobis benefici adeo fuere,ut eis uel uitam uel libertatem acceptam feramus [c], merito & naturali patri eum honorem deberi dicendum fuisset, quanuis lex non expressisset [d], Sic & in matrimonijs cum pudor naturalis attendatur [e], merito inter naturales etiam ac illegitimos obseruatur [f], Sic & fraudis suspitio, cum impediat matrimonium inter tutorem et eius filios, in potestate uel extra potestatem,uel etiam extraneos hæredes,uel filios præteritos, uel exhæredatos [g], ideo & naturales comprehendet [h], ex sententia legis remouentis eos,in quibus inest fraudis aliqua suspitio, propter affectionem & cõmunem naturam tutoris in eos [i], Pari ratione coercen-
tur filij naturales ob paternũ læsæ maiestatis crimen,quia in filijs simi 2
lia metuuntur [k],at potissimũ naturales & illegitimi paternæ nequitiæ sunt imitatores [l], qua ratione si statuant ciues,ut rebelles,exules,hæretici,cum filijs, ab officijs,honoribus,& urbe arceãtur, naturales quoq; filij excludentur [m], eo quod illa exclusionis est ratio,quia paterna exẽ
pla ueremur, Sic naturalis pater, iniuriarum agere poterit aduersus 3
eum,qui filiũ naturalem læserit,quoniam ea cõpetit actio,quotiens ijs iniuria infertur,qui potestati aut affectui nostro subijciuntur [o], sed naturales quoq; ad dolorem ignominiamq; nostrã pertinẽt [p]. Nec aliud dicendũ est,cũ lex permittit filiũ pro patre agere,uel ẽ cõuerso, ea.n. est ratio, quod confidit lex fideles futuros naturali illa affectione & pietate, quam interdum in naturalibus maiorem intuemur [q]. Sic & lex Pompeia de parricidijs,uel alia quælibet infesta filijs, qui patrem occiderunt, naturales etiam arctabit, quod affectionem lex consideret [r] & naturam communem [s],qua etiam inductum est, ut accusare naturalis possit, et patris necem uindicare [t], expressa enim

a l. nominis et rei §.1.de uerb. sig.
b l.4.§ in ius uoc.
c l. 2. C. de in ius uoc.
d l.parentes,de in ius uoc.1as.§. penales.inst.d act. num.60.
e l. adoptiuus.§. i. de rit.nupt.
f d.§.i.et.l.et nihil eod.tit.
g l.non est.l.nõ solum. l. libertũ 2. de rit. nupt. ubi expressa ratio.
h l.libertinũ.C. de interd.matr.
i d.l. libertũ, d.l. nõ solũ. et. l.hos accusare.§.fin.d accusat.
k l.qsquis.§.i.C.ad l iul.maiest.
l c.literas. i. et fi. de fil.presb.c. si gens. 56. Dist. Alex. d.§. siquis rogatus. nu.25.
m Alex. post Imo. d §.siquis.nu.31. licet Bald. cum Ang.quãdoq; aliter,ut ibi.
o l.i.de iniur.
p l.3.2.1.ĩ fi. d lib. cã.l. adoptiuus. .§.i.uer.pudor,d rit.nup. cũ.l.i.§. usq; adeo pudorẽ de iniur. Alex.d. .§.siquis.nu.38.
q Alex.d.§.si quis nu.39.et seq.
r l.i. in prin.C. de his qui par.
s l.hos accusare.§. .i.de accus.
t Bar.l.2. d accus.

ratio, uel certa quæ exprimi poteſt, hoc operatur, ut ſupra demonſtra
4 tum eſt. Hinc cum Paulo, Alexandroq;[a] exiſtimarim, cum lege Muni
cipij cauetur, ne filius cum patre in iudicijs ordinarijs conſiſtat, ſed
in communes amicos compromittat, naturales quoq; contineri,[b]
quandoquidem honorem et reuerentiam quæ patri debetur,[c] a' ſtatu
entibus conſideratos uerifimile eſt, et quoniam inter tales domi con-
gruentius res tranſigitur:[d] Generaliter ergo a' regula recedemus, quo
tiens expreſſa ratio in noua lege, uel certa, diuerſos nos trahet,[e] Nec
quenquã mouere debet, quod mater in cuius poteſtate filia nõ ſit, quæ
5 adulterium commiſit, ſeruos ſuos intra legitimum tẽpus manumit-
tere nequeat, & tamen pater naturalis poſſit,[f] nam cum uerba legis ſu
per hac re diſponentis, & ſentẽtia, uel ratio quæ forte fuerat expreſſa,
ſint ſublata Imperatoris teſtimonio, affirmantis, & uerba & ſentẽtiam
legis, iuſtum tantum patrem arctaſſe,[g] credendum eſt, nec diuinãdum
a' nobis aduerſus Imperatoris teſtimonium,[h] Quin illa Imperatoris
ſanctio maxime noſtrã hãc diſtinctionem firmat in præſenti materia,
ut ſcilicet legis uerba, ratioq; potiſsimũ inſpiciatur. Nec rurſus quod
6 ſupra diximus, teſtamentum a' patre factũ duobus tantum teſtibus in-
ter naturales liberos, non ſubſiſtere, cũ in matre aliud ſit, abſonum ui-
deri debet, et ſi Speculator,[i] Imola, & recẽtiores quidam[k] aliter ſenſiſſe
uideantur, nec.n. ratio certa eſt, eadem in patre naturali ac matre, ſiqui
dem matris etiam naturalis bona, ab inteſtato filijs uel ſpurijs deben-
tur, niſi ſit illuſtris,[l] unde et ei, ac per eius lineam cognatis, coniuncti
dicuntur,[m] at ſecus in patre naturali,[n] Conſtitutionis autem Imperato
riæ,[o] ea uidetur fuiſſe ratio, ut inter liberos teſtamentum duobus teſti
bus ualeret, quia nihilominus ab inteſtato ad eos peruentura eſſet hæ-
reditas,[p] Ideo cũ certa ratio non urgeat, a' regula non fuit receden-
7 dum. Nil ergo in re dubia conſtituemus, ſed ſubiectam materiam, uer-
ba, & ſententiam nouæ uel antiquæ legis cõſiderabimus, & ſi certa ra
rione ducemur, ut etiam naturales filios nominemus, id faciemus, ſin
ratio aperta non ſit, ſed uaria uel multiplex afferatur, tunc a' regula
non diſcedemus,[q] Quæ quidem ego ita ſe de iure habere arbitror.
Quod ſi communis uſus loquendi in filiorum appellatione diuerſus
8 eſſet, illegitimosq; etiam æque ac legitimos complecteretur, ei tunc
magis ſane' quam legum rationibus et regulis eſſet deferendũ, tuncq;
nulla eſſet dubitatio, in quacunq; diſpoſitione, ubi de filijs fieret men
tio, et de his actum eſſe,[r] Nam & in teſtamento ſi naturales filij nomi
nentur, ueniunt etiam ſpurij, ob communem uſum loquendi,[s] quanuis
proprie ſpurij a' naturalibus ualde differant. In eo tamen cauendum
9 erit, ne decipiamur, an ſpurij ex communi uſu loquendi filij ſimplici-

a d. §. ſi qs rog. nu. 33.
b Mar. Blanc. in Tract. de cõprõ. q. 3. nu. 7. 11.
c l. 2. C. de in ius uoc. l. parentes. C. eo.
d l. congruentius. C. de patr. pot.
e l. ſi quis tutor. §. quid ergo, de rit. nupt.
f l. 3. C. de adulter.
g d. l. 3.
h l. 1. §. hoc etiam. C. de uet. iur. enu cle.
i Spec. in tit. de In ſtr. ed. §. cõpendio ſe, uer. quid ſi pa ter nãlis. Imo. d. §. ſi quis.
k Nata. in Repet. §. ex imperfecto q. 14. in fi.
l l. ſi qua illuſtris, ubi Docto. C. ad Orfit.
m Felin. c. ſunt & alij, de reſcr. nu. 51.
n k. lex. d. §. ſi quis nu. 41. 42.
o d. §. ex impfecto.
p Iaſ. l. hac conſul- tiſs. C. q teſt. fac. nu. 4. Dec. nu. 37.
q Glo. l. ois diffini- tio, de reg. iu.
r Bart. l. pronũtia tio. §. ad uer. ſig. et. l. fin. C. eod. Ang. conſ. 30. An char. 187. col. fin.
s Iaſ. conſ. 51. in. 1.

ter, an uero filij spurij nominentur, et ita cum hac adiectione spuriorum, Nam tunc si statutum de filijs tantum loqueretur, forte nec ex communi usu continerentur, ex quo uulgo non filij alicuius simpliciter, sed filij illius spurij uocãtur, qua in re multi errare solent, ut Angelus respondit [a], Remoto uero hoc communi usu, tunc difficillimã omnino hãc quæstionẽ esse censeo, pro qua tamen decidẽda, clarior mihi & expeditior præ cæteris nostra hæc sententia uisa est, quam duplici tantum capite complecti uolui, quod ex his duobus ueluti fontibus cæteræ omnes quæstiones manant, quæ sane infinitæ sunt, ob idq; singulas latius persequi non libuit, quod operæ pretium non putaui, cum ad hæc duo capita, omnia facillime & breuissime redigi possint, longius in unaquaq; separatim disputãda, tẽpus frustra consumere, quod nimis ociosi hominis esset, et acutioribus ẽt ingenijs fortasse molestũ.

[a] Ang. cons. 401. col. fin.

An L. Si unquam. C. de reuoc. don. habeat locum in illegitimis filiis.

1 Naturales æque ac legitimi à patre uidentur diligendi, et nu. 7.
2 Legitimatione filij donatio nõ reuocat.
3 Naturalis præteritus à patre non impugnat testam. nisi ut nu. 10.
4 Vbi lex subaudit filios, semper intelligit de iustis.
5 Liberorum nomen iuris est.
6 Naturales non uidentur filij.
7 Quare si nãles secundum naturã sunt, affectio patris erga eos non præsumatur.
8 Naturales pro qua parte rescindere donationem possint.
9 Naturales, & spurij quandoq; reuocant donationem matris.
10 Ratione alimẽtorum, spurii pteriti, patris testamentum rescindunt.

CAP. XXXIIII.

CAIVS Martius liberorum sobole carens, ex mera liberalitate & munificentia, bona sua omnia Sempronio donarat, aliquotq; post diebus filium sibi illegitimũ quæsiuit: Dubitatum est, an ex Constantini constitutione [b], hæc donatio esset reuocanda. Qua in re Doctores reperio, uarie prout & in præcedentibus fere omnibus quæstionibus sensisse, Namq; Oldradus uir grauissimus ob legitimam tantum sobolem, repeti donationem factam tradidit [c], qua in sententia Baldus etiam sæpe fuit [d]: Alexander, in spurijs quidem id ipsum affirmauit, eorum procreatione donationem minime reuocari, ast de naturalibus ualde dubitauit, nihilq; de ijs certo pronunciare ausus est [e]: Ripa aperte distinxit [f], naturales filios perinde ac legitimos donationẽ antea factam, statim irritam reddere, spurios non reddere: Recentiores deinde alij indistincte uoluerunt [g], quoscunq; filios seu naturales siue spurios nihil donationi iam factæ nocere, cum id tantum in legitime natis seruetur. Ex quibus res satis dubia uideri potest: quod tamen ad spurios attinet, in his & omnes consentiunt, et ego quoq; affirmo, eos

[b] l. si unquã. C. de reuoc. don.
[c] Oldr. cons. 278 col. fin. arg. l. qui libertinus § pen. de oper. liber.
[d] Bal. c. innotuit. nu. 8. de elect. et cõs. 129. in 2. col. fin.
[e] Alex. cõs. 40. in 4. nu. 14.
[f] in d. l. si unquam nu. 65. 73.
[g] Tiraq. d. l. si unquam. uer. susceperit liberos. nu. 45. 51.

ad infirmandam talem donationem minime admitti,niſi ut infra dice mus,Sed de naturalibus,uidebatur Ripæ opinio prima quidem fronte ſatis eſſe probabilis,illos ſcilicet donationẽ prorſus ualere infringere, nõ ſolũ quod uidemus, naturales à legibus,plurimis in rebus ut filios agnoſci[a],cum et eis ab inteſtato certam ſucceſsionis partem,in bonis paternis tribuant[b], uerum etiam quia cum illa Conſtantini ſanctio ea ſolum nitatur ratione,quod ueriſimile nõ eſt patrem ſi exiſtimaſſet,ſe liberos habiturum, ita res ſuas extraneis uoluiſſe donare[c], cadit hæc
1 quoq; præſumptio erga naturales filios, ſi quidem affectio hæc parentum in liberos, ex iure naturali potius quã ciuili ſpectatur[d]: Aſt iure naturæ nulla fit differẽtia inter legitimos & illegitimos[e],æqualisq́ erga oẽs pietas et beneuolentia patris eſſe cenſetur[f],igitur et exẽplo legitimorũ filiorũ à naturalibus tota hæc uidetur donatio retractanda.

Ego tamen hanc ſententiã, aut conſulendo,aut iudicãdo nunquam ſequerer,credo.n.legitimos opus eſſe filios adgnaſci, ut ius perfectum donationis reſcindatur,ſuntq́ innumera,quæ hoc recte probent argumenta,quæ tamen ego uti nõ ualde neceſſaria in præſenti miſſa facio.
2 Conſidero uero id inprimis, dubitare Doctores ſolere, an ſi poſt donationem legitimetur filius,ex hoc donatio reuocetur, frequentiusq́ omnino concludere,non reuocari[g]: Quod ſi id in filio natalibus reſtituto ita obtinet,quis iam locus erit quæſtioni de naturali tantum,cui benignum illud principis lumen nondum affulſit, ſed nube adhuc illa circumfuſus iacet? Volunt hi quoq;,actus inter uiuos difficilius multo,quam ultimas uoluntates reſcindi[h],Sed certum eſt filium natura-
3 lem à patre præteritum in teſtamento, ſiue ante,ſeu poſt teſtamẽtum natus fuerit,illud impugnare non poſſe[i], cũ ei non debeatur legitima ab inteſtato,quæ ſola ius nobis tribuit aduerſus iudicium patris[k],Quo minus ergo donatio cuius fauore ut ſuſtineatur,multa aduerſus regulas iuris ſunt recepta[l], hac ſola naturalis filij procreatiõe reſcindetur? Accedit quoq;, quod ubi lex mentem alicuius interpretatur, ut filios
4 ſuos in aliquo actu excludere noluerit,quanuis de ijs nihil ibi expreſſerit[m],ſemper de iuſtis et legitimis filijs intelligit,nõ naturalibus[n],Vnde in hoc differre dicunt[o],An conditio illa,ſi ſine liberis, à teſtatore fuerit prolata,an uero tacite à lege ſubintellecta,quod priore caſu quandoq́ & naturales ex mente cõprehenduntur[p], poſteriore nunquam.[q] Sed cũ in caſu noſtro,hæc conditio(ut ſi filij naſcentur, donatio nulla ſit)à lege ſubaudiatur[r],Propterea fatendũ eſt legitimos oportere fi-
5 lios naſci,non naturales tantum. Omitto hic etiã liberorũ nomen[s], iuris eſſe,& ideo de iuſtis tantum intelligendũ,cum uerba ſecundum ius non factũ accipi debeant[t], Omitto & quæ aliàs diximus de legum

a l. parentes, ubi Bal. ꝗ in ius uoc.
b Auth.licet.C.de nat.lib.
c Arg.l. cum auus de cond.& dem. l.cum acutisſimi C.de fideicõ.
d l.lucius.§. amiciſſim.de exc.tut.l. hos.§.pen.de accuſ.l. adoptiuus §.ſeruiles, ꝗ rit. nupt.
e §.natura. Auth. qb.mod.nat.ſui.
f Bal.c.quæ in eccleſ. de cõſt. col. fin.Anchar. 225. col.pen.
g Bal.l.ij.ĩ fi.C.ſi infr. patr. Iaſ. Rubr. de lib. & poſt.nu.4.Tira. d.l.ſi unquã uer. ſuſceperit nu.58.
h Bart. l. tale pactum,in fi.ꝗ pac. Tiraq.l.ſi unquã uer. libertis. nu. 52.
i Glo.l.1.uer.nãles et Bart.de cõtra tab. Alex. conſ. 74.in 2.ĩ fi.Gui. pap.q. 632. col. fin.
k l.oimodo.l. quoniam.C.de inoff. teſt.
l l. ſiquis argentũ §.fin.C.de dona.
m prout in d.l.ſi unquam.
n l.generaliter §. cũ aũt.C.de inſt. et ſubſt.
o Alex.§.ſiqs rogatus nu. xi. 12. Iaſ.d §.cũ autem num.6.
p l.ex facto §.ſiqs roga.ad Trebel.
q d §.cũ aũt.
r Bar.l.titia §.imperator,ꝗ leg. 2.
s de quo in d.l.ſi unquam,ibi,poſtea ſuſceperit liberos.
t l.4.§. condẽnatũ de re iudic.

interpretatione, cum ostẽdimus ubi leges de filijs, aut liberis mentionem faciunt, in dubio de legitima tantum sobole hæc omnia accipienda[a], Prætereo & illud, quod cum illa cõstitutio[b], sit aduersus regulas iuris[c], debet strictissime accipi, & in uero tantum ac proprio, non ficto casu impleri[d]. Quid plura? extat fere huius ipsius facti, aut parum certe absimilis, Dioclitiani Imperatoris decisio[e], qua cauet ut filij aut nepotes ex legitimo matrimonio nati inofficiosam donationẽ possint accusare, quasi sentiat[f], alios illegitime natos ab hac re exclusos esse, ut uerba illa satis innuunt. Non obstat ergo, quod & naturales, filij uidentur, eo quod in certis bonis ab intestato patri succedunt, Immo .n. hæc ratio suadere uidetur, hos filios non esse, cum in omnibus bonis non sint hæredes patri, ut filij solent, nec eius nobilitatem, aut agnationis ius retineant[g], nec eis quicquam de bonis patris eo inuito debeatur[h], quæ omnia a uera filiorum conditione longe sunt aliena. Ita ut dici possit, quanuis ab intestato quandoq; duas paternæ hæreditatis uncias capiant, id pietatis potius causa ita eis cõcedi, quã quod ut filij tractentur, & tales iure habeantur. 6

Alia etiam ratio in contrarium adducta, quæ adstruit eandem parentum charitatem & dilectionem in naturales, ac legitimos, nullatenus uera est, Nam iure naturæ omnes et nomine & re ipsa erant uere legitimi, nec talis soboles adhuc in lucem uenerat, ut aliàs ostendimus[i], Aut si qui erant eo quoq; tempore illegitimi, potuisset tũc tantum supradicta ratio procedere, si ad huc natura ipsa pristinam illam tam uariæ libidinis, incertiq; concubitus libertatem retinuisset, Ast ubi legibus scriptis, huic passim uaganti hominum libidini, frenum iniectum est, ad certosq; fines hæ hominum coniunctiones redactæ, certe limitata quoq; affectio paterna in ijs tantum filijs esse censetur, quos lex probat, cũ unusquisq; ea uelle & cogitare præsumatur, quæ secundum leges sunt[k], ob idq; fit, ut cum naturaliũ lex nullam fere rationem habeat[l], nec pater quoq; de jis ualde solicitus fuisse existimetur[m], Quæ sane coniectura eo magis hodie probanda est, quo constat tales filios absq; graui peccato concipi non posse, ex quo concubinatus nunc quibuslibet interdictus est[n]: Quis .n. aliquem præsumat, de ea re in dubio cogitasse, quæ æternæ saluti summum esset dispendium allatura? 7

8 Occurrit mihi nunc tamen alia opinio, de qua me antea late disputasse memini[o], Vt dicamus, pro qua parte naturales ad successionem ab intestato uocantur, pro eadem etiam ut filios iure haberi, & propterea sicuti conditionem illam, Si sine liberis, quoad duas uncias extinguunt, sic quoq; donationem hanc pro eadem portione posse reuocare, ut semper patris uoluntatem ex iuris dispositione interpretemur, Quam quidẽ sententiã, cũ aliàs pluribus rationibus asseruerim, si quæ ibi dicta sunt, forte subsistunt, credo ex ijs

quoq;

a l. ij. §. legitimos, de exc. tut. et s. cap. prec.
b d. l. si unquam.
c l. pfect. C. de dõ. quæ sub mo. l. si donationẽ. C. de reuoc. don. l. sicut. C. de act. & obl.
d l. 3. §. hæc uerba ubi Bart. de neg. gest.
e l. si totas. C. de in off. donat.
f arg. à contrario.
g Bart. Ias. l. fin. 3. col. C. de uerb. sign.
h l. fi. C. de nat. lib.
i cap. 1. et 2.
k l. hæredes mei §. cum ita. ad Trebell. ubi Bar. Alex. Sozin.
l d. l. generaliter. §. cum autem.
m Tiraq. d. l. si unquã. uer. donatione largitus. nu. 247.
n c. nemo. 32. q. 4.
o cap. 27.

quoq; præsentem quæstionem adiuuari posse, ad quæ hoc caput reij-
9 ciendum erit. Hæc uero ita se habent in naturalibus filiis ubi à
patre donatio facta est, Ast si mater hanc liberalitatem exercuisset,
posteaq; naturales suscepisset, credo tunc in totum donationem re-
uocari, quia et hi in uniuersum ab intestato illi succedunt[a], Idemq; di
cendum erit de spuriis, dum tamē ex damnato concubitu non sint, eos
matri quidem quoad reuocandam donationem prodesse, quia & ei
possunt succedere[b], patri uero, quia ab eius legitima hæred. repellūtur,
nihil prodesse[c]. Hodie tamē cū & spuriis à patre necessario semper ali
10 menta debeantur[d], dici potest ratione alimentorum, nunc & hāc dona
tionem patris quoad eā partem rescindi, quia & quoad hāc partē testa
mentū illius à spurio impugnari potest[e], Aut alia ratione ei iudicis of-
ficio consulendum erit, ut donatarius ex rebus donatis illis ad uictum
necessaria subministret[f], Vnde et inferri potest, si pater antea spurio
filio donasset, quantum ratio alimētorum ei debitorum exigeret, sus-
ceptis deinde legitimis filijs hoc ipsū non reuocari, quia ei necessario
soluēdum fuerat[g]. Et in sūma, quæ aliàs de successione naturaliū & spu
riorū diximus[h], eorum multa & huic quæstioni ualde conuenire posse,
ex illisq; ea quæ huc pertinent, sumenda esse putamus.

a l.pen.in fi.C. ad Orfit.
b d.l.pen. cū illius Dist.
c Ripa.d.l.si unq̄. nu.65.66.
d c. cum haberet, in fi.d eo q dux. in matrim.
e Dec.l.1.C.de cō trat.sb.nu.11.
f Ripa.d.l.si unq̄. nu.71.
g Ruin.cons. 124. in.1.col.fin.
h cap.38.& seq.

An iure Digest. naturales parētibus succederēt, & an ciues Rom. haberentur.

1 Naturales usq; ad Constantinum ignoti.
2 Et tamen in Digestis nominati.
3 Alciati opinio de naturaliū successione.
4 Contra Alciatum probatur, ante Antoninum naturales successisse.
5 Naturales quidam non ciues Romani
6 Apud Græcos, an naturales ciues censerentur, quid apud Rom.
7 Olim nisi ciuē Rom. hæredē à ciue Rom. institui potuisse.
8 Ciuis quomodo quis dicatur.
9 Illegitimos sequi matris originem.
10 Omnes subiectos Pop.Rom. hodie ciues Rom. esse
11 Dignitates illegitimis Romæ permissas.
12 Multa constituta ab Imp. quæ tamē in Digestis reperiuntur.
13 Iure ueteri naturales semper ex testamento successisse.
14 Apud Græcos certam bonorum portionem nothis concessam.

CAP. XXXV.

AGGREDIAMVR iam successionum uberrimam materiam, inprimisq; arduam illam quæstionem pertractemus, an olim naturales filij à parētibus possent hæredes institui, aut aliquid saltē ex eorū testamēto capere. Habemus.n. leges aliquot sic inter se repugnātes ut nō immerito Doctores nostri in re tā obscura facile titubātes, nihil certi aut explorati super hac re scriptum reliquerint. Et quē plane uel Iuris peritissimū non hæc torqueret controuersia, ancipitemq; redderet? Cū Iustinianus in Nouellis suis Cōstitutionibus, naturalium nomē

priſcis Romanorum temporibus,uſq; ad Cōſtantinum penitus negle 1
ctum & ignotum fuiſſe aſſerat,eumq; primum de his,in legibus ſuis mē
tionem feciſſe[a], Idem uero alibi affirmet,primos Valentē & Valentin.
de iis cœpiſſe in conſtitutionibus ſuis curā ſuſcipere[b], Nos autē contra 2
hæc,eos in Digeſtorū libris ſæpius memoratos legamus,non uno q; in
loco,nunc à patribus hæredes in uniuerſum inſtitutos[c], nunc cū legiti
mis ſimul ſucceſſiſſe[d],nunc ijs fideicōmiſſa relicta[e], nunc ſuper illis Se
natus cōſulta aliquot habita fuiſſe[f],quarū rerum cum Iabolenus, Pau-
lus, Hermogenianus,& alii authores fuerint,mirū eſt ſatis, quomodo
hos uſq; ad Cōſtātinum ignotos fuiſſe dicat Iuſtinianus,& deinde pri
mos Valentē & Valētinianum nominet,qui in eos benefici extiterint,
quos ducentorū aut amplius annorum ſpatio poſt eam Iuriſconſulto-
rum ætatem,in imperium adſcitos,hiſtoriarum monumentis traditū
eſt. Caute igitur interpretes noſtri egiſſe uidentur,qui cum difficilem
hunc nodum ſatis cōmode ſolui nō poſſe animaduerterent,plerīq; uel
intactam prorſus quæſtionem reliquere,uel cōmentitiis quibuſdā opi
nionibus,nec relatu dignis,rem totam inuoluere conati ſunt, uel hoc
ſe omino ignorare,aperte ſunt profeſſi[g]. Vnus Alciatus diuini uir in
genij,& omni doctrinæ genere præſtantisſimus,uiſus eſt Antinomiam 3
hanc,noua quadam temporum diſtinctione ſeruata , apte concilia-
re[h]. Tradidit is enim,uſq; ad Antonini Pii tempora, nunquā cum na
turalibus teſtamenti factionem fuiſſe, propterea quod huiuſmodi filii
latinæ ſeu libertinæ conditionis cenſerentur, & ut Iuſtinianus ait[i],
ὡς ἐκφυλόν τι καὶ παντελῶς ἀλλότριον τῶ πολιτεύματος,id eſt tanquam peregrini, &
ab omni ciuitatis iure alieni, qui nihil ex Romani ciuis teſtamento
capere poterant[k], Poſtea uero quam Antoninus, quibuſcunq; popu
lo Rom. ſubiectis, ius etiam ciuitatis permiſit, peregrinosq; in ciuiū
numerū cooptauit[l], ex eo tēpore naturales agnitos ait, cōceſſūq; tunc
patribus eos cohæredes iuſtis filiis dare, uel ſubſtituere, aut arbitratu
ſuo quoquo modo eis legare[m]: Quæ deinde libera naturalibus filiis re-
linquēdi facultas, cum plerunq; legitimis liberis graue afferret detri
mentum, primum Conſtantinum eam inquit quibuſdam caſibus co-
arctaſſe, atq; iis patribus, qui inſigni aliqua dignitate eſſent præditi,
id interdixiſſe[n], quod & inde à Valentiniano magis anguſtatum,
mox ab Arcadio & Honorio, tandemq; Iuſtiniani conſtitutione
prorſus fuit immutatum, qui unciam duntaxat eis relinqui poſſe ſan
xit, ſi alii legitimi extarent, alioquin ex aſſe etiam hæredes inſtitui[o].
Hæc Alciatus, quem tamen ego in hac re nunquam probarim, quā 4
uis ingenioſe ſatis hæc ſcripta uideantur. Vult is inprimis an-
te Antoninum cum naturalibus filiis teſtamenti factionem nunquā
fuiſſe

a Auth. q̄bus mod. nat. ſui. in princ.
b §. diſcretis, d. Auth.
c l. fi. de Iur. delib.
d l. lucius, de uul. & pup.
e l. lucius §. fin. de leg. 2.
f §. fin. Inſt. ad Tertyll. et §. pen. ad Orfit.
g Alex. Iaſ. Ripa. l. lucius de uulg. in princ.
h Alcia. parerg. 4. cap. 5.
i Auth. qbus mod. ſui. in princ.
k l. 1. l. nec apud. C. de hær inſt.
l l. in orbe, de ſta. hom.
m lucius, de uulg. l. lucius §. fin. de leg. 2.
n l. 1. C. de nat. lib.
o Auth. licet. C. de nat. Lib.

fuisse, Sed quæso, non ne Trebatius ait, naturalem libertinum hære
dem institutum filij appellatione comprehendi[a]? qui Trebatius tot
annorum spatijs ante Antoninum extitit, cum usq; ab Augusti tem-
poribus & ante eius etiam imperium florere cœperit, ut Cicero[b], Sue
tonius[c], & Iustinianus ipse testatur[d]? Nonne & Tertyllianum Senat.
cōs. quod Adriani tēporibus factū est[e], Antoniniq; fasces præcessit, de
spuriorum successione sæpe locutum est[f]? Nonne & Doctores omnes,
spurios affirmant olim à quibuscunq; omnia capere potuisse excepto
solo patre[g]? Ait secundo loco, post Antoninum statim, licuisse pa-
rentibus eos hæredes instituere. Sed quid tam aperte, contra Impera
toris nostri uerba dici poterat? Inquit enim Iustinianus[h].
Naturaliū nomen Romanis legibus non erat in studium, & alienum
omnino à Repub. putabatur, à Constantini uero temporibus, in
Constitutionum scriptū est libris. Ergo nō post Antoninū hoc
5 receptum est, sed tantum post Constantinum. Tertio scribit ante
Antoninū, illegitimos filios, ciues Romanos habitos nō fuisse: Ego ue
ro ita argumētor, Aut de ijs loquimur, qui ex externis mulieribus su-
scipiebātur, & eos quidē ante Antonini cōstitutionē[i] ciues nō fuisse fa
teor, nō tamē quia naturales tantū essent, sed quod ex iis procreati, cū
quibus cōnubij ius non erat, atq; ex duobus Romanis ciuibus nō essent
orti, unde ius ciuitatis acquiri solebat: Si uero de aliis Nothis accipi-
mus, ex duobus Romanis ciuibus genitis, citra tamen matrimonii fœ
6 dus, Ego sane nuspiam reperio eos ciues censeri non potuisse. Legi-
mus quidem apud Athenienses, Nothos olim à censu & aliis ciuili-
bus muneribus fuisse exclusos, nec in gente adscriptos[k], dicitur ta
men Pericles eam legem deinde abrogasse[l], Et quicquid apud Græ-
cos seruatum fuerit, mihi sat est, neminem ex probatis authoribus
laudari, qui apud Romanos tale ius fuisse, commemoret. Quin quan
tum coniecturis & argumentis quibusdam assequi licet, rem con-
tra potius se habuisse sane comperimus. Ait Quintilianus[m], No-
thus ante legitimum natus, legitimus filius sit, post legitimum na
tus, tantum ciuis. Quod & si exempli causa relatum ab eo sit, ueri-
simile tamen est, eum non adeo fictis & falsis exemplis usum fuis-
7 se. Si uerum etiam id est, quod notat pro Cecinna Cicero, olim
à ciue Romano institui neminem potuisse, nisi & is Romanus ciuis es-
set[n], hinc satis constare potest, illegitimos ex ciuium numero non ex
clusos, cum & ij ex testamento capere possent[o]. Videmus quoq; con
cubinatum, unde naturales oriuntur, legibus damnatum nunquam
fuisse[p], quin eam coniunctionem, minime turpem aut inhonestam
olim existimatam[q], Cur ergo inde genitos filios, ciuitate priuatos

a l. fin. de iur. d lib.
b ad quem scr. bit Topica.
c in Augus.
d Insti. de codicill.
e Inst. ad Tertyll. §. 1.
f §. fin. eod. tit. l. 2 in prin. ff. eod.
g Alex. l. 6. d uul. nu. 4.
h Auth. qbus. mod. nat. sui, in princ.
i de quo in. l. in orbe, de sta. hom.
k Demosth. cōtra Aristocrat. & contra Macartatum.
l Plutar. in Pericle, in fi.
m Lib. 3. cap. 8. et lib. 7. cap. 8.
n Vigl. Inst. de hær inst. in prin. y. permissum.
o l. fin. d iur. delib. & §. fin. ad Tertyll.
p l. 3. & to. tit. de concub.
q l. massurius, i fi. ubi Alcia. d uerbo. sign.

uolumus arbitrari? præſertim uero cum nemo hoc literis ſcriptum reliquerit,quod ſi uerum fuiſſet,uix credendum eſt,ab omnibus ita ſilentio tranſigi potuiſſe. Scimus nos præterea Senat. conſulta olim de ijs locuta eſſe[a],quæ tamen ad ciues tãtũ pertinebant,cum peregrini & exteri Romanorum legibus non uterentur[b], ſed ἀπόλιδες uiuerent[b]. Ac 8
cedit quoq; quod natale ſolum,ciuem cuius ſit loci,ſatis per ſe demonſtrat,[c] (niſi forte aliter legibus Municip.caueatur)præſertim ſi & pater inde originem ſuam ducat[d], nec enim quis ſine ciuitate naſcitur, cum & in uico ortus,eam habeat patriam,cui uicus ille ſubeſt[e]: quod ſi pater fortaſſe incertus eſſet,tunc maternam eum ſequi originem certum 9
eſt, ut proprie de his uulgo conceptis leges tradidere[f]. Si igitur ex Rom.parentibus Romæ quis naſceretur,cur non & Romanus ciuis ſtatim iudicaretur,aut propria,aut materna ſaltem origine, quanuis non ita legitime conceptus eſſet? quam enim aliam ille ciuitatem habere potuit,cum ingenuus natus ſit[g]? Quid plura? Tam etſi illegitimi quõdam ciues non eſſent,quod tamen ipſe non conceſſerim, uerum tamẽ nunquam fuerit, Nothos omnes generaliter Antonini Conſtitutione 10
agnitos & adiutos fuiſſe. Cum enim is,quoſcunq; Populo Rom.ſubiectos ciuitate donaſſet,ita ut qui ex patre uel matre alienigena genitus eſſet,dum tamen ſub Romanorum ditione, is in ciuium quoq; numero cẽſeretur,quod antea non licebat[h], Neſcio quid ijs naturalibus aut Spurijs ea conſtitutio potuerit prodeſſe,qui ex duobus ciuibus concepti eſſent, cum Antoninus ijs tãtum hoc tribuerit,qui antea nati erãt uel ex utroq;,uel alterutro tantum patre aut matre non ciuibus Romanis. Quod ſi nihil de his Antoninus ſenſit,legimus nos tamẽ Spu 11
rios ad maximas dignitates euehi potuiſſe[i],quod abſq; ulla dubitatiõe admittit Vlpianus[k], tanquam id ita ſemper apud Romanos ſeruatum fuiſſet,nũ hinc liquido probatur,eos quocunq; tẽpore ab alijs ciuibus nõ fuiſſe ſegregatos? cũ publici honores & munera, non niſi Romanis ciuibus decernerentur[l]. Sed longum nimis eſſet,ſi ſingula,quæ contra totum id Alciati caput,ubi de hac re agit,alias collegi, nũc recenſerẽ. Quin iſta quoq; me hercle nunc referre quaſi ſuppudebat, tanta eſt mihi aduerſus eius commentarios loqui,religio: Coegit tamen ueritatis indagandæ ſtudium ut hæc qualiacunq; proferrem, & calamo liberius indulgerem,cum & ipſe uerioribus me rationibus à quocunq; conuinci,dum ueritas ipſa emergat,facile ſim paſſurus. Vt Igitur ad propoſitum redeamus,cum tota huius quæſtionis difficultas in eo uerſetur, quo pacto ſcilicet dicat Iuſtinianus,naturales nunquam uſq; ad Conſtantinum cognitos fuiſſe,cum nos in libris Digeſtorum, tam multa de ijs,uarijs in quæſtionibus legamus. Ego in tanta legum perple-

xitate

a tit.ad Tertyll.
b l.1.C.d her.inſt. l.1 §.ij quibus.de leg.3.
c l. ciues. C. de incol.lib.x.
d l.aſſumptio, cũ Glo. ad Municip.
e l.qui ex uico,ad Municip.
f l.1.in fin.l. eius qui. cod.tit.
g d.l.1.In fi.ad Munic.Fel.c. rodulphus. de reſcr. nu.26.27.
h Auth. ut lib. de cat.§.fin.
i l.generaliter.§.1. l.Spurij. de Decurion.
k d.§.1. y. nulla bitatio eſt.
l l.3.§.1.de mun.& bon.

xitate,quæstionem hanc aliàs ea solebam ratione diffinire, quam à cla
risfimo doctisfimoq; Iurisconsulto Mariano Socino iuniore accepe-
ram, pluribusq; in locis uerisfimam esse animaduerteram. Dicebat
12 is[a] fieri plerunq;,ut quæ Iustinianus & recentiores Imp.de nouo sanxis-
sent,etiam in Digestorum libris ita constituta reperirẽtur, nec idcirco
aut mendacij Iustinianum arguendum,aut ullam inter ea repugnantiã
existimãdam,sed quod cum id Iustiniano maxime curæ fuisset, ut quo-
ad eius fieri posset,leges omnes ad concordiam redigerentur[b], non du
bitasse deinde eandem sententiam,cuius author ipse fuisset, nunc Vl-
piano,nunc Paulo adscribere, ut ita facilius leges ueteres cum recen-
tioribus conuenirent[c], ut in legatorum materia,& multis alijs locis fa
cile est animaduertere[d]. Quorum ego authoritate motus, id quoq; in
præsenti dubitatione affirmari posse putabam, ut quicquid in ueteri-
bus libris,de naturalibus filiis instituendis cautum reperiretur,id totũ
ex quadam ueluti nouarum legum præsensione dictũ esset, idq; à Iusti
niano & Compilatoribus,non à ueteribus illis Iurisc. conscriptum fuis
set,req; uera naturales ipsos, non nisi à Constantino & Valentiniano
primis esse agnitos. Cum tamen mihi deinde ingens se legum sylua
in Digestis offerret,ubi de naturalibus hæredibus institutis fit men-
tio[e],Sat consentaneum uisum non est, quod Constantinus primus ca-
uisset,id tot locis nunc in Trebatium,nunc in Iabolenum, Labeonem,
Paulum,& alios reiici,cum quæ supra in contrarium attulimus,ea uix
uno tantum in loco, & tanquam παρέργως dicta reperiantur. Itaq; in
13 aliam sententiam huic penitus repugnantem transii,statuiq; mecũ om
nino,& ita cõcludo,iure etiam ueteri naturalibus filiis aliquid in testa
mento relinqui,quãdoq; & in uniuersum hæredes institui potuisse, Mo
uit me cum tot Iurisconsultorum supra relatorum authoritas, qui hoc
sæpe attestantur,tum uero in primis,quod cum digestorum iure,ii me
morari soleant,cum quibus testamenti non erat factio[f], nusquam ta-
men de spuriis hoc traditum comperimus,sicuti hodie deinde quia suc
cedere eis interdictum est, uariis in locis manifestisfime declaratum
14 extat. Huius rei & illud argumento est,quod sicuti apud Athenienses,
bona nonnulla Nothis semper relinqui potuisse legimus[g], sic & apud
Romanos, aliquid simile licuisse, satis est uerisimile, cum eos à Græ
cis legum & consuetudinum suarum primordia sumpsisse notum sit[h].
Et hæc res mea quidem sententia,parum dubitationis haberet, dum il
la non obstarent,quæ antea memorauimus, quæ ut omnino submo-
ueantur, ea nos, quoniam subtiliore indigent speculatione, altiusq;
repetenda sunt, propterea in sequens caput latius declaranda dif-
feremus.

a in l.1.de leg.1.
b l.1.§.nulla.C.de uet.iu.enucl.
c d.l.1.§.hoc etiã & §.sed neq;.
d l.1.de leg.1.cum l.2.C.com.de le. l.si nõ mortis,de inoff.test.cum.l. omnimodo.C.eo. & l.ij.de inius.rup.cum.l.hac cõsultiss.§.si quis C.de testam.
e l.ex facto.§.si quis rogatus.ad Trebell.l.6.l.lucius,de uul.l.cũ pater.§.uolo.l.lucius.§.fi.de leg.ij.l.fin.de iur.de lib.l.natural.de conf.tut.
f Glo.§.legari.Instit.de lega.
g Demost.contra Aristocrat.
h §.& non inelegãter.Inst.de iur.nat.gen.

Quis primus de naturalium ſucceſsione apud Rom.aliquid ſanxerit.

1 Tees leges prima facie ualde repugnãtes.
2 Vſq; ad Conſtantinũ leges Rom. de naturalium ſucceſſ.nihil cauiſſe.
3 An ante id tempus ſuccedere peohiberentur.
4 Cur naturales olim,potius matri quam patri ſuccederent.
5 Primusq; Conſtantinus legem de naturalibus tulit.
6 Quid Valens & Valent. poſtea conſtituerint.
7 Conſtantini acerbitas in naturales.
8 Alciati opinio cõfutata.

CAP. XXXVI.

SI naturales filios iure Digeſtorum inſtitui potuiſſe uolumus, & pa-
rentibus ſucceſsiſſe,quomodo ergo eos uſq; ad Conſtantini tempo-
ra ignotos & neglectos fuiſſe tradit Iuſtinianus[a]? Rurſus, ſi hoc Cõſtã-
tino tribuimus,quomodo deinde primos Valẽtem & Valentin.in eos
humanitate uti cepiſſe idem Iuſtinianus ſcripſit[b]? Sunt enim hæc tria 1
inter ſe, è Diametro,ut aiunt,pugnantia,nec facile conciliari poſſe ui-
dentur, Quocirca nil mirum eſt, ſi hactenus interpretes omnes, in hac
re explicanda,ualde ingenijs cecidiſſe uidentur,cum re uera & acutiſ-
ſima iudicia, hæc perplexitas ſuperet, & neſcio an quid æque prima
fronte obſcurum & implicitum, noſtra hæc iuris ſcientia contineat.
Nos tamen aliorum difficultatibus minime deterriti,quos alij fluctus
traijcere nõ potuerunt[c], facile Deo duce euadere poſſe ſperamus,ſi ta-
men æquus nobis iudex lectorq; contingat. Diximus ſupra iure uete-
ri,naturales à patribus hæredes inſtitui ſemper potuiſſe,Nunc illud ad
dimus, recte id etiam ſe habere, quod Iuſtinianus dicit[d], Naturalium
nomen Romanis legibus uſq; ad Conſtantinum,ignotũ omnino fuiſ- 2
ſe,eumq; primum ex ijs, in Conſtitutionibus ſuis mentionem feciſſe.

Ego enim ſic hæc interpretor,Romanorũ legibus nihil unquam uſq;
ad Conſtantinum,de naturalium ſucceſsione cautum fuiſſe,nec in eo-
rum honorem,nec in contumeliam,propterea quod illi tunc tempo-
ris,ut noui quidam homines extraneorum numero habebantur, Vn-
de neceſſe uiſum non fuerat,quicquam de ijs legibus conſtituere, pro-
ut nec de cæteris,qui alieni erant,& nobis non coniuncti:Interim uero 3
nihil prohibebat,quominus hæredes inſtituerẽtur,nã ſicuti extraneis,
ſic et eis,quiduis legari licebat, Ab inteſtato ergo non quidem admit
tebãtur,quoniam de ijs nihil lex ſtatuerat,& hoc eſt quod Iuſtinianus
ait[e],Naturalium nomen Romanorum legibus uſq; ad Conſtantini tẽ-
pus neglectum fuiſſe: Nã quæ ab inteſtato nobis deferuntur hæredi-
tates,illæ ex lege proprie obuenire dicuntur[f], at in teſtamentis,homi-
num potius ſtudium uerſatur,ideo ex teſtamẽto recte capere poterãt,
id enim lege non erat interdictum,& huc pertinẽt omnia ea exemplà,

a Auth. quib.mod. nat.ſiu. in prin.
b §. diſcretis. d. Aut.
c Alex.Iaſ.Ripa.l. lucius. de uulg. & pup.
d in d. Auth. in princ.
e d.Auth.in princ.
f l. lege obuenire, de uerb.ſign.

aliàs

aliàs à nobis relata, quæ ostendunt & institui, & iis legari, & per fideicommissum relinqui licuisse: Hæc tamen quoad patris successionem tantum, locum habebant, cuius ratione ii non filij ab intestato, sed alieni censebantur, & quoad hanc partem à legibus non nominabantur:

4 Ast quoad matrem pertinebat, ut filios olim etiam a legibus agnitos credo, cum illi ab intestato hæredes esse possent[a], & senatuscõsulta eos ad successionem expresse uocarent[b], quod quidem potuit ita fortasse admitti, quod mater semper certa erat[c], & cognationis iura cum illo retinebat, pater non æque, nam & ἀπάτορες quoad eum ij uidebantur, nisi quatenus ipse met, non legis uinculo, sed sponte & uolens, se illis parẽtem exhibuisset: Leges igitur illos ut terræ filios quoad patrem negligebant, nec ulla fuerant mentione digniti, illis nec successionem deferendo, nec etiam interdicendo[d], quæ ita se usq́ ad Cõstantinum habuere.

5 Cõstãtinus uero, qui ut rerum potitus est, animum statim ad multa ueterum moderanda, aliaq́ de nouo constituenda adiecit: Cum leges seuerissimas quàm plures tulisset, ut Eutropius, Victor, Sabellicusq́ referunt, dicitur is quoq́ primus de naturalium successione, de qua nihil à legislatoribus eousq́ fuerat sancitum, constituisse: Cum enim tunc omnibus passim liceret parentibus, in naturales filios, quæ uellent bona conferre, edidit duas ille leges, alteram, qua senatorum & uirorum illustrium cum infimis personis connubia damnauit, eorũq́ filios exclusit, quæ & adhuc extat[e], alteram, qua naturales filios quicquã ex patrum, seu testatorum, seu intestatorum hæreditate cõsequi prohibuit, hocq́ modo primus de naturalib9 sanxisse dicitur, eo quod expresse patribus interdixit, nequid iis relinquerent, quod antea ut extraneis licebat[f]:

6 Et hæc deinde multis post annis usq́ ad Valentis & Valentin. imperium sic seruata sunt. Postquã uero ad imperii fastigium hi fuerunt euecti, tunc ceptum est cum naturalibus multo mitius agi, quã antea per Costan. leges liceret. Quapropter posterior illa ei9 cõstitutio, qua naturales filii expellebãtur, abrogata statim est, ex aliarũq́ legũ albo penit9 deleta, unde nec hodie ulla ampli9 eius extãt uestigia, nisi quatenus de ea ab alijs Imp. fit mẽtio[g]. Cõstituerunt igitur hi, ut naturalib9 filijs, ubi legitimi alij nõ superessẽt, tres unciæ à patre relinqui possent, ubi & alij legitimi extarẽt, uncia tantũ. Quæ cõstitutio integra adhuc in Cod. Theod. legitur, cuius uerba hic etiã uolui adscribere, ut ex his, unusquisq́ cognoscat, uera esse quæ modo diximus, uidelicet Cõstan. naturales filios penitus exclusisse, primosq́ Valen. & Valentin. illos ad successionis partẽ inuitasse: Ait enim Valẽs[h]. Placuit manentibus cæteris, quæ de naturalibus liberis Constantinianis legibus cauta sunt, hæc tantummodo temperare, ut is qui

a l. 2. unde cogn.
b l. 1. §. sed uulgo. ad Tertyl.
c l. quia semper, de in ius uoc.
d l. naturali. de cõfirm. tut.
e l. 1. C. de nat. lib.
f facit, l. si. C. eod. uer. quasi sacris.
g in Nouel. Mart. tit. de matrim. sen §. fin.
h in. l. i. de nat. lib. in. C. Theodos.

hæredē,hæredis'ue filios,ex legitimo matrimonio, uel nepotes qui filiorum loco habiti sunt,patrem quoq; matrémue dimittit, si ex cō sortio cuiuslibet mulieris naturales susceperit,unam tantum bonorū suorum, & hæreditatis unciam naturalibus uel mulieri donandi, aut relinquendi habeat facultatē: Si quis uero nullo, ex his quos excepimus,superstite moriatur,atq; ex muliere,quā sibi adiūxerat,naturalē,plurésue dimittat,usq; ad tres tātū uncias, tā in mulierē,quā in naturales,quo maluerit,iure trāscribat. Dat. Grat.& Probo COSS.

Hac lege lata,postea Arcadius & Hon.idem quoq; statuerunt, paucis tamen adiectis,quæ in Valentin.lege non cōtinebantur, quæ & hodie in Codice nostro extant[a], Tandemq; & Theodos.iunior, noua constitutione prædicta omnia confirmauit, ut in Theodos.Codice legitur, cuius uerba hæc sunt[b].

a l.matre.C.de nat.lib.

b l.2.C.de nat.lib. in.C.Theodos.

Naturales liberi, eorumq; matres, nec parentum arbitrio in successionibus,cæterisq; modis, quib9 rei mobilis uel immobilis dominiū confirmatur,passim & sine legis distinctione congrua permittātur, nec tamen legis quæ nuper lata est,asperitate premantur, cum satis sit secundum priorē cōstitutionē,aut extātibus iustis liberis,aut etiā non extantibus,id tantū consequi,si patris deferatur arbitrio, quod per eam iusta moderatione decretum est,cæteris quæ de eorum matribus,libertis,libertinisq; per nouam constitutionem decreta sunt, in sua manentibus firmitate. Dat.Tauro,& Felice C O S S.

Meminit & huius Constantini asperitatis,contra naturales, Theodosius in Nouellis suis[c]. Ex quibus omnibus intelligimus, quæ antea adeo difficilia,& inter se contraria uidebantur,satis nunc plana, & simul composita reddi, nec ullum amplius scrupulū in his reliquū esse: cum uerū primo sit, De Naturalium successione usq; ad Constantinū nihil legibus cautum fuisse: Verum illud etiā Valentē & Valentin.primos naturalibus indulgere cepisse: Falsum illud uero,sicuti multa alia, quod Alciatus dixit[d], Constātinianā legem à Valentiniano restringi, cum immo ex ea naturales cepti sint adiuuari,exclusaq; Cōstantini seueritate,magnum naturalibus ob hanc,commodum fuerit impartitū.

7

8

c §.illi etiā parti. In Nouel.Theo. tit.d bon.decur. & nat.fil.

d parerg.lib.4. cap.5.

Vera & noua declaratio.l.lucius.de uulg. & pupill.

1 An substitui naturalis legitimo possit pupillariter, aut vulgariter.
2 Error omnium interpretum in hoc verbo,naturales.
3 Naturalis pro filio vero & iusto.
4 Filio naturali non fit pup.substitutio.

CAP. XXXVII.

CVM supra statuerimus iure ueteri naturales ex testamento patri succedere potuisse,quod pluribus ex locis cōstat, iā id sequitur ut intelligamus,

intelligamus, certa ne esset in hac re determinata portio ad quam admitti possent, an uero in libero parentum arbitratu positum, qua liberet eos benignitate promereri: Qua in re explicanda, offert se nobis inprimis Pauli responsum quoddam enucleandum, unde Doct. nostri hanc quæstionem colligere solent[a], in quo tamen percipiendo, ii tam procul à recta aberrarũt, ut nedũ in re proposita ualde sint decepti, uerum & in multos alios deinceps errores grauissimos inciderint, quos recentiores quidam subodorati, cum nec tamen ipsi loci asperitatem euadere satis commode nossent, necessarium esse aliquid in hac re diuinare professi sunt[b]. Res autem sic se habet: Nã dum quærimus, quænã olim naturalibus filiis bona possent relinqui, uix possunt Doct. nec multis cum cauillationibus, & coniecturis inter se conuenire, idq́ in causa est, quod traditum quandoq́ dicunt, naturalem filium à patre
1 substitui non potuisse alteri legitimo filio intra pubertatis annos, ita ut ex pupillari illa substitutione, & pupilli & paterna omnia bona simul consequeretur, propterea quod illum lex integram parentis hæreditatem cernere prohiberet[c]: Alibi uero à Paulo responsum, naturalẽ filium cum legitimo à patre institutũ, & ei uulgariter potuisse substitui[d], quæ planè contraria apparent, quin contra iuris rationem, eo quod si in naturali filio uulgaris admittitur substitutio, cur non & magis pupillaris, cum per illam directò quis testatori, per hanc ipsi pupillo quis hæres existat[e]? Quanuisq́ nonnullas huius rei rationes afferre conati sint[f], non sunt tamen illæ satis dignæ quæ referantur, tam facile omnes reiici possunt, quod & nonnulli absq́ magno labore fecerunt[g]. Huius igitur rei difficultas omnis, ab hoc Pauli responso pendet, quod usq́ ad hæc tempora tam perperam ab omnibus acceptum est, ut nihil tam alienum ab eius mente dici possit, quàm id
2 quod interpretes nostri cogitarunt, uel potius somniarunt. Cum enim in eo de naturali filio mentio fiat, tum statim sibi Doctores omnes persuasissimum habuerunt, de illo naturali intelligendum, qui ex
3 concubinatu susceptus est, superq́ eo uarias quæstiones struẽtes, tum omnia deinde, ueluti super labanti & arenoso posita fundamento, ui
3 tium facere cœperunt. Error igitur ille fuit, quod ibi naturalis pro uero & iusto filio accipiẽdus fuit, idest pro naturali & legitimo simul, non naturali tantum, quod & apud bonos latinos authores sæpissime in hac significatione reperitur[h], ut cum Suetonius in Tiberio inquit, filiorum neq́ naturalẽ Drusum, neq́ adoptiuum Germanicum patria charitate dilexit: Et in iure etiam extat hoc eodem sensu[i], sicuti & naturalis pater, pro uero & legitimo parente[k]. Maxime autem cum leges de adoptiuis qui legitimi tantum uocantur, & aliis iustis fi-

a l. lucius, de uulg. & pup.
b Ripa. d. l. lucius, nu. 3. in fin.
c l. si is qui. de uul.
d d. l. lucius.
e Inst. de pupil. in princ.
f Bal. Ang. d. l. lucius. Alex. Cast. d. l. si is qui.
g Ripa. d. l. lucius.
h diximus, cap. 18.
i Gl. l. quoties idẽ. de reg. iur.
k l. si pater naturalis, de adop. et §. at hi. Inst. de hæred. quæ ab intest. et §. sed hodie, de adopt.

ſijs loqui uolunt, ſemper ferè animaduertas, hos naturales ſimpliciter appellari[a], quod proprie & in præſenti lege contingit: Hanc autē germanam eſſe illius interpretationem, loquiq; proculdubio Paulum de uero filio, non naturali tantum, inde aperte patet, quod in fine reſpōſi ait, liberos eos ſi eiuſdem ætatis fuiſſent, nedum uulgariter ſed & pupillariter intelligi ſubſtitutos: Quomodo uero pupillaris filio natu- 4
rali tantum fieri potuit, cum eos quibus ita ſubſtituimus, in poteſtate eſſe neceſſe ſit[b]? naturalis autem initio ſui iuris natus, in patris nunquā ſit poteſtate[c], eiq; hoc genus ſubſtitutionis minime conuenire omnes alibi fateantur[d]? Sed rem clariſsimam pluribus demonſtrare, operæ pretium non eſt: Planè ita tolluntur omnes doctorum ſcrupuli, ſic facile nodi omnes ab his compoſiti, diſſoluuntur.

a l.nō pōt.d adop. l.1.§.ſuos. de ſuis & legit. l.1. in prin. de bon.poſ. cōtr.tab.et Inſt. de hæred.quæ ab int.§.minus.

b l.2.in princ.de de uulg.

c Inſt.de patr.pot.

d Bar.l.2.de uulg. num.2.

Naturales filii, quomodo olim, qūo hodie ſuccedant.

1 Naturales olim extraneorum numero à legibus habebantur.
2 Leges loquentes de eo qui ſolidum capere non poteſt, qūo ſint declarandæ.
3 Quid Conſtan. Valent. Theodos. de naturalium ſucceſsione conſtituerint.
4 Naturalis, cui pater unciam reliquit, an præter eam alimenta poſsit petere.
5 Qūo naturales ab inteſtato ſuccedant.
6 Naturales matri ſuccedunt, perinde ac legitimi.
7 Naturales præteriti à patre in teſtamēto, an poſsint id impugnare.
8 In ſucceſsione naturaliū, an ſeruetur ius canon. aut ciuile.
9 Naturales ex ſeruili conſortio, quomodo ſuccedant hodie.
10 Cur fauorabiliores aliis uideantur.

CAP. XXXVIII.

PROPOSITVM paulo ante id nobis fuerat, ut ageremus de naturalium filiorum ſucceſsione, quod negocium cum iam aggrediuellemus, multa ſe nobis in ipſo ueſtibulo obtulere, quæ aditum quaſi præſtruxere, proptereaq; maiore apparatu neceſſarium fuit, & prius à recto itinere paulo diuertere. Nunc uero ſemitam repetimus, & quod ſupra admonuimus, hoc quoq; loco aſſeueramus, nihil quod meminerim, iure ueteri, de naturaliū ſucceſsiōe in paternis bonis cautū fuiſſe, eo quia, quoad hanc partē, extraneorū numero à legibus cēſebātur,[e] Quo fiebat, ut ſi pater nō alios legitimos habuiſſet liberos, lice 1
ret ei, utiq; in uniuerſum illos hæredes ſibi relinquere[f], quod ſi & legitimos ſuſcepiſſet, tunc & naturalibus, aliquid quidem relinqui potuiſſe, uulgo aiunt[g], cæterū eſſet ne in eo certus modus, aut lex præfinita, quātum ii capere poſſent, in hoc multi dubitauerūt. Ego ita exiſtimo, cū nihil de iis ueteres leges ſanxiſſent, potuiſſe eos extraneorū exēplo, reſeruata iuſtis filijs legitima portione, in reliquum deinde recte à patre inſtitui[h], Quod.n. prohibitum expreſſe non reperimus, cur non permiſſum potius cenſeamus? præſertim uero in naturalib⁹ filijs, quos lex uetus & ſi nō uocauit, nō improbauit tamen[i]. Quoniā uero huic ſentētiæ contrarium

e facit.l.naturali. de conf.tut.

f l.oēs.§ lucius. quæ in fr.cred.l. fin.de iur. delib.

g Dec.l.l.lucius.de uulg.

h l. cū quæritur.l. parentibus.C.de inoff.teſt.

i l.3.ubi Bart.de concub.

contrarium quoddam responsum adduci solet[a], quod in ore est omnium, & Doctores ualde fatigauit, ex quo colligunt, certos olim ac lege constitutos fuisse successionis horum naturalium modos. Ego
2 ad hoc, & si qua huiusmodi reperiuntur, respondeo, Vbi lex, de eo qui solidum capere non potest, loquitur[b], id non in naturali filio intelligendum dico, prout Doctores aiunt, nam nec lex hoc inquit, nec de eo accipi potest, Verum damnato in metallum, deportato, aut peregrino talia uerba conueniunt, quibus præter alimenta nihil licuit relinqui[c], aut saltem aliis exemplis ea declaranda puto, quæ passim in iure occurrunt[d], cum specialiter de naturalibus nihil exprimant. Sed hæc olim. Constantinus autem, qui in naturales summa, ut diximus[e], usus est acerbitate, cum primus deinde sanxisset, ne cui naturales non solum ab intestato legitimi non essent hæredes, uerum nec ex testamento quicquam possent capere, propterea intra id tempus nun-
3 quam alicui hi naturales ullatenus successisse leguntur. Secuta sunt Valentis & Valentiniani tempora, qui mitius cum naturalibus agere ceperunt, patriq; permiserunt, ut si non alios legitimos suscepisset filios, & utroq; esset parente orbatus, tres uncias naturalibus, cum eorum matre communicandas ei liceret relinquere, alioquin unciā tantum, uel soli concubinæ semiunciam[f], Et constitutionem hanc Arcadius & Honorius[g], inde Theodosius & Valentin. confirmauere[h]. Iustinianus autem horum omnium multo humanior, primum quidem sex uncias, legitimis nullis liberis extantibus, eos consequi posse permisit[i], post etiam, rem omnem à ueteri illa seueritate ad summā mansuetudinem traduxit. Sanxit enim, ubi quis sine legitima prole decederet, eum naturalibus filiis, omnia bona sua, uel uiuentem largiri, uel in testamento posse relinquere excepta ea portione, quæ superstitibus parentibus debetur, Vbi uero cum naturalibus & alii iusti filii adessent, tunc naturales ad unciam tantum uocari concessit, cæterum quod ultra id esset, legitimis deferri[k]. Vnum tantū excepit casum quo nec uncia naturalibus legari posset, ubi scilicet legitimus filius minus, quàm unciam à patre adeptus esset, noluit enim legitimos ulla in re naturalibus inferiores haberi[l], Quod si pater nec unciam eis reliquisset, nec ullam de ijs mentionem in testamento fecisset, iussit nihilo-
4 minus eos ab hæredibus ali[m], quæ & hodie in usu sunt. Sed oritur dubitatio. Pater in testamento hæredes sibi legitimos filios suos instituit, naturali unciam tantum legat: naturalis præter unciam, & alimenta sibi ab hæredibus decerni postulat, An hæc iure debentur? Et sanè non puto, nam cum pater, naturales filios omnino alere teneretur[n], nunc quam eis unciam in testamento re-

a l. si is qui ex bonis. de uulg.

b ut in. l. ex facto §. fin. d uulg. l. cogi §. hi q, ad Trebell. l. si is qui. de her. inst.

c l. 3. de his quæ pro nō scr. l. pe. d cap. dimin.

d l. i. C. d sec. nup. Auth. præterea. C. und. uir. et ux. l. i. et fin. de bon. dam. l. 3. d interd. & releg.

e cap. 36.

f §. discret. Auth. quib. mod. sui. & l. 1. de nat. lib. in C. Theod.

g l. 2. C. de nat. lib.

h l. 2. in. C. Theod. de nat. lib.

i l. human. C. eod.

k §. nos igitur. Auth. quib. mod. sui.

l l. cōium §. fin. C. de nat. lib.

m Auth. licet. C. eod.

n §. pen. cum Glo. Auth. quib. mod. nat. sui.

liquit, uidetur compensandi potius animo legasse[a], ex quo alimenta illa necessario legis uinculo iis debebantur[b], tum etiam quia non aliter hoc alendi onus patri,& consequenter eius hæredibus incumbit,nisi quatenus aliunde se nequeũt filii sustinere[c], Cum ergo unciam sint habituri omnium bonorum,quæ est necessitas, ut illis adhuc alimenta constituantur? Et sanè iure ciuili hæc alimenta petere nõ possunt, cum immo lex id prohibeat[d], minus quoq; iure canon.hæc exposcent, cum iam uictui necessaria sint consecuti, Reliquum est igitur, ut sola ea uncia contenti esse debeant. Sed hæc testamento facto ita se habẽt.

Cum uero intestatus pater moritur,nullis aliis relictis liberis, tunc
ad duas hæreditatis uncias & alimenta etiam, naturales hodie uocari 5
solent[e], Ast ubi alii iusti filii patri extarent,aut adoptiui etiam[f],aut sola legitima coniunx,his casibus,naturales nihil ex paternis bonis præter alimenta consequuntur[g], Vsq; adeo,ut etsi iusti filii eam hæreditatem repudiarent,adhuc superstes uxor,naturales filios repellat, quod ita in uxoriæ dignitatis honorem fuit institutum[h], Nepotes autem ex naturali filio nati,nunquam ab intestato,seu extãtibus,seu minus, alijs legitimis liberis,ad ullam portionem admittuntur[i], exceptis alimentis,quæ his perinde ac naturalibus filiis debentur[k]. Atq; hæc de natu 6
ralium successione in paternis bonis sunt intelligenda:quod.n.ad matrem spectat,aliud est,cum ei in uniuersum ab intestato succedant[l], & inofficiosum etiam illius testamentum dicere possint[m],atq; à legitimis nihil prorsus differant,ita ut iis quoq; extantibus,adhuc tamen naturales cum aliis æque in hæreditate materna concurrant[n],quod cum iure ciuili apertissime sit constitutum[o],sunt tamen qui hoc minus recte aut iuste sancitum,temere audeant clamare[p]. Pater autem ipse neces 7
se non habet,ullam de illis in testamento mentionem facere[q],cum nec his legitima debeatur,nec præteriti tale rumpant testamentum[r],uerũ quod ab eo proficiscitur,id totum meræ eius beneficentiæ acceptum ferendum est. Quæ sanè omnia,& hodie iure Pont.firma esse sciendum est,quanuis id,tales concubinarum consuetudines ualde damnare uideatur[s],uerum cum successionum materia propria sit legum ciui 8
lium[t], non dubitamus ius quoq; Pontificium ad eas redigere,& secundum ciuiles constitutiones interpretari[u], unde naturales utroq; iure ad parentum bona iuxta prædictas distinctiones uocabuntur. Obseruandum tamen id est,non in omnibus passim naturalibus hæc ita se habere,sed in iis tãtum,qui ex libero & libera concubina geniti sunt,
At qui ex seruorum consortiis prodiere,siue ex patre libero, & matre 9
ancilla,siue ex utroq; seruo,aut matre libera,patre uero seruo, licet hi quoq; naturales appellentur[x],si tamen simul cum parentibus libertatẽ

fuerint

a arg.l. si cũ dotẽ .§.si pater. sol. matr.l.bmõi §. cũ pater.de leg.1
b arg. not. p Dec. Auth. præterea. C.und.uir et ux. nu.11. Alex. d §. si pater. num.4.
c Bar.l.libertis.2. .§.1.de alim.& cib.leg.
d §.ne igitur. Authe. quib. mod. nat. sui.
e §.siquis autẽ.cũ Glo.uer. uncias. & Bar §.cõsideremus.Auth.de trien.& sem.
f Ang §.fin. Auth. quib.mo.nat.sui.
g Auth.licet.C. de nat.lib.
h Imo.Ripa.l. lucius.nu.6.de uulg. & pu.
i l.fin. in fin.C. de nat.lib. Ang.d. .§.fin.nu.16.
k diximus,cap.47
l .§.pen.Inst.de suc.cogn.
m l.si suspecta.§.i. de inoff.test.
n l.pe. in fin.C. ad Orfit. ubi Bal. Cor. et Cagn.nu. 34. 42.
o d.l.pen. in fin.
p Garz.tract.de ult.fin.iur.cano. num.125.
q l.fi.C.de na. lib.
r Glo.l.i.uer.naturales, & Bar.de cõtratab. Tiraq. l.si unq̃.C.de reuoc.do.uer. susceperit.num.47.
s c.nemo.32. q. 4.
t c.fin.1.Dist.
u Abb.c.tãta.q fil. leg.nu.12.Rip.l. si unq̃.C. de reuo.do.nu.78.
x 3.cap.13.14.

fuerint consecuti, hodie Iustiniani constitutionē, tam soli, quàm si cum aliis legitimis concurrant, ad parentum successiones, agnationes, tuteslasq; uocantur, ac in omnibus legitimorum iura adipiscuntur[a]. His etenim lex ideo magis quā cæteris naturalibus fauere uoluit, ideo quod
10 probabile est, hos uerum matrimonium si licuisset, fuisse cōtracturos, ast illos uoluntas sola à iustis nuptiis celebrandis cohibuit, Merito lex necessitatē, ut maiori dignā humanitate, mitius etiā prosecuta est.[b]

a Inst. de seru. coz. In princ.

b arg. l. i. §. merito. depos.

De parentum & transuersalium successione in bonis naturalium.

1 Mutua successio inter parentes & filios naturales.
2 Pater qui legitimos filios habet, an possit naturalibus succedere.
3 Vicissitudo in success. quomodo consideranda.
4 Naturales, nullos habēt agnatos, sed cognatos.
5 Naturales inter se quando succedant.
6 De naturali vtrinq; coniuncto, & vterino tantum.
7 In feudi successione, vtrinq; coniunctus, non semper aliis præfertur.
8 Naturalis succedit fratri vterino æque cum matre.
9 Differentia agnationis et cognationis, an sit quoad naturales filios sublata.

CAP. XXXIX.

SED quæ modo diximus, naturalium tantum respiciunt successionem in paterna hæreditate. Agendum nunc est, quemadmodum contra, parentes atq; ex transuerso latere iuncti, ad illorū bona uocen-
1 tur: Et quoniam scimus, contraria omnia eadem ratione diiudicari[c], sicuti tradidimus naturales in duabus tantum uncijs patri intestato hæredes esse, ita & parentes ad filiorum suorum bona pro eadem portione admitti debent[d], codemq; argumento & mater, patre non extante totam hæreditatem filii consequetur, extante patre, illa decem un-
2 cias, pater duas legitimo iure capiet[e]. Hincq; existimarunt multi[f], patrem qui legitimos filios susceperit, nullum amplius ius in naturaliū filiorum bonis, ab intestato habere, propterea quod nec sibi, iidem naturales, extantibus aliis legitimis queant succedere, Quin patrem facilius ab eorum hæreditate repellendum, quo magis ipse in culpa fuit, cum omnia hæc patris, non filiorum uitio, crimineue contigerint[g].
3 Sed ego contra: Nam in successionibus admitto quidem, uicissitudinem esse seruandam, ea tamen ab initio in genere, non ex euentu spectanda est. Ait lex, Vbi pater absq; legitimis liberis decesserit, naturalis succedat: Ergo cōtra, ubi naturalis sine filiis obierit, pater uocari debet, hæc.n. est uicissitudo, ut spectemus eū qui prior defunctus est, an liberos ex se superstites reliquerit, an minus: In eo uero qui successurus est, cur id inspiciatur, cum ita sequeretur, nunquam alteri alterius hæreditatem obuenire posse? Finge etenim iam prædecessisse patrē,

c l. i. de his qui sui. sunt.

d §. de nepotibus, Auth. quib. mod. sui. Dec. cōs. 312. in princ.

e Inst. de Tertyl. §. fin. & Auth. licet. C. de nat. lib.

f Mathes. de suc. ab intes. 2. memb. 2. artic. num. 9. Vbal. 2. par. nu. 23. Ang. §. præferuntur. Inst. ad Tertyl. nu. 17.

g Auth. d inc. nup. in princ.

plane sicut ex euentu hoc constat,cum non amplius filio hæredem fu-
turum,sic & ea ratione dicendum esset,nec filium illi succedere debe-
re,si euentum hunc,qui in persona successoris contingit,respicere uel-
lemus, Sic & cũ frater fratri nullis extantibus descendẽtibus aut ascen
dentibus succedat[a],sequeretur quoq; ut si alter eorum liberos suscepis-
set,amplius alteri sine lib.decedẽti non posset succedere, eo quod cum
ipse filios haberet,fratrem iam omni sibi succedendi spe exclusisset,cũ
filii sui ante alios ab intestato uocentur[b],quæ tamen omnia quàm ab-
surda sint, nemo est qui non uideat: Hoc igitur & casu, filii quidem
legitimi,patri in eo proderunt,ut eius hæreditas ad naturales nõ per-
ueniat,non oberunt uero,quominus is,illis naturalibus sine liberis de-
cedentibus succedat,nam hoc tantum in eorum gratiam fuit constitu
tum,ut satis notum est,quod ita potius in odiũ conuerteretur. Quo
tiescunq; igitur naturales absq; filiis decesserint,pater etsi alios legiti-
mos habeat,quomodocunq; semper duas uncias capiet, reliquum ad
matrẽ iure legitimo pertinebit[c]:quod etsi pater prior obierit,tunc du 4
bitandum non est,quin in solidum mater exclusis legitimis filiis sit hæ
res,cum naturali ipsi,cum agnatis patris nulla intercedat coniunctio,
existimeturq; quoad illos in successione prorsus extraneus[d],adeo ut &
si mater superstes non sit,in eius tamen hæreditate,hi qui per lineã ma
ternam proximiores sunt,semper cæteris quibuscunq; à patre agnatis
præferantur,nec illi ullo unquam casu admittantur[e], Quin & matre
mortua,patre uero superstite crediderim eadem ratione patri duas tã-
tum uncias reseruari,cæterum proximioribus per lineam maternã co-
gnatis deferri. Naturales autem inter se siquidem ex patris latere tã 5
tum iuncti fuerint,nulla se omnino necessitudine attingunt, cum tũc
liberi patrem & eius agnationem sequantur,cum legitime nuptiæ in-
tercesserunt[f],hi uero omni agnationis iure carere dicũtur[g],ideoq; nul-
lo proximitatis nomine ad mutuã successionẽ possunt uocari[h], Quod
si ambo ex eadem matre editi fuerint,retinent tunc cognationis iura
quæ à matre proficiscuntur[i], recteq; ut cognati inter se atq; alijs codẽ
ex fonte prodeuntibus succedere possunt[k],quod & multo magis esset
affirmandum,si utrinq; tam ex patris quàm matris latere essent cõiun
cti,licet semper ut cognati tantum non ut agnati ueniant: Atq; idcir 6
co cum Mæuius qui alterum fratrem utrinq; coniunctum,alterum ute
rinum tantum,sed naturales ambos habebat,decessisset, cẽsebant om-
nes[l] ex communibus iuris regulis, utroq; latere iunctum uterino esse
præferendum[m],cũ duplici nexu quis arctius, quàm simplici tãtum uin
ciatur: A qua tamen sententia ego longissime absum, cum ut supra
diximus,in his naturalibus nulla prorsus agnationis habeatur ratio, &
nec

a Auth. itaq. C. com. de succ.
b Auth. in successione. C. de suis & legit.
c d. Auth. licet. & l. pen. C. ad orfit.
d §. filiũ. Auth. qb. mod. nat. eff. sui.
e l. si spurius. Vnde cogn.
f l. cũ legitimæ. d sta. hom.
g d. §. filium.
h Glo. l. 2. Vnde cogn.
i §. fin. Inst. d succ. cogn.
k l. si spurius. l. 2. Vnde cogn.
l Mathes. d suc. ab int. in 2. mem. 3. artic. princ. nu. xi. & seq.
m Auth. cessante. C. d leg. her. §. si igitur. Auth. de her. quæ ab int.

nec minimum quidem cum patre uel eius cõsanguineis commune ha
7 beant aut annexum[a]: Tantum igitur matris attenditur uinculum, quo
niam alterum nihil ad rẽ facit, estq; alienissimũ, sicuti in feudo, utrinq;
coniunctus, aliis ex latere tantum patris consanguineis non præfertur,
quoniam in eo agnatio sola spectatur, cognatio negligitur[b], Qua ra-
tione & nunc uterinus tantum, æque cum alijs utrinq; coniunctis suc
cedet, quoniam naturalis qui decedit, pari omnibus necessitudinis ne-
8 xu deuinctus est, ideo & æquas omnibus deferet portiones[c]. Et hoc ar-
gumento infinitas propè opiniones à Doctoribus communiter rece-
ptas infirmari posse puto[d], ueluti cum filium naturalem superstite ma-
tre à fratris uterini præmortui successione excludunt, eo quod lex fra-
tres tantum utroq; latere iunctos defuncto, simul cũ parentibus æque
ad successionem uocet, non qui altero tantum sunt connexi[e]: Illud.n.
eo casu ita à lege constitutum nemo non uidet, quod scilicet parens,
tanquam frater utrinq; coniunctus habeatur, qui semper quocunq; fra
tre uno tantum capite adiuncto, potior erit[f], At nos matrem natura-
libus filiis solo cognationis uinculo affinem esse affirmamus, pariq;
gradu & naturalem illi coniunctum esse[g], meritoq; neutrum alteri præ
ponendum: Vt & licet eodem in concubinatu, iisdem ex parentibus
uterq; filius sit procreatus, semper tamen unicum cognationis ius, nõ
duplex coniunctio consideretur. Planè mater quæ filios, alterum na-
turalem, alterum naturalem & legitimum susceperit, si legitimus dece-
dat, sola tunc naturali excluso, filio suo legitimo succedet, quoniã tunc
duplex adest uinculum, ciuile & naturale[h], atq; ita communi sententiæ
locus esse poterit[i]. Quid uero si quis dicat, hodie æque patri ac matri
9 naturales filios debere succedere, cum omnis agnationis & cognatio-
nis differentia in successionibus iam sit sublata[k], & sola naturalis causa
nunc inspiciatur[l]? atq; ita prædicta omnia quæ supra relata sunt iam
cessare, cum naturalis, qui iura cognationis cum matre retinebat, ob
æquiparationem factam & differentiam sublatã, idem & ueluti agna-
tus patri à legibus agnosci debeat? Quid respondendum erit? Ego sa
nè dicerem, eum qui ita existimet, longe falli: Sic.n. fieret, ut hodie na-
turalis filius, sicut legitimus, patri suo succederet, & cũ legitimo æque
concurreret in hæreditate: Sic & iura nouissima Iustiniani, ubi de natu
ralibus sanxit[m], iam omnia correcta essent, omnia immutata, quod uel
dubitare, maxime ineptum, & ridiculum esse censeo. Quod ergo con-
stituit Iustinianus, ut nulla hodie inter agnatos & cognatos differẽtia
seruetur, id in legitime natis tantum procedit, qui poterant ab intesta
to succedere: Ad naturales autem nõ pertinet, quod hi in minima uix
parte unquam succedunt patri, idq; potius pietatis cuiusdam causa

a d.l. cũ legitimæ. d §. filium.
b Bal. c.i §. his uero. de success. frat. Ripa. l. re cõiuncti. nu. 13.
c arg. Auth. post frat. C. de legit. hæred.
d Vbal. de suc. ab intest. in. 2. part. num. 24.
e §. consequẽs §. si uero. Auth. de hæred. q̃ ab intest.
f Bal. Auth. defuncto. C. ad Tertyl. num. 8.
g Inst. de suc. cogn. §. fin.
h Auth. defuncto. C. ad Tertyll.
i Ang. §. fin. Auth. quib. mod. nat. eff. sui.
k §. 1. Auth. d hær. quæ ab int.
l Auth. in succ. C. de suis et legit.
m Auth. licet. C. de nat. lib. cr. §. pe. et §. dis r. Auth. quib. mod. na. sui.

olimq; cognati illi, poterant & aliis agnati esse: Ast hi nullos prorsus
agnatos unquam habere intelliguntur: Merito ea constitutio de his il-
legitime natis, nunquam accipietur, quod & ingeniosissimus Faber in
commentariis suis tradidit.[a]

An spurii a patre institui in testam. possint.

1 Ex quolibet illegitimo congressu spurii oriuntur.
2 Spuriorum duo genera.
3 Mulieres quibuscum impune licet eem habere. & num. 6.
4 Spurii quidam à patre institui possunt, alii non possunt.
5 Quare spurii patri intestato non succedant.
6 Damnatus coitus quis dicatur.
6 Tria genera filiorum.

CAP. XL.

QVANTVM inter se differant naturales & spurij, licet adhuc
sæpius ostenderimus, hoc uno tamen ex loco facile est intellige-
re, quod naturales quandoq; patri hæredes esse possunt, spurii semper
paterna indigni successione habentur[b]. Eo uero spuriorũ nomine cũ 1
omnes ii contineantur, qui ex illegitimis quomodocunq; nuptijs sunt
procreati[c], crediderunt etiã Doct. nostri, generaliter spurios cunctos à
patris siue testati, siue intestati bonis arceri,[d] proptereaq; & eos qui ex
scortis, ancillis, aut infimis huius generis fœminis suscipiũtur, nihil ex
patris testamento capere posse, eo quod ubi non iustæ concubinæ lo-
co nobis mulier iuncta fuit, filij semper spurij, non naturales solent ap
pellari[e]. Colliguntq; hoc Doctores, & ex Iustiniani nonnullis consti-
tutionibus[f], in quibus cum de Nothorum successione, siue ex testamẽ-
to, siue ab intestato plura agat, attestatur is deinde sæpius, hæc se tan-
tum de naturalibus filiis sanxisse, nec id beneficium ullo pacto ad alios
uelle pertinere[g], Itaq; spurios omnes penitus à paterna successione ex 2
terminatos uolunt, cum nec dignos quidem putarit, quibus alimenta
relinquantur[h], unde & tam sæpe in iure legimus, spurios nihil cũ bo-
nis patris habere commune[i], nec illi aut agnatos, aut consanguineos
esse[k]: Quæ sententia communi Doctorum omnium calculo ita est con
firmata[l], ut uix uideatur effugere posse temeritatis notam, qui non pe-
dibus, manibusq; in eam contendat. Sed Dij boni quàm procul ab om
ni abest ueritate & æquitate? Ego planè contrarium audacter affir-
mare nihil uereor, quod & recentiores quosdam sanè acute notasse ui
deo, Sed hi obiter tantum, & leui quod aiunt brachio id attigere[m]:
Existimo namq; non spuriis omnibus interdictũ, ne omnino patri suc-
cedant: sed quosdam tam ex testamento, quàm ab intestato quidẽ pa-
tri hæredes esse non posse, quosdam si instituantur, tunc ex testamento
succedere patri non prohiberi. Sciendum. n. inprimis est, spuriorum 2
duo esse genera[n], alios quidem ex concubitu profectos, qui iure ciuili
duo

a Fab. Inst. d seru. cog. nu. 5. Caccial. l. si qua illustris. col. 13. C. ad Orsit.
b Auth. licet. C. de nat. lib.
c l. uulgo. de sta. hom.
d Bart. l. fin. de his quib. ut ind. 1. col. Alb. Rub. C. de nat. lib.
e Oldr. cons. 196. Bal. 129. in sec. et. 206. in. 3.
f Auth. quib. mod. nat. leg. circa fi. & Auth. de nothis, aliàs, quib. mod. nat. fui.
g Auth. de trien. et sem §. consideremus. et §. fi. quib. mod. sui.
h Auth. ex cõplexu. C. de inces. nupt.
i l. si spurius. un. cogn.
k Inst. d suc. cogn. §. fin.
l Oldr. cons. 196. Azo. in sum. C. d inc. nupt. in fin. Bart. l. fin. de his qui. ut ind. Goz. cons. 21. num. 23. Ang. in §. fi. Auth. quib. mod. na. sui. Bal. l. perpetuo, de cond. ob turp. cau. Afflic. Decis. 203.
m Alcia. pareg. 4. cap. 5. in fin.
n Glo. l. pen. C. ad Orfic. Alex. cõs. 174. in. 5. et Bar. l. fin. de his quib. ut ind.

accusari, grauiterq; uindicari solet, ueluti adulterium, stuprum, in-
3 cestum[a], Alios non adeò infames, ut qui ex uulgo prostitutis mulieri
bus suscipiuntur, quarum congressus nulla pœna mulctatur[b], quales
sunt & hi qui ex abiectis quibusdam & uulgaribus fœminis[c], uti an-
cillis, oriuntur, in quas propter generis obscuritatem, nec stuprum,
aut adulterium, aut quid legibus prohibitum cadere potest[d]. Cum
uero in his minorum, ut ita dixerim, gentium spurijs, multo minus,
quàm in cæteris uitium notetur, cum illorum parentes, ijs dando
operam, nullam legibus pœnam fuerint promeriti: An non æquum
est etiam, cum ijs mitius multo quàm cum cæteris agere, ut delicto
4 æqualis pœna ubiq; compensetur[e]? Equidē sic ipse sentio, sicuti odio
siores illi spurij, à bonis paternis quomodocunq; semper excludūtur,
eo quod ex damnato coitu sunt progeniti, ita hos qui ex cōgressu per
misso prodierunt, saltem in testamento à patre agnosci posse, in hocq;
æquali cum cæteris iure non uti: Quæ opinio & ratione legis, & Iusti
5 niani uerbis, & alijs pluribus suaderi potest argumentis. Videmus spu
rios cuiuscunq; generis, à patris intestati successione, duabus maxime
de causis repelli, uel quia ex nefarijs nuptijs fuerint concepti, quas ma-
xime lex odio habet, idcircoq; hoc exēplo patrem uoluit coercere, uel
quia cum quis legitime natus non est, is & incerto patre, ac uulgo
quæsitus existimatur, unde non tam facilè, eum ad alicuius successio-
nem ab intestato uocauit, ut quem incertum esset, filij ne loco eum
pater habuerit, sit ne proprius an alienus, adsit ne an repugnet in ea
re defuncti uoluntas[f]: Sed hæc duo in proposita quæstione nostra ces-
sant, nam nec ex damnato cum concubitu ortum præsupponimus, mi
nus etiam, incertum nunc patrem esse, cum ipse se met parentem il-
lius declarauerit, certaq; eius ex testamento sit mens: Cur ergo capere
ex eodem testamento prohibeatur, cum hic nulla legis ratio repu-
gnet? Animaduertimus etiam cum de horum successionibus loqui-
tur Imperator, de intestato tantum patre mentionem facere[g]: Rursus
cum modos præscribit ex testamento succedendi, nusquam tam legi-
timam concubinam, adeoq; certos filios requirere[h], quasi hoc aperte
ipse nobis declarauerit, longe diuersam esse in hac re testati ab inte-
stato causam: Probant & hoc idē supra in contrarium citata illius uer
ba[i], qui natos tantum ex nefariis congressibus, aut dānato coitu, quo-
modocunq; succedere uetat, quibus quidē uerbis spurios hos de quibus
6 nos in præsenti agimus, non cōprehendi sat manifestum est. Cum.n.
damnatus tantum concubitus propriè is dicatur, in quē criminalis
accusatio intentari, & seuera etiam pœna infligi possit[k], Iam sci-
mus spurios, qui ex meretricibus, aut humilioribus hisce fœminis su-

a §. itē lex Iulia. inst. de pub. iud.
b l. si ea. C. de adul.
c Crauet. cōs. 166. num. 6.
d l. quæ adult. C. de adult. Azo. in sum. C. de cōcub. Bart. Ang. l. si uxor, de adul.
e c. nō afferamus. 24. q. 1.
f Auth. de trien. et sem. §. considere-mus. ℣. nam si hec, circa fin.
g Auth. quib. mod. sui §. si quis autē. & d. §. considere-remus.
h §. ne igit. Auth. quib. mod. sui.
i d. Auth. §. fin.
k Soz. cōs. 148. & Bal. ibi in subscr. Salic. Auth. ex cōplexu. Seneri. & Cagn. l. pen. C. ad Orfit. nu. 13.

ſcipiuntur, nec ulli pœnæ affines eſſe[a], & talem congreſſum uere damnatum non dici[b], ſequitur ergo Iuſtinianum de his in ultima parte minime locutum, nec hos excluſos eſſe, Quin cum ille filiorum tria gene- 7
ra diſtinxerit, legitimos, naturales, damnatos, ac damnatis quidem omnem penitus ſucceſsionem interdixerit, hiq; ut modo oſtendimus, dãnati proprie non ſint, cæteris uero ex teſtamento capere permiſerit, credendum eſt potius hos in naturalium ordine contineri uoluiſſe, cũ & ij large naturales nominari queant, tam etſi ex furtiuo quodam coitu ſint procreati[c]: Nã cum euidentisſimum ſit, hos nec legitimos, nec damnatos eſſe, dicatq; Iuſtinianus ſe perfecte omnes filiorum ſpecies numeraſſe[d], nonne neceſſarium ferè eſt, hos in naturalium numero referre, cum alium non posſint locum obtinere? Adiuuat hoc & exemplaris Græci authoritas, ubi de Nothis fit mentio[e], quod uerbum nedum naturales, & ſed ſpurios cõplecti poſſe, aliàs latius explicauimus. Cenſeo Igitur ſpurios hos à patre recte inſtitui in teſtamento poſſe, tũ rationibus prædictis, tum maxime, quod eorum natales, ſeu parentũ concubitus, nulla à legibus pœna mulctatur, quod argumentum eſt, eos non uſq; quaq; iuri odioſos eſſe, & ita etiam alios inſignes Doctores ſenſiſſe reperio[f]. Quæ ſi uera ſunt, ea tamen ſemper obſeruanda duco, cum pater eis quid uult relinquere, quæ ſupra de naturalibus tradidimus, an ſcilicet alios pater legitimos habeat filios, an uxorem, an cætera quæ antea copioſius relata fuerunt.

a Bart. Ang. l. ſi uxor, de adult.
b Dec. conſ. 306. et 311. Alex. 139. in 1. Soz. 148. & l. gallus §. quid ſi. num. 5.
c Dec. conſ. 155. 2. col. Abb. c. p uenerab. q fil. leg. nu. 31.
d d. Auth. in fi.
e Auth. Græ. de Nothis.
f Salic. Auth. ex cõplexu. Alcia. parerg. 4. cap. 5. in fi. Crauet. cõſ. 266. nu. 11. Boer. Decis. 127. nu. 6.

Nati ex pluribus concubinis poſsint ne à patre inſtitui, et ſpurii quomodo ſuccedant matri.

1 Sit ne damnatus concubitus cum pluribus concubinis.
2 Naturales patrem in ius ſine uenia non uocant.
3 Qui ſpurii ſuccedant matri, & cognatis.
4 Qui ſuccedant ſpurio ubi nullos cognatos habet.

CAP. XLI.

CVM dicat Iuſtin. eos qui ex pluribus concubinis nati ſunt, cũ quibus pater eodem tempore conſuetudinem haberet, legibus odioſos eſſe, et à ſua conſtitutione procul excludendos[g], Hinc quoq; noſtra diſtinctio confutari uidetur, quam modo de ſpurijs retulimus, Voluimus ſiquidem eos ſpurios ex teſtamento uocari poſſe à patre, quos ipſe ex congreſſu non damnato ſuſcepiſſet, Sed cum hoc ipſum cum plu- 3
ribus concubinis commercium, ad fornicationis accedat ſpeciem[h], quæ legibus impunita eſt[i], Cur negat deinde Imper. quicquã talium concubinarum filijs benignitatis eſſe impartiendum? Ego ut obi- cem

g §. ſi uero effuſa. Auth. quib. mod. nat. ſui.
h d §. ſi uero.
i Abb. c. inter opera. de ſponſal.

1 cem hunc amoueam, id diligenter puto considerandum, sit ne hæc libidinis species, de qua agimus, inter damnatos coitus referenda. Mihi enim ut plurimum sane uidetur referenda, cum perspiciam Iure ciuili, ad ineundum cum honesta muliere concubinatum, pro testationem ut euitetur legis Iuliæ pœna, esse necessariam[a], Quod si cum pluribus quis uersari incipiat, difficillimum est hunc uel stupri aut adulterij crimen posse euadere, ex quo ius ciuile unius tantum concubinæ consuetudinem admittit, eamq; cum denuntiatione, quæ cum uni semel facta est, iam cæteris nihil potest inseruire[b]: Ideoq; nil mirum est, si tales liberos, ut ex damnato natos coitu expulit Iustin. quod cum præcedenti capite nostro consentit. Si tamen tales essent hæ concubinæ aut potius meretrices, adeo obscuræ & sordidæ, ut ijs nulla stupri nota impingi posset[c], tunc dicerem Iustiniani uerba nequaquã in his esse intelligenda, propterea quod illarum congressus extra legis pœnam sit, ut aliàs tradidimus, aut etiam generaliter forte id affirmarem, qualescunq; essent hæ concubinæ, illarum tamen filios à testamento patris non excludi, cum ab intestato tantum rejiciat eos Imper. ob incertam forte prolem & indiscretam[d], non quotiens ex certo patris iudicio quid ad eos esset peruenturum. Mouetq; me maxime, quod ijdem matri legiti-
2 mi successores approbantur[e], patrem etiam in ius sine uenia uocare non possunt[f], quæ res sanè demonstrant, illos non omnino nefarios habendos, nec cæteris ex punito concubitu prodeuntibus æquiparandos[g]. Et hæc sanè distinctio, ut consideremus, quales sint spurij, uulgares ne quidam, an ex damnatis nuptijs suscepti, ut primi ex testamento tantum agnosci possint, ab intestato repellan-
3 tur, cœteri utroq; remedio prorsus careant, sicuti patris ratione uidetur æquissima, ita quoad materna bona nullam habet dubitationem, siquidem fatentur omnes, spurium & uulgò quæsitum filium, semper matri succedere posse, nedum ex testamento, sed & ab intestato, dum tamen ex eo complexu ortus non sit, qui accusari iure possit[h], hincq; tam frequenter comperimus, illos legitimos matri, aut per eam lineam cognatis hæredes fieri[i], ab eaq; eadem ratione esse educandos[k]. Recipit tamen & hæc regula declarationẽ, si enim mater illustris fuerit, & filios iustos susceperit, spurii à legitimis in successione excluduntur, ita ut nec testamento, nec donatione, quicquam ab ea capere possint[l]: Quod si soli spurij matri illustri adsint, aut etiam cum legitimis, sed matri non illustri concurrant, utroq; casu cõtra Accursij sententiam[m], eos matri succedere & uerius, & re

a l. iij. de concub.
b Bal. l. eam quã. C. de fideic. nu. 35.
c l. quæ adulterium. l. si ea. C. de adulter.
d ℣. & hoc dicimus. ℣. n ãſt hoc nõ sanciuerimus. d. Auth.
e Bart. l. fin. de his quib. ut ind. nu. 3.
f Imo. §. si quis rogatus. col. 4.
g Alex. l. ij. in princi. nu. 13. de in ius uocan.
h Glo. §. pen. Inst. ad Orf. & in. l. pen. C. eod. Ang. §. fin. Auth. qb. mo. nat. sui. Bar. l. fin. d his qb. ut indi.
i l. si spurius. l. ij. l. modestinus. nu. cogn. l. siue ing. Ad Tertyll.
k l. si qs à libertis. §. i. d lib. agnos.
l l. pen. C. ad Orfit.
m Glo. §. fin. Instit. ad Tertyll.

ceptius eſt[a], Et hæc omnia pari ratione ſeruanda erunt, ſi de ſuccedendo ipſi ſpurio agatur[b], quoniam traditum eſt mutuas eſſe in hac re ſucceſsionis cauſas[c], quamuis aliter in diſpenſatione, quæ ſtrictiſsime accipitur, nec ob maiorem etiam rationem ad alium caſum extenditur[d], non inepte quibuſdam uiſum ſit[e]. Deficientibus autem omnibus per lineam maternam coniunctis, uxor ſpurio hæres erit[f], inde ad tutorem, iure ſuſcepti muneris hæreditas pertinebit[g], dum tamen ſpurius intra decimum quartum annum, quo tempore ſub tutela eſt, moriatur[h], alioquin ſemper deinde fiſcus bona ea uti uacantia occupabit[i]. Quæ tamen intelligenda ſunt ubi propria eſſent ea ſpurii bona, ideſt non à patre quæſita, alioquin ſi cõſtaret id quod ſpurius detinebat, olim paternum fuiſſe, tunc eo mortuo, totum hæredibus legitimis patris eſſet reſtituendum[k], niſi fortaſſe id à patre in fraudem legis factum eſſet, ſecundum Diſtinctionem alibi à nobis traditam[l]. 4

a Ang. d §. fin. & d. Auth §. fin.
b §. de nepotibus. d. Auth.
c Dec. cons. 311. 1. col. & Alex. 174. in 5. & 150. in 2.
d Dec. c. at ſi clerici §. de adult. nu. 18. de iudic.
e Capr. cons. 1. Quod uidetur cõtra §. de nepotibus. in d. Auth.
f Bal. d. l. pen. C. ad orfic.
g l. quo tutela. ubi Glo. de reg. iur.
h Bal. Ang. Caſtr. l. nutritoribus. C. com. d ſucceſſ.
i l. 1. C. de bon. uac. lib. x. & Crauet. cons. 138.
k Dec. cons. 311.
l cap. 43.

Spurii nati ex coniugato, & ſoluta, an parentibus ſuccedere prohibeantur.

1 Adulterium iure ciuili quod dicatur.
2 Vxor maritũ ſuũ nec adulterii, nec ſtupri accuſare poteſt.
3 Intell. l. 1. C. de adulter.
4 Maritus cũ alia fœmina non uxore congrediẽs, quãdo accuſari posſit.
5 Nati ex coniugato & ſoluta, nõ ſemper ex damnato coitu orti intelliguntur.
6 Cõſtante matrimonio, concubinam habere non licet.
7 Non omnia quæ prohibentur, pœnã habent conſtitutam.
8 Adulterium iure canon. etiam ex parte uiri iudicatur.
9 Pœna inceſtarum nuptiarum, an iure canon. locum habeat.
10 Adulterium iure Canon. uocatur quilibet illicitus concubitus.
11 Damnatus coitus, aliter Iure canon. aliter Iure ciuili ſumitur.
12 In ſucceſsionibus, Iura ciuilia ſeruantur etiam iure Canon.

C A P. XLII.

EST ergo illud, ni fallor, ſatis probatum, ſpurios qui ex damnato coitu orti non ſunt, hæredes matri, quandoque et patri eſſe poſſe, Verum incidunt quandoque quæſtiones, de uarijs coniunctionum generibus, quas ſint ne damnatæ, aut minus ignoramus, cum eas certo loco conſtitutas non reperiamus: Vnde filij quoque posſint ne ſuccedere merito dubitamus. Exempli cauſa, ſi maritus quiſpiã ex ſoluta aliqua muliere prolem ſuſceperit, incertum uidetur filij ne illius hæreditatis capaces cenſeantur: Sozinus & Baldus eos ſuccedere matri poſſe dixerunt[m], eo quod adulterium iure ciuili id non dicatur, ubi cum ſoluta muliere nobis eſt negotium[n]. Nam tunc alterius torum non lædimus unde adulterium dictum uolunt[o], propterea que 1

m Sozin. cõſ. 148. Bal. Nou. ibi in ſubſcrip.
n l. 1. C. d adulter.
o c. lex §. 1. 36. q. 1. l. inter §. 1. de adult.

ptereaq; nec damnatum hunc concubitum esse aiunt, qui filijs successionem debeat prohibere. Quæ Sozini ratio, si uera est, quanuis ipse de matris disputet hæreditate, idē tamen & de paternis bonis dicēdū esse sequeretur, ubi pater in testamēto aliquid his relinqueret, ut supra disseruimus. Cōtra uero integro consilio respōdit Decius[a], qui uoluit damnatum hunc concubitum omnino dici, quod pœna illi Iure constituta sit, non quidem adulterij, sed stupri, ut & Imperatoria constitutione expressum ait[b], & multi alij doctores tradiderunt[c]. Ego uero, si credidit Decius uxori ius esse maritum suum cum alia fœmina congredientem, stupri accersire, aut quicquam simile ea constitutione caueri, longe quidem illum falli existimo, excludit enim ille textus mulierem ab omni prorsus accusatione, nedū adulterij, sed stupri: Nam cum lex Iulia de adulterio æque ac de stupro loquatur[d], hæcq; publica crimina sint[e], sequitur etiam eorum actiones fœminis esse interdictas[f]. Vnde miror satis quomodo eam legem in opinionem suam attulerit Decius, cum ibi de stupro nihil agatur siue ab uxore, siue à quocūque alio accusatio proponatur, Quin hoc solum ait ille tex. mulieres quanuis matrimoniū suum à marito uiolatū uelint expostulare, accusationem tamen contra eum instituere haud posse, Idest quāuis eius rei multas haberēt probationes, quibus maritum tori fidem non seruasse uellent docere, adhuc tamen nullū ius publico Iudicio aduersus maritum posse exercere, eo quod marito tantum hæc accusandi facultas lege concessa sit, non uxori. Quæ res & uerbis Gellij in Noct. attic. conuenit, qui ita ueteri iure scriptum ex Marci Catonis oratione refert. In Adulterio uxorem tuam si præhendisses sine iudicio impune necares, Illa te si adulterares digito non auderet contingere, neque ius est. Et Syra apud Plautum in Mercatore conqueritur mulierum conditionem his uerbis.

E castor lege dura uiuunt mulieres,
Multoq; iniquiore miseræ quam uiri.
Nam si uir scortum duxit clam uxorem suam,
Id si resciuit uxor, impune est uiro.
Vxor uiro si clam domo egressa est foras,
Viro fit causa, exigitur matrimonio.
Vtinam lex esset eadem quæ uxori est, uiro.

Non ideo ego tamen Decii opinionem undequaq; falsam dico, sed prout nec illi, sic nec Sozino omnino in hac re hærēdum esse existimo: Sic enim credo maritum qui cum alia fœmina rem habeat

a Dec. cōs. 306. quis cōs. 311. nu. 2. ad deinde non firmet.
b d. l. 1. C. de adul.
c Sali. l. 1. C. de concub. Ancb. cōs. 335. in prin. Gozad. conf. 21. col. pen. Alex. cons. 60. in. 2. num. 32. Caccial. late in. l. pen. C. ad Orfit. col. xi. xij.
d §. Item lex Iulia Inst. de publ. Iud.
e l. i. de pub. iud. et d. §. Item.
f l. de crimine. C. qui accu. nō poss.

iure ciuili ſtupri quandoque accuſari poſſe, quandoque non poſſe.
Nam ſi obſcura ſit, uilisqꝫ admodum ea mulier quam maritus præ-
ter uxorem cognouerit, omne in eo ſtupri crimen ceſſare pu-
to: cum talem concubitum extranei quidem accuſare nequeant, ut
qui publice impunitus dicatur[a], minus uxor, cum ipſa nullam aduer-
ſus maritum eo nomine actionem habeat[b], niſi fortaſſe iniuria-
rum[c], quod & ipſum dubium puto, ſi uera ſunt, quæ Marcus Cato
in ſua illa oratione ſcripta reliquit: Quod ſi paulo honeſtior de-
centiorque fœmina ſit, & tunc cum Decio ſentirem, maritum cum
ea impudice uerſantem, quanuis non adulterij, attamen ſtupri
crimine condemnari poſſe, non quidem uxore id ei obijciente,
nam uxori id non licet, ſed alijs forte accuſantibus, nec enim
æquum eſt eum impune ab hoc crimine dimitti: Vnde quod ad 5
filios attinet de quibus in præſenti diſputamus, si ex concubitu non
uilisſimæ & improbisſimæ fœminæ orti fuerint, quãuis ſoluta eſſet,
crederem damnatam hanc coniunctionem dici, nec filios paren-
tibus poſſe ſuccedere, ſecundum ſupradicta: Quod ſi abiecta fue-
rit conditione illa fœmina, tunc ſecus putarem, & hoc caſu Sozi-
ni ſententiæ ut ueriori locum concederem. Quod ſiquis urge- 6
ret adhuc ea ratione quod expreſſe prohibitum ſit, ne cui conſtan-
te matrimonio concubinam habere liceat[d], ita ut nec domino cui
uxor adſit, amplius cõſuetudo ulla cum ancilla ſua permittatur[e], nec
diſtingui his caſibus qualiſ ſit ea mulier, cum qua iungit ſe ma-
ritus, uilis ne an honeſtæ conditionis, quaſi leges id unum tan-
tum ſpectent an maritus poſtergata legitima uxore ſua, alterius
mulieris familiaritatem ſequatur, hancqꝫ ſolum indignitatem gra-
uiter ferant, ob idqꝫ eum etiam ignominia plectant[f], Reſponde-
rem primo, non loqui nos de marito, qui præter uxorem detineat
etiam apud ſe perpetuo concubinam, prout Doct. illi uidetur intelli-
gere, ſed de eo, qui præter legitimum torum, furtiuos etiam cum
alijs concubitus quandoqꝫ non aſpernatur, ut multis contingere
uidemus: Aut tandem exemplo me Diui Marci protegerem, qui re-
ſcripſit eum hæredem qui prohibet funerari ab eo, quem teſtator
elegit, non recte facere, pœnam tamen in eum ſtatutam non eſſe[g]. 7
Sic concedam & ego maritum quidem minus honeſte decenterqꝫ
facere, ex quo tamen pœna illi ob hoc nulla indicta eſt, pro-
pterea & concubitum illum damnatum non fore appellandum, fi-
liosqꝫ ad ſucceſsionem admitti poſſe. Quæ quidem iure ciuili ita
ſe habent. Hodie uero cum iure Pont. adulterium id æque dica- 8
tur

a l. quæ adulteriũ C. de adul. Ang. l. ſi uxor § adul. Bar. l. uerum. de furtis.
b c. apud 32. q. 1. §. publico.
c Bal. d. l. 1. C. de adul.
d l. 1. C. de cõcub.
e l. fin. in fin. C. cõmu. de manu.
f Bal. l. 2. C. de inc. nup. Dec. cons. 530.
g l. at ſi quis §. diuus. de relig. et ſum. fu.

tur cum uxor alterius uitiatur, ac ubi coniugatus uir se solutæ mulieri
immiscuerit[a], dubia magis nunc quoq; ista omnia redduntur. Cum
enim in materia peccati qualis hæc est, leges semper cedant cano-
ni[b], Canon uerò adulterium hoc appellet, de quo nos agimus, iam
sequitur ut & damnatus hic concubitus hodie rectè sit uocandus,
cum adulterium criminali supplicio plectatur, sicuti aliàs damna-
tum diffiniuimus[c]. Nam cum aliquid certo delicti nomine lex demō
strat, pœnam quoque eandem ac nomen illud meretur, illi crimini con
stituisse existimatur[d]. Sic uidemus pœnam iure ciuili incestis nuptiis
9 impositam[e], in ijs quoq; nuptijs locum habere quas hodie incestas di
ci Ius Canon. statuit[f]: Sic & cum matrimonium intra quartum gra
dum contrahi lege municipali sub pœna prohibetur, gradus isti secun
dum canones non leges accipiuntur[g], eo quod materia hæc, propria
est magis iuris Pontificij[h], quod & alijs exemplis liceret comprobare[i].
Qua ratione & huiusmodi filij ex adulterio nati, & consequenter ex
damnato concubitu uocandi omnino hodie uidentur, ob idq; incapa
ces hæreditatis parentum censendi: cum ita ius Pontificium decla-
ret, cui in huiusmodi materia hærendum est, prout & grauissimo
Delphinalis conuentus Iudicio hodie decisum extat[k]. Me tamen ista
parum sane mouent, contraq; firmiter sentio: Nam uideo iure Pon
10 tif. omnem illicitum concubitum etiam cum meretricibus, adulte-
rium uocari[l], ex quo sequeretur, pro qualibet fornicatione, ho-
die adulterii pœnam esse imponendam, quod tamen secus est: Quin &
cum concubinatus eodem Iure adulterium dicatur, quia quicquid in
ea, quæ legitima uxor non sit, committitur, adulterii crimine ue-
nit[m], sic fieret etiam, ut hodie præter uxorium, cæteri concubitus,
omnes semper damnati dicerentur. Vnde nec naturales filii unquam
succedere deberent, quia secundum ius istud ex damnata coniunctio
ne geniti sunt, quod tamen aduersus communes interpretum senten
tias est[n], & spuriorum illa distinctio, de qua supra[o], hodie non amplius
esset obseruanda, & quicquid iure ciuili de naturalium, aut spurio-
rum successione cautum est, id in uniuersum nunc immutatum, &
correctum esset, quod ego nunquam admiserim, & eruditis uiris ab
11 surdum uideri debere semper crediderim. Non igitur hoc iure,
quod de adulterio aut damnata copulatione dicitur, eodem quo
apud leges ciuiles sensu accipiendū est. Si quidem ibi damnata con
iunctio ea est tantum, ut aliàs diximus, quæ criminali pœna potest
mulctari, hic de alterius generis pœna intelligitur, ea scilicet, quæ
solutis humani huius corporis uinculis ad cœleste summi Dei tribu-

a c. nemo. 32. q. 4. Abb. c. transmissæ. de eo qui cogn. cōs. uxo.
b Glo. c. Possessor. de reg. iur. in. 6.
c c. 3. cap. 40.
d l. 1. § 1. ad turpil.
e Auth. Incestas. C. de inc. nup.
f Abb. c. & fi. de don. inter ui. & uxo. Dec. cōs. 158
g Alex. Dec. l. si Auiæ in fin. C. de succ. ed.
h c. pen. de sec. nup.
i Dec. cons. 155
k Guid. papæ. decis. 280. Titius.
l c. Nemo meretrices. 32. q. 4.
m d. cap. nemo. in princ.
n Rip. §. si quis rogatus. ad trebel. nu. 21. & in l. si unquā. C. de reuoc. don. q. 28.
o cap. 16. 40.

nal sit exoluenda[a]. Quæ ergo in contrarium supra adducta fuere, aut
huic casui nostro non sunt similia, siquis ea subtiliter animaduertat,
aut si etiam sunt, ego de his plurimum dubitarem, cum pœnales san
ctiones mihi nisi ijs casibus recipiendæ uideantur qui expresse legi-
bus cauti sunt[b], Aut quicquid de iis dici possit, ipse in hac materia,
ubi de successione agitur, à Iuris ciuilis regulis nunquam disceden-
dum putarem, quæ & Iure Canonico quantum ad hanc rem perti- 12
net, seruantur, ut & doctores omnes sæpe attestantur[c]. Et Ita secun-
dum supradictam Iuris ciuilis distinctionem, hæc hodie quoque locũ
habere affirmarem.

a Bart. l. 3. ḋ cõcu. in prin. & Soz. in cõsil. 148. col. 3. uersi. nec etiã
b l. At si qui. §. diuus. de relig. & sump. func. Abb. c. i. de post. præl. nu. 32. Ias. l. cum quidam. nu. 11. 12. de lib. & posth.
c Tiraq. in l. si unquam. C. ḋ reuoc. don. uersi. susceperit liberos. nu. 31.

De spuriis ex damnato coitu, et siquid illis in fraudem fuerit relictum.

C A P. XLIII.

NVNC ad alios spurios descendamus, quos ex damnatis nuptiis
prodijsse omnino constat, ueluti adulterio, stupro, incestu[d], & hi cũ
nec filij nomen mereantur[e], tantum abest, ut ad patris siue matris bo 1
na, ullo casu possint aspirare[f], ut nec alimenta quidem ijs iure ciuili de
beantur[g]. Quocirca nec eo colore possunt adiuuari, quasi ut extraneis
liceat eis quod in testamento relictum fuerit, consequi[h], hi enim præ
ter extranei causam, & paternum delictum habent coniunctum, quod
merito illos bonorum parẽtum reddit expertes[i]: Repellit & eos publi
cæ honestatis iustitia, ne in tam graui crimine grassandi hominibus im
punitas permittatur[k], cum ita facilius paterna libido coerceri pos-
se cẽseatur[l]. Sunt Igitur omnis successionis siue paternæ, seu maternæ, 2
tam ex testamento quam ab intestato penitus incapaces[m], nec ius ul
lum agnationis aut cognationis cum patre matréue, nec inter se ipsos
seruant[n], ita ut nunquam sibi inuicem ab intestato succedant[o], tam etsi
olim in Regia curia aliter (& male forte) iudicatum fuerit[p]. Quod qui
dem in alijs spuriis qui ex damnato concubitu orti non sunt, secus est,
retinent enim ij cum matre, & inter se ipsos iura omnia cognationis, li

d §. itẽ lex Iulia. Inst. de pub. iud.
e c. 1. 35. q. 7.
f Dec. cons. 288. et 311.
g Auth. ex cõplexu. C. de inc. nup.
h l. extraneum. C. de hær. inst.
i Alex. cons. 74. in 3. nu. 4.
k Bal. l. 1. C. ḋ iur. aur. an. nu. 3.
l l. fin. C. ḋ nat. lib.
m §. fin. ubi. Ang. Auth. quib. mo. na. sui. Cagn. l. pen. C. ad orfit. nu. 45.
n Alex. cons. 174 in 5.
o Dec. cons. 311. Crauet. 138. uer. quarto probatur Cagn. d. l. pen. nu. 46
p Afflic. Deci. 96, nu. 11.

3 cet non consanguinitatis[a]. His ergo si à parentibus aliquid palàm re-
lictum proponatur, nec ipsi illud consequi, nec parentes amplius id re
petere possunt[b], sed scriptis hæredibus, aut uenietibus ab intestato so
let applicari,[c] quoniam cum spurij hæreditate illa indigni nō proprio
sed alieno delicto uideantur[d], transmittunt relictam sibi portionem ue
luti pro non scripto ad legitimos hæredes[e], Sin tacitè relictum sit, ut
quod hæredis fidem testator fuerit secutus, tunc quia fraudem legi
hæres facere uoluit[f], omnia ad fiscū statim deuoluuntur[g]. Quandoq;
tamē euenit, ut et id quod palàm legatum est, occupet fiscus, nō agna
ti, Quid.n. si cum spurio colludant agnati, alijq; legitimi hæredes, usq;
ad decimum gradum, interimq; bimestre labatur spatium, antequam
bona ea à spurio uindicent[h]? Quid si ex incesto natus sit filius, nec ad-
sint personæ ab Imper. præfinitæ ad successionem[i]? Quid si specialis
quis casus coniunctos reijciat, fiscum admittat[k]? Sic quoq; ex contra-
rio, cum tacitum est fideicommissum non semper tamen potior est fi
scus cæteris consanguineis, Quid.n. si extraneus quis ea de re clam ro-
getur, qui hæreditatem capere non poterat[l]? Quid si testator uerbo-
rum tantum inuolucris usus fuerit, aliumq; circunscripto nomine spu
rij loco appellauerit, cum spurio tamen bona illa restituenda omnes
4 intelligerent[m]? Non enim sat hoc est ad tacitum fideicommissum in-
ducendum, bonaq; ab hærede scripto auferenda, sed id inprimis spe-
ctandum est, tacite ne hæres cum testatore de hac re conuenerit, illi-
usq; fidem testator secreto sit secutus[n], cum nec nudis tantum pollici-
tationibus, sed uera & efficaci obligatione eum oporteat esse astri-
5 ctum[o]. Existimauit autem Baldus, etsi de minimo numo in spurium
transferendo, inter testatorem & hæredem tacite actum fuerit, totam
tamen hæreditatem ob id ab hærede auferendam[p], Sed hoc seuerum
nimis & iniquum est, cum pœna delicto par esse debeat[q], satisq; sit in ea
quem parte mulctari, in qua deliquit[r], Nam & alibi qui tacite fidem
testatori præstiterat, de restituendis indigno bonis quibusdam, non
idcirco pupillaris substitutionis auxilio priuandus fuit[s], Et qui hære-
ditatem alienare prohibitus est, partem mancipādo, ab alijs bonis non
6 excluditur[t], Et emphyteota qui partem rei sibi locatæ uendidit, so-
lum eius ratione pœnas sustinere, non toto iure cadere debet[u], Quod
ego fiduciarij clientis, & usufructuarij exemplo[x], uerisimum esse cum
Socino[y] putarem: Pœna enim à lege constituta, delicti fines excedere
nequaquam debet[z], potiusq; si in alterutram partem sit peccandum,
interpretatione molienda quam exasperanda erit[&]. Adeo uero sane

a l.2.l. si spurius. Vnd.cogn.
b Bal.l.perpetuo, de cond.ob turp. cau.
c l.nō itelligitur. de iur fis. Bar.l. fin. de his quib. ut ind.
d l.legē.C.de nat. lib.
e l. pater. l. nec apud.C. de hær. inst.not.in.l.au- fertur, in princ. de iur. fisci.
f d.l. non intelligi tur.
g Bart.l.lucius §. in test. de leg.2. & conf. 119. do- minus Domin.
h Bal. l. certū. C. und.leg.nu.27.et l.1.C.de nat.lib. Crauet.cōs.166. num.15.
i iux.l.si qs incest. C.de inc.nup.
k not.Bar.l. hære ditas. C. de his qb.ut ind. 1.col.
l Cepol. caut. 38. in 6.
m Alex.cons.202. in 6.
n Dec.cons.311. in fi.Bart.l. nō in- telligitur, de iur. fisc.Alex. d. cōs. 202.
o Bal.l.in tacitis, de leg.2.
p Bal.l. ēt.pen.q. C.ad.l.Falc.
q l.rescriptum, de his qb. ut ind.
r l.hæres q.eo.tit. l.oēs in fi.C. cō. de success.
s l.ex facto.§. fin. de uulg.et pu.
t Ias.l.ait prætor ij.nu.5. d ureiu. Alcia. l. stichū. 25.limit.d leg.1.

u Ias.l.fin.C. d iu.emphy. nu. 125.& d. l. ex facto.§.fin. x c.1.de uaß.q cōtr.loth. y Soz.§.cato. nu.20. z Bal.cons. 337.in 1. & l. interpretatione, de pœnis.

ſpurij iſti a' paternis eijciuntur bonis,ut quoquomodo cõ ſtet patrem
ijs aliquid relinquere uoluiſſe,nunquam hoc ad eos ulla poſſit ratione
peruenire,nec per imaginariam emptionem, nec tacita agnatorum
diſsimulatione,aut alia quauis cauſa[a], cum quod pater ipſe nõ poteſt,
ei nec per mediam liceat perſonam[b], ita ut nec eos etiam ob eandem
rationem ſibi ut filios ualeat adoptare[c],Quod ſi quidem de hac pater- 7
na uoluntate nihil appareret, ceſſaretq; omnis fraudis ſuſpitio, tunc
non prohibentur alij quodcunq; uoluerint liberalitatis genus in ſpu-
rios conferre[y]. Atq; ex his manifeſte colligi poteſt, ſupradicta omnia
in ijs tantum bonis locum habere, quæ ex patris iudicio ſpurij eſſent
conſecuturi, quod idcirco irritum eſſe lex iuſsit, ut eius nefaria libido
cohiberetur[d]. Cæterum nihil prohibet,quin pater ſpurium filium,bo 8
norum ſuorum executorem in teſtamento relinquat, cum tunc nihil
ex eis ſibi retinere, ſed omnia prout iuſsit teſtator in alios debeat di-
ſtribuere,fide etiã iudici facta de ea re, ut omnis fraudis ſuſpitio amo-
ueatur[e],Quin poterit pater ſpurium eundem, non in proprijs, ſed alie
nis,ut puta pupillaribus bonis ſubſtituere[f], Hacq; ratione et fratri ex
teſtamento ſuccedere licebit[g],& ab agnatis uel extraneis quibuſcunq;
quacunq; ratione acquirere[h],ita ut nec illi,cui pater res ſuas reliquerit
ſit interdictum,ſpurium in ijſdem bonis ſibi a' patre peruentis, hære-
dem inſtituere[i],dum tamen ut dixi,res omni dolo careat, qui quidem
abeſſe in dubio præſumendus eſt[k]. Solet is autem tunc ea maxime ra-
tione deprehendi,cum quis nec teſtamento, nec codicillis rogatus, 9
ſed domeſtica cautione, & Chirographo ſe obligauit ad præſtãdum
ei qui capere nõ poteſt[l],Aut ipſe idem qui tacite rogatus eſt,id aliqui-
bus confiteatur[m],uel poſt mortem teſtatoris paſſus fuerit ſpurium il-
la bona poſsidere[n], Quibus & non diſsimile eſt, ſi ſpurius omnia bona
patris ab eius hærede emerit[o], aut per interpoſitam perſonam id effe-
cerit[p], Aut ſtatim poſtquam extraneus ille earum rerum dominium
nactus eſt,in ſpurium quocunq; titulo tranſtulerit[q], uel ſi in emptione
non uera numeratio,ſed de pretio fides habita fuerit[r]: Et generaliter
quotienſcunq; actus aliquis inſolitus & nouus interceſsit,iuſtam habe 10
mus ſuſpicãdi cauſam[s],quales plures a' Doctoribus uarijs in locis refe
runtur[t],Et his caſibus,quicquid ſpurius ex bonis paternis poſsidere re
peritur,id in fraudem ei acquiſitum credi poteſt[u], Aſt his ceſſantibus,
crediderim ego ſpurium a' patre titulo oneroſo, ab alijs uero etiam
lucratiuo res paternas recte capere poſſe[x]:Et ſi fortaſſe adhuc de hære
dis colluſione dubitetur,nullæ tamen ex prædictis extent coniecturæ,

a Dec. conſ. 311. num. 3.
b l. 1 §. ſiue itaq; C. de nat. lib.
c l. legẽ. C. de nat. lib §. et nos non Auth. quib. mod leg. Port. Inſt. de adop. in fi. Alex. l. itẽ. de his, q ſui ſunt.
y l. ita fidei §. fin. ꝺ iur. fiſ. Bar. Alc. l. 1. eo. tit. Bart. Bal. l. ſi is. ꝺ uul.
d l. fin. C. de nat. lib.
e Alex. l. cogi. §. hi qui. nu. 4. ad Trebell.
f l. ſi is qui. de uul. ſcdm cõmu. itell.
g Bal. conſ. 5. in 1.
h Glo §. fin: Auth. quib. mod. ſui. Bart. l. fi. de his quib. ut ind.
i Bal. l. cã quã. C. de fideic. nu. 54. Bar. Caſ. d. l. ſi is.
k Alex. conſ. 51. in 2. Corn. cõſ. 236. in 2. litera. B.
l l. nõ intelligitur. in prin. ꝺ iur. fiſ. l. in tacitis. de leg. 1.
m Bart. d. l. fin. de his qb. ut ind.
n Imo. d. l. ſi is qui.
o Bart. l. 2. C. de re pud. her. arg. l. oẽs. §. lucius, que in fr. cred.
p l. pupillus. §. pẽ. ubi Bal. de auth. tut.
q l. ſi uentri. §. fin. de priu. cred.
r l. ſicut §. ſuperuacuã. quib. mod. pig. l. pen. et fin. C. ma nd.
s Cepo. de ſimul. contr. præſump. 9. Bal. cõſ. 75. in 2.
t Bart. l. poſt cõtractũ, de donat. cepol. in d. tract. de ſim. cõtr. et qu. 83.
u Bal. l. 1. C. ꝺ nat. lib. Bart. cõſ. 194. Dec. cõ. 311. col. 1. in fi.
x Bal. Alex. d. l. ſi is qui.

tunc

11 tunc quoq; hæredem cogi posse, ut ad interrogata respondeat, an taci te testatori fidem suam obligarit[a], ut ueritas omnino eruatur, tam etsi cæteri crebrius contra sentiant[b].

Rogatus cui uelit hæreditatem restituere, an possit testatoris filium spurium eligere, An etiam suum ipsius Spurium.

1 Fraus in dubio non præsumitur.
2 Qui cogit aliquid dare, an dando, liberalis uideri possit.
3 Quod fit alterius præcepto, ab eo id factum recte uidetur.
4 Executoris testamentarij munus.
5 Primo nostris, inde alijs subueniendum.
6 Clericus ex fructibus ecclesiæ, consanguineos suos pauperes alere potest.

CAP. XLIIII.

SVNT quidam uero casus, in quibus recte dubites, fuerit ne fraus adhibita, aut minus, ut cum quis a testatore rogatur, hæreditatem cui uelit, arbitratu suo restituere, Nam si is spurium testatoris eiusdem filium elegerit, censent plerique eum non admittendum[c], propterea quod
1 a testatore ipso propter illa uerba capere uideatur[d]. Ego aliàs contra
aiebam, eo quod fraus indicijs perspicuis probanda esset[e], nec in dubio hæres doli & criminis insimulandus[f], Nam et is cui alique instituendi optio data est, indignum recte eligere potest[g], quin nec necessitudo aut sanguinis coniunctio ullam fraudis suspitionem inijcere solet[h]: Quod eo magis hic affirmandum uidebatur, quod bona ipsa, non recta ex testatoris capiuntur uoluntate, sed potius hæredis, Si quidem testatoris præceptum, id solum facit, ut bona illa necessario ab hæ-
2 rede in aliquem sint conferenda, uerum quod huic potius quam illi tribuatur, in hoc hæredis uoluntas, liberalitasq; agnoscitur[i], qui hunc cæteris omnibus quos eligere potuisset, præfert[k], Quam sententiam, Bartolum quandoq; ac Baldum defendisse[l], tandemq; Corneum integro responso pluribus argumentis comprobasse animaduerteram[m]. Nunc tamen aliam sequor opinionem, uideo.n. testatoris præceptum, meram necessitatem parere, nec ullum fere propriæ heredis beneficentiæ locum relinquere[n]: Cum uero quid ex necessitate geritur, hoc non ab eo qui id tunc agit, sed ab eo qui id ita faciendum præcepit, est agnoscendum[o]: Nudum tantum uersatur in hac re hæredis ministerium, cæterum ius ipsum totum a testatore oritur,[p] exemplo fideicommissi,
3 quo quis testatori, non hæredi succedere dicitur[q]. Hinc si Decuriones
negocium Duumuiris dederint, ut quem ipsi elegerint, eorum nomine litem instituat, is ab ordine magis, quam a Duumuiris ad id uocatus existimabitur[r]. Hinc si magistratus mandato populi aliquid constituerit,

a Auth. quib. mod. na. sui §. nos Igitur. uer. peterat, et v. sic n. nequaquam. et Bart. d. cons. 194. et. l. 2. §. quod obseruari. C. de iureiur. prop. cal.
b Curt. Tract. posit. num. 45.
c Bar. l. fin. de his qb. ut ind. Cast. l. lucius §. fin. de leg. 1. Cepol. cau. 38.
d l. unu ex fam. §. 1. de leg. 2.
e .dolu. C. d dolo.
f l. et merito, pro socio.
g l. cu quidam. de leg. 2.
h d. l. fin. in princ. d his qb. ut. ind.
i Glo. c. re latu, de præbe. in fi. et c. fin. de off. uicar. in 6.
k Soz. l. 1. §. deniq; nu. 6. ad Trebel.
l Bar. l. lucius §. fi. de leg. 1. Bal. cons. 242. in 2.
m Corn. cons. 236. in 2.
n d. l. unu ex fam. §. 1. de leg. 2.
o Ias. l. si is q pro emptore. de usucap. nu. 35.
p Castr. d. l. unu ex familia.
q l. cohæredi §. cu filiæ, de uulg.
r l. ute. §. si decurio. quod cuiusq. uniu.

illud nō amplius deleri poterit,eo quod nō magistratus , sed populus id uere sanxisse dicitur[a],quod & multis aliis exemplis Doctores declararunt ad rē nostrā maxime accōmodatis[b],ut intelligamus, quod patri erga spuriū recta uia nō licuit,nec id ēt hæredi,huiusmodi colore permittendū,quod & Bartolus ex facto aliàs respondit[c],& Baldus etiam secutus est[d]. Quid uero si cui bona aliquot à testatore relinquerētur, ut ea in pauperes,aut pios usus distribueret , credimus ne licere illi, in filium propriū spuriū ea conferre ? Ego & hic fanè subsisto, quicquid alij sentiant[e],non quidē supradictis rationibus,nam illæ huc non pertinent,sed quod is qui se filijs suis beneficum gratumq; præbet,paterna magis affectione,quā uera in Deum pietate mouetur[f], unde testatoris non omnino satisfacit uoluntati, & quia is qui executor testamento 4
relictus est,nihil ex iis bonis in rē suam conuertere debet,sic.n. expilator potius,quā distributor bonorū diceretur,ut Baldus ait[g], Non ergo Spurij proprij à patre eligi posse uidentur,nam cum eos alere antea ipse teneretur,nunc si inter illos hæc bona diuideret, statim se ipsū quoq; eo onere liberaret,cum ipsi ex his bonis sibi necessaria uictui iā possent suppeditare,unde pater ad id amplius cogi non posset[h],& consequenter ex hac distributione magnū sibi cōmodum & lucrum comparasset. Alij tamen contra aiunt: Quo circa crederem sic rectè distingui posse,quod si executor relictus uere pauper erat,euidésq; erat eius inopia,possit ille filio suo spurio,quantum sit ei satis futurum pro alimentis de bonis testatoris elargiri , eo quod cum ille hæc de suo commode non possit filio præbere,nunc cum oblata sit hæc ei occasio,qua debet aliorum egestatem & penuriam hisce bonis subleuare , in culpa potius esset,si hoc casu extraneos suis anteferret[i], cum prima charitas incipiat à se ipso[k],& eadem ratione clericus ex prouētibus ecclesiæ, 5
6
spurium alere,& sorores pauperes dotare possit[l],dum tamen hæc moderate agantur,habita ratione necessitatis tantum filij sui , non ut eū ex his bonis locupletem reddat[m],Quæ opinio maximorum iuris interpretum fuit[n],& ut mihi uidetur,perquam probabilis.Quod si proprijs bonis satis pater afflueret,tunc contrarium sanè dicēdum esset, ut modo differebamus , possetq; forte & hæc eadē distinctio præcedēti quæstioni inseruire , ut Alex.sensit[o], quanuis siquis subtilius utranq; inspexerit,uideat non nihil diuersitatis inter eas superesse.

a Rom.cons.116.
b in d.l.unū.
c Bart.cons. 194.
d l. id quod paup. C. d epis.et cler. nu.42.
e Anchar. cōs.436. Alex.l.si is qui.d uulg. col. fin.
f arg.l. nesennius, de neg.gest.Dec. cōs.120.nu.4.
g Bal. Repet. l. i. C.d sacros.nu.48
h l.5.§.sed si filius. d lib. agnos.
i c.quisquis.12.q.2. ubi Gemin.
k l.præses.C.de seruit. & aq.
l Curt.d iure patr. ℣. honorificum, nu.12.
m c.est probanda. c.non satis.c.dominus. 86. Dist. Bal.l.id quod.C. de epis. & cler. nu.41.
n Soz.cōs.11.col.2. Ripa Tract.d peste.cap.deuenio. nu.164.& 174. Alciā.Reg.i.præsump.29. nu.7.8.
o Alex.l.diuus,ad. l.Falc. col. 2.

Qua ratiōe possint spurii aliquid a parētib. cōsequi.

1 Spurius iure societatis cum alio contractæ,ad paterna bona quādoq; admittit.
2 Spurius à patre institui potest,cum capere poterit.
3 Mortuo patre,quādo spurius agnatis inuitis possit legitimari.
4 Cautela in fauorem spurij , ut statim denunciet bona fisco.

spurius

5 Spurius religionem ingressus, capax est paternorum bonorum.
6 Et statim legitimatus censetur.
7 Clericorum et monachorum idem uidetur esse uitæ finis.
8 Hodie spurijs alimenta relinquuntur.
9 Spurius grauari potest, ne alteri hæreditatem restituat.
10 Hæreditas à fideicommissario repudiata, an spurio acquiratur.
11 Pr̄ q̄ nō est soluēdo, spuriū instituere pōt.
12 Ex causa remuneratiōis, pater spurio aliquid donare potest.
13 Legitimati æque ac legitimi succedunt.
14 Mulier metu constuprata, filijs inde natis omnia potest recte tradere.
15 Compressa à principe, præsumitur per uim uitiata.
16 Illicitus congressus non excusatur prætextu paupertatis.
17 Cautelæ uariæ ad instituendos spurios.

C A P. XLV.

SED quas modo fraudes ad spurios instituendos retulimus, palam se omnibus produnt, facillimeq; deprehenduntur, atq; ideo nihil ut diximus, illos solent adiuuare. Reperiuntur tamen cautiores aliquot insidiæ, ita ueritatis specie obumbratæ, ut & legibus ipsis imponant, spuriosq; paternorū bonorū compotes efficiant: Quāuis autē Caium illum Aquilium dicere solitum legamus, Iurisconsulti prudentiam in cauendo, nō decipiendo debere uersari, quia tamen animaduertimus multos illegitime natos, summis quandoq; uirtutibus præditos esse, eaq; de causa maxime dignos, qui in paterna hæreditate succedere debeant, propterea in præsenti constitui, aliquot insigniores modos tradere, quibus parentes optimi, de his filijs suis probe liberaliterq; institutis, quanuis spurijs, benemereri possint, cum non uideatur is legi fucum facere, qui bonos honestosq; uiros, quacunq; potest ratione, adiuuare contendit.
1 In primis[a] igitur si contrahat spurius omnium bonorum societatem, cum patris filio legitimo et naturali, alio ue patris affine & coniuncto, hicq; deinde à patre hæres instituatur, poterit spurius dimidium eius hæreditatis consequi[b], quæ socio suo relicta est, cum ita inter eos inita sit societas, ut omnia bona communia sint futura[c], nec enim hic suspicabimur patrem idcirco ea bona huic reliquisse, eo quod iure societatis deinde ad spurium essent peruētura, Nanq; & si ea societas conflata non esset, uerisimile tamen est, non minus patrem, eum quē nunc sibi hæredē esse uoluit, & antea instituturum, cum eū aut filiū illius legitimū, aut ualde coniunctū esse præsupponamus[d].
Sed & si ita spurius à patre instituatur, cū capere poterit, ualet hæc in-
2 stitutio[e], interimq; donec legitimorū iura à Principe adipiscatur, idē iacēti hæreditati curator dabitur, bonaq; illa administrabit[f], quod consiliū uti tutissimū, licet aliqui repugnēt[g], frequētius tamē est à plerisq; approbatū[h], Immo institutus sub ista cōditiōe, post mortē patris pote-
3 rit legitimis naturalib9 recte restitui, quāuis agnati quibus est iā ius quæsitū, id aut ignorarēt, aut etiā recusarent[i], quod alioquin mortuo patre, si hæc cōditio apposita nō esset, absq; eorū cōsensu nō licuisset[k].

a Cors. in sing. ℣. spurius.
b Bart. l. si is q. de lib. leg. et Bal. l. 1. C. p soc. 14. q.
c l. si societatē uniuers. pro soc. Fel. c. multorū. de iudæ. num. 2.
d arg. l. sed si plures. §. in arrogato. d. uul. et pup.
e l. in tempus, ubi Ang. de hær. inst.
f l. si quis instituatur. eod. tit.
g Imo. d. l. in tempus. Bal. eā q̄. C. de fideic. nu. 48. Ang. §. heres. Insti. de hær. qual. et diff. Gozad. late cons. 21.
h Bal. l. fin. C. und. cogn. num. 26. & cōs. 71. in s. 146.
i 2. Cast. l. 4. C. de leg. Alex. late. l. gallus §. institu.
l Ias §. et qd si tantum nu. 138.
k l. pen. d. nat. rest. l. dinus. ubi Bar. de iur. aur. anr.

Illud quidem sat patet,siquid ei à patre tacite fuerit relictum, is autẽ 4
antequam causa eius ad ærarium deferatur,fisco sponte id denuntia-
uerit,dimidium semper portionis illius consequi[a],quod tamẽ in ijs tan
tũ bonis est intelligendum,quæ ad fiscum nõ ad agnatos essent peruẽ
tura[b],in alijs enim frustra fieret delatio[c]. Si spurius etiã religioni no
men dederit,cum ex eo omnis macula deleta censeatur[d], patrẽ arbitra
tu suo recte illi quodcunq; placuerit,legare posse puto[e], tã etsi Decius 5
cõtra respondisse uisus fuerit,in eo qui sacris initiatus erat,ut nec ali-
mẽta ei à patre relinqui possint,quoniã se sacerdotij prouentu satis ho
neste posset enutrire[f]:Sed Decius in hoc iure probandus non est, cum
notissimum sit eos qui sub Christi signis incipiunt profiteri,& si spurij
sint, legitimos tamen sic statim fieri[g], ac olim per oblationem Curiæ, 6
natalibus restituebantur[h],idcircoq; ut cæteros legitimos, quiduis re-
cte à patribus consequi posse[i],Nec uero distinguendum est, Clerici ne
tantum sint,an se Monasterio alcui dicauerint,quoniã cũ idẽ utriusq; 7
uitæ sit finis,idẽ etiã de ambobus iudicandum erit[k]. Hodie quoq; cũ 8
pater quoscunq; illegitimos filios alere teneatur[l], dubium nõ est,quin
illis certa portio ab eo relinqui possit, unde sibi ad uictum necessaria
queant comparare[m],qua ratione & emphyteosim illis poterit stipula-
ri,quæ alimentorum loco succedet[n],non debent hæc tamen legitimũ
modum excedere,sed talia esse,quæ uiri boni arbitratu honestam ui-
tã,cultumq; deceant[o], Quæ quoniam ad eorum hæredes nõ essent per
uentura,cum ratione alimentorum relicta simul cũ uita soleant extin-
gui[p], ideo optimũ erit,si pater nepotibus ex ijs nascituris,ea per fidei-
cõmissum restitui iubeat,quod illi sanè licet[q]. Et hæc ratio suadet,ut
idem in filia spuria dicamus, quam pater eo poterit argumento dota
re,quod dos alimentorum loco habeatur[r],ut aliàs à nobis disputatum
est[s]. Existimo etiam spurium à patre hodie ita institui posse,ut hære-
ditatem deinde statim alicui restituat,quanuis enim hoc nonnulli ne
gent[t], cum tamen hæc institutio saltem alimentorum ratione ualeat,
recte etiam dicemus,ex asse eum posse hæredem relinqui,cum eo one- 9
re,ut alteri restituat,siquidem hi qui solidum capere non possunt,dum
tamen aliquid capiant[u],etiam ad omnem hæreditatem in alium con-
ferendã idonei haberi solent[x], Quod si fideicõmissarius illã deinde re- 10
pudiet,ad spuriũ statim pertinere,quidam tradiderunt[y], quod tunc il
lã non à patre accipiat,sed à fideicõmissario qui eã reiecit[z]: Hoc tamẽ
apud me re uera scrupulo nõ caret,cum spurius ille directo à testatore
id totũ cõsequi uideatur,cũ in fideicõmissis tacita semper illa adsit cõ

a l.edicto.§.extat. l.Senatus.§.Senatus.l.cũ tacitũ. de iur.fisc.
b l.3.de his quæ pro non scr.
c l.in metallum,de iur.fi.Cepo.caut. 38.in.6. casu.
d Auth.de monac. in princ.
e Præpos.c.cũ haberet.col.3.
f Dec.cõs. 576.
g Marsil.sing.273. ỽ. limito etiam.
h Bal.l.i.C. de sacros.num.25.Ias. Auth,nõ licet.C. de lib.præt.nu.4. Ruin.cõs.89.col. 1.in,3.
i Alex.cons.35. in fi.in.3. Fel. c. cũ deputati, de iudic. nu.2.
k Dec. c. in præsentia,de probat. nu.58.Abb. c. quod dei. .de sta. mon. nu.10.
l c. cũ haberet, de eo qui dux.
m Bart.l.fin. de his quib.ut ind.
n Afflic.Decis.99.
o Bal.l.eã quã. C. de fideic.nu.41.
p l.dominus.§.fi.de usufr.Dec. cons. 311.nu.4.
q l.fin.C.de nat.lib. Bart. d. l. fin. de his quib. ut ind. Dec.cons.462.
r Bart.Auth.ex cõplexu. C. de inc. nupt.Dec.cõs.611
s cap.49.
t Imo.l. si quis solidũ,de her.inst.
u Glo.l.eam quam C.de fideic.
x l.cum ei, de leg.ij.l.cogi.§. hi qui.ad Trebell. ubi Alex.nu.2. 3. y Cepo. caut. 38. in.2. z arg.l.profectitia §. si pater. cumGlo.de iur.dot.

ditio

ditio, si fideicōmissarius uoluerit, ei hæreditas restituatur[a]: Quod si ab
eo repudietur, iā ille nihil de suo largiri dicitur, sed tantū nō acquisiuisse[b], quo casu omnia potius à testatore proficisci uidētur, quod fieri ne-
quaquā potest: Accedit quod ita repudiāte fideicōmissario, maximus
est suspitioni locus, ne tacite cum testatore de hac re conuenerit, Ideo
tunc tantum hoc forte recipiendum esset, ubi fideicommissarium con
staret nullius rei occasione, sed spōte delatam sibi hæreditatem, in spu
rium contulisse, omnisq; doli & collusionis suspitio euidenter abesset.
11 Si etiam pater spurii soluendo non sit, credo tunc ab eo illum recte
hæredem institui posse, cum legis prohibitio ad huiusmodi non perti-
neat hæreditates, quæ soluendo non sunt[c]. Credunt & nonnulli, si
spurius filius de patre suo benemeritus fuerit, extentq; aliqua ab eo
12 in illum collata beneficia, posse hac occasione patrem filio bona relin-
quere, tanquam remunerationis gratia, & mutui cuiusdam in illum
officij[d], quod & mihi sanè non displicet, si tamen merita hæc commen
titia nō sint, sed re uera à filio in patrem profecta, qua in re, nec patris
assertioni fides esset adhibenda, nisi euidenter talia merita & beneficia
præcessisse probarentur[e], ut & Ruinus ex facto respondit[f]. Præ cæte-
ris autem optimum solet id esse consilium, si spurij à Principe in legiti
13 morum numerum cooptentur, tunc enim cum à legitimis nihil diffe-
rant[g], pater non solum eos poterit instituere, sed ipsi simul cum legiti-
mis ab intestato æque succedent[h]. Quod adeò uerum est, ut & si pa-
ter spurium instituerit, eoq; uiuente idem ad legitimorum iura perue
nerit, institutio illa omni tempore ualida habeatur, ac si ab initio iu-
stis natalibus fuisset restitutus, quod frequentissime est proditum[i], nec
enim subiacet hoc Catonianæ regulæ, ut quæ ad nouas leges non per-
tinet[k]. Præter uero hæc omnia, mater si sibi uim illatam, metúue cō-
14 stupratam doceat, non minus ideo cum filiis quanuis ex incesto susce-
ptis, testamenti habebit factionem[l], cum lex Iulia, ad uim passas mulie
res non pertineat[m]: Quin eo tantum, quod se à Tyranno aut Principe
15 compressam affirmet, illico & omnia per uim facta præsumi Baldus di
xit[n], idemq; ob eandem rationem, in serua cū qua dominus congressus
esset, Sozinus respondit[o], Quæ tamen excusatio tunc accipienda nō es
16 set, si paupertatis obtentu id se mulier fecisse confiteretur[p], tam turpe
enim facinus eo colore deleri non meretur[q]: Atq; hæc omnia, ut pluri-
mum etiam in patre dicta intelligantur, ut iisdem ipse remediis ad spu
rii filii hæreditatē consequendā adiuuetur[r]. Addunt alii & illud, ut uē
dat pater spurio aliquid ex bonis suis, ac pretium uere capiat, quod clā
deinde illi restituat[s], Aut etiam eum in testamento instituat, nō tamē
ut spurium ex se natū, sed ut alienū, ex certo patre & muliere ortum,[t]

a l. Facta §. si sub. ad Trebell.
b l. qui autem §. i. quę in fr. cr. t. d. l. profectitia.
c l. siquis solidum, de hær. inst. & Bal. l. eam quam in fi. C. de fideic.
d Bal. cons. 67. in. i Tiraq. l. si unquā C. de reu. don. ℣. donatione. nu. 21.
e Bart. l. si forte, in fi. de castr. pec. Ias. Dec. l. si dona tione. C. de colla lat. nu. 18.
f cons. 124. in. i. col. i.
g § sit Igitur, Authen. quib. mod. nat. leg.
h l. si te parēs, ubi Bal. C. de suis & legit.
i Imo. l. si alienum §. in extraneis. d hęr. inst. Alex. §. institutens. Ias §. & quid si tantū. nu. 87.
k l. fi. ubi Bart. in fi. d reg. cat. Bal. l. fin. C. und. leg. nu. 26.
l Bal. l. si qua. C. ad orfit. nu. i.
m l. uim passam, de adult. l. fœdissimam. C. eod.
n l. eam quam. C. d fidic. nu 25. Mar. cons. 25. nu. 30.
o cons. 149. in fi.
p l. palā §. nō est. de rit. nupt.
q Glo. c. siquis propter. de furt.
r Bal. Auth. licet. in fi. C. d nat. lib.
s Ferat. caut. 41.
t Alex. l. 3. de lib. & post. in princ.

Sed & quãplures aliæ cautiones à Doct. uarijs in locis referuntur[a], & 17
qui eautelarum libros inſcripſere,multas afferũt,quæ ſpuriis inſeruire poſſe uideantur[b]. Sed pleræq; nimiã fraudem oſtẽtant,idcircoq; improbãtur,Nos iſtas tantum attigiſſe uoluimus,quæ & iure ſubſiſtunt, & ab omni dolo ac machinatione abeſſe uidentur.

a Alber.l. humanitatis.C.d nat.lib. Bal.l.3.de lib.& poſt.
b Cepo.caut.38.Ferrat.41.Dilect.de art.teſt.tit.1.cau.14.

An hodie iure Canon.ſpuriis alimenta à parentibus debeantur.

1 Iure ciuili nec pater ſpurios alere poteſt, nec ipſi patrem,& quare.
2 Corrigitur lex, cum dicimus , illa de rigore,hæc de æquitate loquitur.
3 Intell.c.per uenerab.in fi.Qui fil.legit.
4 Intell.c.cũ haberet,de eo q dux in matr.
5 Quibuſcũq; ſpuriis hodie alim.debẽtur.
6 Ius Canon.ſequitur ius naturale.
7 Spurij quare Iure Canon.quandoq; filij non appellentur.

CAP. XLVI.

LEX ciuilis,quæ ſummo plerunq; iure nititur,natos ex illicitis nuptijs eo eſt odio proſecuta,ut præterquã quod illis paternã ſucceſſionem interdixerit,nec dignos etiã putarit (contra naturalẽ omnium animantiũ inſtinctũ)qui à patre alerẽtur[c],aut qui erga patrem , eandẽ 1
pietatẽ poſſent exercere: Scriptũ.n.erat in lege.xij. tabularũ[d], E meretrice natus patrẽ nõ alito:Quod & apud Atheniẽſes,Solonis lege cautum fuiſſe dicitur[e],ob id forte, quod qui cum mulieribus, familiarius ac licentius præter decorum uiuit,is facile declarat, ſe non liberorum gratia ad eam rem impelli,ſed uoluptati potius indulgere : Is itaq; & eius rei fructu caret,nec ſibi ius parẽtis in liberos reliquum facit, cum illis ipſa procreatione,dedecus potius & ignominiam attulerit. Contra hæc tamen hodie ſtat Pontificium ius[f],quod ab omnibus creditur plurimum illegitimis filijs fauere,eisq; alimenta ſaltem , à parentibus concedere , Quanuisq; eodem iure & alia extet ſanctio,huic prima facie contraria, in qua ſummus Pontifex legis ciuilis duritiem quãmaxime amplecti uidetur[g],interpretes tamen hæc ita inter ſe concilianda tradiderunt[h],ut Pontifex ibi[i],ſecundum ſummum & ſtrictum ius , hic ex æquo & bono fuerit locutus[k]. Mihi uero hæc diſtinctio abſurdiſ- 2
ſima ſemper uiſa eſt , cum is qui hoc pacto leges inter ſe componere quærit , tacite ſignificet , alteram ab altera correctam eſſe , ut Bartolus docuit[l], Quis autem in legibus hoc unquam auſit affirmare , niſi uerba ipſa hoc aperte demonſtrent[m]? Adde ridiculum hoc potius eſſe , ut Cæleſtinus tertius primus æquitatis & benignitatis illius author[n], potuerit Innocentij.iij. ſeueritatem[o] abrogare , cum prius ille,ut apud Platinam & alios compertum eſt,è uita migrauerit,quàm Innocentius ad Chriſtianæ Reipublicæ gubernacula eſſet adſcitus. Ego ut re uera fatear,nihil ex Innocentij uerbis[p],neceſſario elici puto, 3
quod

c Auth.ex complexu.C.d inc. nup.
d Hiſt.Iur.ciu.lib.ſec.
e Plutar.in Solon.
f c. cum haberet, in fi. d eo q dux. in matrim.
g c. per uenerab. in fi. q fil. legit.
h Glo.d. cum haberet.
i in d.c.per uenerabilem.
k d.c. cũ haberet.
l Bart.l. plautius, de aur. & arg. leg.& in.l.cotẽ. §. qui maximos. de public.
m l.præcipimus,in fi.C. de appell.
n d.c.cũ haberet. ſecundum.uet.impreſſ.
o d.c.per uenerabilem.
p d.c.per uenerab. in fi.

quod ad rem faciat, ſiquidem is eo in loco id tantum contendit, ne filijs ex adulterio natis, temere & abſq́ iuſtiſsima cauſa legitimorum iura concedantur, Quod cum nobili illi Peſſulano, qui id petierat, uelit perſuadere, inuehitur quodammodo Pontifex in illegitimorum ſtirpem, oſtēditq́ utriuſq́ ſacræ legis authoritate, quàm fuerint ſemper deteſtabiles, demum & ciuilium conſtitutionum utitur teſtimonio, quæ illis nec alimenta permittebant: Non igitur hæc approbando, ſed potius referendo, atq́ ex his opinionem ſuam magis adiuuando, Pontifex hæc aſſerit: Scimus enim ex ijs quoq́ licere argumētum ſumere ad aliquid demonſtrandum, quæ hodie antiquata ſunt, cum aliàs in uſu eſſent[a]. Miror ego tamen, cum apud omnes receptiſsimum ſit, hodie Iure Pont. hoc ſpecialiter introductum, ut ſpurijs alimenta debeantur, non habere Doctores ullum ſat ualidum & firmum huius opinionis propugnaculum, quo id aperte ſignificetur,

4 Etenim Cæleſtini decretum illud[b], quod uulgo adducitur, ſi quis accuratius animaduertat, non ita illegitimorum cauſam fouet, ut cæteri ſibi perſuaſum habent, quod ut clarius oſtendam, factum id referam, quod ibi propoſitum eſt. Nupſerat Aurelia Alexandro, conſtanteq́ matrimonio, Alexāder cum Liuia adulterium commiſerat, eius rei accuſatus, ut ſe à crimine tueretur, adulteram omnino abiurauit, paucis poſt diebus rurſus Liuiæ conſuetudinem repetiit, contemptaq́ omni iuriſiurandi & coniugij quod ſibi cum Aurelia intercedebat religione, cum Liuia nouum celebrat matrimonium, cumq́ ea uitam degere incipit ſuam, Moritur poſt Aurelia, quare hic dein cum Liuia decem perpetuos moratur annos, totidemq́ ex ea ſtatim ſuſcipit filios: defertur hoc negocium Pontifici, reſpondet is, quod cum non liceat eam ducere in matrimonium, quam quis polluit per adulteriū, propterea ſeparandam eſſe hanc Alexandri & Liuiæ coniunctionem, cum uxoria non ſit, ſed penitus illicita, filiis tamen ex ea cōſuetudine natis, neceſſaria à patribus debere ſubminiſtrari. Hic ego animaduerto in primis, filios non natos eſſe uiuente prima uxore, ſed poſt eius mortē, ſicq́ non adulterinos eſſe, ut uulgo creditur: Deinde, ſecundū id matrim. iure ciuili ſubſiſtere potuiſſe, ex quo nouo conſenſu poſt primæ uxoris obitum fuerat firmatum[c], & quāuis ius Canonicum diuerſum uideatur, quod huiuſmodi coniugium non admittit, quod ſuſpicatur ne uiuente prima uxore, quid contra illius uitam fuerit machinatū, uidemus tamen et hoc iure quandoq́ ſecus eſſe, & matrim. probari[d]: propterea quod ad filios attinet, cum ex dānato coitu reuera procreati dici nequeant[e], & forte etiam non prorſus illegitimi cenſeantur, exēplo eorum qui ex clandeſtinis nuptiis ſuſcipiuntur[f], potuerintq́ bona

a Gl o.c.nouit.✠. quicunq́.de iud. Bar.l.fi.de fals.

b d.c. cū baberet.

c arg.l.cū duc. in fin.de capt. & poſtl.reu.

d c.2.3.31.queſt.1. Abb.c.1.col.1.de eo qui duxit in matrim.

e diximus ſupra cap.40.

f Abb.c.lator. qui fil.legit.nu.6.

inter se matrimonii fide, eorum parentes fortasse congredi, nil mirum
est, si eos à parentibus iussit Cælestinus Pont. educari: Non tamen in-
de ad quoscunque spurios sumendũ argumentum fuit, ut Doct. nostri
solent, cum hi in eorum numero, longo sanè interuallo non sint repo-
nendi, & fuerint ne uere illegitimi, non omnino Pont. declaret. Hæc
tamen uix effari audeo, cum à contraria opinione dissentire, maxima
hodie sit religio. Sanè Bal. id quandoque putauit[a], Ius Pont. nõ omnib[9] 5
spurijs quoad alimenta prospexisse, sed ijs tantum qui non ex nefarijs,
aut ualde odiosis congressibus essent cõcepti, in ijs enim ius ciuile ad-
huc esse seruandum, cum & iure Canonum hi filiorum nomẽ non me-
reantur[b]: Ego uero ita sentio, si ius Canon. benignitate quadam tan-
tum, & pietate adductum est, ut hæc alimenta illegitimis decerneret,
prout omnes aiunt (quanuis nihil de hac re apud nos satis certum re-
periam, ut modo dixi) crederem hoc generaliter in quibuscunque dein-
de illegitimis filijs interpretandum[c]: Cum. n. hæc educatio à iure natu
rali proficiscatur[d], quid æquius est, quàm putare ius Pont. cũctis his ani 6
mãtibus prospicere uoluisse, quod totum naturali quadã nititur æqui
tate[e]? Accedit, quod hoc fauore filiorum inductum esse scimus, ne ij
qui nihil deliquerunt, tã acriter puniantur[f], Cur non ergo hoc ad om-
nes quomodocunque conceptos pertineat, cum ubique eorum æqualis sit
uenia, æqualis innocentia? Quod ergo dicitur, nec Iure Can. hos quã- 7
doque filios uocari, id ego successionis tãtum ratione intelligo, eo quod
si filij dicerẽtur, iidẽ & hæredes esse putarẽtur[g], hi uero nõ quidem suc
cedunt[h], sed tantum iure alimentorum filij nomen retinere solent[i].

a In Auth. ex cõplexu. C. de inc. nupt.
b c. i. 35. q. 7.
c Garz. in tract. de ult. fin. iur. num. 114. 112.
d Inst. de iur. nat.
e Bal. l fi. in prin. C. de iur. delib.
f c. nasci. 56. Dist.
g c. dicat. 32. q. 4.
h d. c. 1. 35. q. 7.
i Dec. c. per tuas, de prob. 1. col. Gozad. cons. 23. nu. 47. 55.

An æque in Cæsaris Iurisd. ac terris ecclesiæ, alimenta spuriis debeantur.

1 Qua ratione Iure Can. Spurii sint alẽdi.
2 Homines ad quem finem in lucem ueniant.
3 Peccatum uidetur, non subuenire indigentibus.
4 Spurii secũdum naturam sunt filii.
5 Duplex uinculum in filiis legitime natis agnoscitur.
6 Pater prohibere non potest ne spurii alantur, aut nepotes ex iis.
7 Alimentorum nomine quid ueniat.
8 Spurii ab hæredibus patris ali debent.

CAP. XLVII.

FATEAMVR iam, ut cæteri uolunt, spurijs hodie ex lege Pontificia alimenta à parentibus esse præbenda, dicemus ne tamẽ hoc ubique locum sibi uindicare? an uero sicut in cæteris causis, in hac quoque materia, leges ciuiles in Cæsaris Iurisd. Pontificias in Ecclesiastica esse seruandas[k]? Scio quidem multos esse, qui hac ratione ducti, in terris tantum ecclesiæ hæc locum habere uelint[l], pro quorum sententia & id facit, quod cum hæc æquitas à Cælestino Pontifice promulgatur,

k c. si duob. in fin. de appell. c. fin. cum Glo. de arbitr. in 6.
l Imo. l. lucius §. i. de leg. 1. Alc. cõs. 74. in. 3. lat. Auth. res quæ. C. cõ. de leg. pen. col. Fel. c. ecclesia de constit. nu. 45.

promulgatur[a], uerba is sua in ecclesiasticum tãtum iudicẽ confert[b], ut intelligamus ad eum tantum, non ad laicos, huius rei cognitionem
1 uoluisse pertinere[c]. Contra tamen plurimi sentiunt[d], quos & ego sequor: Sic.n. mecum considero, uarijs de causis potuisse a Iure Pont. introduci, ut alimenta spuriis essent à patrib⁹ subministrãda, quas ubiq; gentium seruari maxime deceat: In primis uideo ius Pont. solere iuris naturalis uestigia imitari[e], alimenta autem iure naturæ, & quadã sanguinis coniunctione, omnibus animantibus à parentibus deberi[f]: Video & hoc rationem ipsam satis persuadere, ut cũ id quod à nobis genitum est, tunc cum in lucem editur, satis per se infirmum & imbecille existat, æquũ sit, id eousq; saltem à nobis foueri, quoad coaluerit, ut per se subsistere, & uiribus suis niti ualeat, alioquin quid tam impium esset, quàm alicui uitam dedisse, ut eam statim illi adimeremus? Huc
2 accedunt & Iuris diuini quædam semina: Vult.n. summus Deus homines nasci ut uiuant, uiuere autem, ut illius admirabilia opera uenerentur, eiusq; sibi gratiam ac pietatem comprecentur: Semen autem ipsum ex qualicunq; homine sit, Dei utiq; opus est[g]: Quomodo uero is qui nascitur, aut uiuat, aut Deum contempletur, si statim uictu careat, uixq; lucem aspicere ualeat? Huc fortasse & clementissima uox illa deduci potest, qua uult is omnes homines saluos esse, et qua tam sæpe iubet, inter nos uicissim omne officij, & charitatis genus exerceri.
3 Si enim grauiter delinquere ille hoc iure dicitur, qui egenos homines & mendicos qua potest pietate nõ complectitur[h], quo maius hoc in ijs crimen notandũ censemus, qui proprijs natis necessaria uitæ subsidia non suppeditarint[i]? Quod si diceres, in his Nothis filiis, nullum quoad parentes necessitudinis ius spectari, sed prorsus alienos haberi[k],
4 atq; ita supradicta omnia cessare: Responderem ego, hæc legum subtilitate ita recepta esse[l], quanuis honesta quidem ratione, illegitimos tamẽ re uera quoad naturam, quæ unquam nequit aboleri[m], filios dici[n]: cum quoad naturale fœdus pro legitimis habeãtur[o], nec extraneis unquam omnino similes esse possint[p]: Et ut ait Euripid.

Ονόματι μεμπτὸν τὸ νόθον, ἡ φύσις δ' ἴση.

Turpe Nothi nomen, natura est attamen una.

5 Cum enim duplici uinculo, hi qui ex matrimonio nati sunt, parentibus suis iuncti esse soleant, legitimo & naturali, ea quæ à legitimo proficiscuntur, his spurijs minime communia esse utraque lex consensit, ueluti agnationis, nobilitatis, gentilitatis, successionisq; iura, Quod uero à naturali descendit, tam etsi ciuilis lex in parentum odium, nec id agnoscere uoluerit[q], propterea q; alimentã his denegarit, lex tamen Pontificia non potuit, quod sanguinis,

a in.d.c.cum haberet.
b ibi, solicitudinis tuæ, &c.
c Aret. cõs. 48. Galiau. in Rubr. de. uerb. obl. nu. 15.
d Abb. d.c. cũ haberet. Ang. Inst. de iur. nat. in princ. Soz. cõs. 161. Ripa. Rub. de uerb. ob. in fi. Dec. c. clerici, de iudic. nu. 2. & cons. 311.
e c. fin. ix Dist.
f l. si quis. §. i. ff. de lib. agn.
g c. undecunq;. 56. Dist.
h c. pasce. c. non satis. 86. Dist.
i c. est probanda. 86. Dist.
k Auth. ex complexu.
l Bal. repet. l. i. C. de sacros nu. 45.
m l. ij. ff. de usufr. earum rerum.
n Abb. c. tanta. q. fil. leg. nu. 12. in princ. & Bart. l. ij. ff. de accusat. Ab. c. nonnulli §. sunt & alij. in fi. de rescript. Tiraq. l. si unquam. ℣. donatione largitus. nu. 235.
o l. adoptiuus § seruiles. de rit. nup. Ancha. cons. 225. col. 2.
p Fel. d. c. sunt & alij. nu. 56.
q d. Auth. ex complexu.

quod ſeminis,quod naturæ ipſius erat,non amplecti. Cumq; alimenta
ad uitam hominis tuendam & prorogandam ſint neceſſaria[a], & iure
naturæ decreta,idcirco ea his quoq; communicanda eſſe ſtatuit, cæte-
ra quæ humanarum potius conſtitutionum erãt,potiusq; ad politicũ
ſtatum pertinebant,nec ita uitæ degendæ neceſſaria,politicarũ quoq;
legum arbitrio decidenda reliquit. Ex quibus omnibus ſentio, con-
ſtitutionem Canon.quoad alimẽta,in foro quoq; Cæſaris omnino ſer
uandam eſſe,cum hic & iuris naturalis ac diuini ratio, peccati etiam
euitandi non leuis uerſetur occaſio[b]. Nec me mouet,quod ſuper hac
re,eccleſiaſtici tantum iudicis officium uideatur fuiſſe imploratũ[c], Cũ
enim ſupradictæ rationes ita ſe in hac materia habeant, cur nõ apud
quoſcunq; & quocunq; in loco æque obſeruentur ? Ac ſi uerum ama-
mus,quibus nam alijs uti uerbis ſummus Pont.potuit, ſi ab eo conſul-
tus, ad eius interrogationem erat reſponſurus ? Hæc autem nos 6
adeo uera eſſe putamus,ut & ſi expreſſe pater eos in teſtamento ab om
nibus bonis ſuis abdicaſſe t,adhuc tamen eius hæredes munus hoc im
plere cogantur[d]: Et quæ de filijs dicimus,ea & multo magis in nepoti
bus affirmamus,ut eadem ratione ab Auuo ali debeãt, cum hi quoad
eum minus odioſi ſint[e], forte & quia cum lex quoad hanc cauſam ſpu
rios,ut filios,haberi uelit,iã ſequitur, ut quæ in cæteris legitimis filijs
ſeruari ſolent,quorũ nepotes æque ac ipſi met ſunt alẽdi[f],eadem in his
quoq; qui ex ſpurijs filiis naſcuntur, admittãtur[g]. Alimentorũ autẽ 7
nomine ea omnia comprehendi certũ eſt,quæ ad uitam hominis ſunt
neceſſaria,ut cibaria,ueſtitus,& habitatio[h],cæteraq; quibus tuendi, cu-
randi'ue corporis noſtri gratia utimur[i], quemadmodum & quæ ad di
ſciplinam pertinent,honeſtasq; artes percipiendas[k]:generaliter.n.om-
nia liberorum onera pater ſubire tenetur[l],& nec eum tãtum alere, ſed-
& illius uxorem ſimul ac filios[m],quoniam ſcimus,ubicunq; iure ſangui
nis,& naturali quodam officio,alimenta debentur, ut hic ſanè deben-
tur,hæc omnia tunc alimentorum uocabulo contineri[n], Niſi forte du-
bium id faciat,quod de alimẽtis nihil expreſſe hic à Canone cauetur,
ſed tantum res neceſſarias eſſe præſtandas[o], quod & aliàs me atti-
giſſe memini[p]. Patre autem defuncto nihilominus illius hæredes pari 8
neceſsitate erga ſpurios erunt obſtricti[q]. Et hæc quoad patrem.

a l. necare, de lib. agnoſ.
b arg. Glo. c. ij. de reg. iur. in. 6. Bart. Bal. l. priuilegia. C. de ſacros.
c d. c. cũ haberet.
d Bal. l. id quod. C. de epiſc. & cler. nu. 46. Iaſ. conſ. 26. in. 1.
e l. fin. C. de nat. lib. Soz. cõſ. 161.
f l. ſi quis § 1. d lib. agnoſ. Bart. Tractat. alimen.
g arg. l. 1. § lex Falcidia. ad l. Falci.
h l. legatis, d alim. & cib. leg.
i l. uerbo uictus, d uerb. ſign.
k l. qui filium. Vbi pup. educ.
l l. ſi quis §. nõ tãtũ. de lib. agnos. Soz. ŝ. d. cons.
m Bart. d § nõ tãtũ. Præpos. d. c. cũ haberet, gl. c. admonere. 33. q. 2. uer. partem.
n Bart. l. legatis, de alim. & cib. leg.
o d. c. cum haberet, in fin.
p cap. 49.
q l. ſi quis § itẽ reſcriptũ, ubi Bar. Ruin. cons. 124. nu. 12. in. 1.

An mater æque ac pater ſpurios alere teneatur.

1 Filii apud matrem triennio, poſt apud patrem educari ſolent.
2 Quid in illegitimis ?
3 Spurij quoad alimenta, tanquam veri filii cenſentur.
4 Nõ ſemper qui lucrum capit, is & onus ſubit.
5 Cur pater potius quàm mater, filios alat.
6 Quando ijs alimenta poſsit abnegare.
7 Filii parentes alere quandoq; tenentur.

CAP.

CAP. XLVIII.

QVOD uero ad matrem ſpectat, ſi quæramus, an & ipſa filios alere, ſicuti pater, lege obligetur. Sunt qui dicant, cum primũ partus editus eſt, debere eum apud ipſam, donec trimus tantum ſit, educa-
1 ri[a], poſt id tempus, ad patrem ſemper hoc munus pertinere, nec immerito, cum mater in prima illa pueri infantia huic operi commodius quàm pater ſufficere poſsit, filium ſcilicet proprio lacte enutriendo[b], niſi forte hoc eius dignitatem, & nobilitatem non deceret, uel infirmitate, aut egeſtate detineretur[c], aut nõ id patriæ cõſuetudo ferret, quoniam tunc expenſis patris, etiam intra id tempus ſuſtinendum fore dicunt[d]. Sed contra Panormitanus[e], qui hæc in legitimis quidem filijs ita probari tradidit, quod hi in poteſtate patris, non matris naſcuntur, & patris non matris familiam & agnationem ſequuntur[f]: Aſt in ſpurijs ſecus omnino uoluit, nam cum hi nec ſub patria ſint poteſtate[g],
2 nec ullum ius agnationis à patre retineant[h], æquum etiam non putauit, patrem hoc ſumptu ſic ſemper prægrauari, nõ matrem, præſertim cum Canon utriq; parenti ſecũdum uniuſcuiuſq; facultates, hoc onus communicari iubeat[i], ſpuriusq; quoad ius ſanguinis tam patris, quàm matris ſit filius[k]: His accedit, quod cum alimenta inſtinctu quodã naturæ debeantur[l], non eſt cur pater in his matri præponatur, cum iure naturæ æque filius patri ac matri debeat, & contra[m]: Quin cum mater tantum non pater his ab inteſtato ſuccedat[n], ſecundum naturã uideretur, matrem & uniuerſa alendi onera debere ſuſtinere, ut quæ hæreditatis quoq; commodo ſola frui poteſt[o]. Hæc Panormitanus, & alij, quæ tamen ego haud quaquam probo, Si enim id damus, quod an-
3 te iam concluſum eſt, lege Pontificia ſpurios omnes quoad alimenta ueluti filios eſſe obſeruandos, ita ut in hac cauſa ius filiorum adepti cẽſeantur, ergo & ſecundum iuris regulas, ut filii in omnibus erunt alendi, quoniam hanc leges interpretationem admittunt[p], Sed cum tã de iuſtis, quam etiam naturalibus ſolum filijs hoc notum ſit, eos ſcilicet à patre ſolo educandos[q], cur in ſpurijs quid diuerſum uolumus conſtituere, qui in hac re à cæteris nihil differre debent? Falſum enim id eſt, quod uulgo aiunt, iure tãtum patriæ poteſtatis & agnationis hæc alimenta legitimis filijs à ſolo patre deberi: Ego.n. & alijs id ac iuſtioribus multo de cauſis inductũ puto, cum uideamus naturales qui in poteſtate non ſunt, immo nec de familia proprie[r], à ſolo tamen patre ali[s], non matre, quaſi paternum ſit munus, quos quis filios agnoſcit, enutrire, in ſubſidiumq; tantum mater ad id compellatur[t]. Nõ obſtat quod de naturali ratione dictum eſt, nam ſi ea attenderetur, idem in iuſtis & legitimis filiis dici oporteret, qui tamen non æque ab utroq; parẽte

a l.nec filium.C. de patr. pot.
b c.fin.de conu.infid.c.ad eius.5. Diſt.
c Azo in ſum.C. de patr.pot.
d Abb.c.2.de cõu. infid. Bal.l. alimẽta.C. de neg. geſt.
e in.d.c. cum haberet.
f c.2.de cõu. infid.
g §. ſi aduerſus. Inſt.de nupt.
h Bar.l.tutelas, de cap.dimin.
i d.c. cũ haberet, in fin.
k Bart.l.1. de accuſat.
l l.1.§.ius naturale, de iuſt. & iu.
m l.furioſę, de cur. furio.
n §.fin. Inſt.ad Tertyll.
o arg.l. ſecundum nat. de reg. iur.
p l.1.§ lex Falcid. ubi Alex. ad.l. Falcid.
q §. pen. cũ Glo. uer.legit. Auth. qb.mod.nat.ſui.
r las.l.fi.nu.13.C. de uerb.ſign.
s Auth.licet.C. de nat.lib.
t l.neſennius, de neg.geſt.l.5.§. ſi mulier. cũ Glo. de lib.agnoſ.

educantur[a]: Minus id quoq;,quod cum mater in totum ſuccedat,omne etiam debeat onus ſubire, Nam hinc ſequeretur filium ab ea ſola ſemper alendum,ad quam totum ſpectat lucrum , uel cum naturalis filius moritur,illius ſucceſsio nunquam matri extante patre deferenda eſſet[b],cum eum donec uiueret,nunquam ipſa niſi in ſubſidium alere teneretur,uel ſi legitimi filij decedãt,nõ eſſet mater æque ac pater ad eorum hæreditatem admittenda[c],cum illa eos uiuente patre non educaret: Non igitur ad ſucceſsionis rationẽ, ius quoq; alimentorum redigẽdum eſt[d],ut præter ea quæ diximus,in adulterinis atq; ex inceſto natis,manifeſte patet,quibus neuter ſuccedit parens, alendi tamen & ipſi ſunt:Non enim hic patria poteſtas,non familia,nõ agnationis,ſucceſsionis'ue ius ullum ſpectandum eſt,ſed tantum certus ne ſit ijs coniecturis pater,quas alias tradidimus,tunc namq; cum eum cogant Canones,ut quoad alimenta , natum ex ſe quocunq; modo ueluti filium agnoſcant,in ea re erunt iuris communis regulæ obſeruandæ[e], ut ita uere quoad eam ſaltem cauſam filius eſſe uideatur. 4

Sed qua ratione lex patrẽ in alendis filijs matri prætulit ? An quia principalis, & agẽs ipſe eſt in procreatione?An quia caput ipſe familiæ uidetur ? An quia uir bona lucrari poteſt,unde filios alat,ipſeq; rebus acquirẽdis, mulier conſeruandis tantum incumbat ? An quia etiã filius à patre ferè ſemper,non matre denominetur ? 5

Intelligendum hoc quidem eſt,niſi aut tenues eius facultates,aliæ'ue conditiones,filium commodius & honeſtius penès matrem enutriri poſſe ſuaderent[f],qua de re & Pontifex de utroq; parente forte fecit mentionem[g], non quia utrunq; æque ad id obligatum ſenſerit,nam ita in ſolidum,ac eodẽ tempore,mater & pater ad id onus uocarentur,quod fieri non poteſt,ſed potius diſtributiue illud accipiendo[h],& ordine quodam ſucceſsiuo[i].Aut niſi filius aliun de ſibi abſq; exiſtimationis ſuæ diminutione poſſet uictũ quærere[k],tũc enim nec ſi uelit pater,ei licet aliquid eo nomine ſpurio relinquere[l], præterquam cum talis eſſet filii ſtatus,qui aliquando in ſummam egeſtatem,aut aduerſum aliquem caſum forte labi poſſet[m], Vel niſi quid eorum commiſiſſet filius,quæ iuſtam præbent patri eum exhæredãdi cauſam[n], Quæ quoniam longam expoſcunt commentationẽ, & à Doctoribus late referuntur[o],ideo in præſenti omittenda duximus. 6

Sanè hæc omnia,ſicuti à patribus in filios,ſic quoq; à filijs erga parẽtes, ubi res poſtulet,ſeruanda erunt,quocunq; ex congreſſu eos parentes ſuſceperint,& quocunq; etiam in foro negocium hoc tractetur[p]. 7

a l.pen.C.de patr. pot.l.3.C. de alẽ. lib.

b Contra ea quæ diximus.cap.39.

c contra Auth.defuncto. C. ad Tertyll.

d l.fin.§. ipſum.C. de bon.q.liber.

e d.§. lex Falcidia.

f Auth. ſi pater C.de diuort.l.alimenta,ubi Doct. C.de neg.geſt.

g d.c.cũ haberet.

h Ripa.l.hæred.§. eum ita.nu.3.

i Doct.§. quidam recte.

k l.5 §.ſed ſi filius, ubi Bart. de lib. agnos.

l Dec. cons.576.

m Crauet.cõs.199. & .200.nu.10.

n Glo.l.fin.C. de alen. lib. Bart.l. diuus, ad.l. põp. de parricid.

o Abb.d.c. cum haberet.Bertachin. uer.filius ali debet.

p Garz.tract.de ult.fin. iur. can. & ciu.nu.113.

An pater filiæ ſpuriæ dotem dare cogatur.

1 Argumentũ de alim. ad dotem an valeat. 2 Baldus ſibi contrarius.

3 Quod

3 Quod per temporum interualla soluitur leuius onus censetur.
4 Bartolus sibi non contrarius ostenditur contra Doct.
5 Intell. l. vxorē. §. pater naturalis, de leg. 3.
6 Filiis spuriis necessaria debentur.

CAP. XLIX.

QVAESTIO quam in præsenti aggredimur, iure ijs superuacanea uideri possit, qui ea legerint, quæ à nobis modo sunt disputata: Cum enim statuerimus spurios quoscunq; à parentibus esse educandos, cui dubium est, eadem ratione & spuriam filiam dotandam, cũ
1 is qui alere debet, idem & dotis dandæ onus soleat sustinere[a]? Sed tamen cum argumentum hoc de alimentis ad dotem non semper recipiatur, cum filius matrem quidem alat[b], non tamen ei dotem conficere teneatur[c], & frater sororem uel uterinã tantũ, sumptibus suis sustentet[d], nec tamen eam in matrimonio urgeatur collocare[e], & contra, pater de proprijs bonis filiam etiam diuitem dotare cogatur[f], eidem tamen & alimenta posit negare, si propriis facultatibus se ualeat sustinere[g], merito oblata est Doctoribus disceptandi materia, cum præsertim in contrariam sententiam à Scæuola aperte responsum uideatur[h]. Atqui Bartolus uir alioquin integerrimus, cum alias ex facto respondisset, dotem spuriæ filiæ a Clerico constitutam, esse illi à patris hæredibus auferendam, propterea quod id patri iure non licuisset[i], illudq; & quibusdam aliis in locis tradidisset[k], primus tamen idem sæpisime
2 professus est contrariam sententiam omnino ueriorem[l]. Baldus etiam parum sibi constans, nunc hanc[m], nũc illam opinionem secutus est[n], unde non defuerunt quamplures, qui contra dotem aperte pronuntiauerint[o]: Quod & eo argumento Alexander comprobauit[p], quod licet pater spuriam filiam alere compellatur, cum tamen alimentorum præ-
3 bendorum munus in singulos menses & annos soleat distribui[q], dos uero ipsa non nisi unica plerunq; numeratione queat explicari, iniquum esset, si patri præsens hoc & repentinum onus iniũgeretur, quo se alioquin commode per tẽporum interualla posset liberare[r]: Sed hæc fundamenta debiliora sunt, quam ut ijs pronuntiatum hoc posit subsistere. Ego quod & pluribus placuisse scio[s], spuriarum filiarum & dotis causam constanter amplector, cæteri enim qui contra sentiunt, mihi in re perspicua frustra laborasse uidentur, & toto, quod aiunt, cælo errasse, siquidem in eo tantum immorantur ut probent, æquam non esse alimẽtorum ad dotem rationem, quasi uero Pont. Cælestinus[t], cum il legitimis filijs uoluit consulere, de alimentis solum mentionem fecerit, Quin ait ille, parentes liberis suis debere pro modo facultatũ necessaria subministrare: sed cũ dos maxime necessaria dicatur[u], ut potè

a Bart. Auth. res quæ. C. com. de le. Bal. l. neq; mater. C. de iur. dot.
b l. si quis à liberis §. i. de lib. agnos.
c l. tutor. 2. §. fi. de adm. tut. l. 1. §. præterea. de tut. & rat.
d l. q filiũ. §. fi. ubi Bal. ubi pup. edu.
e l. cũ plres. §. pe. de adm. tut. Alex. l. à filia. ad Treb.
f l. fi. C. d dot. pro. ubi Glo. Bal.
g l. fin §. ipsum. C. de bon. q. lib.
h l. uxorẽ. §. pater. natural. de leg. 3
i Bart. cons. 119. Dominus adiut.
k Bar. l. i. sol. mat. num. 11. et in. d. §. pater naturalis.
l in. l. fi. de his qb. ut ind. & Auth. ex cõplexu, et. l. meuius §. duob. 3. q. de leg. 2. et. l. fin §. i. de his quæ in fr. cred.
m Bal. l. fin. C. de dot. prom. & l. qui liberos de rit. nupt.
n Bal. l. neq; mater C. de iur. dot. & cõs. 456. in. 5. Re colo.
o Ang. 209. Imo. Aret. l. i. sol. mat. Tiraq. l. si unq. uer. susceperit. nu. 50.
p Ale. d. l. i. nu. 18.
q l. pecun. de alim. & cib. leg. l. fin. ubi Bart. de lib. agnos.
r arg. l. plané. Fam. hercis. l. tutor. §. lucius, de usuris.
s Abb. cons. 50. et. 115. in. 2. Soz. l. i. sol. matr. num. 23. Ripa cum pluribus. num. 66. Boer. Decis. 127. num. 11.
t c. cum haberet. de eo qui dux.
u l. i. in fin. sol matrim.

ſine qua nec mulier nubere poſsit[a],& plerunq; turpiſsimo ſe uitæ gene
ri tradere cogatur[b],Quid opus fuit in re tam clara,tam longas ſubtexe
re quæſtiones,cum Canon hoc exprimat,filiis neceſſaria eſſe tribuen-
da? Mihi ſanè hoc adeò manifeſtum eſſe uidetur, ut nec Bartolum 4
quicquam contra,unquam aſſeruiſſe credam, quanuis Doctores ubiq;
eum ut ſibi met diſſentientem accuſent[c],uulgoq; ob hanc rem male au
diat,quod cauſæ quandoq; inſeruiſſe exiſtimetur : Ego.n.id iuſto ſacra
mento contenderem,in hac ipſa & Bartol.ſemper ſententia perſtitiſſe,
ſiquidem reſponſum id quod huic opinioni contrarium cenſetur[d],non
rectè à Doct.accipi puto,cum ibi de ea dote tractetur, quæ iam mor-
tuo marito ad filiam ſpuriam fuerat reuerſa, quo caſu rectè ait Bartol.
eſſe eam ab hæredibus patris illi filiæ auferendam, ob rationem illam
quam alibi ipſemet affert,ubi eiuſdem reſpōſi ſui meminit[e], & nos in-
fra attingemus[f],ſecus eſſet ſi de dote conſtituenda & marito tradēda
ageretur,prout ſæpiſsime ipſe teſtatus eſt[g]: Nec aliter etiam ſenſit, 5
dum alibi patrem dixit non compelli, ut filiæ naturali dotem dice-
ret[h], cum enim referat ſe Bartol.ad factum illud quod in reſpōſo Scæ-
uolæ continebatur[i], euidens eſt eum in ea ſpecie loqui, cum naturalis
pater aliquid ex alia cauſa filiæ debebat,tunc enim non cogendum re-
ctè inquit ei dotem dare,quippe quæ ex propriis bonis, quæ illi à pa-
tre debebantur, eam ſibi poſsit conficere[k], ideoq; patris naturalis ra-
tione neceſſaria non dicatūr, quod tamen in legitimo parente diuer-
ſum eſſet[l], Quæ interpretatio & textui illi qui de fideicommiſſo filiæ
debito loquitur, & uerbis Bartoli apertiſsime congruit, ab eoq; alibi
etiam ſignificata eſt[m]. Alexandri uero ratio, quam ipſe à conciue 6
præceptoreq; ſuo accepit[n], friuola ſanè eſt, cum Pontificia lex in fauo
rem filiorum tantum lata ſit[o],ut eis parentes neceſſaria conferant. In-
ſpicienda eſt igitur quæ ſit filiorum neceſsitas, non patris commodi-
tas, dum tamen facultatum patris modum id non excedat[p], atq; ita
quod erit neceſſarium filijs, à patre tribuendum erit, ne aliàs quod
in eorum utilitatem conſtitutum eſt, in patris potius commodita-
tem, & filiorum plerunq; detrimentum conuertatur. Vnde conclu-
derem ego uериſsimam eſſe hanc ſententiam,patrem cogēdum filiam
ſuam ſpuriam cum æqua dote collocare[q], exceptis ijs caſibus, qui noti
ſunt,& nos ſupra attigimus[r], & pleroſq; qui in cōtrariam partem in-
clinare uiſi ſunt,ita declararem,ut id uel eo caſu protulerint, quo mu-
lieri aliunde bona ſuppetebant[s], Vel de iure ciuili fuerint locuti, quod
ut dicebat Baldus[t],ſic caſtitatem coluit, ut pietatem omnem abiece-
rit, ſecus ii dem de iure Pontificio reſponſuri, quod ciuili merito præ
ualere debet[u].

a Bart. Auth. ex complexu.
b arg. §. aliud quoq; in fin. ut cū de app. cogn. & l. palā §. nō eſt. de rit. nupt.
c Imo. l. meuim §. duobus, pen. col. de leg. 2.
d d. cons. 119. Dominum adiutor.
e l. fi. §. ſi à ſocero, de his quæ in fr.
f cap. ſeq.
g d. l. fi. de his qb. ut ind. d. §. duob. d. Auth. ex cōpl.
h in. d. l. uxorē. §. pater naturalis.
i d. §. pater naturalis.
k arg. l. ſi quis à libertis. §. ſed ſi. de lib. agnos. & c. cū haberet in fi.
l l. fin. C. de dot. prom. ubi Glo.
m in. l. i. ſol. matr. nu. 11.
n Imo. d. l. i. col. 3.
o d. c. cū haberet.
p facit. l. cognouimus. C. de hæret. & man.
q Capye. Deci. 181.
r cap. præced. in fin. Dec. cons. 576. Rip. l. i. ſol. matr. nu. 71.
s ſecundum caſum d. §. pater naturalis.
t Bal. cōs. 456. 5.
u Ias. Auth. res quæ. C. com. de leg. nu. 33. Ripa. d. l. i. nu. 66.

De Nothis, Spuriisq; filiis.

Quatenus liceat patri filiam spuriam dotare.

1 Minor dos spuriis, quam legitimis filiis debetur.
2 Spuria secundum patriæ consuetud. dotanda.
3 Quid si amplior dos detur?
4 An referat dotem marito, uel spuriæ ipsi dari.
5 Maritus dominus rei dotalis.
6 Consilium ad constituen. amplam dotẽ filiabus spuriis

CAP L.

NON dubium est, cum de dote constituenda agitur, pensandas esse inprimis patris facultates, dignitatem, ac numerum liberorum[a], Itemq; uiri & mulieris conditionem, natales[b], & ciuitatis morem in quam uxor deducenda est[c]: Ideoq; cum spuriis ut plurimum
1 tenuior multo dos quam cæteris legitimis filijs soleat decerni[d], censent ferè omnes non amplius cogẽdum patrem filiæ in dotem tribuere, quam ei alimentorum nomine esset obstrictus[e], propterea quod hæc dos alimentorum loco succedere existimetur[f]. Ego tamen hoc non usq; adeo affirmarem, si uera sunt quæ aliàs diximus, illegitimis scilicet filijs necessaria à patre esse præstãda[g], cũ fortasse secundũ patriæ
2 cõsuetudinẽ indecorũ esse posit filiæ ex clarissimo & locupletiss. patre genitæ, illud sibi dotis nomine dici, quod alioquin si cælebs mansisset, sibi ad quotidianũ uictũ satis esse posset: Ideoq; triũ milliũ & quingentorum aureorum dotem quandoq; congruam esse Decius respondit[h]. Sed quid si ampliorem summam pater filiæ constitueri, quam
3 & alimentorum ratio, & eius conditio pateretur, num id saltem quod legitimum modum excedit, à proximioribus patris poterit reuocari[i]? Varie circa hanc rem sensit Bartolus, Quandoq; enim distinxit, constante quidem matrimonio repeti non posse, eo quod pro oneribus matrimonij ferendis marito tradita sit[k], sed cum primum ad mulierem reuersa esset, ab ea adimi posse id saltem quod congruam transcenderet portionem[l], quandoq; indistinctè quodcunq; præter æquum alimentorum modum relictum esset, statim ab agnatis reuocari posse dixit[m]: Baldus etiam, ut plerunq; est eorum quæ à se alibi dicta sunt, parum memor, nunc quidem Bartoli distinctionem secutus est[n], nunc & ipse aliam sententiam generaliter affirmauit[o]: Alij Bartolum ideo reprehenderunt[p], quod cum ab initio non potuerit præscriptum à lege modum pater transgredi, nec quid præter res necessarias spuriis tribuere, ideo nec nullo amplius temporis spatio id possit confirmari[q], certum enim illud esse aiunt, id totum quod pater marito dat, filiæ solum contemplatione fieri[r], uerum cum patri tot bona

a l. si filiæ. de leg. 3.
b l. cũ post. §. gener. l. ĝro. de iur. dot.
c Decius cons. 26. nu. 4.
d Abb. cõs. 115. 2.
e Bal. 457. 5. col. 2. Abb. d. cons. Capyc. Decis. 181.
f Abb. 50. in. 2. Bart. Auth. res quæ. C. cõ. de leg.
g c. cum haberet.
h Dec. conf. 611.
i Capyc. d. Dec. 181.
k l. pro onerib. C. de iur. dot.
l Bart. l. fin §. i. de his quæ in fr. cre. et l. meuius §. duobus, de leg. 2. in. 3. q.
m Bart. l. fin. de his qb. ut ind. nu. 7.
n Bal. Auth. ex cõplexu.
o Bal. l. cũ quĩ. C. de fideic. nu. 41.
p Ripa. l. i. sol. mat. nu. 68.
q l. quod initio, de reg. iu.
r l. dotem dedit, de coll. bon.

filiæ dare initio non licuerit, propterea constante matrimonio, id
quod præter congruam summam traditum est, recte posse reuoca-
ri[a]: Nam si maritum dicas, magnum ex hac re damnum facere, à
quo pars dotis præpropere adimatur, Respondent hi, mariti ipsius
hoc culpæ & socordiæ tantum adscribendum[b], qui in perquirenda
uxoris suæ conditione parum diligens fuit[c]. Mihi tamen hæc nullo
pacto probantur, prioremq; laudo Bartoli distinctionem, à qua nun
quam nec ipsum nec Baldum discessisse puto, etsi prima facie cæteris
Doct. inter se dissidere uideantur, ut multũ scilicet intersit, dos ne præ 4
senti marito detur, an aliquid filiæ dotis nomine relinquatur: Cum
pater in testamento quid filiæ legat, aut inter uiuos donat, quod su-
pra alimentorum causam est, unde sibi ea dotem paret, recte ait Bart.
Bal.q; partem illius confestim esse auferendam, eo quod recta hoc à pa
tre in filiã transferatur, quod leges uetant[d]: Quod si marito tunc acce-
ptanti dotem pater tradat, bonaq; ea maritus non è filiæ, sed patris
manibus consequatur, nihil prohibet initio quamcunq; uelit patri-
monij partem in collocanda filia parentem erogare, quæ constante
matrimonio, eadem semper & integra conseruabitur, nec ulla in par
te diminuetur[e]: Id enim ideo ita permittitur, quia maritus eam titu- 5
lo oneroso capit[f], ipse eius dominus uerè efficitur[g], solus possidet, so-
lus usucapit[h], pater autem non extraneis, sed filijs tantum spurijs quid
dare prohibetur[i], Vnde nulla fraus subest, quia nihil in spuriam trans
fertur, sed in maritum, qui fructus lucratur, dominium & possessio-
nem nanciscitur, ad eam uero nihil præter alimenta pertinet, quæ il-
li necessario debentur: Cum primum diremptum fuerit matrimo-
nium, tunc quia ex causa lucratiua incipit ea bona mulier possidere,
aliud fortasse dicendum erit. Etenim si pater illi qui omnium bono-
rum societatem cum filio spurio contraxit, quæcunq; uelit bona, im-
pune potest largiri, quorum dimidia pars ad filium ipso iure statim
est peruentura[k], cur non matrimonij causa, quod est omnis uitæ con
sortium, uel amplissimam dotem marito filiæ spuriæ tradat, cuius uel
minimam partem illa interim nequeat uindicare[l]? At dices factum
hoc est contemplatione filiæ, fateor, sed quæ legi fit fraus? qua in re
locupletior redditur mulier? cum interim nihil possideat, nihil lucri
faciat, nihil uendicet, imaginario tantum quodam titulo fruatur?
Quin pater in dotanda filia etsi quid fraudis committat, nihil tamen
doli adhibuisse uidetur, quia commendanda potius est paterna pie-
tas[m]. Erit igitur patri caute animaduertendum, ut si filiam suam ma 6
xima cupiat dote afficere, ipse maritum deligat, cui quæcunq; uelit
bona

a arg. l. ex annuo, ꝗ don. int. uir. et ux.
b l. quod quis ex. de reg. iur.
c arg. c. nuper. ꝗ do. int. uir. & ux.
d Bar. d. l. fin. de his quib. ut ind. Bal. d. l. eã quam, qui loquũtur in legato, uel donatione.
e Bart. d. l. fin. §. i. de his quæ in fr. Bal. d. Auth. ex complexu.
f l. ex promißione, de act. & obl.
g Inst. quib. alie. lic. in princ. l. quotiẽs C. de iur. dot.
h l. i. de usucap. pro dote.
i Glo. §. fi. Auth. ꝗb. mod. nat. sui.
k l. si is qui duos. ubi Bar. ꝗ. lib. leg.
l l. doce. C. de rei uendic.
m l. i. §. sed si libert. si quid in fr. patr.

bona eo nomine poterit conferre, Sin in testamento quid plus filiæ leget, quam æqua postulet ratio, licet id se dotis causa facere testetur, nihil tamen aget, quod legati eius prior spuria dominium sit adeptura, unde irritum fieret patris uotum.

Soluto matrimonio dos spuriæ ad quem pertineat.

1 Refert quoad dotem, præmoriatur ne maritus, aut uxor spuria.
2 Spuria dotem non præscribit nec spatio 30. annorum.
3 Error Iuris impedit præscript. longiss. temporis.
4 Quid in errore facti.
5 Spuria testari non potest de dote sua.
6 Cautela ne mortua spuria dos a marito auferatur.
7 Dos quoad filios onerosa dicitur.

CAP. LI.

LIBERVM est quidem patri ut statuimus, dum uiuit in dotanda spuria uel uulgarem dotium modum excedere, perpetuum tamen id minime futurum est, sed si matrimonium deinde uiri aut uxoris morte dirimatur, dubito ne & dos ipsa diminuenda, plerunq; etiam
1 cum matrimonio omnino sit extinguenda. Illud igitur erit inspiciendum prior ne decedat maritus an mulier, Nam si à patre maritus ampliorem multo præter spuriæ conditionem, fuerit dotem adeptus, isq; ea superstite extremum obeat diem, author est Bartolus, & cum eo pleriq; alij, statim dirempto matrimonio, subducendam eius esse rationem, quod mulieri necessarium sit futurum, & si quid præterea ex dote reliquum est, id proximioribus patris applicandum, si liæ tantum æquam portionem unde se alat relinquendam[a]: Alij tamen hanc spuriorum & dotis causam benignius amplectentes, nihil à muliere ex eo auferendum crediderunt, quod ab initio in maritum pater contulisset[b], quasi quod cum semel ea dos recte constiterit, perpetuam quoque eandem causam debeat retinere[c]. Sed uereor ne hoc falsum sit, Cum enim pater, quando dotem marito dat, eam post suam & uiri mortem ad filiam uelit pertinere[d], iam manifestum est hoc euentu secuto filiam tunc non à marito, sed à patre ipso capere ueluti ex causa fideicommissi, quod est interdictum[e], donare enim filiæ pater non poterat[f], ergo nec dotem ei minus necessariam relinquere[g], cum ea filiæ ratione lucratiuus titulus & donationis instar habeatur[h], Est igitur idem pater qui dotem marito tradit, & qui eam filiæ restituendam curat, ideo personalis[i] adhuc est prohibito, initi-
2 umq; suum retinet[k]. Quod adeo uerum est, ut & si post obitum uiri integram hanc dotis summam mulier xxx. amplius'ue annis posse

a Bart. l. fin §. 1. quæ in fr. cred. et. l. meuius §. duobus. iij. q. de leg. 2. Abb. cons. 50. 115. in 2.
b Bal. 456. 5.
c arg. l. pater. §. qn decim. de leg. 3.
d l. 1. §. uideamus C. de rei ux. act.
e Alex. l. si is qui. de uulg.
f l. 1. C. de nat. lib.
g arg. l. qsquis §. emancip. C. ad. l. Iul. maie.
h l. fi. §. si à socero. uer. at si neuter. quæ in fr. cred. et cap. præced.
i responsio ad §. quindecim.
k Bart. l. peto §. fratre. de leg. 2. num. 3.

derit, adhuc tamen ea se præscriptione non possit adiuuare, ut Bar-
tolus respondit[a], Aut enim id totum ad se non iure sciebat pertine-
re, & tunc mala fides quamcunque præscriptionem impedire apta est[b],
Aut uero apud se, licet spuriam, iustam esse possessionem putabat,
& tunc iuris error possessionẽ ipsam frangit & infirmat[c], quod etiam 3
in longissimo tempore aduersus Castren.[d] & Baldum[e], communiter
receptum est[f], quia cum initio lex resistat, nequid à patre in spu-
riam transferatur,[g] quicquid deinde ab ea possessum reperitur, fin-
gitur cum mala fide actum[h], unde quæcunque uel longissima præscri-
ptio impeditur[i]. Quod si ea se uere iustam filiam credidisset, aut 4
saltem natalibus rite restitutam, tunc cum in facto erret, non uideo
cur præscribere saltem longissimo non possit tempore[k], quod bonæ
fidei instar est[l], quanuis Alexander contra quandoque responderit[m],
cuius me rationes nihil mouent, eo quod si ueritas cum eius opinio-
ne concurreret, iustaque esset filia prout existimabat, recte possideret
& acquireret, ergo idem & si se falsò legitimam est opinata, cum
longissima possessio, titulum bonamque fidem præsumi faciat, ut re-
centiores quidam distinxere[n]. Cum uero decedit & ipsa mulier aut
superstite adhuc uiro, aut etiam eo mortuo, non eadem iam seruari
solent, statim enim dos ad patrem aut eius hæredes reuerti debet[o], 5
ita ut nec quicquam possit marito liberis ue ex eo susceptis relinque-
re[p], Quoniam cum hæc dos siue alimentorum loco fuerit constituta,
siue necessitatis potius causa ut nos putamus, iam sicut alimenta ipsa
adueniente morte extinguũtur[q], necessitas etiam qualibet cesset tam
impio fato, quo omnia solunntur[r], æquũ est sane ut & dos ipsa unde
discessit, se recipiat, nec amplius nulla existente causa apud alienas
personas uagetur[s]. Ideoque consilium dedit Bartolus[t] maritis, qui hu 6
iusmodi iunguntur uxoribus, ut quam possint maiorem sibi à patri-
bus dotem dici curent, quam deinde post earum mortem nepoti-
bus ex eo matrimonio natis iidem patres uelint relinqui[u], ne aliàs eo
dem tempore & coniuge & dotis commodo (quod plerunque grauius
est) se elusos reperiant. Quam sententiam ut non adeo firmiter pro-
bem, illud in causa est, quod dos hæc nedum pro oneribus matrimo 7
nij marito datur, ut ex ea, ipsa tantum spuria sustentetur, sed & filio
rum causa qui ex illo matrimonio nascentur[x], ut inde alantur, educen-
tur, præsertim ubi mariti facultates ad id non sufficeret[y], qua de re et
onerosus quo ad eos is titulus habetur[z], quem deinde ijs auferri sa-
tis iniquum uidetur, cum quasi ab initio eis pars dotis tacite sit obstri
cta[&], Tutius tamen his fuerit Bartoli consilium.

a Bart.cons.119.
b c.possessor.de re. iur.in 6.
c l.nunquã,in prin. l.si fur.§.1.de usu cap.
d Cast.l.celsus.nu. 4.de usucap.
e Bal.l.nullo.nu.4 C.de rei uind.
f Fel.c.de quarta. de prescrip.nu.42.
g l.1.C. de nat. lib.
h Glo. c. 2. de his que fi.à prel.
i Bart. l. sed & §. scire, de pet. her. Abb.c. si diligenti.de præscr. nu. 24.& c. cum nõ liceat.nu.9.
k Mars.sing. 478.
l Felin.d.c. de quarta.nu.26.
m Alex.74.in 3.
n Ripa. l. 1. quor. bon.num.ix.
o Abb. cons. 50. in 2.ripa.l.1.sol. matr.nu.67.
p Bal.l.eã quã.nu. 41. & Crauet. cons.186. nu. 16.
q l.dominus.§. fin. de usufruc.
r §.deinceps.Auth. de nupt.
s Abb.115.in.2.
t Bart.l.fin. de his qb.ut ind. nu. 7. et.Rip.d.l.1.sol. matr.nu.69.
u Capy.Deci.181.
x Ruin. cons. 124. nu.11.in 1.in fim.
y Auth.si pater.C. de diuort.
z Bar.l.si cõstãte. sol.matr.nu.67. et in.l.si §. 1.que in fr.cr.ĩ Apost.
& l.si maritus.fã. here.facit.l.dos à pre.C.sol.mat. secundum opin. Mart.

Qui

Qui sint tutores illegitimorum filiorum, Et an a patre testamento dari possint.

1 Quæ possit pater erga spurios, aut non possit.
2 An detur naturali tutor à patre in testamento.
3 Differentia inter tutores naturalium, et legitimorum filiorum.
4 Ab intestato qui sint naturalium tutores.
5 An spurijs testamento tutor detur.
7 Quis ab intestato spurij tutelam gerat.

CAP. LII.

CVM tutela iure ciuili, naturali quadam ratione fuerit inuenta, ut hi qui imbecilliore sunt ætate ac iudicio, maiorum consilio ac authoritate protegantur[a], non immerito in dubitationem uenit, an cum electi à patre in testamento tutores filijs, cæteris omnibus præferri soleant[b], eo quod plurimum lex paterno erga filios consilio tribuat, hoc quoq; & in illegitime natis sit recipiendum, ut ijs æque ac cæteris, decerni tutores in testamento possint, quasi eadem naturalis ratio ad omnes quomodocunq; natos pariter pertineat[c]; Et quoniam etiã id tantũ prohibitum patri erga illegitimos filios uidetur,
1 nequid de suo ijs largiri possit[d], in cæteris, hac una re excepta, licet ei erga illos quæcunq; fere exercere, cum & executores bonorũ in testamẽto relinquere[e], & eos in pupillaribus bonis filijs suis legitimis substituere[f], & in libertatẽ, ubi status illis controuersia moueatur, eos ualeat uindicare[g], & in iudicijs eorũ nomine experiri[h], et alia huiusmodi multa: Cur non ergo & tutores ijs in testamento possit cõstituere, cũ hic non de successione in eos transmittenda, nec de ijs ex re patris locupletandis agatur, sed de gubernatione tantum & tutela ijs decernenda, quæ maxime ex usu publico est, ut ipsi, eorumq; bona, fide & patro
2 cinio alicuius suscipiantur & custodiantur? Sunt tamen quibus aliter uideatur[i], nec sine ratiõe: Lege.n. duodecim tabularum permissum est parentibus, liberis (si modo in potestate sint) tutores testamento dare[k], sed notum est, eos qui illegitime nascuntur, in potestate nostra nõn esse, cum ex matrimonio orti non sint[l], igitur nec ijs tutorem dare licebit ut ipso iure ualeat. Distinguendum est tamen latius in hac materia, an de naturalibus filijs loquamur, an etiam de spurijs, inter quos maxima est differentia[m], Nãq; si de naturalibus intelligimus, cum eos lex non ita abhorreat[n], concessit etiam quandoq; patri, ut ijs tutores ab eo dati, tutelam possent administrare, Sed hoc uarijs modis, Nanq; si pater naturalem filium instituerit, eiq; tutorem dederit, erit sane ille tutor, petita tamẽ ante à Iudice cõfirmatione[o], Quod si nihil naturali filio de bonis suis reliquerit, et tamẽ tutorẽ dederit, nõ aliter ille tutelã suscipiet, nisi & à Iudice confirmetur, & cum causæ inquisi-

a §.fi. Inst. d Attil. tut.
b Bar. Rub. d test. tut.
c l. bos accusare §. pen. de accusat.
d l. 1. l. fin. C. d nat. lib.
e Alex. l. cogi §. hi qui. nu. 4. ad Trebell.
f l. si is q ex bonis. de uulg. et pup.
g l. 3. de lib. caus.
h Alex. §. si quis rogatus. nu. 39. ad Trebell.
i Glo. Bart. l. 1. de test. tut.
k l. 1. d test. tut.
l §. si aduersus. Insti. de nupt.
m Auth. licet. C. de nat. lib.
n l. pen. C. ad Orfit.
o l. fin. C. de confir. tut.

tione[a]. In eo enim qui nihil a` patre consecutus est, hoc amplius re-
quiritur, ut ex diligenti inquisitione tutor confirmetur, cum in alijs
qui a patre instituti sunt, simplex sufficiat iudicis confirmatio. Quam-
obrem si naturali filio pater certa relinquat bona, isq; præter ea, alias
habeat facultates, tutoremq; illi simpliciter in testamento dederit, is
quidem quoad bona relicta a' patre, sola indigebit confirmatione.
Verum quoad cætera, antequam ei administratio decernatur, opus
erit nedum confirmationem impetrare, sed & summam inquisitio-
nem haberi, prout Bartolus egregie declarat[b]. Vnde & intelligi- 3
mus, quid in hac re differant naturales a` legitimis filijs, Iustis enim
filijs qui dantur tutores a` patre in testamento, hi tutores statim ip-
so iure constituuntur[c], At qui naturalium tutores relinquuntur, hi
non ante, munus id tutelæ possunt inchoare, quam & Iudex eos au-
thoritate probet sua, & plerunq; de eorum moribus, fortunis, &
conditione, non perfunctorie sit instructus. Quod si pater impu- 4
beribus his naturalibus relictis aut testamentum non fecisset, aut
quantum ad tutelam intestatus decessisset, tunc quoque non ut iu-
stis filijs, fiunt agnati legitimi tutores, sed ad matrem directo tu-
tela pertinet, cum legitimis ipsi careant tutoribus, & agnatis[d], pro-
ptereaq; etiam defuncta matre, crederem alios ex linea materna pro-
ximiores id onus esse subituros, non quia hodie sublata sit omnis diffe-
rentia inter agnatos & cognatos quoad successiones & tutelas[e]: nam
hæc differētia quæ remota est, in legitimis tantum non spurijs proce-
dit[f], Sed quod cum his illegitime natis, cognati tantum ab intestato
succedant[g], non agnati, quippe qui nulli his sunt[h], æquissimum est,
etiam ijs tutelæ onus deferri, qui & successionis emolumentum ante
alios sperare possunt[i]: Et hæc ita in naturalibus seruantur. De spu- 5
rijs negant omnes[k] tutorem a` patre ullum his relinqui posse, nedum
quia in potestate non sunt, sed quod nec filij nomen merentur, suntq;
penitus alieni a` patre. Ego autem cum aliàs ostenderim[l], posse quan
doq; patrem quibusdam spurijs testamento bona relinquere, ijsdem
quoq; rationibus nunc affirmo, & tutorem recte ijs dari posse, pa-
trisq; uoluntatem probandam[m], Quod & generaliter in cæteris quo-
que spurijs fortasse admittendum erit, saltem ratione alimentorum,
quæ eis hodie pater præbet[n], ut quoad ea, tutorem his possit
constituere[o]. Vbi uero pater de hac re nihil testatus esset, ma- 6
terq; superesset, tunc in omnibus rationem sequendam ducerem suc-
cessiōis, ut si tales sint spurij quibus mater ab intestato hæres esse pos
sit[p], tunc & ei tutelam mandandam esse, matre uero non superstite,
cognatis ijs deferendã, qui spurijs succedere solēt[q]. Quod si illi essent

a l. naturali, de cōf. tut.
b Bart. l. naturali §. 1. de cōf. tut.
c Insti. de satisd. tut. in prin. secundū decla. Bart. in l. legitimos, de legi. tut.
d l. fin. C. quando mul. tut. off.
e Aut. de hær. ab intest. §. nullā. et §. ex his. Bar. l. 4. de legit. tut.
f Fab. Insti. de cog. seru. num. 5.
g l. ij. l. si spurius. Vnd. cogn.
h §. uulgo. Insti. de succ. cogn.
i Inst. de legit. pa- tr. tut.
k Glo. Bart. l. 1. de test. tut. & d. l. naturali. de cōf. tut.
l cap. 40.
m arg. l. si patronus, ubi Dyn. Bart. de cōf. tut.
n c. cum haberet. in fin.
o d. l. si patronus. & l. fi. C. de cōf. tut.
p iux. Glo. l. pē. C. ad orfic.
q l. ij. Vnd. cogn.

spurij

ſpurij ex damnatis nuptijs orti, tunc quia omni & agnatione, & cognatione carere dicuntur[a], tunc nec matrem nec ullos coniunctos ad tale munus uocandos eſſe, quia & à ſucceſsione excluduntur, ut alibi latius declarauimus[b], Eſſetq; hoc caſu à magiſtratibus ad id authoritatem habentibus, alius ad hoc munus deligendus, ne pupillus omnino indefenſus relinqueretur[c].

a Alex. 174. in 5. Dec. conſ. 311.
b cap. 43.
c Inſt. § Attil. tut.

An nepos legitimus ex filio ſpurio poſſit ab auuo hæres inſtitui.

1 Macula patris afficit filium, & quomodo num. 5. 5.
2 Relictum nepoti uidet cōtēplatione filij.
3 Delictum patris in quibus noceat filio.
4 Iuſtiniani conſtitutio ſup hac quæſtione.
5 Cur Adami peccatum omnes attingat, non æque aliorum patrum.
6 Auus inſtituens nepotem, illius contemplatione, non filij id facit.
7 Spurius uſufructum habet in bonis filij ab auuo relictis.
8 Quando nec filius patri, nec ſeruus domino acquirat.
9 Quibus caſibus nepos ex ſpurio ab Auuo inſtitui non poſſit.
10 Ab inteſtato nepotes ex ſpurio non ſuccedunt Auuo.

CAP. LIII.

SEQVITVR uulgata illa apud ueteres & recentiores iuris interpretes quæſtio, an Auus nepotem ex filio ſpurio poſſit inſtituere, Dynum enim accepimus[d], controuerſiam hanc forte ut nimis dubiam, ſub iudice reliquiſſe: Cynum autem aperte ſenſiſſe, non eſſe Auuo, cum nepote eo teſtamenti factionem, propterea quod eadem turpidinis ratio, quæ filios Nothos à patribus aliquid capere prohiberet, & ad nepotes pertineret, cum officium Auui erga nepotem, ex perſona filij præcipue oriatur[e]: Rofredus diſtinxit, ut ſi contemplatione patris hæres relictus eſſet, inſtitutio irrita cenſeretur, ſin uero nulla habita patris ratione, & tunc relicti compos eſſet: Poſt hos Bartolus[f] nepotem ſemper inſtitui poſſe dixit, dummodo non maxime euidenter probaretur id intuitu filij factum, quod in dubio non eſſet præſumendum, & ſecundum hanc ſententiam de facto reſpondit[g]: Baldus acerrime contrariam Bartolo opin. defendere conatus eſt[h], ſuntq; hæc deinde ab alijs Doctoribus & recentioribus in utranq; partem late diſputata[i].
1 Solent Baldus & qui eum ſequuti ſunt ea in primis moueri ratione, quod cum nepos ipſe à filio ſpurio deſcendat, non poteſt non eandem maculam, ueluti à uitioſa radice conceptam, ſecum ducere, quæ illum ideo ab auita arceat ſucceſsione[k], exemplo Adami primi parentis noſtri cuius labes poſteros omnes in perpetuum potuit afficere: Certum etenim id eſſe aiunt, nihil filio ſpurio aut recta uia, aut per mediam perſonam à patre poſſe relinqui[l], quæ res arguit, ut nec nepotem ex eo liceat

d Hæc refert. Bal. l. gallus. §. quidā recte.
e l. dotem dedit, de coll. bon.
f in. l. gallus. §. qd ſi is.
g cōſ. 118. odutius.
h in. l. gallus §. quidam recte.
i Alex. Soz. Caſt. d. §. qd ſi is. Cor. cōſ. 25. in 1. Alex. 74. l. 3. Dec. 462.
k Dec. cōſ. 85. in fi.
l l. 1. C. de nat. lib.

instituere,ex quo usufructus saltem ipsi filio acquirendus esset[a], atque
ita fraus legi fieret manifesta: Addunt filios illegitimos idcirco a pa-
tre institui prohibitos, ut ita facilius paterna libido reprimeretur[b],
cum commune parentum omnium uotum sit,ad filios facultates suas
omnes transmittere[c], quæ sane ratio, cum in nepotibus æque uige-
at[d], nolunt propterea quicquam in hac re discriminis inter filios ne- 2
potes ue cōstitui,præsertim cū quicquid nepoti relinquitur, id filij cō
tēplatione proculdubio factū[e], auusq; ita erga illum, filij tantum cau-
sa affectus uideatur[f], Qua ergo ratione Nothus a lege repellitur, ea-
dem et nepotem ex eo reijciendum uolunt[g], cum melioris non debe-
ant conditionis esse nepotes quam filij[h]. Hæc pro Baldo,qui tamen ali
bi professus est, si cōstaret institutionem hanc minime intuitu filij fa
ctam,sustineri omnino debere[i],ut quia esset in testamento dictum, ne
usufructus ad patrem perueniret, quod consilium uti præ cæteris tu-
tissimum,etiam Bartolus approbauit[k]. Dum tamen Baldus institutio
nem in dubio inutilem esse dixit, quando nihil ab auuo de usufructu
expressum est, in hoc Bartolus ab eo quam maxime dissensit, & cum
Bartolo crebrior hodie quoq; stat opinio[l], eademq; ut ego arbitror,
æquior multo ac uerior. Dixit is,filium illis tantum commodis, ob
delictum patris esse priuandum, quæ ab illius persona, non ab auuo, 3
aut alijs agnatis proficiscerentur[m]. Sic. n.& deportatos, quibus nihil
tanquam spurijs potest relinqui[n], quoad auitam hæreditatem,nepoti-
bus nihil nocere[o],nec patris hæretici culpam filio Orthodoxo in suc-
sione ullo esse impedimento[p], sicut nec exhæredatum filium quanuis
iusta de causa, ideo nepotem a petenda bonorum possessione auita
repellere[q],Quæ quidem argumenta pro hac parte plurimum sane ur-
gent. Sed addo ego,quæstionem hanc usq; a Iustiniani temporibus 4
emersisse,ob idq; ab eo constitutionē editam,quæ & adhuc extat, qua
apertissime sanxit, licere auuo, nepotibus suis legitimis ex naturali fi-
lio,quodcunq; liberet relinquere[r],quā & in spurijs,quoniam eadem ra
tio suaderet,locum habere, Accursio,seu Francisco filio uisum est[s],Vt
plane mirer eā inter tot grauissimos Doctores controuersiam usq; ad
hæc tēpora manasse,cuius decisio minime amplius dubia esset. Nulla
enim inquit Iustinianus in nepotē legitima est cōsequētia,cū leges pa
ternum tantū uitiū in filio cohibere uoluerint. Omitto nūc quælibet
institui posse,qui expresse prohibitus non reperiatur[t], nec nepotem
de quo agimus,ulla quod meminerim lege repelli: Omitto leges quæ
filijs illegitimis quid uetāt relinqui odiosas esse,nec ad nepotes quorū
diuersa est causa protrahēdas[u],Sat illud sit,nobiscū Iustiniani constitu-
tionē facere,hac tantū de causa ab eo promulgatā: Cui nihil aduersa
tur,

a l.cū oportet. C. de bon.q.lib.
b l.fi.C.de nat.lib.
c l.scripto. Vnde lib.
d l.liberorū, in fi. de uerb.sig.
e Alex.Ias.l. sed si plures §. in arrogato, de uulg. & pup.
f l.dotem dedit, de coll.bon.l. si forte,de castr. pec.
g l.quæritur,d bō. libert.
h l.si uiua §.in nepotib. C. de bon. mater.
i Bal.cons. 146. in 1.als. 488. in 4. in fi.
k Bart.d.§.qd si is.
l Cor. cons.1. in 3. uer. circa sextū. & 25.in 1.Feder. 57. Dec. 462. Alex.74.in 3.& in d §.qd si is.
m l.3.de interd.& releg.l. emācipatū.in fi. de senat.
n l.1.C.de hær. instit.
o l.1.§. fin. de bon. pos.contr.ta.l. si necem §. si dportatus,d bō.liber.
p l. cognouimus, cū Auth. seq. C. de hæretic.
q l.3.§.si emancipatus,de cōtratab.
r l.fi.C.de nat.lib.
s Glo.d.l. fi. Bart. §.quid si is.
t arg. l. extraneū C.de hær.inst.
u arg.l.cū quidam de lib.& post.

tur, quod nepotes paternum uitiū eadē ex origine ducant, nā hoc &
ex rationibus supra per Bart. adductis negatur, & ipsius Iustiniani uer
bis repugnat, qui nullam legitimam fieri consequentiam in nepotem
tradidit, Aliàs sequeretur, ut nec pater ipse spurius quicquam filio le-
gitimo posset relinquere, sicuti ipsi à patre ea de causa consequi nil li-
5 cuit. Quod enim de Adamo dicitur, id aut aliò pertinet, ut quidam
aiunt, nēpe ita sūmi Dei numine iubēte, cuius arcana nobis non licet
perscrutari[a], aut dicerē ego potius, diuersum id longe exēplum esse,
cū labes illa ab Adamo primum contracta, ad omnes quot quot na-
scuntur homines æquo iure semper transmittatur, si quidē omnes sub
eadē lege & conditione in lucē edimur, sub qua & is uitam suam pere
git, Secus in eo est, qui legitimus ex patre spurio nascitur, hic enim
non eosdē quos pater natales sortitur, unde nec eiusdem conditionis
necessario cēseri potest, quod cum ex multis patet, tum ex eo maxime,
quod huic non honores & munera publica interdicuntur, quæ patri
suo, eo quod nothus esset, forte potuissent abnegari: Non igitur legiti
mus, patris nothi conditionem assumit, sicuti nos Adami naturam in
omnibus retinemus. Ad id uero quod hoc pacto, facile legi fraudem
fieri posse Baldus & cæteri dicebant, ex quo usufructus ad spurium pa-
trem esset peruenturus, quanuis Bartolus etiam responderit[b], is ta-
men mihi eo in loco nō omnino satisfacit, altiusq; radix hæc euellēda
fuit, non humi tantum amputanda. In hoc enim quæstionis totius car
dinem uerti arbitror, iudicio ne Auui, hic spurius eum usufructum
consecutus uideatur, aut minus, Nam si uoluntas hæc præcipua Auui
fuisse monstretur, ut usufructu spurius potiretur, posset probabilior
forte Baldi opinio uideri, quasi id quod ei recta transferre in filium
non licebat, obliquo quodam cursu assequi contenderit, aduersus legū
6 constitutiones[c]. Ego uero ita censeo, cum Auus nepotem sibi hære
dem instituit, id eius potius contemplatione, quam filij aut alterius
cuiuscunq; in dubio factum uideri[d], licet enim plerunq; extrinsecus
quædā inspici soleant, quæ testatorem ad id potuerint inuitare, ex qui
bus dein & illius mentem dijudicamus[e], nulla tamen hic coniectura,
quod id occasione filij factum fuerit, recte admitti potest, ex quo ita in
stitutio uitiaretur, quod aduersus communem omnium qui testātur
propositum est, qui semper ea in testamēto & uoluisse & gessisse præ-
sumuntur, quæ ad eorū uoluntatē tuendam, non infirmandā sint aptio
ra[f]. Hodie sane & hoc eo minus dubium est quod omnia ab Auuo in
nepotem collata, censentur aduentitiā, sicq; illi proprijs meritis, nō pa
tris ratione acquisita[g], maximeq; si eiusmodi sint, quæ non necessario
7 ab Auuo nepoti essent relinquenda[h]. Quæ cū ita sint, licet usufructus

a Corn. cons. 25. in 1. col. 3. arg. c. duę sunt. 19. q. 2.

b in. d. §. quid si is. in fi.

c l. i. C. de nat. lib. cum. l. cum quid una, de reg. iur. in. 6.

d l. fin. C. de usufr. l. si uero §. i. ff. mand.

e arg. l. si militi. l. si forte, de castr. pec. not. Alex. d. §. in arrogato, & uu lg. & pup.

f l. 3. C. de test. mil.

g Bart. Glo. l. qui in aliena §. inter dum, de acq. hær. & in. l. quæsitum de leg. i.

h Alcia. Reg. i. Pręsum. 17. num. 3.

deinde filio acquirendus esset, cum tamen illum non auito præcipue
iudicio consequatur, crediderim eum illius compotem esse posse[a],
dum tamen hoc in fraudem ab auuo seu nepote factum non con-
staret[b], quod quibusdam ex rebus alibi à nobis traditis colligeretur,[c]
in dubio autem non esset præsumendum[d], uenit si quidem hic usufru
ctus in consequentiam quandam, ex legis, non Auui præcepto, &
propterea permissam[e]: Ille nepoti tantum relictum uoluit, ut modo
diximus, lex usufructum patri defert, Acquiritur ergo hoc ex quadam
ueluti tacita societate, in qua nihil fraudis suspitio unquam nocere
potest[f]. Sed & demus manifeste apparere, filij etiã intuitu id Auum
fecisse, ut nepos proprietatem, filius usufructum assequeretur, ad
huc tamen hanc nepotis institutionem irritam non existimarem, tum
quia hæc sola affectionis ratio nihil obesse debet[g], tum quia regula
est, si quis rem duobus coniunctim legauerit, quorum alter ad illam
obtinendam idoneus, alter ineptus sit, incapacis portionem capaci
accrescere, non relictum totum corruere[h], cum enim principale per
se ualidum sit, accessorij deinde infirmitate nequit uitiari[i]: Docuitq; 8
Bartolus, si quid filio legatum sit, dubiteturq; eius ne intuitu an patris
fuerit relictum, si pater capere non possit, tunc dubio procul id filio
acquiri, patrem priuari[k], Cui accedit quod quotiescunq; illicita est ac
quisitionis causa, nunquam patri per filium, aut domino per seruum
quæritur[l], quod in hac ipsa quæstione & Sozinus tradidit[m]. Cætera
per Baldum in contrarium adducta nihil obstant, cum ut dicebat Iu-
stinianus, nulla legitima consequentia de filio ad nepotem fiat, nec
tam odiosa seueritas ullatenus ad nepotem debeat extendi. Limi 9
tanda tamen erit in primis hæc quæstio, ut tunc Auus nepotem ex fi
lio spurio non possit instituere, si spurium illum ex incesto suscepit,
cum tunc personas egredi non possit ab Arcadio præscriptas, quam
limitationem ex mente Baldi sumptam[n], contra Iasonem omnino re-
cipiendam puto[o]. Secunda limitatio à Doctoribus omnibus allata
ut nec tunc nepos possit institui, cum legitima soboles auuo adest (ex
cepta tamen uncia, quæ etiam hoc casu ei relinqui potest[p]) nihil est
quod in dubium reuocetur, quippe quæ à Iustiniano tradita est[q],
procedetq; etiam ubi tantum nepotes legitimi ex filijs legitimis na-
ti extarent, cum filiorum tunc locum referant[r], secus uero in Auia es-
set, cui ab intestato spurii cum legitimis, & nepotes etiam ex spurijs
æque aliquando succedunt[s], unde & ab ea, ijs quoq; extantibus insti-
tui recte possent[t], nisi fortasse ex putatiuo matrimonio suscepti essent,
in quo iuris error affuisset[u]. Tertio & hæc ita accipienda sunt, cum 10
Auus testatus decesserit, cæterum ab intestato, non est quod nepos ad
eius

a l. ita fidei §. fin. ꝺ Iu. fisci. Bal. l. cã quã. C. ꝺ fideicõ. nu. 54.
b l. lucius §. fin. de leg. 1. Alexã. Ias. l. 6. de uulg.
c. Supra cap. 43.
d Alex. cons. 51. in 2.
e Fel. c. multorũ, de Iudæ. 1. notab.
f Bart. l. si is qui duos, de liber. leg. Bal. l. 1. pro Socio. 14. q.
g l. fin. de his quib. ut ind. l. affectionis. de donat.
h l. si is qui duos. ꝺ lib. leg.
i l. post legatũ §. qui principale. de his quib. ut ind. l. papin. §. sed nec q. de inoff. test.
k Bart. l. filio. ꝺ do. cã mor.
l l. quod seruus, ubi Bart. de acq. possess.
m Soz. d §. quid si is. nu. 3.
n Bal. l. si quis ince stu. C. ꝺ inc. nupt.
o Ias. d §. q d si is. in fi.
p Capyc. Decis 181.
q d. l. fin. C. de nat. lib. Alex. cõs. 74. in 3.
r Crauet. cõs. 100.
s l. pen. C. ad orfit. Rosel. de suc. ab intes. nu. 40.
t Cast. d §. quid si is. in fi.
u Ruin. cons. 14. in 2. col. fin.

eius legitimam successionem ausit aspirare, cum ei à patre suo spurio aditus ab intestato fuerit interclusus[a]. In cæteris igitur casibus, quæ supra diximus, seruabuntur, usq; adeo ut nec frater à testare prætéritus, possit idcirco nepotem hunc institutum, querela inofficiosi repellere, ut ciuis meus respondit[b]. Quæcunq; autem de nepote legitimo ex filio spurio sunt dicta, ea & in nepote spurio ex filio legitimo sunt affirmanda, cum utrunq; casum Iustinianus æquipararit, In hocq; & minor adest dubitatio, quod cessat ratio illa usufructus, auusq; quoad illum penitus ignotus & extraneus habetur[c], Et in hoc casu secundum hanc sententiam à Federico Senen. responsum est[d].

a d. l. fin. Castr. Soz. d. §. quod si is. nu. 4. Dec. cōs. 85. in fi.
b Gratus. cōs 6. in 2.
c §. filium, Auth. quib. mod. nat. sui.
d Federic. cons. 57.

An ualeat statutum, quo spurii æque cum legitimis ad parentum successionē uocantur.

1 Ius diuinum repellit spurios à successione
2 Statutum præbens occasionem peccati nullum est.
3 Non ualet statutum, ne exceptio opponatur, quod quis sit spurius.
4 Legitima à statuto minui, & in totum tolli potest.
5 Olim quicūq; spurii succedebant matri.
6 Ex temporum uarietate, leges mutantur.
7 Ciuitates quæ superiorē non agnoscē quoad Iurisd. æquiparantur imper.
8 Præcepta ueteris testam. in causis decidēdis, quid ualeant.
9 Quid dicta Augustini.
10 Quando lex ualeat, ex qua peccatum oriri potest.
11 Pæna pecuniaria homicidio imponi potest
12 Statutum ut spurii succedant, uidetur æquissimum.

CAP. LIIII.

NON minus quoq; celebris est illa quæstio, & in Gymnasiis publicis sæpius agitata[e], an lege Municipali, spurij perinde ac legitimi ad successionem uocari possint. Proferamus & nos in hoc sententiā nostram, ut siquid alios prætererit, in medium adducamus. Solet frequentius à Doctoribus spuriorum causa oppugnari, quibus id iniquū satis uidetur, ut eorum æqualis ac legitimorum ratio sit habenda. Vrgent uero in primis Bartolus & Federicus Senen. duobus ualidissimis argumētis[f], aiunt enim quod cum spurii expresse ab Imperatore à bonis paternis fuerint exclusi[g], nō debuit id amplius statuto posse immu-
1 tari, quippe quod ad solius tantū Principis potestatē pertineat[h]: At qui non iure tantum ciuili eijciuntur, sed & pontificio ac diuino, Scriptū est. n.[i] eijce ancillam & filium eius, nō enim erit hæres filius ancillæ cū filio liberæ: & alibi, Heres in domo patris nostri esse non poteris, quia de meretrice natus es[k], Et Diuus Augustinus ita lege Dei constitutum tradit[l], ut non reputentur filij, nec ullo parentibus iure succedāt[m]. Quod cum ita sit, iā secus Municipali lege nō uidetur posse caueri[n]. His accedit & iuris cōmunis ratio, quæ tali in filios illegitimos uti

e Præp. c. per uenerab. qui fil. leg. col. 98. Rosel. in Tract. legit. lib. 2. cap. 1. nu. 38. Aret. l. 3. de test. a.
f Bart. l. 3. de test. Feder. de sen. cōs. 277.
g §. fin. Auth. quibus mod. nat. sui.
h l. 2. §. de que. de postul. Bart. l. nō ambigitur, insi. de legibus.
i Genes. cap. 21. ad Galat. 4.
k Iudic. cap. 11.
l c. 1. 35. q. 7.
m c. cum multæ. 15. q. ult.
n c. quæ contra. 8. Dist. c. qui resistit. 11. q. 3.

tur acerbitate, paternæ tantum incontinentiæ reprimendæ causa. Cum enim genitorum omnium commune id uotum sit, ut ad filios bona & fortunas suas omnes transmittant[a], leges eis interdicendo: nequid ex rebus suis Nothis relinquant, facilius & hoc pacto eorum libidinem ueluti quibusdam frenis cohiberi posse putarunt[b].
Quomodo ergo statutum hoc honeste unquam recipi poterit, cum 2
indulgeat id potius hominum libidini & petulantiæ, iisque delinquendi impunitatem & seueritatem quandam promittat, quæ legibus nunquam probari solent[c]? facit uero potissimum in hanc sententiã Honorij.iii. responsum illud[d], quo consuetudinem quandam improbat, qua uxori coniugij fidem uiolanti, dimidiam adhuc mariti bonorum partem petere licebat, cum ea de causa mulieres libidinosius uiuere non dubitarent. In hanc autem sententiam & Doctores alij quamplures transiere[e], sed omnes ferè eo potissimum mouentur argumento, quod contra bonos mores hoc sit, careatque omni æquitate & ratione, quæ maxime legem decent[f], cum iuris præceptum sit hoc, honeste uiuere[g], negarique non possit, quin ex ea re ad lasciuiam quis magis alliciatur, quod scilicet ei consueta pœna, & legis seueritas uel in parte remittatur[h]. Addideruntque aliqui, si caueretur 3
etiam, ne cuiquam exceptio opponi posset, quod quis Spurius natus esset, eadem ratione tale statutum non ualere, exceptionemque recte obiici posse[i]. Baldus tamen licet aliàs & ipse pro hac opin. consultus respondisset[k], alio tamẽ in loco mitius cũ spurijs agendum putauit, ut si quidem ex damnato coitu non prodiissent, possent parentibus succedere, alioquin (quoniam contra iustitiam publicæ honestatis esset) ius commune semper seruaretur[l]. Calderini etiam ambo spuriis quibuscunque maxime fauẽdum responderunt, si nemo ascendentium aut descendẽtium superesset[m], quod & acutis probarunt rationibus, & quidã alii secuti sunt[n]. Ego si temerarium non est, à tot sapientissimorum uirorum opinionibus dissentire, disputando saltem hoc certe probari posse contenderem, quoscunque spurios recte simul cum legitimis filiis ad patrum hæreditates Municipali iure uocari posse, quam partem & acutissimis quibusdam interpretibus non omnino displicuisse uideo[o]. Quemadmodum enim legitima, iustis filiis na- 4
turali, diuino, ciuili, Pontificio iure debita[p], Municipali tamen lege minui quandoque & in totum tolli potest[q], atque ita ex legitimis, illegitimos quodammodo filios facere, cur non & illegitimis, quod fauorabilius est, legitimorum iura ualeat permittere? Præterea quæ per legem constitui possunt, ea & statuto licet cauere[r], sed ius Di- 5
gestorum spurios æque ac legitimos matri hæredes esse permisit[s].

quod

a l.Script.Vnde. lib.
b l.fi.C.d nat.lib.
c l.conuenire. de pact.dotal.
d c. ex parte, de consuet.
e Barbat.cõs. 34. in.2.col.pen. Anchar.c.1. de const.Bal.l.1. C.d sum.trin.nu. 29. & l.eã quã.C.d fideic.nu.33.
f c.erit autem.4. Dist.
g Inst.de ius.et iu.
h l.si operis. C.de pœnis.
i Bart.l. Seius.ad l.falc.Bal.l.7.C. d his q pœ.nom.
k Bal. cons. 457. in.5.in fi.
l Bal.l.1. C.de iur. aur.an.
m Ioan. & Gasp. Cald.cons.4.et. 472.
n Card.Præp.c.p uenerabilẽ, Rip. §. siquis rogatus.nu.23.
o Aret.l.3. de testa.Card.c. cõstitutiones.x.Dist.
p l.cũ rõ de bon. dam.c. dicat.32. q.4.c. qcũq.17. q.fi.Auth.nouiss. C.de inof.test.c. Raynut.de testa.
q Bart.Castr.Imo. l. titio §. fin. de cõd.et dm.Alex. l. quod de bonis. §.fin.ad.l.Falc. Deo.l. iura. in fi d reg.iur.& cõs. 19.
r l.oẽs populi, ubi Bart.3.q. princ.
s Soz.cõs.148.col. pen.

quod postea quibusdam casibus a Iustiniano fuit immutatum[a], pari ratione & rursus hoc iure nouo in patribus sanciri concedamus: Quod si lex Canonica his omnibus simul cum legitimis uult æque alimenta præberi[b], cur non & Municipalis hoc amplius de successione adiungere ualeat? cum olim & senatusconsulta, & edicta Prætorum iis hæreditatem deferrent, qui aliàs non uocarentur[c], & naturalibus filiis certam etiam portionem tribui ius ciuile cõstituerit: Etenim cum successiones hoc iure fuerint inuectæ[d], hæc ipsaq; inter legitimos & illegitimos differentia legum scriptarum subtilitate primum fuerit prodita[e], par mihi quoq; uidetur, ut eadem Iure ciuili nunc possit aboleri[f], & qui antea eam ob causam à bonis paternis reijciebantur, ijdem nunc lege permittente ad ea restituantur[g], cum ex temporum uarietate, & leges ipsas immutari necesse

6 sit, labentibusq; annis, non idem semper rerum status permaneat, sed quod olim turpe, nunc honestum, & quod antea rectum, nunc quandoq; iniquum iudicetur[h]. Dubium uero non est (ut ad argumenta contraria respondeam) statutum Iuris ciuilis partem esse[i], quo tamen contra ius commune aliquid constitui licet[k], Proptereaq; si quis neget hoc ulli populo concedendum, eo quod Imperatori tantum de his legem ferre, in priuilegium sit reseruatum; Responderem id saltem illi ciuitati non prohibendum, quæ nullius

7 subsit imperio, sed propriis uiuat legibus & moribus, quales hodie multæ in Italia reperiuntur, cum in eorum iurisdictione, Imperatori quoad uniuersum æquiparentur[l], Vel fortasse & is ea ratione conuinci posset, quod hic de uera non agimus natalium restitutione, quæ solius est Principis, sed de bonis ipsis in alium transferendis, quæ statuentium propria sunt, non Imperatoris[m], atq; idcirco cuicunq; populo hoc dici posset permittendum, cum ita statuendo, spurios ipsos non ueræ restituat ingenuitati, sed facultatem quandam præbeat tantum, ob quam ad adeundas hæreditates æque ac cæteri idonei existimentur[n]. Non aduersatur autem quod de diuina constitutione est dictum, nam ut recte docuit Paulus[o], om-

8 nia ea per allegoriam sunt dicta, nec id iuris diuini præceptum, ullo modo est intelligendum, sed potius ex consuetudine quadam ita se habuisse[p], alioquin nec Principi ipsi ullum ex illicito coitu natum liceret unquam natalibus restituere, quod tamen falsum esse, nemo est qui nesciat[q], Ea siquidem quæ ueteri testamento traduntur, ut plerunq; multis rerum inuolucris obteguntur, propterea nec fori controuersijs ualde hodie inseruire solent[r], nec & si lege noua quandoq; legãtur repetita, ubi tamẽ aliũ sub cortice sensũ alunt, multũ in his fidei

a l. si quis illustris. C. ad Orfi. Auth. qbus mo. nat. sui. §. fin.
b c. cũ haberet, in fi. de eo qui dux.
c tot. tit. ad Orfit. & Tertull. & de bon. posses.
d l. 3. de pet. hær. l lege. 12. tab. C. de leg. hær.
e §. natura. Auth. quib. mod. nat. sui.
f arg. l. nihil tã naturale. de reg. iu.
g l. eius est nolle. l. nemo non potest, de reg. iur.
h c. non debet, de cõs. & aff.
i l. ius ciuile, de iust. & iu.
k Glo. l. nec ex prætorio, &. l. neq; pignus §. 1. de reg. iur.
l Bart. l. deniq; in princ. de min. & in l. infamem. in fi. de publ. iud.
m l. an in totum. C. de ædif. priua. Bart. l. 1. §. 2. de rei uindic.
n Bal. l. cũctos. C. de sum. trin. nu. 29. facit. l. 1. C. de ord. iudic.
o ad Galat. cap. 4.
p Card. Flo. c. per uenerab. qui fil. legit.
q d. c. per uenerab.
r c. nos si incompetẽter §. his ita 2. q. 7.

unquā habere crediderim[a]. Hoc ſanè manifeſte apparet in hís ipſis ſuc ceſsionibus, quarum alia ratio eo iure erat[b], alia hodie obſeruatur[c]. Et quod ad connubia ſpectāt, plures olim uere legitimi potuiſſent re cenſeri[d], quos tamen nunc ex inceſto, aut ſtupro natos lex pontificia in terpretatur[e]. Acrius quidē urget ſanctio Canon. quæ eos quocunq; iu re ſuccedere uetat[f], Sed id mihi potius ex iuris diuini interpretatione uidetur reſponſum[g], quod tamē nō neceſſario id probat, ut modo oſtē di, Vel cum hæreditatum & ſucceſsionum materia ad ius ciuile perti neat[h], neſcio quam authoritatem inter laicos uerba illa obtinerent, Aut id non niſi in Pontificia iuriſdictione ſeruabitur[i], Aut Auguſti ni dictum illud forſan poterit improbari, eo quod in cauſis profanis terminandis, eius authoritas, ſicuti & aliorum ſanctorum, niſi in ſubſi dium non recipiatur[k]. Non obſtat peccati ratio, à qua maxime debēt ſtatuta abeſſe, quoniam cum & concubinatus, & quælibet fornicatio, hodie iure Canon. ob peccatum ſit reprobata[l], & tamē naturales filij, ac ſpurij quidam, hodie quoq; ſicut olim ſuccedant[m], non uideo cur ſi cuti hæc peccati ratio, in horum ſucceſsione tā ciuili quā Pontif. iure non attenditur, eam nos pluris in Municipali ſtatuto uelimus æſtima re: lex enim quotiens directo peccatum inducit, ut quia malam fidem in præſcriptione approbet, aut adulteris impunitatem promittat, ſem per omnino explodenda eſt[n], Aſt ubi non præcipue in fauorem delin quentis lata eſt, ſed ſuper eo ſtatuit, quod legis eſt proprium, ueluti de ſucceſsionibus, de tutelis, & ſimilibus, licet deinde & peccatum ſubſe qui poſſit, lex ipſa tamen ualet[o], quia ad id principaliter non tendit, & quod acceſſorium eſt, non ita curari ſolet[p]: Sic uidemus licere quā doq; ex cauſa neceſſaria ab aliquo pecuniam ſub uſuris accipere, cū ta men ille qui fœnori dat, grauiſsimo ſe, ea ex re, crimini obliget[q], quod & multis alijs exemplis facile eſſet declarare[r]. Minus me mouet, quod hoc libidinis & ſtupri quoddā ſit illiciū, cū enim hæc ratio in filijs na turalibus, & ſpurijs quoad matrem non conſideretur, cur eam hic po tius nos obſeruemus? Cur non ita & eam iuris Pontif. partem ubi de alimentis, illegitimis filijs decernendis cauetur[s], non recipiēdam dici mus, cū illa ratiōe homines ad illicitos cōcubitus, facilius inuitari poſ ſe uideantur? Sed quod nam poteſt eſſe illiciū, ſi non minus parētes, adulterij, ſtupri, inceſtus ue pœna punientur[t]? Nobis enim filios adiu uare tantum eſt propoſitum, non parentum laſciuiæ indulgere, Ple ctātur illi aut ſolito, aut etiam grauiore aliquo ſupplicio, non imme rentes filij huius ſceleris pœnas perſoluant; Atqui ſequeretur, nullam pœnā ullo iure poſſe tēperari, & tamen conſtat etiam in atrociſsima delicta, ueluti homicidiū mitius aliquādo animaduerti, atq; ita per ſta tutum

9 10 11

a Aret. l. 3. ¶ teſta. 2. col. in fi.
b Numer. 27.
c Iaſ. l. qui ſe pa tris. C. und. lib. nu. 25.
d leuitic. cap. 18.
e c. non debet. de cōs. & aff.
f c. 1. 35. q. 7.
g ibi. ¶. intelligen dum.
h c. ad ſedem. 35. q. 5.
i c. ſi duobus. in fi. de appellat.
k c. de libellis, cum Glo. in ſum. 20. Diſt.
l c. nemo. c. meretri ces. 32. q. 4.
m Abb. c. tāta. qui fil. leg. nu. 12.
n c. ſi. de præſcrip. c. ex parte. de cō ſuetud.
o Cardin. c. conſti tutiōes. 10. Diſt. Rip. §. ſi quis ro gatus. nu. 50. & in. l. ſi unquā. C. ¶ reuo. do. nu. 78.
p l. ſi quis nec eām. ſi cert. pet.
q Abb. c. ſuper eo, de uſur.
r l. non ōe, de ſtatu lib. c. nos conſue tudinem. 12. Diſt. Paris. c. in præſē tis, ¶ probat. nu. 47.
s c. cū haberet in fi. de eo. qui dux. in matr.
t 104. Cal. d. cons. 4. & Ripa §. ſi quis rogatus. nu. 50.

tutum posse decerni[a]: Atq; ex hac ratione, tolluntur omnia quæ de bo
nis moribus sunt obiecta, non. n. ideo praui mores excitantur, sed paren
tes cõdigno exẽplo mulctantur, filiorũq; præcipue in hoc statuto habe
12 tur ratio, nõ parẽtũ. Immo & illud affirmare audeo, optimis quãmaxi
me moribus hoc conuenire; Quid. n. rectius est, quàm suos delicta non
egredi authores[b]? & cõtra, quid iniquius, quàm innoxios tanquã peccã
tes puniri[c]? Nasci autẽ de adulterio, non est eius culpa qui nascitur, sed
eius qui generat[d]: Vndecũq;. n. quis nascatur, dũmodo uirtutibus se de
dat, nõ est ab alijs cõtemnẽdus[e], cũ ex quocunq; semine prodierimus,
Dei ipsius opus simus[f]; Igitur nec indignum uideri debet, si ijs æque ac
alijs filijs nostris, bona & hæreditatem nostrã communicẽmus.

An spurij infamia sint notati.

1 Varia spuriorum crimina.
2 Ingredi eccl. Dei, spurij non poterant.
3 Spurium dici, turpe uidetur.
4 Spurij testimo. nec semiplene probat.
5 Fratri cõpetit quærela inofficiosi, si spurius aliquis instituatur.
6 Legitimatio abolet omnem maculam.
7 Spurij iure ciuili funguntur honoribus, & dignitatibus.
8 Nasci illegitime, crimẽ est patris nõ filij.
9 Spurij prouocare possunt legitime natum, ad singulare certamen.
10 CHRISTVS ex adul. stipite profectus.
11 Salamo spurius, & alij sanctissimi viri.
12 Quinam spurij infames dici possint, & qui non ita.
13 In spurijs nõ ẽ nota delicti, sed aliud qd.
14 Infamia facti quæ.
15 Habens rem cum concubina aut meretrice, an infamis dicatur.
16 Spurij inferiores semper legitime natis.
17 Spurius maior natu, cedit via, & quocũq; gradu, fratri suo legitimo, quãuis minori.

CAP. LV.

INOLEVIT quædã opinio apud plerosq; de illegitimis filijs, ut
eos turpes, infamesq; personas censeãt[g]: Scriptũ. n. est in sacris lite
ris, Adulterorũ filij abominatio sunt Deo[h], & adulterinæ plãtæ nõ da
1 bunt radices altas; nec stabilẽ sedẽ ponẽt[i]; dixitq; Bonif. martyr, genus
hoc nec bello forte, nec fide cõstans, nec Dis amicũ esse[k], quod & aper
tius Calix. Pont. cõprobans, Nos, inquit[l], sequẽtes patres nostros, infa
mia eos notamus, & infames esse censemus, quia infamiæ maculis sunt
2 aspersi, & quoniã eos uel designare funestũ est[m]: Reperimusq; hos lege
ueteri, usq; in decimã generationẽ prohibitos ingredi ecclesiam Dei[n],
quoniã immundi cẽsentur, ut Paulus docuit[o], Suntq; tã Mosaica, quàm
Pont. ac ciuili lege omnino detestabiles[p]. Vnde & August. ait, satius es
se sine liberis defungi, quàm ex illicito coitu stirpem quærere[q]: Ideoq;
Plutar. in libello quẽ de liberis educãdis scripsit, id potissimũ parẽtibus
præcipit, ne se uilibus aut abiectis iungant mulieribus, quales sunt me
3 retrices aut pellices, eo quod filijs ea ex re macula quædã adnascatur,
quæ alijs carpendi causam plerũq; afferat, sed curandũ maxime, ut ge
neris sui parentes legitima iaciant fundamenta. Sic apud Sophoclẽ in
μαστιγοφόρῳ, Menelaus Teucrũ obiurgat, quod cum Nothus esset, ea sibi

a Bart. l. pen. §. ad crimen, de publ. iud. nu. 14. Alex. l. i. qd quisq. iur. nu. 13. facit Auth. bona damnatorũ. C. de bon. proscr.
b l. sancimus. C. de pœnis.
c Auth. de inc. nup. in princ.
d c. nasci. 56. Dist.
e c. nunq̃. c. dominus, ead. Dist.
f c. sicut satius. 32. q. 4.
g Azo in sum. C. de infam. Bal. l. in bonæ. C. de iure iur. Ale. l. 3. col. 2. de lib. & post.
h Sapien. cap. 3.
i Sapien. 4.
k c. si gens. 56. Dist.
l c. coniunctiones. 35. q. 2. c. cũ multæ. 15. q. 8.
m c. de incestis. 35. q. 2.
n Deuter. cap. 23.
o 1. ad Corint. 7. c. iã nũc. 28. q. 1.
p c. per uenerabilẽ, in fi. Qui fil. sint legit.
q c. sicut. 32. q. 4.

putaret licere, quæ & ipsi legitimo. Hinc reprehendi solent ii, qui malunt se spurios alicuius potẽtis patris nominari, quàm legitimos filios alterius priuati, hoc.n. improperatũ fuit Herculi, quod se filiũ Iouis ex Alcmena genitum prædicaret, ut inquit Ouid. Metamorph. lib. ix.

Nam quod te iactas Alcmena matre creatum,
Iupiter aut falsus pater est, aut crimine uerus,
Matris adulterio patrem petis, elige fictum
Esse Iouem malis, an te per dedecus ortum.

Hinc Pont. iure, dignitates ecclesiasticæ illis nunquã solẽt decerni, nisi prius eos Pontifex, aut qui id potest, legibus soluerit[a], & si testes aliqua in causa omni exceptione maiores requirãtur, spurij attestatio idonea 4
non erit[b], cũ nec semiplene probet[c], cadẽq; ratione testes duo in causa criminali, quorũ alter spurius esset, plenã fidẽ non faciẽt[d]: Hinc etiã cũ 5
frater inofficiosum id posſit testamentũ dicere, in quo turpis persona est instituta[e], si spurius aliquis à fratre fuerit hæres relictus, licebit fratri testamẽtũ illud subuertere[f]; Immo & si spurius legitimatus, à fratre esset institutus, adhuc querelæ locus erit, quoniã & post legitimorũ iura impetrata, facti infamia quædã ijs inhæret[g], quæ sola licet leuissima ad expugnãdũ testamentũ sufficit[h]. Hæc Doct. passim, affirmãtes, spurios uiles, obscurosq; haberi[i], quæ tamen uereor ne illorũ magis opinionẽ, quàm certa ulla sint ratione recepta: Ego.n. quoad omnia cõtrarium semper sensi, tã de illegitimis, quàm de illis qui iã natalibus sunt restituti: Immo de his quicquã amplius dubitare, ridiculũ mihi prorsus uidetur, cũ sciamus Principis priuilegio quãcũq; maculã, si qua forte in- 6
esset, semper aboleri[k], nouũq; uelut hominẽ rursus gigni, ac uere legitimũ, quẽlibet ita restitutũ cẽseri[l]. Quod uero ad spurios pertinet, cũ ad 7
dignitates iure ciuili posſint peruenire, expressaq; sit ratio, quoniã nõ est impedienda eius dignitas, qui nihil admisit[m], crederẽ & hinc satis probari, eos haud quaquã infames esse[n], cũ hi qui ei9modi sunt, ab omnibus muneribus & honoribus soleãt arceri[o]: Crimẽ paternũ Callistratus inquit, nullã maculã filio infligere potest[p], sed id ipsum ex adulterio aut fornicatiõe nasci, nõ filij, sed parẽtis culpa est[q], ergo nulla filios 8
inde sequetur infamia, cũ illa proprio tantũ, nõ alieno delicto cõtrahatur[r], Homines siquidẽ undecũq; prodierint, Dei æque filij sunt[s], nec na-
tales ipsi quẽquã uel minima ulla in re ualẽt polluere, ut Chrisost. præclare inquit[t], unde nec quis istorũ singulare certamẽ iure põt detrecta- 9
re[u], cũ tamẽ infames & sordidi ab ea militia repellãtur[x]. Tradũt diuus Hieronymus & scriptores sacri[y], CHRISTVM quo nil maius diuinius'ue dici potest, ex adulterino stipite, originẽ ducere uoluisse, ut inde ostenderet, quam falleretur, quisquis tale hominum genus ceu uile 10

& turpe

a c. fin. de fil. pre.
b Cur. l. admonẽdi, ff. de iureiur. col. 2.
c Mars. sing. 273.
d Nicol. Vbal. de succes. ab intes. 4. species.
e l. fratres. C. de inoff. test.
f Alex. l. ex facto. de uulg. nu. 21.
g Bal. l. generaliter §. cũ autẽ. C. de inst. et subs. Ale. l. 3. ff. de lib. et post. num. 7.
h d. l. fratres.
i Alex. cõs. 47. in 4. contra tamen Grãmat. Voto. 4 nu. 22.
k l. 3. de nat. rest. l. impial. §. 1. ubi Bal. C. de nupt.
l l. 2. in fin. de nat. rest. Bar. las. l. si is qui pro emptore. nu. 227. Dec. cons. 366.
m l. spurii. de Decurion.
n Afflic. Decis. 295 in fin. Capyc. Decis. 32. nu. 7.
o l. 2. C. de dignit. lib. 12. c. infam. de reg. iur. in 6.
p l. crimẽ, ff. de pœnis.
q c. nasci. 56. Dist.
r Bal. c. testimonium. de testib.
s c. undecunq; 56. Dist.
t c. cuiusq; ead. dist.
u Alcia. in Duello. cap. 19.
x Paris put. de re milit. lib. 7. cap. quod impugnis dignitas.
y c. dominus. 56. Dist. Abb. c. per uenerab. qui fil. leg. nu. 5.

& turpe auerteret, notãtq; hi qui historias ab origine mũdi sunt exorsi, artes omnes & sciẽtias ab huiusmodi sobole, à filijs scilicet Lamech fuisse inuentas, & ab eis subtiliora omnia, & utiliora excogitata: Memoranturq; plures integerrimæ & sanctissimæ uitæ uiri his & ipsi orti initijs: Nam & Iephte inter sanctos Apostoli uoce numeratus[a], meretricis fuit filius[b], & Albanus martyr ex incestu patris cum filia natus
11 dicitur; Et Salomonem illum, quem sapientissimum è cœlo diuinitus demissum omnes sunt admirati, multi credunt illegitimum fuisse, Vt infinitos prætercam, quos alibi commodius referemus, quorum singularis prudentia & probitas, aperte potuit nobis declarare, nil quenquam ex his natalibus magis aut obscurari, aut illustrari. Sed dicat aliquis, num sæpius expressum hoc habemus, infamia eos quãmaxime
12 laborare, & Dis infensos esse, ut supra latius retulimus? Ad hæc respondent quidam[c], ea de spurijs tantum intelligenda esse, non uero de naturalibus, qui cum extra legis pœnam sint[d], nulla etiam labe aspersi dici possunt: Sicq; sentiunt hi, spurios quidẽ infames esse, naturales autem ab omni planè macula esse seiunctos; Ego uero cum quæstio nostra, de omnibus non legitime natis, præcipueq; spurijs sit, quos infames non esse, uolumus probare, ad omnia supradicta, & si qua huiusmodi reperiri possunt, longe aliter, & absq; ulla distinctionẽ respondeo, quin non ego, sed Gratianus potius, qui in libris Decretorum compilãdis, ubi Canones aliquos obscuriores offenderet, egregiam etiam in ijs interpretandis operam nauauit. Eius autem hæc uerba sunt, cum de spurijs loquitur, & supra allegata refert decreta: Inquit enim[e], Quod „ legitur, adulterorum filij abominatio sunt Deo, hoc de filijs adultero„ rum intelligendum uidetur, ad quos paterna flagitia, hæreditaria suc„ cessione descendunt, Et alibi[f], Sed hoc intelligẽdum est de illis, qui pa„ ternæ incontinentiæ imitatores fuerint: Eandem interpretationem „ secutus est & Innoc. iij. cuius & hæc uerba sunt[g], Quod scriptũ est, Ego „ sum Deus Zelotes uindicans peccata patrum in filios usq; in tertiam „ & quartam generationem, in his qui oderunt me, Intelligitur, idest in „ illis qui contra me paternum odium imitantur, Vnde & Augustinus[h], „ Vndecunq; homines nascantur, si parentum uitia non sectentur, hone„ sti & salui erunt, semen enim ipsum, per se non quidem malum est, sed „ male utentibus tantum, graue & exitiosum, Quibus quidem ex locis constat spurios eos tantum à Iure notari, qui hæreditaria quadam successione paternas sordes referunt, Cæteros uero tales minime cẽseri, cum initio quilibet natura bonus producatur[i], infamia uero bonitati repugnet[k], & consequenter naturali uniuscuiusq; conditioni[l]: Quo fit, ut qui spurius nascitur, ex se quidem infamis dici non possit, quia natu-

a d.c.nasci, in fi.
b Iudic. cap. 11.
c Ias. cons. 71. in. 2. Cagn. l. i. ff. inof. test. nu. 14. & in l. si qua. C. ad Orfit. nu. 8.
d l. 3. de concub.
e in. c. cenomanẽsem. in fi. 56. dist.
f c. i. §. i. ead. Dist.
g c. nisi cũ. §. personæ, de renuntiat.
h c. undecunq;. 56. dist.
i Felin. c. dudũ. de præsump. nu. 14.
k Bar. l. i. ff. inf. sm.
l Barb. c. cũ deputati. de iudic.

ra quemlibet bonum procreat,minus quoq; talem à patre notam con
trahere, quia crimen paternum nullam maculam filio inurit[a],ergo ſpu
rij turpitudine nulla notati initio intelligentur,niſi proprijs deinde ſe
flagitijs inquinauerint,prout contraria argumẽta teſtantur, & quidã
etiam ex noſtris ſenſiſſe uidetur[b]: Nolim tamen idcirco exiſtimet qui-
ſpiam,hos à nobis,omnib⁹ quod aiunt numeris abſolutos , perinde ac
legitimos cenſeri:Sat.n.notum eſt,Pontificio iure non poſſe ad ſacros
ordines adſciſci,niſi legibus ſoluti ſint,quoniam ut Innoc.Pontif.ait,li 13
cet non inſit nota delicti,deficit tamen in his quiddam,ob quod ad ſa-
cra non ita facile queunt promoueri[c], Sed id ego contendo , non ideo
hos infames dicendos,nec facti quidem infamia , quod ea ex proprio 14
aliquo delicto oritur[d],hi aliena laborant culpa[e]:Illa cum primum igno
ta eſt,infamia dici nequit,nec.n.unquam latet[f],horũ plerunq; natales,
quales ſint ignorantur , cũ tamẽ re uera ſpurij ſint:Ea reſcripto Princi
pis deleri haud unquã poteſt[g],hi cũ natalib⁹ reſtituũtur , oẽm prorſus
eluũt labẽ,efficiũtur ſiquidẽ nõ ficte,ſed uere & proprie legitimi[h]: Vel
ſi eos indigniores fatear,id tantũ iure Pont.permittã,quod in dignita
tib⁹ conferendis,de perſonarũ conditione, uſq; adeo ſolicitũ eſſe uide-
tur[i]; Sed iure ciuili quis id concedat?cum in infamiũ Catalogo nuſpiã
numerẽtur[k], nuſpiam à teſtimonio ferendo repellantur[l],& in Decurio
num ordinem adlegantur[m],ad quem Plebeijs non licet aſcendere[n] ? &
ius prouocandi habeant quemcunq; ad ſingulare certamen[o],& milites
eſſe non prohibeantur,nec feudũ acquirere[p],quæ omnia turpib⁹ perſo
nis permitti nõ ſolẽt? Quinimmo cũ hoc iure is qui filiũ ex cõcubina, 15
meretrice,aut ancilla procreat,nullã ideo maculæ notam incurrat,niſi
forte uxorẽ haberet[q], quod & ipſum dubiũ eſt[r], Cur uolumus deinde
tales liberos infames cenſeri,cũ author eius coniũctionis ab omni no-
ta immunis ſit? Nonne.n.iniquũ & abſurdũ ſatis eſſet,patrẽ ita coeun
tẽ nihil delinquere,partũ eũ tamẽ crimino ſum eſſe[s] ? & cũ infamẽ eſſe
quædã ſit pœna,eo quod multa ei interdicit, ad quæ cæteri poſſunt ad
mitti[t]: Quis dicat pœnã ibi eſſe,ubi nulla ſpurii culpa præceſſit[u] ? Fate
or id quidẽ,& hoc iure neſcio quid in his deſiderari,cũ nõ æque ac alij
legitimi fulgeãt,ſed id nõ infamiæ aut turpitudini ulli fuit adſcriben-
dũ,quin naturæ potius cuidã inclementiæ,quæ tales eos produxerit,ſi-
cuti & de fœminis dicimus quarũ cõditio multo eſt quã maſculorũ de
terior[x], & potentiorum melior quam humiliorum:Non enim hoc ullo
eorum crimine,notaue contingit,ſed quod ita publici officii ratio exe
git,ut inter hominum gradus, quidam honeſtiores , alij inferiores ha-
berentur : Id quoq; & in illegitimis accidit, qui pari iure,cum legiti- 16
mis quidem cenſeri non poſſunt,ſicuti nec ruſtici cum ciuibus,plebeii

cum

a l. crimẽ. de pœn. iuncto arg. l. ſi is qui §. utrũ, de reb. dub.
b Marſil. ſing. 275. ꝟ. limito tamen.
c c. accedens, de purg. can.
d l. cognitionũ §. i. de uarijs et extr. crim. Bal. c. teſtimoniũ, de teſtib.
e l. legẽ. C. de nat. lib.
f Bal. d. c. teſtim.
g Fel. d. c. nu. 14. Bal. l. caſtius, de ſenat. nu. 9. Abb. c. cũ te, de re iudic. nu. 9.
h l. imperialis §. i. C. de nupt. Dec. cons. 366. 399.
i Card. c. 2. 56. diſt.
k toto tit. ff. & C. de infam.
l Capyc. Deciſ. 32. nu. 7.
m l. ſpurij, ff. de decur.
n l. honores §. is q. eod. tit.
o Alciat. cap. 19. in duello.
p Capyc. ſupra.
q Dec. cõſ. 530. Alber. l. pe. §. iuris. de iuſt. & iu.
r Glo. l. palam §. quę in. ff. rit. nup. Tiraq. de leg. cõ. pag. 6.
s contra. c. principatus. c. cum paulus. 1. q. 1.
t Dy. Anch. c. infamib. de reg. iur.
u c. nõ afferamus. 24. q. 1. l. ſi pœna. de pœn.
x l. in multis, ff. de ſta. hom. l. 2. de reg. iur.

cum patritiis, iuniores cum senioribus sunt conferendi, in quibus tamen nihil ideo turpitudinis esse arguas: Hinc ad Decurionatum spurij admitti non solent, si competitorem habeant legitimo loco natum[a]: Hinc iuramentum iusto potius testi, quàm notho deferendum dicũt[b]: Sic uel leuis rumor de alicuius spurij uita, maiorem semper suspitionẽ solet inijcere, quàm si illud idem publice de aliquo legitimo prædice-
17 tur[c]: Hinc etiam Baldus dixit, fratrem minorem legitimum, fratri maiori quanuis legitimato esse præponendum, atq; hũc illi uel in uia, uel in mensa, aut quocunq; alio in loco cedere debere[d]: Et generaliter quoties spurius cum legitimo concurrat, æquis indicijs legitimorum causa potior haberi solet.

a l. generaliter §. spurios. de decurion.
b Curt. l. admonendi. nu. 11.
c Ang. conf. 284.
d Bal. c. p tuas, de maio. & obed.

Spurii an dignitates iure ciuili adipisci, aut tabellionis saltem munus possint exercere.

1 Tabellionis munus vile est.
2 Serui publici.
3 De notarijs, vt dicitur, ad banchum, & aliis, quid inter se differant.
4 Iure ciuili possunt spurii dignitates obtinere.
5 Catulli carmen explicatum.
6 Pater patratus, & cur nemo pater patratus, qui non legitime natus. nu. 7.
8 Spurij Doct. iure creari possunt.
9 Spurii ad dignitates ex consuetudine locorum admittendi.
10 Constitutio Collegij Bonon. de non recipiendis spurijs.
11 Iason spurius, & à Mediolan. Collegio reiectus.

CAP. LVI.

EX his quæ supra dicta sunt, multæ possunt quæstiones decidi, quæ Doctoribus altercandi materiam præbere solent; Alexander enim cum ex facto esset interrogatus, an illegitimis liceret in Tabellionum ordinem adscribi, apertè respõdit, eos tali munere indignos[e], quoniam cum infames dicantur, dignitatem nullam nisi magna ex necessitate possunt obtinere[f], notarii uero officium cum publicum sit, non debet talibus personis deferri[g]: Contra Gaspar Calderinus, qui ut spuriorum
1 causam tueretur, Tabellionis munus tantum à dignitate abesse dixit, ut uile id potius officium haberetur[h], eaq; ratione Decuriones id conficere prohiberentur[i]: Hincq; uidemus libertum notarium esse posse[k], cui tamen ad honorem dignitatem'ue ullam non licet ascẽdere[l]: Hinc admonet Accursius aduocatos ne huiusmodi munera suscipiãt adeò obscura & uilia[m], cum ob id serui publici dicantur[n], non quia uerè serui
2 sint, sed quia publice instar sint seruorum, ut & Oldradus dixit[o]: Quæ cum ita sint, nihil esse deinde cur spurijs hæc prohiberentur Calderinus dixit, cum munus hoc huiusmodi sit, ut dignitatem aut honoris gradum aliquem secum non habeat adiunctum, in hancq; sententiam pro spurijs, & Angelus alacriter respondit[p]. Sed mihi prius quidem quàm de quæstione loquar, id necessarium uidetur declarare, nihil sci-

e Alex. conf. 80. in 2. Marf. sing. 273 ℣. ultimo circa. Ruin. conf. 35. in 4. nu. 24.
f l. generaliter §. spurios, de Decur.
g Bart. l. eadẽ. Ad l. Iul. repet.
h Gasp. Cald. conf. 2. de fid. instr.
i l. uniuersos. C. de decur. lib. x.
k l. fin. C. de ser. Reip. man.
l l. i. C. ad l. Visce.
m Glo. d. l. uniuersos.
n l. non aliter. de adop.
o Oldr. conf. 75.
p Ang. conf. 284.

licet Alexandrũ Calderino contrarium locutum esse, quãuis nemo eos
non discrepantes prima facie iudicet, sed ut erat diuersa eorum facti
species, uario etiam modo utrunq; super re proposita respondisse. Il- 3
le[a] in eum inuehitur notarium, qui cum spurius esset, id tamen obibat
munus, quod publici secum nescio quid officij ducit, estq; præcipuæ in
eo genere authoritatis, quales ad banchum assumptos notarios, uulgo
aiunt: Hic[b] simpliciter de notarij munere interrogatus, etiam illegiti-
mis aptum esse respondit, quoties scilicet fines non excederet consue-
tos, & uulgarem Tabellionis tantum operam quis præstaret, quod qui
dem ab alio illo longe distat munere, ut egregie Bartolus adnotauit[c].
Sed si uera sunt, ut opinor, quæ supra disseruimus[d], inde patere potest,
omnes has tam Alexandri quàm Ang. & aliorum rationes esse super-
uacaneas, admittunt ij enim spurios infames haberi, indeq; disputant,
an Tabellionum munus possint sustinere: Ego autem cum eos iure ci
uili infames non esse docuerim, nihil etiam obstare uideo, cur non &
officio hoc, quemadmodum & alijs dignitatibus possint defungi, præ
sertim cum aliàs ostenderim, illos Romanos ciues habitos fuisse[e]. Fal- 4
litur enim qui putat eos nisi urgente necessitate Decuriones creari
non posse[f], cum immo regulam in contrarium Papinianus constitue-
rit[g], dixeritq; & Vlpianus nullam dubitationem esse, quin illis quicũq;
honores recte possint decerni[h], quam deinde tamen limitauit idem Vl
pianus, ut si eadem in dignitate competitorem habeant legitime quæ
situm, ab eo excludantur[i]: Sed hæc ipsa declaratio & limitatio manife
ste probat, quibuscũq; alijs casibus id illis licere[k], similesq; huic est, cum
lex ait, certæ conditionis homines in magistratibus Municipalibus
alijs esse præferẽdos[l], aut in albo antiquiores primum, uel eos qui am
plioribus functi sint muneribus esse describendos[m], Non enim ideo cæ
teri ut minime idonei reiiciũtur, sed inter multos, uisum est bis aliqua
de causa primas deferre, cum tamẽ re uera omnes ii digni muneribus
iudicarentur[n]: Alioquin si diceremus, ex causa tantum necessitatis,
atq; in subsidium, ut alij putant, spurios admitti, non ne male sanè di-
xisset Vlpianus[o], nullam de his dubitationem esse, cum immo maxima
tunc futura fuisset dubitatio? Non ne etiam male cum paragraphum
cum præcedenti responso coniunxisset, si adeo diuersum factum ibi re
ferendum erat[p]? Occurrit hoc loco, Catulli Poetæ eruditissimi car- 5
men, quod mihi prætermittendum non uidetur, eo quod multos sanè
eo deceptos scio, qui existimarunt sensisse & illum, magistratus atq; ho
nores publicos, illegitime natis non potuisse mandari, Inquit enim
ad Hymenæum loquens.

Quæ tuis careat sacris,

Non

a Alex. d. cons. & Mar. d. sing. 273.
b Cald. d. cons.
c Bar. l. eadẽ. ad. l. Iul. repet. nu. 4. Dec. l. i. C. d mãd. princ. nu. 32.
d cap. praeced.
e cap. 35.
f d. l. generaliter §. spurios.
g l. spurii. de decurion.
h d. §. spurios.
i d. § spurios. uer. sed si habeant.
k arg. per Dec. l. i. d reg. iur. nu. 27.
l l. ut gradatim. §. et si lege, de mun. & honor.
m l. i. de alb. scribẽ.
n Glo. d. §. spurios. ꝟ. oportere.
o d. §. spurios.
p d. §. ubi dictio quoque, quæ iungit secundũ eandẽ qualitatẽ. Bart. l. labeo, de pact. et. l. si. quod cer. loco.

Non queat dare Præsides
Terra finibus, at queat
Te uolente, quis huic Deo
Compararier ausit?

Ex quibus uerbis eliciunt multi, eum qui sine Hymenæo, ideſt iuſtis nuptijs natus fuerit, Præſidem creari non potuiſſe, nec magiſtratum ullum obtinere. Ego uero tantum abeſt, ut id eum uoluiſſe putẽ, quod uulgo creditur, ut hiſce carminibus ipſe magis in priſtina ſententia cõfirmer. Altior autem ſubeſt his ſenſus, quàm qui ſe prima fronte oſtendit: Non enim ibi agit Poeta de quocunq; magiſtratu, ſed de eo tan-
6 tum qui Pater patratus, aut fœcialis dicebatur, Namq; ſcimus patris patrati munus olim circa multa uerſatum fuiſſe, inter cæteraq;, ut occupatos Populi Rom. fines ab alijs gentibus, aut ſiquid aliud ab eis iniuſte detinebatur, repeteret, alioquin eis bellum indiceret, Cuius moris meminerunt plures, Liuius, Alicarn. Lætus, & maxime Feneſtella[a], qui hac uerborum formula eos uſos eſſe ſcribit; Audi Iupiter, „ audite fines cuiuſcunq; ſint gentis, numina audiant fas, ego ſum publi„ cus nuntius Pop. Rom. piè iuſteq; legatus uenio, uerbis meis fides ſit. „ Iupiter, ſi ego iniuſtè, impieq; illos homines, illasq; res dedier Populo „ Romano, mihiq; expoſco, tum patriæ compote me nunquam ſinas eſ„ ſe, &c. Præerant ergo hi cuſtodiendis finibus Pop. Rom. ob idq; dixit Poeta, Præſides dare finibus, intelligens de his tantum magiſtratibus, ad quos ſpurij non poterant peruenire. Quod ſi quis quærat, cur in his ſolum legitimi requirebantur natales, non ſic in cæteris publicis dignitatibus: Hinc pendet profectò uerus eorum carminum ſenſus;
7 Quapropter ſciendum eſt, neminem olim patrem patratum creari potuiſſe, niſi qui & patrem ſuperſtitem & filios ex ſe iam natos haberet, quod multis de cauſis inſtitutum fuiſſe refert Plutarchus[b]. Ille igitur qui non legitime natus erat, tale obtinere munus non poterat, quod is patrem non habebat, cum uulgo conceptus diceretur[c], proptereaq; erant huic neceſſariæ parentum nuptiæ, ut doctiſsimus Poeta ait: Ex quo colligimus in cæteris magiſtratibus ſecus fuiſſe, cum hoc ſpecialiter in ea tantum dignitate requireretur, quod & interpretem quendam, ſubtiliter in illis carminibus adnotaſſe ſcio[d], quem nec ſua in hac re laude uolui defraudare. His ergo & magis adducor ut credam, ſpuriis cæteros honorum gradus non fuiſſe interdictos. Sanè Ariſtot. in Polit. hos à Reipub. adminiſtratione ſubmouiſſe non legimus, uidemusq; in hiſtorijs quãplures huiuſmodi, ad maximas & clariſsimas dignitates perueniſſe, Regnaruntq; & noſtra, & patrum noſtrorum memoria multi uere Nothi, magni tamen nominis Principes à nobis ſuo

a cap. 20.
b in Problem.
c l. uulgo. de ſta. hom.
d Guar. in expoſ. Catull.

loco infra forte nominandi. Quod igitur ad omnes ſpectat dignita-
tes, quanuis id communiter receptũ ſit, eas illegitimis iure ciuili haud
poſſe conferri, eademq́; ratione dicatur Doctores eos abſq; ſpeciali pri
uilegio de Iure non licere creari[a], quod & dignitas hæc ſit[b], cuius illi ex 8
pertes ſunt[c]: Ego tamen contrarium prorſus aſſero, tum quod nihil in
iis animaduerto, cur non ad quælibet poſsint euehi honoris gradum,
tum quod illud & legibus noſtris aperte deciſum puto[d]: Sic hodie paſ
ſim ſpurijs omnibus Doctorum inſignia concedi uidemus, quod quan
uis ex conſuetudine ſola introductum aliqui ſentiãt[e], ego tamen nedũ
conſuetudine, ſed & iure, multum ante cautum credo, quod conſuetu-
do deinde ſemper approbauit, quæ optima dicitur legum interpres[f].
Id quidem fateor hodie certam in hac re regulam tradi non poſſe, 9
ſint ne illegitimi dignitatum capaces aut minus, cum ſecũdum uarios
locorum mores nunc omnibus muneribus indigni, nũc ad omnia ido
nei iudicentur: Scimus autem in his cõſuetudinem præcipue eſſe ſpe-
ctandam[g], & ſecundum eam uniuſcuiuſq; conditionem eſſe diiudican-
dam[h]: Nam ut & infra de nobilitate latius dicemus, una eſt locorum
conſuetudo, quæ claros ab obſcuris diſcernit uiris, & dignitates ac mu
nera idoneis diſtribuit ciuibus, cui ſemper in qualibet materia hæren-
dum eſt[i]: Atq; ideo ſi hoc in terris eccleſiæ, aut alijs multis Chriſtiani
nominis regnis diſputemus, dubium non eſt & ſpuriis quamlibet ferè
dignitatem deferri poſſe, Sin alibi, tunc ſecundum illius ciuitatis inſti-
tuta, mores, aliter fortaſſe res erit decidẽda: Namq́; & in hac Vrbe no
ſtra, cum multis in rebus ſpurij à legitimis parum differre uideantur,
una tamen in dignitate ualde hos ab illis ſecernimus. Extat.n. penès 10
Doctorum Collegium uetus conſtitutio, nequis ex iniuſtis natus nu-
ptijs, ullo unquam tempore in illud poſsit cooptari, quam legẽ mul-
ti uiolare ſæpius quidem fruſtra ſunt conati, Idemq́; & Mediolani au- 11
dio ita fuiſſe obſeruatum, ut nec Iaſonem quidem uirum Iuriſconſulto
rum peritiſsimum, & cui iuris profeſſores plurimum ſemper debeant,
ullo ea in re priuilegio fuerint proſecuti. Dicunt aliqui id Iuſtiniani
exemplo factum, qui cum ad libros Digeſtorum compilandos, permul
tos eruditos uiros adhibuiſſet, laudat inter eos inprimis Anatolium
quendam, quod ab antiqua legitima ſtirpe genus duceret[k]. Sed ego
id obiter potius dictum fuiſſe credo, ut cum alios aliis in rebus extol-
leret, huius etiam nobilitatem, & ſanguinis claritatem ita com-
mendaret, Summopere tamen conſtitutionem noſtram laudandam
cenſeo, atque perpetuo dignam obſeruari. Ac de ciuilibus mu-
neribus ſatis.

a Card. in Prohem. Clem. col. 2.
b Bart. prohem. C. §. i. nu. 10. Dec. cons. 161.
c l. honor. §. de honorib. de mun. & honor.
d d. l. ſpurij. d. §. ſpurios.
e Felin. c. quãto, de magiſt. nu. 2. Ale. in prima Addit. l. i. C. de dignit. lib. 12.
f l. ſi de interpretatione, de legib.
g l. fin. in princ. de mun. & honor.
h Imo. c. de multa. in fin. de prebẽ.
i Bart. l. i. C. de digni. col. pe. lib. 12
k l. 2. §. quæ omnia C. de uet. iu. enuc.

Iure Pontif. an ulla munera illegitime natis deferantur.

1. Cur Ius Can. difficilius illegitimos ad dignitates admittat, q̃ ius ciuile.
2. Iure diuino ab honoribus spurii non repelluntur.
3. Alciati error.
4. Spurius Monasterium ingressus, an uere legitimus censeatur.
5. In rescripto Pontif. intelligitur clausula, si legitime natus sit.
6. Quando Episcopus cum spuriis dispenset, quando Pontifex.
7. Spurius ex dispensatione Pont. potest creari Card. & Pontifex.

CAP. LVII.

DICAMVS nunc de alijs muneribus, quæ sola Pontificis, aut sacrorum Antistitum authoritate deferuntur, hæc enim à ciuilib[9]
longe differunt, legitimosq́; omnino cuiusq́; exposcunt natales[a], quod
& haud dubium erit sanè argumentum, Iure ciuili spurios à dignitatibus non reiici, propterea quod secus in ecclesiasticis specialiter fuerit
1 constitutum[b]. An uero id ita factum censemus ob dignitatis eius prærogatiuam[c], ob quam & ij qui nihil deliquerunt, à tali munere plerũq; remouentur[d]? An quod eorum natales paulo sint debiliores[e]? Clericorum uero fama in nulla re prorsus debet uacillare[f]? An quod dignitates hæ aliorum magis, quàm propria causa cõcedantur[g]? paternæq́;
2 adhuc in his incontinentiæ crimen ueremur[h]? Vndecunq; sanè id institutum sit, hoc literis quidem nonnulli tradidere[i], iure tantum humano seu Pont. hoc ita cautum, nec sacris literis usquam talem illegitimis legem constitutam reperiri, quod tamen ego in præsenti non disputo,
3 cum hodie Iure nouo satis hoc clarum sit. Mihi autem id mirum magis est, Alciatum uirum adeò Iuris scientia præstantem, ita hac in re lapsum esse, ut existimarit, spurios ad quascunq; dignitates Iure Pontificio, excepta Episcopali posse uocari[k]: Aut enim de ijs sensit, qui iam natalibus restituti sunt, & dubium non est, eis quemcunq; uel amplissimum honoris gradum tunc posse deferri, nedum minores, ut ita dicã, Pontifices creari[l], Aut uero de ijs locutus est, quibus illa nondum spuriorum labes exempta est, sed uerè Nothi adhuc permanent: Et tũc nihil uulgatius est, quàm illos nullo munere aut ordine dignos haberi, nisi antea legibus soluti sint[m], quod quandoq; ipsi sponte quidem possunt obtinere, quandoq; non nisi à summo Pont. queunt impetrare, nõ
4 nunquam & episcopis super his ueniam dare permissum est; Ecce etenim, si illegitimus quispiam, religionem incipiat profiteri, monasticumq́; cultum sequi, dicitur is statim uitam suam omnem penitus innouasse, talisq́; eo ipso effectus, ut iam sacris quibuscunq; ordinibus recte possit initiari[n]: Aboletur siquidem omnis illico macula, siqua ante forte fuerat concepta[o], exemplo ferè natalium restitutionis[p], quod ta-

a c. fin. d fil presb.
b Abb. c. 1. de fil. presb. nu. 3. Archid. c. 1. eod. in 6. in princ.
c Glo. c. 2. eod. in. 6
d c. pe. fin. 16. Dist.
e c. accedens, de purg. Canon.
f c. laici. 33. Dist.
g Card. c. 2. 56. Dist.
h c. literas, de fil. presbyt.
i Io. Lup. in tract. de matr. et. leg. col. antepen.
k Alcia. parerg. 10. cap. 8.
l c. per uenerab. 1. col. qui fil. legit. c. fin. et per to. 56. Dist.
m c. 1. 2. d fil presb. in. 6. c. cũ in cũctis. c. innotuit, d elect. c. accedẽs, de purg. can. & to. tit. de fil. presbyt.
n c. 1. 56. Dist.
o Auth. de Monac. in princ.
p Bal. in lect. 1. l. 1. C. de sacros. eccl. nu. 25.

men in ea re tantum intelligendum eſt, ut quis ſacros ordines libere
poſsit adipiſci, At quod ad dignitates ſpectat, aut grauiora quædam
munera, is qui ſpurius natus eſt, licet dein Monaſterium ingreſſus fue
rit, hæc tamen tam in propria quàm aliena eccleſia exercere haud ſpō
te poteſt[a], ita ut nec Abbas in ulla Monachorum familia etiam eligi
ab his queat, absq; ſumma Pontificis indulgentia[b]. Quod ſi quis nul-
li ſe religioni addixerit, ſed Nothus adhuc uerè uiuat, is ab omni qui-
dem ſacerdotij ſpe, ſuapte ut ita dicam, natura excluſus uidetur,
cum receptum uix ſit, ut ſimplex tantum Ius patronatus poſsit obtine
re[c]. Hincq; fit, ut ſi alicui certū decerni ſacerdotium reſcripto Pont. 5
mandetur, id ita ſemper intelligi ſolet, ſi ex iuſtis ortus ſit natalibus[d],
quoniam ad hæc aliàs ij admitti recta non ſolent, ſed tantum poſtula-
ri[e], Sic quoq; nec penſionis eccleſiaſticæ capaces cenſeri quidam tradi
dere[f], niſi eis ſtipendij loco ea ſit conſtituta[g], quod nos infra agemus.
Licet tamen ſummo Pont. quandoq; & Epiſcopis, ſecundum uaria 6
cauſarum genera, horum illos munerū compotes reddere, ueluti cum
quis ad ſimplex tantum ſacerdotium, aut minores ordines cupit pro-
moueri, hoc enim ei & ab Epiſcopo concedi poteſt[h], niſi paucis caſibus
Pontifici reſeruatis, quos iuris interpretes adnotarunt[i]. Cum uero ſa
cerdotium aliquod grauius, quod ſecum animarum curādarum onus
ducit, aut ſacroſanctos ordines, aut eccleſiaſticas quaſdam dignitatēs
ſibi deferri petunt, in ijs, ſolum ſummum Pontif. adiri neceſſe eſt[k], Niſi
fortaſſe quoſdam caſus proponas, in quibus ex iuſta & neceſſaria cau-
ſa, etiam Epiſcopis, ſuper ijs quandoq; indulgere datur[l], traditum enim
eſt, quæcunq; beneficia, quæ duplicia Doct. appellant, usq; ad Epiſcopa
tus titulum, ab ijs poſſe, cum ſumma aliqua ratio poſtulat, in illegiti-
mum conferri[m]; Quod ſi de aliquibus in Epiſcopos promouēdis agas,
tunc conſtat eos qui illegitime nati ſunt, à ſummo tantum Pontifice
legibus ſolui poſſe, ut ad eam dignitatem obtinendam idonei iudicen
tur[n], eo quod hic ſummus ſit honoris gradus, qui merito ab eo tātum
debuit proficiſci[o]. Certi etiam id iuris eſt, ſolere ipſum Pont. illegiti-
mos tacite ad hæc munera plerunq; (ut aiunt) diſpenſare, cum ſcilicet
ſciens illorum natales, eos tamen ſimpliciter ad huiuſmodi euexerit di
gnitatum culmina: Quis enim non dicat eo ipſo, omnia illis à Princi-
pe conceſſa, quæ illos antea à tali munere obeundo reiiciebant[p]? In eo
tamen erit animaduertēdum, quod ſi uel talem dignitatē, uel amplio-
res etiam aliquos gradus, alicui adipiſcendi præbeat facultatem, neceſ
ſe erit hæc omnia illius Diplomate ſpecialiter exprimi, ueluti ſi ad pur
purei cardinis apicem eum uoluerit poſſe uocari, aut Pontificem crea-
ri, Cum enim hæc materia ſtricte interpretanda ſit, non ſufficeret de
quacunq;

a Abb. c. i. in fi. de fil. præsb. Glo. c. fin. eod. tit.
b Felin. c. meminimus, de accuſat. nu. 6.
c dicemus cap. ſeq.
d Bal. l. neq;, in fi. C. de probat.
e Gl. c. innotuit. ℣. pmiſſum. d elect.
f Gigas. tract. de pens. q. 16.
g Gomeſ. in Reg. de ann. poſ. q. 21. Gigas. ℥.
h c. i. de fil. præſb. in. 6.
i Abb. c. fin. de fil. præsb. Franc. c. i. eod. in. 6. col. 2.
k c. fi. de fil. præsb. & c. i. in. 6.
l arg. c. tali. c. exigunt. i. q. 7.
m Hoſt. in ſum. de fil. præsbyt. in fi. Franc. c. i. de eta. & qual. in. 6. nu. 4.
n Glo. c. cum dilectus, de elect. ubi Abb. col. pen.
o Hoſt. in ſum. de æt. & qual. § ordo, & de fil. præsbyt. in fi.
p Bal. l. imperialis. §. i. C. de nupt. arg. l. quidam cōſulebant, de re iudic. Paris. conſ. 44. in. 4.

quacunqꝫ dignitate generaliter mentionem fecisse, nisi hæc ipsa mune
7 ra, quæ cæteris insigniora uidentur, particulari aliquo nomine signi-
ficarentur[a]: Tunc igitur tantum recte Episcopi, Cardinales, Pontifices
etiam eligentur, tam etsi ex illegitimo nati sunt quocunqꝫ matrimo-
nio, ut multis exemplis in Decretis relatum est[b], Vnde nec multum
abest, cum uidimus & nos, quendam huiusmodi genere totius Ec-
clesiæ gubernacula tenentem, Nec desunt adhuc aliqui talibus editi
natalibus, qui in sacrum Episcoporum Collegium & Cardinalium
etiam quandoqꝫ adleguntur.

a Franc. c. i. de fil. præsbyt. in. 6. 4. Notab. Bertach. trac. d Episc. lib. 2. uer. 46.
b c. ostius. 56. Dist. cū Glo. in. c. ceno manensem. uer. fornicatiōe, ead. Dist.

An illegitimi pensiones ecclesiasticas, aut iuspatronatus possint obtinere.

1 Onera sacerdotiorum quæ.
2 Pensio quid sit.
3 Prohibitus sui odio aliquid habere, intelligitur tantum quoad lucrum.
4 Pensio laicis conceditur.
5 Cur ab Ecclesiæ ministerio, illegitimi repellantur.
6 Sacerdotia obtinere honos est.
7 Pensionum plura genera.
8 Spurij habere possunt iuspatron. & Hospitalia administrare.

CAP. LVIII.

NVNQVID uero, certa annua pēsio, ex sacerdotij alicuius pro
uentu, ei qui non legitime natus sit, poterit decerni? Et non ui
1 deretur[c], Nam cum huiusmodi sacerdotijs uaria onera sint adiuncta,
ueluti ut is qui illis præest, diuina celebrare[d], gregem sibi commissum
custodire, apud eum perpetuo commorari teneatur[e], & alia quædam[f];
Idcirco & emolumenta omnia ad eum tantum spectare æquum esset,
qui oneribus illis inseruit, ueluti fructus rerum, redditus, pensiones, &
si qua similia[g], ut labor ille, hoc decentis lucri solatio subleuetur, cum
& uulgo dicatur, propter officium, concedi beneficium[h], & qui altari
seruit, de altari uiuere debet[i]; Cum ergo propter onera, talia quoqꝫ
emolumēta ex his ecclesiasticis titulis percipiantur, consequens etiam
uidetur, eos qui talia onera iure nequeunt sustinere, hos nec commo
da etiam ulla ex ijs posse sperare[k], Sed huiusmodi sunt illegitime na-
ti, qui ad nullos sacros ordines euehi, nullis in ecclesia officijs defun
gi possunt[l], ergo nec pensiones, quæ sunt fructus & commoda sacerdo
2 tiorum, ijs erunt unquam concedendæ: Clarum enim est, pensionem
nihil aliud esse, quàm meram beneficij commoditatem, ut ex eius dif
finitione colligitur à Doctoribus tradita[m]: Porrò ualde absurdum es-
set, cum ab oneribus sacerdotiorum, ab ordinibus, atqꝫ alijs ecclesiasti-
cis curis, illegitimi arceantur[n], eos deinde ad ea quæ solum utilia, & lu-
crosa sunt, admittere[o]; Sic. n. melioris cōditionis essēt illegitimi, quàm
legitimi, cum illi duntaxat commodis frui, hi & incommoda sustinere
plerūqꝫ cogātur, Et tamē nunquā luxus castitate potior habēdus est[p]:

c Gigas, in tract. pens. q. 16.
d c. si canonici, de off. ordin. in. 6. et fin. c. postulasti, de rescr. nu. 33.
e c. 3. 4. & to. tit. de cler. nō resid.
f 40. Dist. cū seq. & de off. archid. archipræsbyt.
g c. cum secūdum, de præben.
h c. fin. de rescrip. in. 6.
i c. ex his. 12. q. 1. c. extirpandę, de præben.
k c. eos. 81. Dist.
l c. innotuit, d elect. & to. tit. de fil. præsbyt. & c. 1. eod. in. 6.
m in Clem. 1. § ead. de suppl. negl. præl. Caccialup. in tract. pens. in princ.
n d. tit. d fil. presb.
o contra. d. c. cū secundū de præb. et. l. secūdū naturā. de reg. iur.
p Auth. de restit. & ea quæ par. § 1.

Ex his ergo satis concludi uidetur, illegitimos nisi legibus soluantur,
pensionum capaces non esse,cum ad sacros ordines,& ea quæ secũ one
ris, aut solicitudinis aliquid adiunctum habent,nisi eisdem legibus sol
uantur,admitti nõ possint[a],Quinimmo cum in pœnam illegitimorũ,
& odium paternæ incontinentiæ id statutum sit, ne ecclesiasticis ullis
se immisceant muneribus[b],non deberet hoc immunitatem ijs,ab one-
ribus dare,sed tantum à commodis omnibus eos repellere[c], cum hæc
iuris regula sit,Vbi certo munere alicui,suo met delicto,aut odio inter 3
dicitur,commodis eum omnibus,non incõmodis priuari[d],Quominus
ergo hi,tales pensiones, quæ emolumentum tantum afferunt conse-
qui posse debebunt?

Contrarium tamen sensit Gomesius[e],non mediocris uir eruditionis,
& ratione,ut mihi uidetur,optima:Pensio.n.nihil spirituale secum ha-
bet[f],sed ueluti profanum quid censetur,unde etiam laicis concedi po- 4
test[g],licetq; tanquam usufructus à proprietate pendeat ecclesiastici be
neficij,ut in diffinitione pensionis dicitur[h],diuersa est tamen omnino
à beneficio, ut omnes aiunt[i]: Verum cum illegitimi, omnia quæ spiri-
tualia non sunt,recte capere possint,præterquam si à patre proficiscan
tur[k],cur non etiam & pensionem,quæ mere profana est, possint obti-
nere? Nec.n.quicquam refert,quod ex beneficio pensio excipiatur,nã
& fructus cæteri qui ex beneficio proueniunt, nemo sane negabit eos
illegitimis uendi aut donari posse,cum etiam eisdem, pietatis & elee-
mosynæ causa,multa à patre testamenti executore tradi possint, si illi
his rebus indigeant,ut alibi à nobis dictum est[l], quæ tamen religionis
tantum causa relicta, & ad spiritualium speciem accedere uidentur[m]:
Nec etiam id consequens est, ut pensiones illegitimis interdicantur,
quia & sacerdotia nequeant obtinere; Hic enim interdictionis cessat 5
ratio,si quidem prohibitum est illegitimis,in ecclesia Dei ministrare,
alia'ue sacra munera exercere,quod eos qui templis Deorum assistunt,
sacrisq; oblationibus dant operam,oportet continentes inprimis esse,
& puros,& omni labe purgatos[n], At illegitimos,non credit lex conti-
nentes futuros[o],aut omnino innoxios[p], unde ab ecclesiæ etiam eos ser
uitio atq; ordine reiecit: Quod uero idcirco ab ecclesia, cætera quæ
profana sunt, percipere non ualeant,aut pietatis intuitu, aut in labo-
rum, meritorum'ue suorum compensationem,aut quacunq; alia ratio
ne,hoc minime his prohibitum legimus,cum nec ulla id ratio possit
persuadere; Non sequitur autem,melioris ideo conditionis esse illegi
timos,quàm legitime natos,ut supra argumentabamur: Namq; legi-
timi quidẽ ipsi & pensiones capere possunt,prout illegitimi,sed hi præ
terea,& sacerdotia obtinere,ecclesiasticis titulis decorari, & Deo ipsi 6
ualent

a c.i.56. Dist.
b c.literas, de fil. præsb.c. si gens. 56.Dist.
c l.relegatorũ §. fin.cũ.l.seq. de interd. & releg.
d l.si quis solidũ,de hæred.instit.las. Rub.de iust.et iu. nu.18.19.
e in Reg.de Ann. poss.q.21.
f Abb.c.ad audientiam.1.de rescr. in.1.Notab.
g Archid.c.quãuis .i.de præben.in 6.col.2.Gigas, in tract.pens. q.21. Caccialup.q.13.
h Card.in Clem.de supl.negl.præ. Caccialup. in princ.tract.
i c.quãuis.i.de rescript.in.6.ubi Franc.2. Notab. & Abb.c.ad audientiam.1. Not. & Fel. de rescr.
k Alc.l.6.ult.Not. de uulg. & pup.
l cap.44.
m Bart. Castr.l. si quis Titio, de leg.2.
n c.proposuisti.82. Dist.
o c.literas,de fil. præsbyt.
p c.coniunctiones. 81.q.2.

6 ualent ministrare, quæ omnia & honorificêtissima sunt, & ijs tantum digna deferri, qui insignibus admodum meritis emineant[a], ad quæ tamen cum illegitimi nequeant aspirare, hinc satis patet, illos in hac re, deterioris potius conditionis esse, cum inter honestos, honestis in locis adnotari, præclarum sit, repelli turpe[b], et satis hoc Canones ubiq; testentur, eos ob natalium turpitudinem, uitæq; indignitatem, à talibus muneribus arceri[c], non quod ullã hac in re prærogatiuã præ cæteris fuerint consecuti. Ex his ergo infero, quod cũ pẽsionum plura
7 sint genera[d], aliæ quidem quæ simpliciter super fructibus alicuius beneficij ecclesiastici constitui solent, prout quotidie fit, Aliæ uero quæ in titulum, uel pro titulo sacerdotij, alicui decernuntur[e], Si de prioribus loquamur, concludo omnino cum Gomesio, illegitimos eas posse obtinere, quia nihil spirituale sapiunt, quales sunt omnes ferè quæ hodie super beneficijs reseruantur[f], Sin uero de aliis, tunc contra dicerẽ, quia pro beneficio habentur, & beneficii nomine continentur[g], cum tunc pro re maxime spirituali sint constitutæ, scilicet in titulum sacerdotii, & ita argumenta Gigantis secundum hæc intelligi possent.
8 Sed quid de Iure patronatus dicemus, an ne & illegitimis illud permittemus? Et negandum uideretur, cũ annexum sit rei spirituali[h], cuius illegitimi capaces non sunt, ut modo dicebamus, Verum cum fauore ecclesiæ, diuiniq; cultus, laici quoq; ad id admittantur, sunt qui dicant etiam illegitimis non interdicendum, ut copiose Curtius in Tractatu suo disputauit[i], Alij tamen uarie in hac re distinguunt[k], quæ materia quoniam apud eos uberrime tractata reperitur, ideo satis esse in præsenti putamus, lectorem ad eorum commentarios reiecisse. Sane & Hospitalium administratio, illegitimis sicut & laicis mãdari potest, dum sacrorum eis cura non immineat, ipsiq; bene instituti, ac honestæ uitæ habeantur[l].

a 40. Dist. & 41. 42.

b l. 4. C. de spectac. lib. 10.

c c. accedẽs, de purcan. & ti. de fil. presb. & c. si gens. 56. Dist.

d Gigas in Trac. pens. q. 1.

e Felı. c. postulasti de rescrip. nu. 38.

f Cacial. q. ultima nu. 10. 11. Gigas. q. 3. in fi.

g Felin. c. ad audiẽtiã, de rescrip. nu. 13. Gemin. d. c. quãuis. Gigas. q. 1. Card. d. Clẽ. 1.

h c. quito, de iudiciis.

i Roch. de Curt. in Tract. iuspatr. ℣. cõpetens. q. 2.

k Lãbert. in trac. de iur. patr. lib. 1. pag. 129.

l Pet. Vbal. trac. de canon. episc. & paroch. pag. 193. nu. 4.

An illegitimi dicantur de Familia patris.

1 Nomina alia ciuilia, alia naturalia,
2 Bart. i nomine familiæ declarãdo uarius
3 Spurij de familia dici proprie non possunt, & quare nu. 5.
4 Familiæ nomẽ quomodo ad agnatos & cognatos hodie pertineat.
5 Familiæ nomen uariis modis sumitur.

CAP. LIX.

QVONIAM leges iniustos filios à patris successione repellunt, ac ueluti alienos ducunt homines, uidetur etiam plerisq; ut quẽadmodum re filii non existimantur, ita nec gẽtilitatis aut familiæ ius ullum à patre retineãt. Ideoq; ubi lex paternæ familiæ fecerit mentionem de his nunquã sit intelligendum[m]. Interpretes alij, ut in præce

m Bal. l. libertinũ. C. de inter. matr. & c. innotuit, de elect.

dentibus quoq; aliàs dictum est,præsentem materiam spectandam uo luerunt,odiosa ne an fauorabilis esset[a], Alij rationem legis perpenden dam,ubi de familia loqueretur,ne quandoq; plus lasciuiæ & petulan tiæ,quã matrimonio tribueremus[b],Bartolus autẽ distinxit in hac & si milibus quæstionibus inter ciuilia nomina & naturalia[c], uoluit enim 1
si lex ciuili uteretur nomine,ueluti agnationis,gentilitatis,tunc illegi- timos minime comprehẽdi,sin naturali,ueluti si filios,patrem , aut ius sanguinis nominasset,tunc & ad illegitimos hæc omnia recte referri, eo quod in illis non ciuilia quidem,sed naturalia tamen iura ut in cæ- teris inessent[d], Hoc ipsum uero familiæ uocabulum esset ne ciuile an- 2
naturale,uarius in hac re sanè deinde fuisse uidetur,cũ eo nomine quã doq; illegitimos contineri,iusq; sanguinis potius demonstrari[e], quan- doq; nomen id iuris esse cõtenderit[f],& ueris legitimisq; agnatis tantũ conuenire[g].Mihi autem antequã meã de prædicta distinctione senten tiam proferã ,id nunc ostendere in animo est,familiæ nomine secun- dum uerborum proprietatem spurios nunquã posse censeri . Cũ.n.id 3
uocabulum(accipiendo illud pro agnatione, quæ magis propria eius uidetur significatio, ut Doct. aiunt[b])eos tantum soleat complecti, qui ab eodem fonte oriundi , sub unius omnes quandoq; potestate fuerunt[i], Quis uelit illegitimos paternæ familiæ dicere , cum hi nec patriam potestatem unquam sint experti,illorumq; origo eo tantum die incipiat, quo editi ipsi sunt[k]? Etenim qui id nomen sibi commune esse uolunt,necessarium est ab eo ducant originem , qui talis familiæ uocabatur[l], Sed hi non patris originem , aut conditionem sequun- tur ullam[m], ergo nec in patris familia unquam poterunt numera- ri . Et si diceres , contra hæc extare hodie Iustiniani constitutio- nem[n], qui uoluit familiæ significationem, non tantum ad agnatos, 4
sed & cognatos pertinere, eaq; ratione recte & illegitimos uenire posse,quod scilicet in ijs,cognationis saltem iura spectentur , ut Barto lus met tradidit[o]: Respondendum esset,Iustinianum id ita ibi consti- tuisse , quod cum agnatorum cognatorumq; differentia sublata esset, familiæ quoq; nomen hac in re commune utrisq; esse uoluit[p], Sed cum spurij quoad succedendum nec agnatis nec cognatis similes sint , cum differentia illa inter agnatos sublata,ad spurios non perti- neat[q], merito nec de istis Iustiniani uerba accipi poteruñt , Quin nec in alia quoq; materia talem significationem[r] , admittendam dice- rem, ubi aliter se communis usus loquendi haberet, prout hodie mul tis in locis seruari animaduertimus , sicuti Bartolus declarauit[s]. Erit Igitur cum familiæ fit mentio, rei in primis de qua agitur, ra- 5
tio habenda : cum secundum uarias causas , diuersis etiam modis id

familæ

a Imo §. si quis rogatus.col.6.
b Alex. d.§. si quis rogatus.nu.52.
c Bart. l. tutelas, de cap.dim. facit l. iurisconsultus. §.i.de grad. aff.
d l.hos accusare.§. pen.de accus. & §.uulgo. Inst.de succ.cogn.
e Bar. l. pronũtiatio, in fi. de uerb. sign.
f in.d.l.tutelas.
g in.l.fin.C.de uerb. sign.
h Bart.d.l.fin.C.de uerb.sig.alex.d.§. si qs roga.nu.52.
i l.pronũtiatio.§.2 & §.cõmuni, de uerb. sign.
k l.eius qui,ad Municip.
l arg. l. ius sepulchri,cũ Glo. C.de religio.& d.l. pronuntiatio.§. communi,& §.fin.
m l.cũ legitimę.de sta.hom.
n l.fin.C. de uerb. sign.
o in d.l.pronũtiatio,in fi.
p Alcia.d.l.pronũtiatio.uer.agnatorum.
q Faber,Inst.de succes.cogn.§.i.nu. 5.Cacial.l.si qua C.ad Orfit.col.23
r de qua in.d.l.fin.
s Bart.l. cũ ita §. in fideicõ.nu. 4. de leg.2.Ias. d.l. fin. C. de uerb. sign.nu.21.

familiæ nomen ſumatur, & quandoq́ ad res, quandoq́ ad perſonas referatur, & familiam ſeruorum dicamus, & familiam prætoriā, quæ omnia diuerſa ſunt, ut eleganter ab Vlpiano traditum eſt[a], Nos tamē hic familiam agnatorum tantum accipimus, ſpuriosq́ ita nullius familiæ uere cēſendos dicimus, non patris quod ab eo alieni habētur[b], nō matris, quod mulier familiæ ſuæ caput ſit & finis[c], tam etſi originem inde ſuam ipſi ducant[d]. Quæ tamen omnia, ſaluo communi uſu loquēdi ſemper aſſerimus, & alijs, quæ ſequenti capite adiungemus.

An illegitimi de genere, agnatione, domo ue paterna appellētur, anq́ gētilitiis īſignib. liceat his uti.

1 Illegitimus, patri nec ciuili, nec naturali iure iunctus uidetur.
2 Illegitimi dici nō poſſunt de genere, aut domo paterna.
3 Vbi de facto lex loquitur, de eo intelligit quod recte, non male factum eſt.
4 An illegitimi dicantur ſui uel coniuncti, & quibus caſibus.
5 Communis uſus loquendi ſeruādus, an ſpurij dicantur de domo.
6 Spurii gētilitia inſignia ferre de iure nō poſſunt.
7 Inſignia illegitimorum, quomodo à legitimis dignoſcantur.
8 Apud Gallos ſpurii nomen an turpe habeatur.
9 Tranſuerſa linea in ſpuriorū inſignibus, quomodo ſit notanda.

C A P. LX.

QVOD uero ad ſupra traditam Bartoli diſtinctionē pertinet[e], ut cū lex generis paterni mentionē facit, dubitamusq́ an & de illegitimis ſēſerit, ſpectemus qualia eius uerba ſint, ciuilia ne an naturalia, & ſi naturalia, tunc eos uerbis legis contineri dicamus, quod ſi ciuilia, ſecus: Ego & talem diſtinctionem rationi ipſi repugnātem iudico. Cū enim illegitimi agnationis & cōſanguinitatis iura à patre non retineāt[f], cognatio uero à matre deſcēdat[g], quo pacto poterit illegitimus
1 filius unquā de patris genere, domo, aut quocūq́ alio nomine dici, cū ei nullo nec ciuili nec naturali iure ſit coniunctus[h]? Etenim agnatum eū illi nō eſſe ſat conſtat, minus uero cognatū haberi ex hoc deprehēditur, quod cum inter agnatos & cognatos nulla hodie credatur eſſe differentia[i], ſi naturalis patri cognatus extaret, poſſet in uniuerſum perinde ac agnatus ſuccedere, quod tamen ſecus eſt[k]. Quā rationem cum Imo. Alexanderq́ animaduertiſſent[l], neſcio tamen quo ſpiritu & ipſi à Bartoli diſtinctione nō receſſerunt, uoluntq́ attēdi an uerba naturale potius, quam ciuile nomen ſonent; Ex hac enim ratione colligitur, quibuſcunq́ uerbis utaris illos nunquā proprio ſenſu cōprehendi. Vnde & cæteræ illæ quæſtiones ſunt ſuperuacaneæ, an de domo, genere, gente, ſtipiteue paterno poſsint appellari, Cum.n.
2 nihil referat, utrum uerba ad naturā potius, quam ius referantur, cū filius nullo iure, paternæ lineæ ſit coniunctus, ſequitur etiam ut quo-

a d.l. pronunt. ubi Alcia. & Bart. l. 1. ad Sillan.
b l. uulgo. de ſta. hom.
c d.l. pronuntiatio, in fi.
d l. 1. in fi. ad Munícip. Glo. l. cum legitimę, d ſta. hō.
e in. l. tutelas. de cap. dimin.
f §. uulgo. Inſti. de ſucc. cogn.
g l. 2. Vnd. cogn. & d. §. uulgo.
h Bal. l. in teſtamēto. C. de teſt. milit. nu. 4.
i §. nullam. Auth. d her. ab inteſt.
k Auth. licet. C. de nat. liber.
l Imo. Alex. d §. ſi quis rogatus. ad Trebell. nu. 50.

tiens gentiliũ mẽtionẽ feceris,ueluti si Cornelios,Portios, Marios ap
pelles,nunquã de his sensisse uidearis. Quod si obijcias,immo patrem
filijs suis agnatum pariter & cognatum haberi, quod emancipatorũ,
adoptiuorumq; exẽplo constat[a], Responderem id in legitimo patre in
telligẽdum,non in iniusto[b], quem nec patrem quidem lex uult uoca-
ri[c], tametsi naturæ & cognationi id nomen tribuatur[d]. Non omittã
etiam Bartolum constantissime affirmasse[e], tunc & illegitimos sub pa
terno genere contineri,quotiẽs factum aliquod uerba notarẽt, Exẽpli
causa ,Si lex Municipalis , cuicunq; ẽ Claudijs nato immunitatem
perpetuo tribuat,tunc.n.spurios ea ratione uenire dixit,quod lex ad il
lud factũ se referat,an quis ex ijs natus sit,hos uero inde procreatos,
negari proculdubio non posse,Idq; illud esse,quod dici soleret, naturæ
hæc uocabula esse[f]. Sed mihi nec hoc satis liquet,Cum enim lex super 3
facto aliquo simpliciter quid statuit,id semper intelligi uult, dummo-
do legitimum sit,& rite cõfectum,alioquin quod male factum est,non
factum arbitratur[g], siquidem sermo ita prolatus,licito & ciuili modo
est accipiendus[h], ast qui illegitimi sunt,non recte nati dicuntur,quod
nomen ipsum satis demonstrat, Igitur cum lex de eo qui ex Claudijs
natus fuerit,mentionẽ facit,de illo quidem qui illegitime natus erit,
non sensisse satis est uerisimile. Quid Igitur nos in tot ambagibus sta-
tuemus? Ego tutissimum existimarem ab ea regula nihil discedere,
quam aliàs tradidimus in legum interpretatione[i], ut inspiciamus cum
de agnatione,familia,& similibus fit mẽtio,expressa ne sit in lege ra-
tio,an unica tantũ possit afferri,indeq; nũc illegitimos eiiciamus,nũc
ex legis ratione complectamur:Sic etiã si quæramus , an coniunctorũ
uel suorum appellatione ueniãt,quãuis id Doctores omnes quoad pa- 4
trẽ & eius agnatos negẽt[k], quoad matrem & per eam lineam proxi-
mos admittant ,quia sibi inuicem succedunt[l], Alii eos quidẽ non suos,
sed nec extraneis omnino similes esse uelint[m], Quidam etiam , in cau-
sis matrimonii tantum,eos coniunctos dici fateantur,in cæteris alie-
nos[n]; Nos tamẽ & hæc semper ex legis ratione diiudicemus,qua regu
la seruata,facilius has omnes quæstiones terminari crediderim, quæ
quoniam supra latius sunt explicata , ideo hic amplius repetẽda non
duximus. Id tamen ego cum cæteris in primis affirmo, obseruan-
dum in hoc esse maxime communẽ usum loquẽdi[o],quẽ hodie ubiq; fe 5
rè ita se habere animaduertimus,ut illegitimi de eius domo & familia
censeantur,cuius & filii habiti sunt[p], præualet enim popularis sermo
propriæ significationi[q], & ut Quintil. ait, Authoritatem sermonis su
perat cõsuetudo:quæ nedum in hominum , sed & legum etiã ratione
dijudicanda,plurimum inspici solet[r]. Hinc Cicero Seruium Tullum
gentilem

a arg §.emancipati.cũ Glo.2. Inst. de hær. ab intes. & l.pen.§. si quis enim.C.d adopt.
b d §.uulgo, & l. non facile.§.1.de grad.affin.
c §.si aduersus.Insti.de nupt.
d d.l.tutelas,d cadmin.
e In.l.fi.C.de uerb.sign.
f d.l.tutelas.
g l.2. de Auth. tut. l.quotiens,ubi la. qui satisd.cog.
h l.si cui,de seruit.
i s.cap.32.
k Alex.cons.60. in 2.nu.25.
l Alex.§. si quis rogatus.nu.41.42. Felin. c.sunt & alij. de rescript. nu. 51. 53.
m Fel.d.c.nu.56.
n Fel.c.per tuas, d probat.2. notab. arg.c.discretionẽ de eo qui cogn. cons.uxor.
o Bart.l. pronunt. in fi.de uerb. sig. & l. fin. C. eod. & l.cum ita.§.in fideicom.d leg.2.
p Soz.cons.102. in 3.Ang.cons. 30. & 191.Corn.cõs. 169.in.3.col. fin.
q l.cũ d lanionis.§. asinam, de fund, instr.
r Felin. Probem. Decret.

gentilem suum uocat[a], quanuis eum minus iuste natum Florus & alij
radiderint, quod passim & alijs exẽplis notũ est omnibus. Ex supra-
6 dictis quidẽ sat cõstare potest, quid de gẽtilitijs insignib9 sit sentiẽdũ,
an ijs & illegitimi uti possint, Si.n. rationẽ spectes, cur spurius ea ostẽ-
tet stemmata, quæ ad agnatos tantum pertinent, atq; ex ea familia
oriundos[b]? Quod si consuetudinem, secus ubiq; uidetur obseruari, lice-
bitq; ex consuetudine, illegitimo cuiq; gentilitio se emblemmate de-
7 corare[c]. Audio tamen extra Italiam maximeq; in Germania, discerni
spuriorum & legitimorum insignia, uidelicet adiecta transuersæ lineæ
8 nota, quod iniustorum natalium est indicium[d]; Idcircoq; falsum uide-
tur, quod Castrensis tradidit[e], penès transalpinos ferè omnes illegi-
timi nomẽ turpe non haberi, & maxime apud Gallos[f], Animaduer-
9 tunt sed aliqui, ut transuersa illa nota à sinistro latere in dexterum de-
scendat, alioquin si à dextro incipiat, non est degeneris sanguinis ar-
gumentum, quemadmodum in Borboniorum insignibus perspici-
mus, quæ & ipsa transuersã ostẽtant lineam, & tamẽ eorũ origo ab illu-
stri Regioq; sanguine fertur prodijsse, quod Nicolaus Vbaldus notat[g].

a In.1.Thuscul.

b Bart.tract.de insign.nu.10. arg. l.ius famil. C.de relig. & sumpt.

c Bart. d. tract. Soz.cons.102.in 3.nu.9

d Port. Insti. de. her. ab. int.col. 2.

e Cast.l.3. de lib. & post.

f Ripa.§.siquis rogat..nu.9. Guid. pap.q.580.

g In tract.de Succes.ab intest. in 4.specie. liberorum.

An illegitimi possint inter nobiles censeri.

1 Infames, dici nobiles non possunt nec ex iis nati.
2 Nobilitas à patre non matre descendit.
3 Quid sit nobilitas.26, opiniones.
4 Nobilitas Theologica.
5 Nobilitas secundum Philosophos.
6 Nobilitas Politica.
7 Illegitimi cur nõ dicantur nobiles.
8 Nobiles ex locorũ cõsuetudine accipi.
9 Apud Venetos, & illegitimi, & legitimi mati ignobiles.

CAP. LXI.

ILLVD quoq; de iniustis filiis à multis quæsitum scio, possint ne ii
in nobiliũ numero referri. Qua in re Bartolus, Bal. Imo. cæteriq;
unanimes respondere[b], spurios filios, cum ab incunabilis secum quan-
1 dam infamiæ notam ducant[i], non posse ullo unquã tempore nobilita-
tis claritate fulgere, quod ea ab omni macula & turpitudine perpetuo
debeat esse seiuncta[k], Idcircoq; & nepotes ex his natos, reliquosq; eorũ
successores, æque obscuros & ignobiles haberi[l], nõ quidẽ quod in his
macula ulla notetur, si ex matrimonio nati sunt, sed quod ex ignauo se-
2 mine generosi haud soleant fructus existere[m], Quin & si ex matre nobi-
li, patre uero illegitimo prodiissent, adhuc tamen iis matris genus ni-
hil prodesse dixerunt[n], cum & illius nobilitas ex quo se spurio marito
iũxit, quodammodo sit obumbrata[o]; & stemmata hæc honoraria à pa-
tribus in filios non matribus deriuentur[p], ita ut nec consuetudine,
nec Municipali lege contrarium possit decerni[q]. Ego uero hæc quã-
uis omnino refellere nõ ausim, nõ uera tamẽ usq; adeo esse puto, cũ ue-
lint ii illegitimos ideo ex nobilium ordine eximere, quod in his nescio

h Bart.l.1.C.de dignit.lib.12. Bal. l.cum legitimæ. de sta.hom.Imo. §.siqs rogatus. Guid pap.q.580. Ruin.cõs. 77.in 3.

i Azo in Sum. C. de infam.

k l.2. C. de dignit. lib.xij.

l Anch.conf. 389. Glo.l.duo. C.de quæstio. Dec. conf. 85. in fi.

m c.fertur. §. uulnerato, et c.principatum.1. q. 2.

n Anchar.§.d.cõs.

o l.fœminæ, de Senator.

p l.i. ad Municip. Bal. l. fin. C. de seru.fugit.

q Bart.l.exemplo C.de decur.lib.x.

quid notæ,& labis adnatum putēt.Quod ipſe tamē cū in his minime
agnoſcam,ut aliàs declaraui[a], propterea nec eorum ſētētiæ uſq; quaq;
exiſtimo adhærēdum. Eſt uero latisſimus hic diſputandi campus,de
nobilitate, an illius participes illegitimi cēſeantur,in primis enim à
uerbi notione eſſet exordiendum,ut intelligeremus quomodo hæc ip
ſa nobilitas ſit accipiēda. Occurrunt uero in hac re explicanda, tam
uariæ opiniones, ut merito id dici posſit,in hac quæſtione quot capi 3
ta, tot fuiſſe ſentētias, Non enim propria hæc eſt res, unius aut alte
rius ſcientiæ, sed quot penè dixerim artes & diſciplinæ ſunt, quot ua
rij bonarum literarum authores, ſinguli huic rei manum admouere
ſunt conati,ut collegerit quandoq; non contemnendus ex noſtris in-
terpretibus Doctor Cepolla, uiginti ſex diuerſas ſuper hac re prodi-
tas sentētias[b]. Nos tamen in præſenti inutiles aliorum mittamus
altercationes,& κορυφαίῳ noſtro Bartolo adhæreamus, qui triplicem di
ſtinxit nobilitatem[c], aliam ſecundum Theologos, quam Theologi
cam dixit, aliam ſecundum Philoſophos,quam naturalem,aliam ſecū-
dum Iuriſconſultos, quam Politicam appellauit. Quod ad pri-
mam ſpeciē attinet,ſolent Theologi eos tantum uere nobiles & claros 4
uocare,quibus ſummus Deus gratiam ſuā uoluerit impartire[d], quam
tamē nemini unquam proprijs meritis,ſed mera tātum illius benigni
tate partā teſtantur, Quo fit ut de illegitimis,ſint ne ij hoc pacto no-
biles,aut minus,nemini liceat iudicare,ſed potius æquali cū cæteris cō
ditione & ipſi habēdi ſit,cum tā grande Dei munus cui nam contige
rit, paucis innoteſcat[e],eiq; gratisſimi quandoq; illi ſint & acceptisſimi,
quos mortalium uulgus abiectisſimos,ſordidisſimosq; eſſe putat[f]. Phi
loſophi autem qui ueram nobilitatem in uirtute & moribus poſue-
runt[g], quid de illegitimis ſentiant, conſtare poteſt, cum nihil ij pa 5
rētibus aut fortunæ quoad hāc rem acceptum uelint referri, sed totū
hoc fateantur à noſtra met pēdere uoluntate. Namq; ſiquis quocūq;
genere natus,ijs animum ſuum dotibus ornare contēderit,ut ſumma
ſua probitate & ſapientia omnium in ſe oculos conuertat, uirtutisq;
aliquam excitet admirationem, eundem & nobilisſimum haben-
dum ducunt, quo in numero nedum legitimos,sed & Nothos cēſeri
poſſe,& ratio ipſa,& uetera ſummorū uirorū exēpla teſtātur. Ter- 6
tia eſt nobilitas ſecundum noſtros iuris authores, quæ propria eſt hu
ius quæſtionis,de qua quæritur an illegitimis posſit conuenire. Vide
tur autē reſpondendū, quoſcunq; talis generis uiros, ab illa quā lōgiſ
ſime abeſſe,non eo quidē, quod ulla hos turpitudine notatos putē, ut
cæteri Doct.credidere,ſed quod cum nihil aliud nobilitas ſit[i],niſi qua
litas quædā à principe illata,ob quā unusquiſq; è populariū numero

eximitur

a cap. 55.

b Cepol. Tract. de Imp. mil. dl. cap. 4.

c Bart. l. 1. C. de dignitat. lib. 12. col. 4.

d primo Regum. cap. 2. ℣. nunc autem.

e Eccleſiaſtes. ca. ix. ad Roma. ca. 11. in fi. Feli. e. ue nerabili. nu. 2. de teſtib.

f Corinth. 1. cap. 4. & Math. 20.

h refert Bal. l. 3. C. de commerc. & mercat.

Bart. d. l. 1. C. de dignit. Aluar. c. 1. §. cæteri. quis dic. dux.

eximitur, cuius compos is tantùm dicitur, quem aut Princeps eo fue
7 rit honore prosecutus, aut cuius maiores Auus uel Proauus talem ab
eo consequi gradum meruerint[a], Propterea constat spurios nec ex se
ipsis, nec ex patrum quoq; persona inter claros haberi posse, Non ex se
ipsis quidem, quoniam nobilitatem nemo sibi sponte potest conferre,
sed à solis Principibus petenda est[b], Minus ex parentis origine, quod
spurij nullos generis sui agnoscunt authores, sed ab his primum fa
miliæ & gentis suæ origo excitatur[c], sunt enim hi noui quidam ho-
mines ueluti terræ filij, à se ipsis orti, & quo ad patrem prorsus alieni,
cum nec eius gentem, familiam, domum ue sequantur[d], immo degene
rare dicantur[e], quo circa nec ad eos gentilitia nobilitas potest perue-
nire[f], quæ ita agnationi & familiæ est annexa, ut tanquā qualitas absq;
subiecta materia non posit consistere[g]. Statuendum est igitur illegiti
mos nullo pacto inter nobiles collocandos, quod & Isocrates in
Nicocle clare testatus est, cui id maxime curæ fuisse scribit, ut omnes
eius filij paternæ participes essent nobilitatis, idcircoq; non alios qui-
dem legitimos, alios uero Nothos reliquisse, qui aliorum nobilitate
priuandi essent. Quod tamen uerum est, si de ciuili illa claritate
sentiamus, quam iurisconsulti nostri prodidere, cæterum secundum
aliorum aut Theologorum, aut Philosophorum sectas id non affirma
rem, qui aliter nobilitatem accepere. Rursus & hoc in illegitimis
simpliciter locum habere puto, quantum ad eorum natales spectat,
quos humiles omnino & sordidos esse aio, non in ijs quos Princeps
erexerit, & dignitate aliqua decorarit, ut sequenti capite demonstra
bo. Postremo & hæc secundum strictam iuris rationem procedere fa-
8 teor, non ex communi usu qui merito debuit prævalere[h], Ideoq; in hac
re, spectanda in primis fuerit uniuscuiusq; loci & ciuitatis consuetudo
ex qua quis quandoq; nobilis, quandoq; ignobilis existimabitur[i], plu-
rimum est enim populorum moribus in hac re deferendum, & ex eo-
rum ritu nobiles à plebeijs discernendi[k], cum ut dixit Bartolus, nobi-
lis ille sit, qui talis uulgo habetur[l]. Hinc fiet, ut si in multis Ecclesiæ ter
ris, alijsq; etiam quibusdam locis nobilium fiat mentio, spurij quoq;
cum cæteris comprehendantur, quoniam nihil quoad munera publi-
ca obeunda, & ad honores dignitatesq; adipiscendas à legitimis dif-
ferunt, nihiloq; illis inferiores putantur, quod & de tota Delphinatus
prouincia Guido pap. attestatus est, in qua id ex consuetudine seruari
tradidit, ut illegitimi generis nobilitatem omnino retineant, ac pro
9 nobilibus perinde ac alij legitimi habeantur[m]. Quod si Venetorum
aut plurium aliarum ciuitatum nobilitatē recenseas, tunc illegitimos
prorsus excludas, quoniam huiusmodi sobolem maxime negligunt,

a Glo. l. diuo. C. de quæstion.
b Bart. ll.
c l. eius qui. ad Municip.
d l. cum legitimæ, ubi Bal. de sta. hom.
e l. fin. C. de natur. lib.
f arg. l. familiaris, cum seq. § relig. l. ius. C. eod.
g Bart. trac. de insign. & arm. nu. 10.
h Imo. c. de multa, in fi. de preben. Felin. c. super eo. de testibus. nu. 12.
i l. fin. in princ. ff. calendarij. § mun. ner. et hon.
k Soz. 246. col. 2.
l Bart. d. l. 1. C. de dign. col. pen. & l. 1. C. de mulie. et in quo.
m Gui. pa. q. 580. et Boer. decis. 127. in fi.

expreſſeq́ id apud eos eſt conſtitutum, ne quouis tempore & ſi ſint natalibus reſtituti, in nobilium numerum poſſint cooptari, Quod olim tamen ijs permiſſum erat, qui per ſubſequens matrimonium legitimati eſſent, Hodie uero & hi noua lege excluſi ſunt, generaliterq́ ab ijs ſancitum, ne cuiquam, qui initio non legitimis ortus ſit natalibus, ulla ratione aut priuilegio ad nobilitatis decus unquam liceat aſpirare.

Illegitimi ſi natalibus reſtituantur, an nobilitatem adepti uideantur.

1 Nobilitas uſq; ad pronepotes.
2 Legitimati an adhuc labe ulla notati.
3 De nataliũ reſtitutione contra Budæum.
4 Nobilitas à Principe quãdo conferatur.
5 Equites noſtri tẽporis an nobiles: & de illorum origine.
6 Feudum nobile.

CAP. LXII.

CVM dictum ſit, nobilitatem ſolius Principis eſſe munus[b], quæ 1
tamen alicui conceſſa, in eius filios nepotes, & pronepotes propagetur[c], Idcircoq́ illegitimos eius ordinis non haberi, quod nullo
iure, patri ſuo quanuis clariſsimo ſint coniuncti[d], Dubitatum fuit, an
ſi natalibus reſtituantur, ſimul & nobilitate donati uideantur, Baldum
enim legimus cum Alex. ſentientem[e], legitimatos adhuc inter nobiles non cenſendos, quod ea prius labe ita ſint contacti, quæ amplius
euaneſcere, aut prorſus elui non poſſit[f], Quod quidem ab ea uidetur
fluxiſſe opinione, qua ſenſere quidam, legitimatos non prorſus in 2
ueram repoſitos ingenuitatem[g]: Quod mihi tamen abſurdiſsimũ ſemper uiſum eſt, non poſſe ſcilicet Principem quãcunq; notã, aut maculã
delere[h], cum omnia poſſit eiusq; uoluntas pro lege habeatur[i]. Hæc tamen ratio in præſenti nobis non eſt neceſſaria, cum tantum abſit, ut
legitimatis quid notæ ineſſe fateamur, ut nec illegitimos ipſos ulla unquam deformatos ſorde ſæpius dictum fuerit. Cum Igitur ſpurijs hoc
antea tantum obeſſet, quod eorum natales obſcuri admodum & uiles
habebantur, nunc cum Princeps eos naturæ reſtituerit, in eumq́ ſtatum repoſuerit, quo initio omnes homines naſcebantur[k], uidentur &
hi procul dubio ad ueram nobilitatem perueniſſe, præſertim cum author ſit grauiſsimus & eruditiſsimus Budæus[l], ipſam natalium reſtitu- 3
tionem nihil aliud eſſe, quam nobilitatis donum, eo quod abſterſa natalium plebeiorũ ſordida cõditione, in priſcam, communemq́ ab initio omnibus ingenuitatẽ quis reponatur. Sed ipſe hanc Budæi ſententiã ſi de ſpurijs loquamur planè nõ probo, nam ſi natalibus reſtitui dicuntur qui reſcripto Principis legitimi efficiuntur[m], quis dicat eum
qui ex ignobili patre ſpurius ſuſceptus eſt, ſola deinde reſtitutione, &

b Bart. l. 1. C. de dignit. col. 4. Caſt. l. quotiens. in fin. C. ubi sẽ. uel cla.
c Glo. l. diuo. C. de queſtion.
d l. lex naturæ, de ſta. hom.
e Bal. c. per tuas, de maior. et obed. Alex. §. ſi qs rogatus. nu. 56. in fi.
f Bal. c. 1. §. naturales. ſi de feud. fue. contr. nu. 8.
g Dec. conſ. 275. Curt. conſ. 74.
h l. imperialis. §. 1. C. de nupt.
i §. ſed et qd principi. Inſt. de iur. nat. gent.
k l. 2. de natal. reſtit.
l Bude. in Annot. l. fi. de ſenat. pag. 102.
m §. ſi quis ergo Auth quib. mod. nat. eff. ſui.

legitimorum iura,& nobilitatem consecutum? cum id tantum ea nobis tribuat ut patribus nostris ueri & iusti filij efficiamur? Quod si plebeius pater sit, cur legitimatus filius nobilis censeatur? Cur non potius,cum sicuti filius bonorum & facultatum omnium successor est futurus,sic & ut filius patris cōditionem sequatur qualemcunq;? Crederem ergo ex natalium restitutione non perpetuo nobilitatem inuehi, sed pendere hoc à patris conditione, ut si is eo splendore illustretur, hoc quoq; & in legitimatum descendat,sin minus,illegitimos ex ea restitutione,ius filiorum et patriam quidem potestatem, uerum dignitatem nullam aliam obtinere, sed in omnibus paterna uestigia imitari, quia tanquam ex iusto matrimonio nati solum intelliguntur.

4 Non nego tamen quin possit Princeps & eosdem ad nobilitatis decus euehere,quanuis ab humili & abiecto patre genus ducant suum,licet enim Principi quemcunq; uelit in summo honoris gradu collocare.Id uero quomodo dignoscatur,declarauit Bartolus multis modis[a], Inter quos ille præcipue insignis est,cum eis dignitas aliqua à Principe defertur, quanuis careat administratione, Extat enim constitutio Zenonis,ubi expresse mentionem facit nobilitatis, quam sine administratione per honorarios codicillos collatam quibusdam testatur[b], Vnde eos omnes qui priuilegijs à Cæsare, aut alijs ad id facultatem habentibus donati sunt, putarim nobilibus adscribendos esse, tam 5 etsi priuata illa dignitas uideatur, quales sunt hodie equites pleriq;, qui Diplomatis Cæsarum insigniti à plebeis solent discerni, Quod ab eo originem duxisse uideri potest,quod scribit Sueton[c]. Claudium Cæsarem imaginariæ militiæ genus instituisse, quo absentes, & titulotenus fungerentur: Quæ tamen res, hodie à ueteri illo ritu nimium collapsa est,cum Reguli plurimi hac authoritate abutantur, nullaq; personarum habita ratione, eam dignitatem temere omnibus decernant, ad quam olim non nisi insigni aliqua uirtute præditi, fuissent uocandi[d],proptereaq; nec ad hos cætera priuilegia spectare certū est,quæ militibus iure nostro concedi solent[e]. Porro & illud acquisitæ nobilitatis multo manifestius signum esse solet, cum dignitas aliqua tribuitur, cui administratio sit coniuncta, & suapte natura secum nobilitatem ducat, quod à Bartolo traditum extat[f], unde 6 quidam Feudum nobile, aliud minus nobile dixerunt[g]. Sed hæc extra propositam materiam sunt, quæ tamen dixisse uoluimus, ut intelligamus, quibus modis, hæc ipsa nobilitas illegitimis communicetur. Cæterum, concessa spurio alicui dignitate, an ex eo & natalibus restitutus censeatur, commodiori loco tractandum reseruamus[h].

a Bart.d.l.1. C. de gnit.col.pen.

b l.fi.§.uiros.C.ubi sen.uel clar.

c Sueton.in Claud. cap.25.

d l.1 §.credidit, de off.pref.pret.l. fin.C. de stat.et imag.

e Cy.l.1. C.de iur. & fact.igno. Ripa.l.centurio.nu. 10.de uulg.

f Bart. d.l. 1. pen. col.

g Ias. p̃lud. Feud. nu.119.

h Alex. l. quidam consulebāt, de re iudica.

De Infantibus expoſitis, et aliis quorum parentes ignorantur.

1 Necare dicitur; qui exponit filium.
2 Hoſpitalia ſpuriorum, & num. 5.
3 Expoſiti, ad ſacros ordines, & dignitates admitti poſſunt. & nu. 7.
4 De Cyro, Moyſe, & alijs legitime natis, expoſitis.
6 Exponens filium, amittit patriā in eum poteſtatem.
7 Expoſiti, capaces ſucceſſionum quarumcunq; cenſentur.
8 De quibuſdam Pont. ignoto genere.
9 Terræ filij, & a' ſe orti homines.

CAP. LXIII.

POTERAT fortaſſe aliquibus uideri nō neceſſarium, ullum nos hoc argumento ſeparatim caput conſcribere, cum ſupra late id tractatum ſit[a], an unuſquiſq; in dubio legitimus, uel illegitimus ſit cenſendus. Quia tamen animaduerti, neſcio quid præcipuum huius ipſius quæſtionis eſſe, quod præcedentibus non ita aptum erat, uolui propterea pauca hæc ſuperioribus adiungere, ne poſſet hæc pars a' commentarijs noſtris deſiderari. Hoc Igitur tantum a' nobis in præſenti agendum erit, ſint ne hi qui publice exponuntur, legitimi an nothi potius iudicandi: Namq; ſi nothi uideantur, tunc nihil amplius opus eſt de his diſſerere, quippe quibus omnia cum alijs ſpurijs ſint communia, Sin uero legitimi dicantur, & tunc nihil ad rem noſtram, eorum pertinet diſputatio. Scio autem nos alia's ſtatuiſſe, honeſtos in dubio uniuscuiuſq; natales eſſe exiſtimandos, qua ex re ſequitur, expoſitos quoq; quorum ignota eſt origo, inter legitime natos eſſe referendos. Contra tamen quædam pugnat coniectura, quam de ueris iuſtiſq; parentibus, naturali ratione ſolemus facere: Etenim quis credat unquam, tantam immanitatem in legitimum patrem cadere potuiſſe, ut proprium filium, ſua ipſius uiſcera, tam impie abiecerit? ea præſertim in ætate, quæ alieno indiget præſidio, nec proprijs ſe ipſam uiribus apta eſt ſuſtinere? Cum enim necare
filium is dicatur, qui eum exponit[b], audebimus ne tantum ſcelus 1
unquam de patre conijcere, ut is filio ſuo crudeles manus intulerit? Non ita hæc ab illegitimo patre abhorrent, quem plerunque aut delicti conſcientia, aut infamiæ metus poteſt adigere, ut natum ex ſe minus honeſte filium, turpiter etiam deſerat, cum ſe coram honeſtis uiris, illius patrem monſtrari, non poſſit non erubeſcere;
Proptereaq; multis in locis uidemus, Hoſpitalia his ipſis expoſitis 2
erecta, uulgo ſpuriorum hoſpitalia, ſicut hic Bononiæ nuncupari, quaſi & nomen ipſum demonſtret, ſpurios tantum, non uero legitime natos, ad hæc loca ſolere deferri. His accedit, quod ſpurij a' legibus ij uocari ſolent, qui certum patrem non poſſunt oſtendere[c],

a cap. xx.

b l. necare, ff. de l. b. agn.

c l. uulgo. de ſta. hom.

ſed cum eo in numero ſint omnino hi expoſiti, ut etiam Baldus ani-
maduertit,[a] nimirum ſequitur hos nothos, non legitimos eſſe dicen-
dos. Ego tamen à contraria ſententia non diſcedo; quam cum aliàs
pluribus rationibus ſim tutatus, ideo hoc à me loco breuiter referri,
3 nihil mirum erit. Dico autem Doctorum opinione receptum eſſe,
expoſitos hos, ad ſacros ordines, dignitates eccleſiaſticas, atq; alia
publica munera recte poſſe promoueri, tametſi eorum origo nemini
conſtet[b], quæ res neceſſario oſtendit, illos legitimos, non ſpurios iu-
re cenſeri[c]. Certum id etiam eſt, eoſdem nulla labe aut macula aſper
ſos dici poſſe[d]; quomodo igitur eos quis ſpurios appellet, cum hoc
ſpurij nomen, notæ cuidam affine eſſe uulgo exiſtimetur[e]? Nec quic-
quicquam coniectura illa ſupra de legitimis patribus relata, his ob-
ſtat, ſi quidem ueterum exemplis patet, multos exponi filios, qui ta
4 men ex matrimonio nati ſunt, ut de Semirami, Moyſe, Paride,
Cyro, Oedipo, & alijs pluribus hiſtoriæ teſtantur, quos parentes
metu alicuius periculi, quod eis portendebatur, aut alijs de cauſis, te
mere exponebant, noſq; etiam uſu ipſo quotidie experimur, mul-
tos quandoq; rei familiaris inopia, cum ſe uictui neceſſaria liberis ui-
deant non poſſe ſuppeditare, ſolere illos exponere, ea potius ſpe ut
ab alijs commodius educentur, quam quod paterna erga illos exuti
ſint pietate, quod ego à nonnullis probæ conditionis parentibus,
qui in ſimiles inciderant calamitates, re uera ſæpe intellexi. Nec
5 quanuis uulgo hæc ſpuriorum hoſpitalia uocentur, ideo tamen, no-
thi illi cenſendi ſunt, nam ut dicebat Baldus loquens de Bononienſi-
bus in ualde ſimili caſu[f], popularis ſermo noſter ius non facit, et res
ipſa contrarium docet, ut modo diximus; Quin & Canones hoc idem
ſuadent, cum ijs caueatur, parentes qui filios exponunt, ius patriæ
6 poteſtatis amittere, nec eos ut filios amplius poſſe uindicare[g], De qui-
bus enim alijs patribus hoc poteſt intelligi, præterquā de legitimis,
cum hi tantum filios habeant in poteſtate[h]? Conſtat hinc igitur
ſatis liquido, etiam iuſtos liberos exponi ſolere. Quibus nec illud
nocet, quod certum patrem non uideantur ullum habere, nam eo
ipſo quod natales eorum ſunt ignoti, fit interpretatio ſtatim in me-
liorem partem, præſumiturq; illorum origo honeſta, non turpis[i]:
quod in uulgo conceptis ſecus eſt. Nec uerum eſt etiam quoſcun
que qui patrem nequeunt oſtendere, illegitimos eſſe, ut Gregor.
Pont. teſtatur[k], Vel quicquid contra afferas, dicam in his ius non
deficere ſed probationem, ipſos uidelicet uere legitimos eſſe, taleſq;
iure haberi, quanuis proprios ipſi natales non ita iuſte poſſint
probare[l]. Multa præter hæc prætereo, quæ commodius ex quæ-

a Bal.d.l. uulgo.

b lo. And. c. 1. de inf. exp. Barb. Fel.c. cū deputati, de iudic. nu. 13.

c arg. c. fin. de. fil. presb. c. innotuit. de elect.

d l. fin. C. de inf. ex. l. nemini. C. de epiſ. aud.

e Azo. in ſum. C. de infam. Alex. l. 1. de lib. et poſt.

f in. l. nutritoribus C. com. de ſucceſ.

g c. 1. de infan. ex.

h §. ſi aduerſus. Inſti. de nup.

i c. cū deputati. de iudic. c. 1. de ſcrut.

k d. c. 1. de inf. exp.

l arg. l. duo ſunt. de teſt. tut.

ſtione ſupra à nobis diſputata[a] elici poterant, ſufficietq́ hæc tantum in præſenti obiter adieciſſe, ex quibus ſtatuimus, quod ad expoſitos pertinet, & cæteros quorum omnino incerta eſt origo, eos in dubio legitimo potius quàm illicito genere cenſendos, ob idq́ ad actus legitimos rectè admittendos[b], hæreditatum ſucceſsionumq́ capa- 7
ces exiſtimandos[c], cæteraq́ munera ſeu ciuilia ſeu eccleſiaſtica illis hoc ſolo prætextu nullatenus eſſe interdicenda[d]. Cæterum legi quidem graues nonnullos authores, & maximè hiſtoricos, hos ipſos qui obſcuro prognati ſunt genere, ſpurios in libris ſuis appellantes, quo nomine certos etiam Pontifices uti illegitimos notatos ſcio, eo 8
quòd unde originem ducerent, uulgo incertum eſſet, ut de Leone. V. Pont. & Dionißio. I. traditum eſt, quos alij ignotis tantum parentibus ortos ſcripſere, alij cùm de eorum natalibus nihil certi reperirent, propterea ſpurios eſſe prodiderunt, quod etiam de Demoſthene quidam ſcriptum reliquerunt. Sed alij, ut lubet, ſentiant, Mihi ſanè hæc ſola ratio nunquam perſuadebit, ex pudenda aliquem origine profectum eſſe, cum in dubio honeſtior pars ſit conijcienda, Memoranturq́ Pontifices multi ignotis parentibus & patria, ut Chriſtophorus. I. Bonifacius. VII. Ioannes. XIX. & quos modo retulimus, Dioniſius. I. & Leo. V. quos omnes ſpurios extitiſſe, hac ſola de cauſa nunquam affirmarim. Solent hi etiam à qui- 9
buſdam terræ filij appellari, ſeu quod terra ſit communis omnium parens, ſeu quod iuxta quorundam hiſtorias, è terra primis temporibus mortales nati dicantur. Vocantur & ijdem, homines à ſeſe orti, aut noui homines, quibus loquendi modis utitur Cicero pro ijs qui obſcuri admodum ignobilesq́ ſunt, ac ſine ullis maiorum imaginibus. Cætera quæ de expoſitis dici poterant, qui nam in bonis eorum ſuccedant, cuius fori dicantur, æqualis ne ſint omnes conditionis, & alia eius generis, ego hic iure prætermitto, quoniam cum in numero legitimorum eos eſſe diffiniamus, extra rem eſſet, ac materiam nobis propoſitam ea hic inſerere, quæ ſuis locis uberrimè tradita, aptius etiam intelligi poſſunt[e].

[a] cap. 20.

[b] d. c. cū deputati.

[c] Faber, Ang § fin. Inſt. de hær. inſt.

[d] Ioa. Ana. d. c. 2. de inf. ex. & Doct. c. cum deputati.

[e] Hoſt. in sū. d inf. exp. et Doct. in c. 1. Specu. tit. eo. Caſtr. l. nutritoribus C. com. d ſucceſ. Salic. l. fin. C. eod.

Qui alium Spurium appellat, an iniuriarum actione teneatur.

1 Iniuriarum actio quando detur.
2 Spurius non dicitur, quem Princeps reſtituit.
3 Non facit iniuriam, qui nihil falſò obijcit, & num. 9.
4 Crimina naturæ uitio ingenita, non ſunt exprobanda.
5 Accuſare aliquem, plerunque laudabile.
6 Reipub. intereſt quædam delicta palàm eſſe.
7 Spurios cognoſci, an Reipub. expediat.

Difficile

8 Difficile esse iudicare, an iniuria sit facta.
9 Qui alium vocat spurium, cur iniuriarum teneatur.
10 Non sufficit quid bonum esse, sed bene factum.
11 Quibus casibus spurii appellatio non sit contumeliosa.
12 Lata culpa non sufficit ad iniuriarum actionem.
13 Accidentia facti in iniuria, spectanda.
14 Apud Gallos, Græcos, an spurii nomen ignominiosum.

CAP. LXIIII.

EST ne uero hæc contumelia, si te aliquis spurium, & ut uulgo di-
citur Bastardum appellet, quamobrem tu eum in iudicium addu-
cere posis? Hic ego antequam quid pronuntiem, multa consideran-
da, & circunspicienda puto: Si enim tu uere non es spurius, sed legiti-
mis ortus parentibus, illeq; temere talem te falsò appellauerit, nõ du
bito quin contra eum actione iniuriarum posis experiri[a], Vbicunq;.n.
1 aliquid dicitur, quod alterius pudorem, aut famam lædat, ibi & iniu-
riarum crimen oritur[b], sed uulgo hoc nomen spurij, nescio quid notæ
secum ducere creditur[c], uixq; uerisimile est aliam ob causam id ab eo
dictum, quàm ut tuam existimationem minueret, Igitur cũ hoc quic-
quid sit, fuerit ementitus, erit iniuriarum iudicio tibi obligatus[d]. Idem
putarem, & si spurius quidem natus esses, nunc uero Principis benefi-
cio natalibus restitutus, is enim qui adhuc te spurium uocat, inique
2 agit[e], cum illegitimus non sit, quem Princeps restituit, potuitq; re-
ctius ille, te non legitime natum appellare, cum hoc primæuos tuos
natales respiceret, non autem præsentem tuam conditionem ita no-
tare[f], quæ nunc uere legitima est: Qua tamen in re animaduertendũ
erit, an probabili aliquo errore ductus fuerit, uel quia te initio spu-
rium natũ existimasset, uel quia restitutionis illius ignarus esset, quæ
cum facti sit, facile potuit ei non nota esse, uel quia aliter se commu-
nis usus loquendi haberet, qui legitimatos adhuc spuriorum nomi-
ne comprehenderet, ut sæpissime uidemus, tunc enim hæc ad aliud ca
put pertinent, quod modo attingemus. Cum uero quis te spurium
nominat, tuq; re uera talis es, longior quidem tũc est dubitatio, uidea-
tur ne ob id ullam tibi iniuriam intulisse: Extant.n.in hac re multipli
ces Doctorum sententiæ, uariaq; illorum responsa[g], sed quattuor præ
cipue opiniones traditæ reperiuntur, singulæ inter se diuersæ: Prima
3 Accursij[h], uidelicet ut qui nullum crimen falsò obijcit, is nec ulla iniu-
riarum actione teneatur: Quid enim potest ille delinquere, qui uerita
tem prodit, cum ueritas præ cæteris semper sit colenda[i]? Alia fuit
Hostien.[k] ita distinguentis, quod aut crimen tibi obiectum, tua ip-
sius culpa contractum est, ut si te furem, proditorem, sicarium, leno
nem dixerim; & tunc nihil tibi obtrectasse uidear, quo me in iudi-
cio posis accersire: Cum enim tu, eo te scelere polluere minime eru

a l.3.C.de iniur. Bar.l.turpia, in princ.de leg.3.et l.3.d lib.et post.
b Lut apud §. general'r, et §. seq. de iniur.
c c.accedens, de purg.can.
d l.fin.C. d accus. l.3.C.de iniur.
e Crauet.cons.168 in princ.
f Alcia. de Duel. cap.10.
g Io. And. in Add. ad Spe.tit.de iniur. Abb. c. cum te, de re iud. nu. 26. Roman. cõs. 96. Oldr.cõs.53. Alber.l. si nõ cõuicij.C. de iniur.
h Inst.de iniur.§.i. uer.fieret.
i l.eũ ita, ubi Alb. de cõd.& dem.
k in sum. de iniur. §. contra quos.

bueris, cur aduersus me id tantum deinde enuntiantem, ita indigne-
ris[a]? Quod si alio te maledicendi genere carpserim, quo tu absq; ulla 4
fraude tua labores, ueluti si te claudum, cæcum, inopem, aut spurium
uocarim, cum & spurium nasci, absq; ullo crimine nostro contingat[b],
& tunc contumeliosas huiusmodi uoces censeri: Debui enim ego, ut
bonos decet homines, calamitatis tuæ potius misereri, non tibi hæc
probro obijcere, quæ fato obtigerunt, cum naturam ipsam non li-
ceat accusare[c]. Tertia traditur opin. Ioan. Theuton.[d] qui uoluit mul-
tum referre, an uerba hæc in iudiciali aliquo negocio proferantur, aut
alibi: Si enim ob id ego tibi diem dicam, ut te adulterij aut homici-
dii reum conuincam, aut tu simili aduersus me, uel testes meos ex-
ceptione utaris, eosq; tanquam infames, sordidos, & facinorosos re- 5
pellas, nullum hic conuitium notari debet[e]: accusatio enim ipsa ne-
dum turpis non habetur, sed magna plerunq; laude & præmio digna
est[f], ut de Lucio Crasso, Marco Antonio, & Publio Sulpitio refert
Cicero[g], qui cum seditiosos & inutiles ciues quandoq; in iudicium
uocarent, à cæteris probati ualde fuere: Reus autem qui aduersarij
sui actionem hac eadem cupit ratione elidere, quæ uera utiq; est, cur
in eum iniurius uideatur, cum ab eo prouocatus, ius suum tueri ma-
gis, quàm maledictis eum lacessere contendat[h]? Quarto loco dixit 6
Bartolus[i], ubicunq; Reipublicæ expedit, crimen illud quo te appello,
cæteris notum esse, qualecunq; id fuerit, impune semper diuulgari
posse, ueluti si te leprosum, impostorem, hæreticum'ue dixero: pu-
blice enim interest hæc siue corporis uitia innotescere, quia contagio-
sa sunt[k], siue animi, ne alii ab his decipiantur, eorumq; commertia
possint declinare: Ast ubi quod tibi delictum obiicio, id nullam Rei-
pub. ex eo utilitatem parit, ut si te pumilionem, uentriosum, gibbo-
sum nominauero, quanuis re uera nihil ementiar, teneor tibi tamen
contumeliæ nomine, cum ex usu publico nihil sit, talem te à me ita
uulgo prædicari; Si igitur te spurium appellauero, conuicium hoc es- 7
se quidam tradiderunt[l], eo quod natales meos cæteris notos esse, nihil
ad rem publ. pertineat: Idem & Bart. quandoq; existimauit[m]: Sed tamē
alibi contrarium deinde confessus est[n], uoluit. n. hanc contumeliā non
esse, dum uerum sit, incertis illum parentibus ortū esse, eo quod pluri-
mum referat, quoad honores & munera publica obeunda, spurios à le-
gitime natis discerni[o], Vnde quod modo uti contrarium ab eo dictum
notauimus[p], posset ita forte intelligi, ut scilicet, cum quis eum spurium
appellasset, qui legitimus uere erat, tunc iniuriā ei fecisse dicatur[q], alio
quin si spurius uere sit, tunc nulla ea sit iniuria[r], ut ita sibi Bartolus
ubiq; constet. Sed mihi nec ulli ex his quattuor opinionibus pror-
sus

a facit. l. qđ quis ex. de reg. iu.
b c. nasci. 56. Dist. l. legē. C. de nat. liber.
c l. max. uitiū. C. de lib. præter.
d Glo. in. c. si pec- cauerit. 2. q. 1.
e Alex. l. fin. quod quisq. iur.
f l. 1. C. de fam. lib. circa fin.
g lib. 2. Offic.
h l. qui cū natu. §. si libertus. de bon. lib. l. libertus. i. de in ius uocan.
i Bart. l. cū qui, de iniur.
k c. 1. de cōiu. lepr. c. de rectoribus, de cler. ægro.
l Abb. c. cū te, de re iudic. nu. 28. & in. c. fin. in fi. de iniur. Rom. d. cons. 96. 1. col.
m in. l. turpia, de leg. 1. & l. 3. de lib. & posth.
n in. d. l. cum qui.
o l. generalr. §. spu rios. uer. sed si. de decurion.
p in. d. l. turpia.
q ita procedant grad. p eū. in. d. l. turpia, et. d. l. 3. de lib. & post.
r ut ait in. d. l. cum qui

ſus hærere in animo eſt,cum ſingulis multa uideam repugnare,nec lō-
gas etiam placet aliorum Doctorum in hac re diſtinctiones ſequi,
cū adeo multiplices ſint[a], ut ex iis uix quicquā clarum aut expeditum
8 unquam poſsis colligere. Animaduerto quidem, haud facile etiam in
hac materia quid tradi poſſe, quod ubiq; conſtet,nam cum iniuria,ex
affectu facientis conſiſtat[b]: difficillimum eſt omnino aliorū cogitatio-
nes ita poſſe à nobis introſpici, ut dignoſcamus quo quiſq; conſilio
aliquid fecerit, unde ad coniecturas & accidentia quædam extrinſe-
cus recurri oportet[c],quarum certa ratio tradi non poteſt: Propterea
nil mirum eſt,ſi tam multa hactenus à Doctoribus cumulata reperi-
mus, quæ tamen quæſtionem ipſam non ſatis commode explicent.

Ego igitur,quæ de cæteris iniuriis dici poſſent,quæ ſanè multa ſunt,
hic miſſa faciam,tantum quæ ad hanc ſpurij appellationem ſpectant,
qua potero breuiori,tutioriq; uia referam. Credo autem id ab om-
nibus in hac quæſtione præſupponi, nomen hoc ſpurij uulgo ignomi
nioſum & turpe haberi, quod quanuis nos aliàs in dubium uocaueri-
mus,in præſenti tamen & cum alijs admittimus, alioquin nulla in hac
9 materia eſſet diſputatio. Et hic pro regula conſtituendum cenſemus,
eum qui alium ſpurium appellauerit, contumeliæ reum eſſe,& iniuria
rum actione teneri, ſeu falsò,ſeu uere etiam ita eum compellarit: Cū
enim hoc nomen,de alterius fama & opinione aliquid detrahere aptū
ſit,ut uulgo aiunt,affert proculdubio ſecum & contumeliam[d], Quan-
uiſq; uerum id utiq; ſit,quod ab eo iactatum eſt,non tamen iniuria illa
eſſe deſinit[e],ſi quidem nos iniuriam ex maleuolo alterius animo,propo
ſitoq; magis quàm ex euentu metimur[f]: Aſt hic iniquum affuiſſe ani-
mum ſatis conſtat ex uerbis illis,quæ ſuapte natura cōtumelioſa ſunt,
talis.n.uniuſcuiuſq; mens fuiſſe præſumitur,qualem uerba ipſa præſefe
runt[g]. Non igitur conuicij & rei ueritate excuſatur,qui aliquem male-
dictis uexat,non enim quid factum ſit attendimus, ſed quo animo fa-
ctum ſit[h]: Cum plerunq; & ea quæ per ſe bona,publiceq; utilia euadūt,
ex quo tamen non bono facta ſunt conſilio,eum pœnæ non eximant,
10 qui talia auſus eſt perpetrare[i]: Nec enim ſufficit bonum quid eſſe, ſed
bene factū: Cuius rei inſigne nos celebramus exemplū CHRISTI
ſumma cum ueneratione ſemper nominandi ſeruatoris noſtri, cuius
patibulum cum ab æterno nos ſupplicio liberarit, noſq; illius neci ui-
tam noſtram acceptam referre teneamur, eos tamen qui tam dirum.
cruciatum in illum excogitarunt, tanti non uult ſceleris pœnas ef-
fugere, cum eorum cogitatio praua & iniqua fuerit[k]: Porrò & in ca
ſu noſtro, nedum malignum eius qui te ſpurium appellat, conſilium
fuiſſe exiſtimatur, ſed & euentus ipſe haud multo quidem melior exi-

a Card.in.c.i.ſ.q.1. Abb.c.cū te,de re iud.col.fi. Alber.l.ſi non conuitij.C. de iniur. Ripa.l.fin.C. de reuoc.don.nu.25.26.

b l.illud.§.l.de iniur.

c Glo.l.i. C.ad.l. Corn. de ſicar.

d l. item apud §. generaliter.de iniur.

e l.3.C.d off.rect. prou.℣.ſi nō ad libidinem,&. l. quiſquis.C. d poſtul..

f l.cū.q §. fi. de iniur.l.1 §.diuus,ad l. Corn.de ſicar. c.i.in fi.15.q.6.

g l.Iabeo in fi. de ſup.leg.l.fere de tut. & cur.

h c.i.in fi.15.q.6.l. uerū.l. qui iniuriæ,de furt.

i c. relegentes.23.q.5.

k Glo.c.i.℣.qualitas,d coll.deteg.&d.c.relegētes.

ſtit,cum errata noſtra ab alijs publice detegi & diuulgari, ualde inhu-
manum & illiberale uideatur[a]. Crederem tamen hanc regulam mul 11
tis caſibus poſſe temperari, quibus hæc ſpurii appellatio nullam con-
uicij pariet actionem.In primisq́ in iudicio ubi agendo ſiue excipien-
do à quopiam id in alium diceretur; Vt ſi ob id ego tibi litem inten-
dam,quod te illegitime natum alicui ab inteſtato ſuccedere non poſſe
dicam,quin ea bona ad me pertinere, Aut tu ius tuum tuendo,eadem
mihi obiicias,hic.n.non eſt,quod noſtrum alteruter ſibi contumeliam
illatam cõqueratur,cum iuris executio nullam habeat iniuriam[b].Huic
ſimile eſt,ubi iuſta alia cauſa ad id dicẽdum me impuliſſet, forte quod
te ſacerdotiũ aliquod,aut publicam dignitatem ambire intellexiſſem,
egoq́ ea ſpurii atteſtatione,inde te reieciſſem, nõ enim hic quicquam
te lædo,cum ius publicum tuear,quod talia munera, illegitime natis
non patitur mandari. Sic quoq́ & extra iudicium,multa exẽpla poſ-
ſunt excogitari,in quibus res ipſa quæ agitur,omnem iniuriæ ſuſpitio
nem delet, Veluti cum illi qui ariolum quendam de futuro uitæ ſuæ
ſtatu curioſius conſuluerat, reſponſum eſt, eum tenui ſemper admo-
dum fortuna uſurum,quod pudendis editus eſſet natalibus[c], Vel cum
mihi inter aliquos,de ſpurijs filijs,& eorũ geſtis,ſermo incidiſſet, ego
te una cum aliis multis illegitime natis,ſine ullo dedecore tuo nomi-
naui, Aut aliàs dixi,te quanuis uulgo conceptus eſſes, ſummo tamen
ingenio, ſummaq́ uirtute prædītum eſſe, Aut aliter forte in tua con
ditione bona fide erraui, cum te Nothum eſſe ſanè crederem: His.n.
caſib⁹ quæ iniuria notari poſsit? cum aliò oratio mea pertineat, quàm
ut te quicquam mordeat,aut perſtringat? præſertim cum ad hanc in-
iuriarum actionem mouendam, dolum alterius præceſsiſſe oporteat,
nec lata culpa ſufficiat[d]. Generaliter ergo ubi iuſta quæpiam ratio ſe 12
offerat, quæ dicentis animum purgare poſsit, ceſſabit contumelia, ſi
quidem diximus ſupra,iniuriam tunc demũ fieri,cum iniquo in alium
animo ſumus[e]: Propterea igitur quanuis antea uerba iſthæc, uti uo-
luntatis noſtræ internuntia,contumelioſa uideri potuiſſent, ex quo ta
men cauſa nunc euidens eſt, quæ ad id nos adduxerit, cedit cõiectura
illa quæ ex uerbis oriebatur,contrario huic facto[f], hæcq́ præſumptio,
quæ præſertim cum rei ueritate cõſentit,aliam tollit quæ ſolis uerbis
antea nitebatur[g]. Hæc tamẽ cauſa,quæ iniuriæ ſuſpitionẽ tollit, qualis
eſſe debeat,cõmodũ nõ eſt explicare,cũ ipſa facti accidẽtia,& momen
tanea quædam,quãdoq́ iniuriã factã maxime ſuadeãt,quãdoq́ negẽt:
Nã ut ex Demoſth.oratione refert Claud.[h] Nõ ex accepto uulnere,cõ
tumeliã ipsã ſemper poſſumus æſtimare,cũ & ingenuis hominib⁹ cedi
nõ graue ſemper ſit,niſi ubi in cõtumeliã uerberẽtur, Quis uero cõtẽ-
ptum

a l.2.C.quando et quib.quar.pars. lib.10.l.3.C. quẽ.teſt.aper.

b l.iniuriarũ.1.§.1. de iniur.l.nullus uidetur, de reg. iur.

c l.itẽ apud.§.ſiqs aſtrolog.d.iniur.

d Bal.cons.277. in.5.

e d.l.illud §.1. de iniur.l.ſi nõ con uicij.C.eod.

f not.in.l.i.C.ad l.Corn.de ſic.& in d.l.ſi non cõ-uicij.

g arg. Auth. itaq́ C.com.de ſucc. & l. diuus, de int.reſt.

h in.l.aut facta,ff de pœnis.

ptum illum, qui ex uultu, oculis, habitu, gestu, iracundiaq́ oritur, quæ
singula iniuriam plerunq́ pariunt, alijs apte possit oratione sua expri-
mere? Nam & quandoq́ factum aliquod narrari uideas, quod audien
tibus minime contumeliosum fuisse unquam uideri possit, ijdem tamē
si affuissent, omnia per summam iniuriam & iniquitatem facta procul-
dubio respondissent; Erunt igitur in hac re omnia diligentissime con
sideranda, personæ, tempus, locus, sermones antea habiti, & in primis il
lius animus inuestigandus, qui te eo nomine compellauit, cum nisi is
uere in te maleuolus extiterit, eum tu iniuriæ nequeas accusare[a]; Erit
quoq́ & consuetudinis locorum ratio habenda, cum dicat Castren.[b]
14 id nomen spurij apud Transalpinos, idest Gallos[c], turpe nō haberi, nec
ex ea appellatione ullam iniuriam oriri, quod tamen hodie usus com-
probat falsum esse: Apud Græcos autem olim ualde ignominiosum
fuisse legimus, cum scribatur apud Sophoclem[d], Oedipum ob id Co-
rinthum reliquisse, & peregre profectum esse, quod ei in probrum obij
ceretur, quod esset Nothus: hortaturq́ Plutarchus[e], eos qui liberis ope
ram dare uolunt, ut legitima ineant matrimonia, ne alioquin eorum fi
lij ab alijs carpi possint, quod minus iustos habuerint natales: Hodie
quidem, quanuis in nonnullis regionibus, & maxime apud Barbaros,
hoc spurij nomen nihil contumeliæ secum ducere uideatur, frequētius
tamen & regulariter, hæc opinio omnium ferè gentium & nationum
animos creditur peruasisse, ut quilibet se spurium appellari adeò indi-
gne ferat: Erit ergo hærendum usui locorum, & nisi quæ iusta ratio, eū
qui ita alium appellarit, ab iniuriæ illatæ suspitione tueatur, in dubio,
contumeliæ nomine poterit condemnari[f].

a Dec. cons. 437. col. fin.
b in. l. 3. in princ. de lib. & posth.
c Ripa. §. si quis rogatus, ad Treb. num. 9.
d in arg. Trag. Oedip. Tyran.
e in lib. d lib. educ. in princ.
f Grammat. Decis. 37.

Cur spurium nasci turpe habeatur, atq́ illegitimi male audire soleant.

1 Græcorum lex de concipiendis filijs.
2 Cur spurij quandoq; solertiores legitimis.
3 An filij ex parentum delictis debeant condemnari.
4 An patris naturam imitentur.
5 Virtutes & vitia ex propria tātum pendere voluntate.
6 Boni patres malos gignunt liberos.
7 Illegitimi monstra naturæ.
8 Quæ dedit natura, à nobis non damnanda.
9 Matrimonium cur institutum.
10 Spurij quidam, vt legitimi habendi.

CAP. LXV.

CVR VERO illegitimi sic passim negligi solent, & ueluti tur-
pes personæ haberi? An quod Philosophi ad generosam so-
bolem procreandam, hilarem mentem, & omnibus curis solutam
1 exposcunt? unde Græcorum legibus cautum erat, ut qui se mulieri-
bus suscipiendæ prolis causa essent iuncturi, hi omnino sobrij, aut uino

ſaltem parciſsime deguſtato cum ijs congrederentur,propterea quod ſemen ipſum præſentem lætitiam uel mœrorem,aut alios affectus concipiat,eoſdemq; & in filios tranſmittat?ſpurij uero ut abſq; magna animi perturbatione concipi nequeunt,dum forte dubitant coeuntes,ne interim ab aliquo deprehendantur, ita & exiſtimentur uarium ingenium,minimeq; ſinceram mentem ab ipſo cōceptu ducere? Sed hæc ratio generalis non eſt,ut quæ ad naturales filios,& quoſdam etiā ſpurios non pertineat,qui cum ex eo congreſſu ſuſcipiantur, cui nulla pœna iure indicta eſt[a],eorum quoq; parentes,ijs dando operam, ulla mentis uexatione agitatos fuiſſe non eſt ueriſimile. Præterea dicendum 2
potius uideretur,hos ob hanc cauſam legitimis digniores eſſe iudicandos,cum ſoleant hi ex furtiuo congreſſu, ubi inſignis aliqua ſolertia, aut machinatio fuit adhibita,ut plurimum procreari, in quibus concipiendis, ſemper fere arctius quoddam adeſt animorum uinculum, quam in legitimis nuptijs,ubi nulla quandoq; uoluntatum cōiunctio, ſed ipſa tantum ſimplex copulatio, potius ex conſuetudine quadam, aut coniugali officio intercedit;qua ratione & ſolertiores legitimis filijs,& patribus etiam magis ſimiles gigni nonnulli exiſtimarunt.

An uero ſpurios ita notamus,ob paterni delicti deteſtationē, quā in 3
filijs ita leges plerunq; ſolent uindicare[b]? unde Iuſtinianus eos à patrū ſucceſsione reiecit,ut maius ex hoc parentibus ſupplicium infligeretur[c], & legimus in ſacra pagina. Ego ſum Deus Zelotes uiſitans iniquitatem patrum in filios uſq; in tertiam & quartam generationem. Quo argumento ſcripſit & libellum Plutarchus, De ſera numinis uindicta,ubi multis probat rationibus iniquum non eſſe,ſi filij ex paternis peccatis condemnentur. Sed nec ratio hæc generalis eſt: quid.n.deliquit pater in concubinæ,ancillæ,aut meretricis complexu,quorum tamen filij & ipſi indigniores uulgo cenſentur? Sed & quomodo ad patres deterrendos id inſtitutum quis dicat,cū illis impunitas delicti interim condonetur? Nam quod filij ex illicito illo concubitu nati, hac ratione deinde ſint mulctandi,cum incertum ſit tunc patri,cum mulieri illi ſe iungit,ulli ne liberi ex tali congreſſu ei ſint ſuſcipiendi, parum id certe illum à propoſito explendæ ſuæ libidinis poterit remorari. Id quidem ſcio quoq; penès quoſcunq; bonos uiros,legem illā quæ aliena errata aliorum uult ſupplicijs expiari,iniquiorem eſſe: nullum.n.patris delictum, innocenti filio pœna eſt, ut Vlpianus ait.[d] Vnde Bion Philoſophus hoc non minus ridiculum eſſe affirmabat, quam ſi Medicus quiſpiam ob auui, aut patris morbum,nepoti medicamētum adhiberet: Cur.n.pœna ſuum egrediatur authorem,ut alios immerentes affligat[e]? Non eſt inquit Chriſoſt.[f] nec de uirtute,nec de uitio parentum,

a l. 3. de concub. l. ſi ea. l. quæ adul. C. de adult.

b l. quisquis. C. ad l. Iul. maieſt.

c l. fin. C. de nat. lib.

d l. 2. §. nullum. de Decurion.

e l. ſancimus. C. de pœnis.

f c. nunq̄. 56. Diſt.

tum, aut laudandus aliquis aut culpandus, namq; etsi matrem habue-
rit fornicatione pollutam, alio'ue dedecore inquinatam, nihil tamen
eum illius crimina labefactabunt; Et Augustinus[a], exemplo hoc di- [a c. sponsus. ead. Dist.]
4 scant filij, parẽtum suorum iniquitates sibi obesse non posse. An ue
ro spurii male audiunt, quod scilicet paternæ libidinis & intemperan-
tiæ successores existimentur? iuxta illud[b]. [b Glo. c. 2. de fil. presbyt. in 6.]
Sæpe solet similis filius esse patri. Sicuti.n. acrochordones & lenti-
gines genitorum, quandoq; in filijs apparent, ita putetur qui ex incon-
tinenti natus est parẽte, generis referre similitudinem? Vnde adagiũ,
κακοῦ κόρακος, κακὸν ὠόν. Et Horatius.

Fortes creantur fortibus, & bonis
Est in iuuencis, est in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Sed minus & hæc mihi ratio probari potest: Quis.n. nescit, cum pri-
mum quis natus est, alium effici ab illo qui eum genuit[c]? atque suam [c c. iã itaq. 1. q. 4.]
5 cuiq; mentem esse diuino creatam arbitrio? Nam ut inquit Hierony-
mus, Non in seminibus, sed in uoluntate nascentis, causa uitiorum posi
ta est, atq; uirtutum[d], nec maiorum nostrorum aut probitas, aut turpi- [d c. nasci. in fi. 56. Dist.]
tudo, nisi in uolentes filios potest deriuare[e]. Non.n. hic ab ijs quæ cor- [e c. nũq. ead. Dist.]
pus respiciunt, ad ea quæ animi sunt, recte quis potest argumentari[f], si [f ut in contrarijs, & facit. c. dominus. 56. Dist.]
quidem corporis pater author uidetur, quod mirum non est, plerunq;
in liberis illi simillimum reddi; At animus, Dei ipsius munus est, quem
is non aliunde pendentem, sed se ipso constantem, & maxime liberum,
mira tamen prouidentia unicuiq; ingenuit: propterea quod ad filios
attinet, nihil est quod magis utiq; credas, eos paterni ingenij uestigia
imitari, quam cæterorum, uel alienisimorum hominum uoluntatem.
6 Possem & illud addere, frequentius id fortasse esse, ex optimis parenti-
bus perditissimos filios proficisci, qua de re extat Spartiani ad Diocle.
Imper. epistola, liceretq; infinitis exemplis in uarijs uitæ generib9 hoc
comprobare[g], Sed in re proposita tam multa in promptu sunt, ut ad- [g Val. Max. lib. 3. cap. 4. 5. Plutar. de sera num. uind.]
uentitijs nihil planè sit necessariũ, quæ nos infra referemus[h], unde cui-
libet liquere poterit, quantum is decipiatur, qui in spurijs paternam
lasciuiã, & reliqua crimina putat ingenitã. Cur igitur ita eos asper- [h cap. ult.]
namur, & ueluti turpes personas fastidimus? Ego id in causa esse conii
cio, quod cum leges, procreandorum liberorum causa, matrimonium
instituerint, quod honestissimum est, & maxime commendandum; spu
rij cum præter hoc institutum, in lucem prodierint, præbent se quodã
modo cæteris contemnendos, quippe qui non more aliorum, nec ex le
7 gum præscripto, hoc se humani corporis amictu induerint, ut idcirco

a arg. l. oſtentum, de uerb. ſign.
b Eſai. c. 45.
c Paul. ad Ro. c. 9.
d l. maximū. C. de lib. præt.
e l. ſuper ſtatu. C. de quæſt.
f §. natura. Auth. quib. mo. na. ſui.
g l. 1. §. quamuis. de uent. inſp.
h Mart. ſing. 273.

ceu naturæ monſtra habeantur[a]. Ipſi uero nihil eſt, quod in hoc paren
tes accuſent, & quaſi culpam totam in eos conferant: Væ enim qui
dixerit patri, quid generas[b]? ſicut nec lutum dicet figulo ſuo, cur me
ita finxiſti[c]? cum naturam non liceat accuſare[d], nō magis quàm ſi mu 8
lier ſe fœminam genitam ægreferret, aut alius fortunæ ſuæ ſuccenſe-
ret, quod illum non formoſum, diuitem, & uirtutibus multis orna-
tum edidiſſet, Quin debet quiſq; propriam conditionem, primæuūq;
ſtatum ſuum æquo animo ferre, & quæcunq; illi in ipſis natalibus con-
tigerunt, benigne ſuſtinere. Leges autem optima ſcimus ratione, ma 9
trimonij ius inſtituiſſe, tum ne alienæ & ſordidæ ſtirpes ingenuis &
ſplendidis natalibus ſubrogarentur[e], tum ad exceſcentem hominum
libidinem continendam[f], tum ut ordinum familiarumq; dignitas cō-
ſeruaretur[g]: Fortaſſe & ut filij haberent, unde optimos mores ediſce-
rent, cum alioquin ij qui uulgo concipiuntur, ab illis non poſsint parē
tibus edoceri, quos certos nō habent, aut ſi quos habent, tales exiſtāt,
qui eorundem ſcelerum & turpitudinum potius, quàm honeſtæ uitæ
eſſent illis documenta daturi. Hæc autem non de ijs quidem ſpurijs 10
intelligimus, qui uirtutum ſuarum ſplendore, natalium origini tene-
bras offuderunt: eos. n. apud bonos uiros, nec ullo cōtemptui eſſe, nec
legitimis inferiores iudicari omnino ſcimus[h], cū ut inquit Sophocles.

ἅπαν τὸ χρηστὸν, γνησίαν ἔχει φύσιν.

Legitima eſt natura uiris, quibus optima mens eſt.

Quod & ſequenti capite clarius liquebit.

Nomina aliquot inſignium uirorum, qui illegitimi fuere.

CAP. LXVI.

CVM multis antea rationibus, uarijs in locis, ut ſe res obtulit, oſtē derim, non eſſe Nothos eo in numero habendos, quo pleriq; putant, non ab re hoc loco mihi facturus uideor, quod ſupra argumentis probaui, id exemplis etiam demonſtrare: Nam cum & ad finem propoſitæ materiæ me ſentiam perueniſſe, nō aptiore ulla me clauſula uti poſſe duxi, quàm inſignibus aliquot uiris enumerandis, quorum mentio, cum & quæſtionibus antea à nobis tractatis ualde inſeruiat, tum etiam elegantibus pleriſq; uiris fortaſſe non erit iniucunda. Atqui nō omnes quidem Nothos hic à me recenſendos profiteor, quorum nomen egregijs eorum meritis, literarum monumentis dignum ſit commendari: Quis enim breui libello tantum poſsit negocium complecti? cum diuerſis terrarum in locis innumeri propè floruiſſe dicantur, inter quos ſufficiet nobis, nonnullos Pontifices, Imperatores, Reges,

Duces,

Duces, Iurisconsultos, Oratores, aliosq́ aut belli gloria, aut literarum studijs, aut aliis uitæ generibus claros, prout nobis occurrerunt, tumultuario referre, ex quibus paucis deinde facile erit unicuiq; intelligere, in omnibus rebus, quæ maxime & præclarissimæ inter homines habētur, spuriorum uirtutem ualde emicuisse. Quare non defuerunt ex Græcis[a], ac nostratibus etiam, qui illos nihilo legitimis filiis inferiores, forte etiā ingeniosiores, & solertiores esse affirmarent. Hinc Statius. [a] Stobæ. λόγῳ. οζ.

Vidi ego translertos alieno in robore ramos,
Altius ire suis. Et Euripides.

μάτην δὲ θνητοὶ τοὺς νόθους φεύγουσ' ἄρα
παῖδας φυτεύειν, ὃς γὰρ ἂν χρηστὸς φυῇ
οὐ τοὔνομ' αὐτοῦ τὴν φύσιν διαφθερεῖ.

Ex nobis spurios nasci, non turpe putandum est,
Fac namq; ingenio ualeant, fac moribus, ipsum
Haud unquam poterit naturam inuertere nomen.

Possetq́ hæc sententia acutis multis & ualidis rationibus cōmuniri, prout alias etiā attigimus[b]. Sed in præsenti contenti erimus aliquos tantum Nothos memorare, quos apud uarios authores obiter aliquando relatos offendimus. Si quidem & eos prætermittimus, qui in Poetarum libris ex Diis geniti, & Heroes clarissimi fuisse traduntur, cum ut inquit Plinius, Dicere inter Deos connubia aut adulteria, proxime ad dementiā accedat, Sicuti nec eos persequimur, qui apud Turcas, Aegyptios, Scythas, permulti dicuntur, iidemq́ in imperijs successisse, & fratres regno sæpe spoliasse. Quis.n. in referendis barbararum gentium moribus nos debeat labor occupare? quibus cum recta uiuendi ratio sit ignota, illegitimos quoq; ab alijs secernere, nulli ferè curæ uidetur? Eorū igitur qui ex nostris legibus uere Nothi habiti sunt, aut tales communi opinione crediti, nonnullos in præsenti dicere aggrediemur: prout ex uarijs historiarum, tum ueteris, tum nostri temporis monumentis accepimus, præcipueq́ ex Volaterrano, Sabellico, Ricio, & alijs permultis, qui in obseruandis rebus memoria dignis, easq́ nobis fideliter tradendis, diligentissimi fuere. [b] cap. 8.

Amalech à quo Idumæa terra, di[redacted]
Artaxerses qui Imperium Persis restituit.
Arideus ex Philippo Maced. Rege.
Andriscus Rex Macedon.
Aristonicus Rex Pergami.
Alexander Seuerus Imper.
Aurelianus Cæsar Imper.
Arnulphus Cæsar ex Caroli Magni genere.

Athelstanus Rex Britanniæ.
Aroldus Rex Britanniæ, Cuntonis fil.
Albanus Martyr ex incestu patris cum filia.
Annibal Bentiuolus, Ioannis.I.filius.
Alexander Medices Dux Florent.

Bartolus Iurisconsultus. mentiris [illegible]
Borsus Dux Ferrariæ.

Cidrellus qui Meuntem Vrbem extruxit.
Cæsarion ex Cæsare & Cleopatra.
Constantinus Magnus Imper.
Crispus Constantini fil. Cæsar factus.
Clodoueus.I.ex Regibus Franc.qui CHRISTVM coluerit.
Crominus fil. Ducis Britonum, qui cum Clotario conflixit.
Carolus Martellus ex Pipini genere.
Carlonus Aquitaniæ & Burgundiæ Rex.
Cæsar Alexandri.VI. Pontif. filius, primo Cardinalis, inde Dux Valentiæ.
Carolus Vrsinus, qui Alexandri.VI. exercitum fugauit.
Christophorus Longollius Orator.
Clemens.VII. Pont. Max.
Cælius Calcagninus.

Dan à quo ciuitas propè Libanum, & Tribus quædam denominata.
Darius unus ex Regibus Persarum.
Demosthenes Orator.
Dionysius.I.Pont.

Epitus qui Theoniam urbem condidit.
Entius Rex Sardiniæ, Federici.ij.fil.
[redacted]

Federicus Princeps Antiochiæ, seu ut alij uolunt, Rex Thuscorum, ex Federico.ij.Imper.
Federicus Vrbini Dux, Nothus putatiuus ex Guidone.
Ferdinandus Rex Neap. ex Alphonso Rege Aragon.

Goliath qui cum Dauide singulari certamine est congressus.

Gnopus

Gnopus qui Entiam urbem ædificauit.
Galerius Maximianus Imper.
Gensalaricus Rex Hispaniarum.
Guilielmus ex Roberto Rege Normand. qui Aroldum Britanniæ Regem occidit.
Gratianus compilator Decretorum.
Gabriel Vicecomes, à Galeatio testamento relictus Pisarum dominus.

Hercules spurius, & Princeps ordinis spuriorum.
Homerus Poeta.
Heliogabalus Imper. qui & Varius dictus.
Henricus.ij. Rex Hispaniarum.
Henricus Rex Siciliæ.
Henricus Episcopus Leodien. Imperij Princeps.

Ismael Abrahæ fil.
Iephthe inter sanctos à Paulo numeratus.
Iugurtha Rex Numidarum.
Ioannes.X.Pontifex.
Ioan. Rex Portugalliæ Ferdinandi fil.
Ioan. Dunensis comes ex Ludou. Aurelianen. Duce.
Iacobus.iij. Plumbini Dux.
Ioan. Andreas Iurisconsultus.
Iacobus Rex Cypri.
Ioan. Sfortia Pisauri dominus.
Innocentij.viij. filij, quos ipse primus Pontificum palàm iactare, & honoribus prosequi cepit.
Iason Iurisconsultus.
Ioan. Mathæus Gibertus Episcopus Veron.

Lyrcus à quo Lyrcea Vrbs.
Lamusius Rex Longobardorum.
Ludou. Rex Francorum, Ludouici Balbi fil.
Leo.V.Pontifex.
Leonellus Marchio Ferrariæ, Nicolai.iij.fil.
Laurentius Cibo.j.Cardinalis.

Muregactus Rex Hispan.
Manfredus Rex Neapol.

Nicolaus.iij.Marchio Ferrar.

Pipinus Caroli Magni fil.
Petrus Longobardus.
Pontifices plures relati in Decretis.LVI. Dist.

Romulus.
Remus. Reges Romanorum.
Raimirus primus Aragoniæ Rex.

Salamon.
Seruius Tullus Rex Romanorum.
Sigisbertus Normanniæ Rex.
Sanctus Bentiuolus à Bonon.ad regendam Remp.accersitus.

Theseus.
Teucer.
Themistocles.
Theodibertus Rex Francorum.
Theodoricus Gottorum Dux.
Tancredus Rex Siciliæ.

Vologhesius Rex Parthorum.
Vrsus Vrsinus duos filios nothos Nolæ & Ascoli Duces, hæredes reliquit.

Zenebaldus Rex Lotharingiæ.

AD LECTOREM.

HAEC sunt, quæ mihi de filijs illegitime natis, differenda se obtulere, non ea sanè subtilitate & elegantia, qua par forte erat pro rei dignitate, sed summa quidem diligentia & studio in perquirendis undiq; locis omnibus, quibus præsens materia, à nemine hactenus tractata, satis etiã obscura, posset illustrari. Quocirca & de alienis quoq; disciplinis, multa quandoq; sumpsimus, aliorumq; authorum, tum Græcorum, tum latinorum testimonia nonnunquam adhibuimus, non ambitiose quidem, & multiplicis doctrinæ ostentandæ causa, ut multi solent, sed quod ad rem ipsam de qua agebatur, apertius declarandam, hæc aptissima & maxime necessaria esse existimauimus. Reliquum nunc esset, nequid ab ullo in hac materia posset desiderari, ut aliqua de filiorum legitimatione adiungeremus, traderemusq; quo pacto hi ipsi Nothi, natalibus restitui possint, & ad aliorum legitimorum iura peruenire; Sed cum ego præsens negocium ob id præcipue aggreßus fuerim, ut illud opus, quod à cæteris omissum erat, primus tractarem, nõ uideor mihi à quoquam iure notari poße, quanuis de legitimandis spurijs nihil in præsenti conscribam, hæc enim & alij copiosissime egerunt, extantq; diuersa de filiorum legitimatione, inscripta commentaria, in quæ, omnia huc pertinentia, uberrime collata fuisse uidentur. Ego autem cum mihi id initio proposuissem, ut de iniustis filijs potissimum disputarem, ita me deinde intra præscriptos fines semper continui, ut ea tantum attigerim, quæ de ijs dici poterant quoad scilicet natalitia illa caligine adhuc obsepti sunt, nec inter legitimos aut possunt, aut conantur caput attollere, quæ pars, ut dixi, ab alijs iuris interpretibus, prorsus fuerat prætermissa, & ab hac etiam, si quis attentius consideret, iure proprio distinguendã est. Non inficior tamen, habuiße me in animo, his absolutis, hoc quoq; argumento aliqua tradere, sed iam cum ad huius extremum me peruenisse perspicerem, malui deinde hoc qualecunq; eßet, ita per se emittere, quam in longius ullum tempus differre, ut hinc iam hominum iudicium explorare inciperem, quemadmodum & cætera, quæ addidißem, probanda publice forent. Erit Igitur opusculum hoc, præludij cuiusdam loco in cæteras lucubrationes meas, ut si hæc non omnino damnari intelligam, tum quoq; non solum ad cætera de natalium restitutione prosequenda, sed ad alia etiam longe fructuosiora, & subtiliora quandoq; aggredienda, mihi animum additum fuisse sentiam, sin contra, tunc etiam intelligere incipiam. aliò studiorum meorum cursum dirigendum esse, qui & mihi honorificentior, & cæteris quandoq; utilior esse possit.

INDEX MATERIARVM QVAE PRAECIPVE IN HOC LIBRO CONTINENTVR.

Prior nota paginam, posterior numerum in margine indicat.

A

B

C

D

E

F

Nati

P

Substitu

BONONIAE APVD ANSELMVM
Giaccarellum M. D. L.

